

A MAGYAR BÜNTETŐJOG
KÉZIKÖNYVE

13.

SIKKASZTÁS, JOGTALAN ELSAJÁTÍTÁS,
ORGAZDASÁG ÉS BŰNPÁRTOLÁS

A MAGYAR BÜNTETŐJOG
KÉZIKÖNYVE

IRTA:

DR. ANGYAL PÁL

EGYETEMI PROFESSZOR,
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
ÉS A SZENT ISTVÁN AKADÉMIA RENDES TAGJA

13.

SIKKASZTÁS, JOGTALAN ELSAJÁTÍTÁS,
ORGAZDASÁG ÉS BÜNPÁRTOLÁS

BUDAPEST
ATTILA-NYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG KIADÁSA

K.M.sz.:100720/1936.-Lelt.sz.:237/1936.-Ára:5.-P

SIKKASZTÁS,
JOGTALAN ELSAJÁTÍTÁS,
ORGAZDASÁG ÉS BÜNPÁRTOLÁS

IRTA:

DR. ANGYAL PÁL

EGYETEMI PROFESSZOR,
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
ÉS A SZENT ISTVÁN AKADÉMIA RENDES TAGJA

BUDAPEST
ATTILA-NYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG KIADÁSA

Tartalommutató.

Előszó	V.
SIKKASZTÁS, ZÁRTÓRÉS ÉS HÜTLEN KEZELÉS.	
1. §. Bevezetés	3
I. Rész. A sikkasztás.	
2. §. Történeli vázlat	4
3. §. A magyar jog fejlődése	6
4. §. Jogösszehasonlítás	7
5. §. A sikkasztás fogalma és jogi természete	13
6. §. A sikkasztás elkövetője, jogi és tevékenységi tárgya	15
7. §. A dolognak a tettes birtokában vagy birtalatában léte	32
8. §. Az elkövetési tevékenység: eltulajdonítás, elzálogosítás	35
9. §. Jogellenesség és szándék a sikkasztásnál	39
10. §. Kísérelt, részesség és többség	46
11. §. Büntetés, minősítés, magánindítvány, elévülés	52
II. Rész. A zártörés és a zártöréssel sikkasztás.	
12. §. Jogtörténet és jogösszehasonlítás	57
13. §. Zártörés	63
14. §. Zártöréssel sikkasztás	72
III. Rész. A hűtlen kezelés.	
15. §. Jogtörténet, jogösszehasonlítás	91
16. §. A hűtlen kezelés büncselekményének jogi természete	96
17. §. Dogmatikai kifejtés	101
A JOGTALAN ELSAJÁTÍTÁS.	
18. §. Bevezetés	119
I. A talált dolog jogtalan elcsajátítása.	
19. §. Jogtörténeli vázlat és jogösszehasonlítás	120
20. §. Dogmatika	125
II. Az 1929:XI. t.-e. 44. §-ában meghatározott vétségek.	
21. §. Jogtörténet; jogösszehasonlítás	136
22. §. Dogmatika	139
1. Tiltott területen ásatás vétsége	139
2. Kincs be nem jelentésének vétsége	141
3. Ingó műemlék tiltott elidegenítésének vétsége	143

III. A véletlenül vagy tévedésből birtokba jutott dolog jogtalan elcsajátítása.	
23. §. Jogtörténet; jogösszehasonlítás	145
24. §. Dogmatika	146
IV. A birtoklopás.	
25. §. Jogtörténet; jogösszehasonlítás	149
26. §. Dogmatika	152
AZ ORGAZDASÁG ÉS BÜNPÁRTOLÁS.	
27. §. Bevezetés	167
I. Fejezet. Az orgazdaság.	
28. §. Jogtörténet és jogösszehasonlítás	168
29. §. Az orgazdaság fogalma	175
30. §. Az orgazdaság büntetése és minősített esetei	199
II. Fejezet. A bünpártolás.	
31. §. Jogtörténet és jogösszehasonlítás	205
32. §. A bünpártolás két neme s büntetése	211

Gyakrabban előforduló rövidítések jegyzéke.

<i>Bv.</i>	= 1914: XLI. t.-c. a becsület védelméről.	<i>Bjogi. Hat. Tára</i>	= Büntetőjogi határozatok Tára
<i>Btk.</i>	= 1878. V. t.-c. a büntetésekről és vétségekről.	<i>Btjogi dtár</i>	= Büntetőjogi Döntvénytár.
<i>Kbtk.</i>	= 1879: XL. t.-c. a kihágásokról.	<i>Jogl. K.</i>	= Jogtudományi Közlöny.
<i>Bp.</i>	= 1896: XXXIII. t.-c. a bűnvádi perrendtartásról.	<i>Jogi H.</i>	= Jogi Hirtap.
<i>Bn.</i>	= a Büntető Novellának nevezeit 1908: XXXVI. t.-c.	<i>M. i.</i>	= Miniszteri indokolás.
<i>II. Bn.</i>	= 1928: X. t.-c.	<i>Tank.</i>	= Angyal: A magyar büntetőjog tankönyve.
<i>Fb.</i>	= 1913: VII. t.-c. a fiatalok bíróságáról.	<i>Kézik.</i>	= Angyal: A magyar büntetőjog kézikönyve.
<i>Bpn.</i>	= 1914: XIII. t.-c. az esküdtbírók előtti eljárásra és semmisségi panaszra vonatkozó rendelkezések módosításáról.	<i>Vi.</i>	= 1925: XXVI. t.-c. az országgyűlési képviselők választásáról.
<i>St.</i>	= 1914: XIV. t.-c. a sajtóról.	<i>Ktbtk.</i>	= 1930: II. t.-c. a katonai büntető törvénykönyvről.
<i>Hv.</i>	= 1914: XL. t.-c. a hatóságok büntetőjogi védelméről.	<i>Te.</i>	= 1930: XXXIV. t.-c. a törvénykezés egyszerűsítéséről.
<i>Tvt.</i>	= 1923: V. t.-c. a tisztességtelen versenyről.	<i>Ut.</i>	= 1932: VI. t.-c. az uzso-ráról.
<i>Bjt.</i>	= Büntető Jog Tára.	<i>Hs.</i>	= 1932: IX. t.-c. a hitel-sértésről.

Bibliográfia.

- SIKKASZTÁS, ZÁRTÖRÉS, ZÁRTÖRESEK SIKKASZTÁS:
- Ahrens*
Geschäftsführung ohne Auftrag. 1909.
- Angyal*
Sikkasztás kérdéséhez. Bjt. 43. k. 21—25. l.
- Auer Gy.*
Sikkasztás. Bjt. 72. k. 194. l.
- Auer Gy.*
Sikkasztás. Bjt. 74. k. 4. l.
- Balás E.*
Büntetőjogi reformtörvények. 1901. 106.
- Balás P. E.*
Bjt. 67. k. 349.
- Balogh I.*
Bjt. 14. k. 276.
- Balogh I.*
Bjt. 14. k. 283.
- Balogh I.*
Jogt. K. 1886. évf. 374.
- Barna I.*
Lefoglalt követelés jogtalan fölvétele. Jogt. K. 1881. évf. 50.
- Bassermann*
Die straf. Bestimmungen des Depotg. 1908.
- Bender*
Können juristische Personen strafrechtlichen Besitz haben? 1908.
- Benesch*
Zeitschr. Jurist. 1842. 236.
- Berczell Antal*
A végrehajtási zálogjog védelme a büntető törvénykönyvünkben. Jogt. K. 1897. évf. 154. l.
- Beikheim*
Strafbare Eingriff in die öffentlich-amtliche Verfügungsgewalt. 1907
- Binding*
Leipz. Zeitschr. 10. k. 1.
- Biró Vilmos*
A Btk. 359-ik és a kereskedelmi törvény 95. §-a. Jogt. K. 1907. évf. 131. l.
- Biró Vilmos*
Lopás, sikkasztás, csalás? Jogt. K. 1904. évf. 190. l.
- Bodor L.*
Sikkasztás vétségének kísérlete. Jogt. K. 1881. évf. 275.
- Bodor L.*
A 359. §-hoz. Jogt. K. 1883. évf. 118.
- Bolgár E.*
Jogt. K. 1890. évf. 45., 53.
- Borsos E.*
Sikkasztás. Bjt. 47. k. 303. l.
- Borsos E.*
Sikkasztás. Bjt. 49. k. 347. l.
- Borsos E.*
Sikkasztás. Bjt. 51. k. 184. l., 52. k. 154. l., 53. k. 116., 118., 121. l.
- Budde*
Der Gesindediebstahl. 1906.
- Büchler*
Manu törvényei. 1915.
- Bührer*
Goldt. A. 59. k. 435.
- Bülöw*
Goldt. A. 45. k. 321.
- Ditzen*
D. Strafrechts Z. 5. k. 229.
- Dombóváry*
Bjt. 44. k. 18.
- Droheim*
Untreue und Unterschlagung. 1901.
- Dreus*
Der Arrestbruch 1903.
- Delius*
Die Beschlagnahme des Vermögens. Goldt. A. 37. k. 117.
- Degré Lajos*
Sikkasztás. Bjt. 56. k. 169. l.
- Dürr*
Unterschlagung von Wertpapieren. 1902.

- Eckstein**
Ger. S. 80. k. 283.
- Eördögh A.**
Bizományos sikkasztása. Ügyv. L. 1889. évf. 27.
- Eördögh A.**
Ovadéksikkasztás. Ügyv. L. 1893. évf. 17.
- Eördögh A.**
A zártörései sikkasztás. Ügyv. L. 1894. 22.
- Eördögh A.**
Sikkasztás. Bjt. 60. k. 22. l., 61. k. 199. l.
- É. Y. E.**
Sikkasztás. Bjt. 45. k. 113. l.
- Fayer**
Bünt. rendsz. ref. II. 42.
- Fayer László**
Értékösszezártítás sikkasztásnál. Jogt. K. 1892. évf. 243. l.
- Fényes Vince**
Zártörés. Bjt. 30. k. 17. l.
- Finger**
Jur. Vierteljahresschr. 1890.
- Finger**
Ger. S. 78. k. 403.
- Finger**
Die Veruntreuung von Barkautionen. 1890.
- Finkey**
A lopás és sikkasztás közötti elválasztó vonal megállapítása. Bjt. 4. k. 133. l.
- Finkey**
Sikkasztás és hűtlen kezelés. Bjt. 38. k. 149. l.
- Finkey**
A visszatartási és megtartási jog és a Btk. Bjt. 39. k. 11.
- Finkey**
Sikkasztásnál szándék. Bjt. 60. k. 83. l.
- Finkey**
Sikkasztás. Bjt. 76. k. 129.
- Fletscher**
Die strafb. Handlungen des Depotg. 1906.
- Freisenberger**
Die widerrechtliche Hebung fremder Sparkasse Guthaben. 1895.
- Freudenthal**
Zum ältesten Strafrecht der Kulturvölker. 1905.
- Freund Á.**
Ügyv. L. 1887. évf. 28.
- Fuchs**
Goltd. A. 32. k. 161.
- Gesellius**
Der Arrestbruch. 1897.
- Gleichspach**
Die Veruntreuung an verstreubaren Sachen. 1905.
- Gnase**
Die rechtswidrige Hebung fremder Sparguthaben. 1904.
- Goldschmidt**
Goltd. A. 47. k. 352.
- Grafe**
Widerrechtliche Hebung von Teilbeträgen fremder Sparkasse Guthaben. 1904.
- Gruber Lajos**
A „szolgálatban“ és „fizetésben“ álló fogalom meghatározása. Jogt. K. 1897. évf. 43. l.
- Hahn**
De crimine peculatus. 1812.
- Harburger**
Die Unterschlagung. Vergl. Darst. Bes. T. 6. k. 333.
- Harmath**
Sikkasztás. Bjt. 86. k. 55. l.
- Hartmann**
Goltd. A. 40. k. 295.
- Havas I.**
Ügyv. L. 1893. évf. 260.
- Heil**
Csalás és sikkasztás. Bjt. 7. k. 113.
- Heil**
Btk. 359. §-hoz. Bjt. 11. k. 290.
- Heil**
Bjt. 16. k. 388.
- Heil**
Bjt. 16. k. 392.
- Heil**
Bjt. 17. k. 76.
- Heil**
Bjt. 18. k. 24.
- Heil**
Bjt. 24. k. 345.
- Heil**
Sikkasztás, csalás, magánokirathamisítás. Bjt. 27. k. 9.
- Heller Erik**
Sikkasztás. Bjt. 52. k. 105. l.
- Heller Erik**
Jogtalan elsajátítás. Bjt. 52. k. 243.
- His**
Geschichte des deutschen Strafrechts. 1928.
- Hodászy**
Pact. res. dominii. Bjt. 34. k. 181.
- Hollweck**
Die kirchlichen Strafgesetze. 1899.
- Honig**
Einwilligung des Verletzten 1919 153.

- Hölzenbein**
Sparkassebuch und Sparguthaben im Strafrecht. 1893.
- Höpfner**
Diebstahl und Unterschlagung. 1910.
- Huber**
Die Unterschlagung. 1875.
- Huf I.**
Zártörései sikkasztás. Jogt. K. 1890. évf. 310., 319.
- Isaák Gyula**
Sikkasztás. Bjt. 82. k. 38. l.
- Illés Károly**
Végrehajtási sikkasztás nyílt üzletben szoros zár mellőzésével eszközölt foglalás esetén. Jogt. K. 1911. évf. 351. l.
- Jacoby**
Die Strafflosigkeit der Unterschlagung gegen Angehörige. 1903.
- Jenull**
Pratoheveras Materialen. 3. k. 205.
- John**
Holtz. Hb. 3. k. 159.
- Kmoskó**
Hammurabi törvényei. 1911.
- Kadecka**
Schädigung der Rechtspflege. Reform des Strafrechts. 1926. 283.
- Kapf**
Die Unterschlagung. 1879.
- Kálmán L.**
Sikkasztás. Bjt. 9. k. 76.
- Kecskeméti**
Sikkasztás. Bjt. 29. k. 311. l.
- Kiss Gyula**
Sikkasztás és lopás elhatárolása. M. Ig. Ügy. 11. k. 307.
- Kitzinger**
Verhinderung strafbarer Handlungen. 1913.
- Knepler**
Ger. Z. 1857. 129. sz.
- Kohrausch**
Unterschlagung. Das komm. Strafr. II. k. 1935. 310.
- Kolosváry**
Magánjog 1930.
- König V.**
Bizományos sikkasztása. Jogt. K. 1896. évf. 227.
- Köstlin**
Abhandlungen 335.
- Krebs**
Über den Begriff der Zweigung. 1915.
- Krenn**
Zeitschr. Jurist. 1843. 75.
- Kris**
Ger. Z. 1884. 90. sz.
- Krug**
D. Jur. Z. 17. k. 1402.
- Krymski**
Prawo karne. 2. k. 248.
- Kuhnt**
Zeitschr. 39. k. 158.
- Kujawa**
Goltd. A. 51. k. 1.
- Laemmerl**
Der Begriff des Gewahrsams. 1909.
- Lammasch**
Ger. Z. 1893. 43. sz.
- Lauffer**
Sikkasztás minősítése. Bjt. 11. k. 324. l.
- Lauterburg**
Schweiz. Z. f. Strafr. 1893. 169.
- Lehmann**
Die Kriegsbeschlagnahme. 1903.
- Leyser**
De residuis. 1739.
- Lengle**
Römisches Strafrecht. 1934.
- Lengyel A.**
Sikkasztás. M. Jogi Lex. VI. 281—285.
- Lenz**
Der strafbare Schutz des Pfandrechts. 1893.
- Lindenau**
Die Unterschlagung an barem Geld. 1894.
- Lindenberg**
D. Jur. Z. 1908. évf. 399.
- Lobe**
Über den Einfluss des BGB. auf das Strafrechts. 1898. 16.
- Löffler**
Öst. Zeitschr. 7. k. 429.
- Lőw Lóránt**
A végrehajtási sikkasztás kérdéséhez. Jogt. K. 1911. évf. 370. l.
- Lueder**
Die Entwicklung des selbständ. Begriffs der Unterschlagung. Wach-Festschrift. 1913. 48.
- Lutter**
Az egyházi büntetőjog. 1913.
- Magyar István**
Sikkasztás. Bjt. 27. k. 321., 385. l.
- Mandel Ede**
A végrehajtási zálogjog védelme a büntetőtörvénykönyvben. Jogt. K. 1897. évf. 196. l.
- Mannheim**
Veruntreuung und Unterschlagung. Reform des Strafrechts. 1926. 346.
- Mary Stevenson Calcott**
Russian Justice. 1935.

- Masser**
Depotges. 1906.
- Márkus D.**
Pactum res. dominii. Ügyv. L. 1887. évf. 43.
- Meiszner**
Ger. Z. 1926. 165.
- Meister**
Fahrnisverfolgung und Unterschlagung. 1913.
- Merkel**
Holtz. Rechts Lex. 3. k. 942.
- Merkel**
Holtz. Hb. 3. k. 621., 4. k. 412.
- Merkel**
Vergl. Darst. Bes. T. 2. k. 349.
- Micelli**
Der Begriff des Gewahrsams im Strafrecht. 1900.
- Mittermaier**
Unterschlagung. Reform. 1910. 2. k. 348.
- Móder T.**
Bizományos sikkasztása. Ügyv. L. 1893. évf. 37.
- Mommsen**
Römisches Strafrecht. 1899.
- Mothes**
Die Beschlagnahme. 1903.
- Müller**
Die Wirksamkeit des Pfändungsrechts. 1907.
- ijj. Nagy Dezső**
Az ügyvéd tulajdonjoga a perköltség követelésén. Polgári Jog, 1935. 461—470.
- Nagy E.**
A sikkasztás büntethetőségének határai. Jogt. K. 1887. évf. 149.
- Németh Péter**
Sikkasztás. Bjt. 47. k. 124., 171. l. 47.
- Németh Péter**
Sikkasztás. Bjt. 48. k. 2. l.
- Németh P.**
Bjt. 94. k. 251.
- Névtelen**
Bjt. 35. k. 218.
- Névtelen**
Sikkasztás és lopás elhatárolása. Ügyv. L. 1892. évf. 48. sz.
- Ollendorf**
Die Wegnahme von Sparkassenbüchern. 1914.
- Polgár J.**
Érték kérdése a 359. §-nál. Bjt. 11. k. 321.
- Polgár József**
Adalékok a lopás és sikkasztás különbségéhez. Bjt. 12. k. 401. l., 13. k. 32., 118. l.
- Pozsoni G.**
Zártörés. Ügyv. L. 1889. évf. 35.
- Rassow**
Gruchots Beiträge. 1878. 458.
- Ratzenhofer**
Die juristische Behandlung der Sa-fedepots. Ger. Z. 1909.
- Rádat**
Hivatali sikkasztás. Bjt. 73. k. 226. l.
- Rátvay Gyula**
Sikkasztás. Bjt. 27. k. 355. l.
- Redslob**
Zeitschr. 30. k. 205.
- Rosenberger**
Über das furtum nach klassisch-römischem Recht. 1879.
- Rotering**
Ger. S. 36. k. 520.
- Ritter E.**
Lefoglalt követelés jogtalan fölvétele. Bjt. 1. k. 271.
- Rukstrat**
Zeitschr. 1. k. 396.
- Rulf**
Ger. Z. 1857. 140. sz.
- Sauer**
Goldt. A. 63. k. 284.
- Schlossar**
Zum Begriffe des Anvertrauens. GZl. 52.
- Schneider**
Zeitschr. 14. k. 36.
- Schnierer**
A sikkasztásról. Jogt. K. 1867. évf. 317.
- Scholz**
Bemerkungen, das Vergehen der Unterschlagung. 1841.
- Schreiber V.**
Zártörés. Bjt. 25. k. 33.
- Schulhof**
Bjt. 44. k. 242. l., 45. k. 68., 310. l.
- Schulhof**
Sikkasztás. Bjt. 47. k. 95. l.
- Schulcz Agost**
Végrehajtási sikkasztás fogalom-meghatározása. Bjt. 41. k. 104. l.
- Schütze**
Unterschlagung Ger. S. 21. k. 115.
- Schwarz Zs.**
Zártöréses sikkasztás. Bjt. 16. k. 373.
- Schwarz G.**
Pactum res. dominii. Jogt. K. 1885. évf. 29. 50., 51., 1886. évf. 10. sz.

- Schwenger**
Der sog. Diebstahl an Sparkassenbüchern. 1902.
- Seidel**
Mon. Schr. Krim. Psych. 9. k. 209.
- Seeltger**
Der Bruch des amtlichen Gewahrsams. 1901.
- Sik**
A büntetőjog őskora. 1878.
- Stemann**
Vergehen d. Unterschlagung. 1870.
- Stern**
Ger. Z. 1856. 68. sz.
- Stubenrauch**
Wagner-Zeitschr. 1896. évf. 296.
- Szász János**
Sikkasztás. Bjt. 31. k. 218. l.
- Szász I.**
A Btk. 359. §-ához. Bjt. 31. k. 15.
- Szeles E.**
Zártörés. Bjt. 24. k. 339.
- Szeles E.**
Lefoglalt követelés jogtalan fölvétele. Bjt. 1. k. 271.
- Szilassy**
Sikkasztás. Bjt. 49. k. 321. l.
- Szilassy**
Sikkasztás. Bjt. 54. k. 52., 103. l.
- Szladits**
Dologi jog. 1930.
- Tassy**
A bizományos büntetőjogi felelősségének kérdéséhez. Bjt. 16. k. 177. l.
- Taubenschlag**
Das Strafr. im Rechte der Papyri. 1916.
- Téglás**
Sikkasztás. Bjt. 81. k. 27.
- Thode**
Die sog. Unterschlagung vertretbarer Sachen. 1926.
- Tomcsányi M.**
Lefoglalt követelés jogtalan fölvétele. Bjt. 6. k. 5.
- Tóth**
Dologi jog. 1930.
- Valkovszky**
A sikkasztás és csalás fogalmához. Bjt. 15. k. 97. l.
- Vargha F.**
Kiegyezés sikkasztásnál. Jogt. K. 1886. évf. 382.
- Vargha F.**
A sikkasztás büntethetőségének határai. Jogt. K. 1887. évf. 83.
- Vargha F.**
Adalék a lopás és sikkasztás különbségéhez. Bjt. 12. k. 321. l.
- Vargha F.**
Lefoglalt bűnfelek eltulajdonítása. Bjt. 18. k. 164.
- Vidor Jenő**
A végrehajtási zálogjog védelme a büntetőtörvénykönyvben. Jogt. K. 1897. évf. 175. l.
- Vuchetich**
Institutiones. 1818. 274.
- Wachenfeld**
Mittelb. Tätersch. Z. 40. k. 337.
- Wahlberg**
Jur. Bl. 1876. 37. sz.
- Waldthausen**
Goldt. A. 29. k. 405.
- Wächter**
Weiskes R. Lex. 3. k. 354.
- Weiss**
Kodex Hammurabi. 1915.
- Weisz**
Sikkasztás fogalma. Bjt. 33. k. 51. l.
- Weisz Jenő**
A zálogjog védelme a büntetőtörvényben. Jogt. K. 1900. évf. 257. l.
- Wertheimer**
Mischgesetze. 1903.
- Wessely**
Wagner-Zeitschr. 1833. évf. 321.
- Wilda**
Das Strafrecht der Germanen. 1842.
- Wizinger K.**
Jogt. K. 1881. évf. 362.
- Woringen**
De crimine interversionis. 1827.
- Woringen**
De natura criminum de resid. 1828.
- Wydomirski**
Goldt. A. 36. k. 1.
- X. Y.**
Sikkasztás. Bjt. 35. k. 218., 333. l.
- Y. E.**
Bjt. 45. k. 113.
- Zastrow**
Goldt. A. 1863. évf. 150.
- Ziethen**
Die Unterschlagung an vertretbaren Sachen. 1900.
- Zimmer**
Der Zweignungsbegriff 1913.
- Zöldy**
Sikkasztás. Bjt. 83. k. 119. l.

HÜTLEN KEZELÉS:

- Alsberg**
Die Auslegung der Handelsstrafgesetze. Festschr. f. Pinner, 1932. II. 215.
- Alsberg**
Hirth Ann. 1903. 795.

- Ammon**
Die Untreue. 1894.
- Byloff**
Vertragsbruch und Strafrecht. 1905. 36.
- Cartier**
D. objektive Tatbest. d. Untreue. 1902.
- Dahm**
Treubruch. Das komm. Strafr. II. k. 1935. 334.
- Dohna**
D. Jur. Z. 1932. 160.
- Doteschall**
Inditvány kérdése. Jogt. K. 1917. évf. 294.
- Dorning H.**
Inditvány kérdése. Jogt. K. 1923. évf. 3. i.
- Droheim**
Untreue und Unterschlagung. 1901.
- Ehrlich**
Zeitschr. 52. k. 183.
- Engelhart**
Die Untreue. 1902.
- Frasatti**
Zeitschr. 15. k. 419.
- Freudenthal**
Die Untreue. Vergl. Darst. Bes. T. 8. k. 105.
- Gleispach**
Die Veruntreuung an vertretbaren Sachen. 1905.
- Goldschmit**
Das Recht des Aufsichtsrat. 1922. 192.
- Goldammer**
Goldt. A. 10. k. 3.
- Gordon**
D. Jur. Z. 7. k. 379. 520.
- Grunow**
Die Untreue. 1897.
- Grünhut**
Festgabe für das Reichsgericht. 1929. V. k. 116.
- H. A.**
Zum Tatbestand von Unterschlagung und Untreue. Goldt. A. 36. 346.
- Harmath**
Hütten kezelés. Bjt. 86. k. 55. 1.
- Hedemann**
Die Flucht in die Generalklauseln. 1933.
- Heil**
Subsidiarität hütten kezelésnél. Bjt. 5. k. 129.
- Hegler**
Arch. f. Rechts- und Wirtschaftsphilosophie. 10. k. 152.
- Hellmuth Mayer**
Untreue. 1926.
- Illés**
Hütten kezelés. Jogt. K. 1904. 3-4. sz.
- Koffka**
Untreue. Reform. 1910. 2. k. 400.
- Konrad**
Die Untreue des Bevollmächtigten. 1900.
- Kronecker**
Goldt. A. 34. k. 402.
- Ladányi S.**
Jogt. K. 1917. évf. 281.
- Ladik**
Magyar törvények és egyéb jogszabályok mutatója. 1928.
- Leopold**
Zum Tatbestand d. strafb. Untreue. 1908.
- Mannheim**
Untreue. Reform des Strafrechts. 1926. 357.
- Merkel**
Holtz. Rechts Lex. 3. k. 950.
- Merkel**
Holtz. Handb. 3. k. 781.
- Mezger**
Strafrecht II. kiad. 1933. 209.
- Müller**
Illustrative cases on Criminal Law. 1934. 214.
- Miricka**
Formen der Strafschuld. 1903. 154.
- Mittelstädt**
D. Jur. Z. 7. k. 379., 520.
- Möder**
Btk. 363. §. Ügyv. L. 1889. évf. 43.
- Orloff**
Ger. S. 34. k. 449.
- Peschke**
D. Jur. Z. 1933. 1099.
- Rabben**
Das kriminelle Strafrecht im Aktien-gesetz. 1912. 96.
- Rehm**
D. Jur. Z. 1904. 987.
- Roesler**
Die strafrechtliche Verantwortlichkeit der Organe der Aktiengesellschaften. 1908.
- Sauer**
Kriminalsoziologie. 1933. II. 496.
- Schäfer**
D. Jur. Z. 1933. 795.
- Schütze**
Untreue. Ger. S. 21. k. 115.
- Schwinge—Siebert**
Das neue Untreuestrafrecht. 1933.

- Seidl**
Die Untreue. 1913.
- Simonson**
Der Begriff der Vorteile. 1889.
- Soós Kálmán**
A hütten kezelés. 1900.
- Stemann**
Vergehen d. Untreue. 1878.
- Szalay I.**
Jogt. K. 1927. évf. 193.
- Szilassy**
Hütten kezelés. Bjt. 54. k. 190. I. V.
- Hütten kezelés. M. Jogi Lex. IV. k. 262.**
- Wahlberg**
Kleine Schriften. 2. k. 183.
- Zehery**
Hütten kezelés. Bjt. 74. k. 235. I.
- JOGTALAN ELSAJÁTÍTÁS:**
- Altwater—Mittelstein**
D. Jur. Z. 7. k. 314., 386., 8. k. 171.
- Angyal**
Az eltulajdonítás fogalmának büntetőjogi értelme. 1936.
- Angyal**
Jogtalan elsajátítás. Bjt. 58. k. 241. I.
- Anon**
Ger. Z. 1858. 144. sz.
- Baumgarten I.**
Btk. 367. §-hoz. Bjt. A. k. 165.
- Biermann**
Talált kincs tulajdonjoga. M. Ig. Ügy. 10. k. 28.
- Blume**
Recht. 9. k. 43.
- Bodor**
Talált dolog jogtalan elvétele. Bjt. 12. k. 3. I.
- Bonfatte**
Corso. II. 2. 101.
- Borsos**
Jogtalan elsajátítás. Bjt. 49. k. 110. I.
- Csorba**
Lefoglalt követelés jogtalan fölvétele. Bjt. 1. k. 206.
- Delbrück**
Vom Finden verlorener Sachen. Iherings Jahrb. 3. k. 1.
- Dreykluft**
Der §. 289. 1896.
- Fabinyi F.**
Lefoglalt követelés jogtalan fölvétele. Bjt. 1. k. 236.
- Finkey**
Jog. 1903. évf. 52. sz.
- Finkey**
Jogtalan elsajátítás. Bjt. 35. k. 97. I.
- Finkey**
Bjt. 39. k. 165.
- Frenkel**
Fundunterschlagung. 1910.
- Galamb I.**
A Btk. 366. §-ához. M. Ig. Ügy. 23. k. 197.
- Galamb I.**
A régiségletelekre vonatkozó törvények és rendeletek. 1886.
- Gessler**
Goldt. A. 10. k. 598.
- Geyer**
Ger. Z. 1863. 46. sz.
- Goppolt**
Ger. Z. 1859. 49. sz.
- Grassl**
Wegner-Zeitsch. 1831. 298.
- Grubits**
Lefoglalt követelés jogtalan fölvétele. Bjt. 1. k. 175.
- Harburger**
Vergl. Darst. Bes. T. 6. k. 291.
- Hegler**
Arch. f. Rechts und Wirtschaftsphil. 9. k. 286.
- Heil**
Találás. Jogt. K. 1891. évf. 140.
- Heller**
Jogtalan elsajátítás. Bjt. 54. k. 49. I.
- Heilwig**
Das Recht. 1903. évf. 169.
- Hückel**
Die Dreiteilung furtum rei ipsius. 1886.
- Kelemen**
Inst. iuris Hungarici privati. 1818. II. 403.
- Köstiin**
Abhandlungen. 359.
- Kun Sándor**
Jogtalan elsajátításnál pénzbüntetés. Bjt. 12. k. 241. I.
- Lammasch**
Diebstahl und Beleidigung. 1893. 26.
- Lenz**
Der strafrechtliche Schutz des Pfandrechts. 1893.
- Mahnke**
Der Schatzerwerb. 1900.
- Mamroth**
Rechtsvereitelung. Reform des Strafrechts. 1926. 365.
- Martinus**
Arch. Ziv. Prax. 96. k. 114.
- Marton**
A furtum mint delictum privatum. 1911.

- Marton G.**
A vagyon elleni delictumok rendszere. 1916. 154.
- Marton G.**
A római magánjog. III. kiad. 1928. 146.
- Merkel**
Holtz. Rechts Lex. 3. k. 835.
- Mezger**
Angriffe gegen Rechtspflege. Das komm. Strafr. II. k. 1935. 166.
- Miller**
Handbook of Criminal Law. 1934. 374.
- Mittelstein**
D. Jur. Z. 7. k. 386.
- Moldoványi**
Kincselet. M. Jogi Lex. 4. k. 792.
- Moskovits**
Jog. 1903. évf. 50. sz.
- Oertmann**
D. Jur. Z. 8. k. 136.
- Orloff**
Arch. Bürg. R. 22. k. 281.
- Polgár I.**
Furtum possessionis. Jog. 1893. évf. 5., 6. sz.
- Rentel**
Das röm. u. gem. Schatzrecht. 1899. R. F.
Lefoglalt követelés jogtalan fölvétele. Jogi. K. 1881. évf. 143.
- Sánta E.**
Jogt. elsajátítással kapcsolatos orgazdaság. Jogi. K. 1890. 30.
- Sánta E.**
A 68. sz. döntvény bírálata. Jogi. K. 1892. évf. 318.
- Schäfer**
Rechtsvereitelung. Das komm. Strafr. II. k. 1935. 374.
- Schenk**
Ueber Funddiebstahl. Arch. Neue Folge 1834. 228.
- Schulhof**
Jogtalan elsajátítás. Bjt. 45. k. 301. I.
- Schütze**
Ger. S. 1869. évf. 115.
- Schwarze**
Gold. A. 7. k. 289.
- Soós**
Jogtalan elsajátítás, lopás és sikasztás elhatárolása. Bjt. 43. k. 362. I.
- Stein**
Ger. S. 49. k. 372.
- Stein**
Die Einwirkung des neuen bürg. Rechts auf das Anwendungsgebiet des §. 289. 1902.
- Szász I.**
Régi kincs. Jog. 1888. évf. 203.
- Szokolay**
Büntetőjogtan. 1848. 284.
- Tassy P.**
Furtum possessionis és sikasztás. Ügyv. L. 1889. évf. 26.
- Ten Hompel**
Das furtum usus. 1897.
- Ten Hompel**
Zeitschr. 19. k. 795.
- Tomcsányi M.**
Btk. 368. §-hoz. Bjt. 5. k. 337.
- Tomcsányi M.**
Lefoglalt követelés jogtalan fölvétele. Bjt. 6. k. 5.
- Tóth L.**
Magyar magánjog. 1930. 94.
- Tőreký**
Jogtalan elsajátítás. Bjt. 60. k. 57. I.
- Umhausen**
Zeitschr. 35. k. 208.
- Vargha F.**
Jogt. K. 1887. évf. 126.
- Vargha F.**
Nyolc nap a találásnál. Bjt. 15. k. 58.
- Vargha F.**
Jogtalan elsajátítás. Bjt. 18. k. 164. I.
- Vécsey**
Római jog. II. kiad. 1888. 322.
- Walther**
Ueber den Funddiebstahl. 1848.
- Wächter**
Weiskes R. Lex. 3. k. 393.
- Wilda**
Das Pfändungsrecht. Zeitschr. f. deutsches Rech. 1. k. 172.

ORGAZDASÁG, BÜNPÁRTOLÁS.

- Alsberg**
Preistreibereistrafrecht. 1919. 181.
- Angyal**
Orgazdaság. Bjt. 72. k. 33. I.
- Angyal**
Személyi bünpártolás. M. Jogi Lex. VI. 383.
- Angyal**
A személyi bünpártolás. 1900.
- Angyal**
Adalékok a bünpártolás és orgazdaság fogalmához. Bjt. 39. k. 393. I.
- Angyal**
Személyes bünpártolás lopott dolgok elvétele által. Bjt. 43. k. 56. I.
- Angyal Pál**
A „strohmann“ mint bünpártoló. Jogi. K. 1911. évf. 281. I.

- Arnold**
Der Tatbestand der Sachheblerei. 1907.
- Aschrott**
Reform des Strafrechtes. 1926. 223.
- Auguszt L.**
Szabadságvesztésbüntetés kiállása az elítélt helyett. Bjt. 13. k. 211.
- Balás E.**
Pénzbüntetés befizetése az elítélt helyett. Bjt. 37. k. 33.
- Balogh I.**
Üzletszerűség. Bjt. 6. k. 98.
- Balogh I.**
Szabadságvesztésbüntetés kiállása az elítélt helyett. Bjt. 13. k. 170.
- Bar**
Ges. und Schuld. 2. k. 774., 783.
- Barna I.**
Bünpártolás és orgazdaság viszonya. Jogi. K. 1881. évf. 129. és 188.
- Bauer**
Abhandlungen. 1840. 464.
- Beling**
Begünstigung und Hehlerei. Vergl. Darst. Bes. T. 7. k. 1.
- Best**
Crime and the Criminal Law in the United States. 1930.
- Bleuer Samu**
Büntethető-e az orgazda, ha a tolvaj a magánvád visszavonása folytán nem büntetett? Jogi. K. 1892. évf. 124. I.
- Birkmeyer**
D. Strafprozessrecht. 1898. 357.
- Bodor L.**
Bünpártolás és orgazdaság viszonya. Jogi. K. 1881. évf. 187.
- Bogdanovits**
Behandlung der Begünstigung nach serbischen Str. G. B. 1898.
- Bolgár E.**
A 359. §. értelmezése. Jogi. K. 1890. 45., 53.
- Bozi**
D. Jur. Z. 1. k. 257.
- Brunner**
Deutsche Rechtsgeschichte. 1892. 2. k. 275., 579.
- Buri**
Z. Lehre der Begünstigung. 1860.
- Buri**
Ger. S. 29. k. 14.
- Bülöw**
Ger. S. 59. k. 9.
- Carnevale**
Riv. pen. 34. k. 107.
- Chrezczinski**
D. Jur. Z. 23. k. 409.
- Czipott Gy.**
Pénzbüntetés lefizetése az elítélt helyett. Bjt. 36. k. 7.
- Decken**
Zeitschr. 12. k. 97.
- Degré Lajos**
Bünpártolás. Bjt. 64. k. 102. I.
- Degré Miklós**
Bünpártolás a sajtóperben. Jogi. K. 1911. évf. 282. I.
- Degré Miklós**
Bünpártolás. Bjt. 73. k. 241. I.
- Delaguis**
Jur. Wochenschrift. 47. k. 179.
- Dombóváry**
Bjt. 45. k. 301.
- Dreuss**
Begünstigung und Heblerei. 1914.
- Ebermayer**
D. Jur. Z. 32. k. 134.
- Ehrenfried**
Wie unterscheiden sich Begünstigung und Teilnahme. 1894.
- Elvers**
Zeitschr. 31. k. 893.
- Eördögh A.**
Orgazdaság és tulajdon elleni kihágás. Ügyv. L. 1894. évf. 10.
- Frank**
Zeitschr. 12. k. 319.
- Finkey**
Orgazdaság állapítandó meg, ha az alapszelekmény nem büntetett. Bjt. 35. k. 7.
- Finkey**
Bünpártolás. Bjt. 38. k. 151. I.
- Finkey**
Orgazdaság és bünpártolás. Bjt. 62. k. 107., 111., 113., 114., 115., 123. I.
- Finkey**
Bünpártolás. Bjt. 81. k. 97. I.
- Frank**
Die subjektive Thatbestand der Sachheblerei. 1900.
- Frankfurter**
Wann ist eine Sache mittels einer strafbaren Handlung erlangt? 1898.
- Friedmann E.**
Orgazdaság. M. Jogi Lex. V. 711.
- Friedmann**
Zeitschr. 18. k. 821.
- Gentz**
Gold. A. 65. k. 418.
- Gerland**
D. Jur. Z. 1925. 174.
- Geyer**
Ger. S. 27. k. 299.
- Geyer**
Zeitschr. 2. k. 315.

- Ghan**
Die Begünstigung. 1910.
- Goos**
Dansk Strafferet. 6., 55.
- Gretener**
Begünstigung und Hehlerei. 1879.
- Grube**
Der Ausschluss von Strafverteidigern wegen Begünstigung. 1934.
- Graber**
Bünpártolás. M. Jogi Lex. I. 359.
- Gudewill**
Das Delikt der Partirerei. 1909.
- Günther**
Die Idee der Wiedervergeltung. 1889. I. k. 236.
- Hagströmer**
Svensk Straffrätt. 1. k. 364.
- Heck**
D. Jur. Z. 30. k. 427.
- Hegler**
Arch. f. Wirtschaftsphilosophie. 10. k. 159.
- Heit**
Orgazdaság tette. Bjt. 5. k. 169., 185.
- Heil**
Mala fides superveniens az orgazdaságnál. Bjt. 38. k. 6.
- Heil**
Az orgazdaságról. Ügy. L. 1893. évf. 12. sz.
- Heil**
A bünpártolás kérdéséhez. Ügy. L. 1898. évf. 1.
- Heil Fauzstin**
A bünpártolás kérdéséhez. Jogi. K. 1901. évf. 399. I.
- Heimberger**
Handwörterbuch der Rechtsw. 1. k. 575.
- Heimberger**
Die Teilnahme am Verbrechen. 1896.
- Helmbacher**
Orgazdaság tette. Bjt. 5. k. 44.
- Helmbacher**
Bünpártolásról. Jogi. K. 1880. évf. 372.
- Hentig**
Aschaff. Monatsheft. 13. k. 282.
- Hergt**
Zur Theorie der Begünstigung. Ger. S. 76. k. 298.
- Herzog**
Strafr. Zeitung. 1871. évf. 273.
- Herzog**
Gold. A. 29. k. 112.
- Hönig**
Handlungseinheit. 1925. 55.
- Höpler**
Ger. Z. 1916. 325.
- Huf**
A 359. §-hoz. Jogi. K. 1890. 310., 319.
- Illés**
Az orgazdaság és bünpártolás. M. Ig. Ügy. 6. k. 103.
- Illés**
Hamis tanuzás és bünpártolás. M. Ig. Ügy. 19. k. 185., 347.
- Illés**
Az orgazdaságról. Ügy. L. 10., 13. sz.
- Jantsch**
Die Sachhehlerei. 1908.
- Jeszenszky S.**
A Kbt. 129. §-hoz. Bjt. 1. k. 367.
- Just**
Zeitschr. 15. k. 855.
- Kadecku**
Begünstigung. Reform des Strafrechts. 1926. 284.
- Kármán**
Orgazdaság. Bjt. 52. k. 138. I.
- Kitka**
Z. für Gesetzkunde. 4. k. 31. sz.
- Koffka**
Begünstigung und Hehlerei. Reform 1910. 2. k. 409.
- Kohler**
Studien. 1. k. 118., 154., 3. k. 260.
- Kohlrausch**
Hehlerei. Das komm. Strafr. II. k. 1935. 318.
- Köhler**
Begünstigung und Hehlerei. Ger. S. 61. k. 44.
- Könlín**
System. 1855. 261.
- Krenn**
Zeitschr. Jurist. 1846. 297.
- Kriegmann**
Zeitschr. 30. k. 564.
- Kries**
Zeitschr. 7. k. 565.
- Krzymski**
Prawo karne. 1. k. 276.
- Lammasch**
D. Jur. Z. 2. k. 432.
- Lauffer Gy.**
Orgazdaság és tulajdon elleni kihágás. Bjt. 7. k. 192.
- Lehmann**
Gold. A. 19. k. 784.
- Lilienthal**
D. Jur. Z. 2. k. 489.

- Lilienthal**
Verteidigung und Begünstigung. D. Jur. Z. 6. k. 101.
- Lohmeyer**
Das Wesen der Begünstigung. 1904.
- Loening**
Zeitschr. 5. k. 549.
- Lucas**
Die subjektive Verschuldung. 1882. 115.
- Ludwig**
Ger. S. 84. k. 311.
- Mamroth**
Hehlerei. Reform des Strafrechts. 1926. 361.
- Mehlich**
Verteidigung und Begünstigung. 1910.
- Meiners**
Ist die Zahlung der Geldstrafe Begünstigung? 1895.
- Merkel**
Holtz. Rechts Lex. 2. k. 303.
- Merkel**
Holtz. Handb. 3. k. 743., 4. k. 429.
- Merten**
Strafbare Begünstigung durch Verteidiger. Krim. Monatschr. 1928. 115.
- Meves**
Strafr. Z. 1873. évf. 479.
- Mezger**
Angriffe gegen Rechtspflege. Das komm. Strafr. II. k. 1935. 166.
- Miller**
Handbook of Criminal Law. 1934. 396.
- Neumeyer**
Zeitschr. 23. k. 440.
- Néotelen**
Vagyoni haszon célzata. Bjt. 5. k. 299.
- Németh P.**
Orgazdaság. Bjt. 60. k. 32.
- Nieland**
Über Zusammentreffen von Begünstigung mit Teilnahme. 1892.
- Passy**
Zeitschr. Jurist. 1843. 213.
- Pelargus**
Das Tatbestandsmerkmal des „Annehmlichkeiten“. Recht. 7. k. 12—16.
- Pfizer**
Schweiz. Z. f. Strafr. 12. k. 1.
- Pineles**
Der Erwerb im rechtlichen Verkehr und die Sachhehlerei. 1896.
- Platner**
Das crimen receptatorum. Arch. des Krim. R. 1843.
- Pollák I.**
Az orgazdaság esetei. Jogi. K. 29. évf. 143.
- Radányi**
Szabadságvesztés büntetés kiállása az elítélt helyett. Bjt. 13. k. 169.
- Raff**
Ist die Zahlung der Geldstrafe Begünstigung? 1892.
- Reichard**
Büntethető-e az orgazda, ha a tolvaj a magánvád visszavonása folytán nem büntetetik? Jogi. K. 1892. évf. 110. I.
- Rethwisch**
Begünstigung. 1880.
- Rónai S.**
A bünpártolásról. Ügy. L. 1894. évf. 3.
- Roterling**
Arch. Krim. Anthr. 26. k. 33.
- Roterling**
Gold. A. 46. k. 413. 47. k. 90., 241.
- Samuely**
Ger. S. 32. k. 1.
- Sander**
Arch. Neue F. 1838. évf. 481., 1839. évf. 248., 396.
- Sauer**
Kriminalsoziologie. 1933. II. 510.
- Schäfer**
Rechtsvereitelung. Das komm. Strafr. II. k. 1935. 374.
- Schlossmann**
Zeitschr. 23. k. 660.
- Schwarze**
Ger. S. 1872. évf. 368.
- Sebastiani**
Complicité et recel. 1894.
- Seuffert**
Zeitschr. 14. k. 593.
- Stählin**
Wegner-Zeitschr. 1846. 444.
- Stenglein**
Zeitschr. 4. k. 487.
- Stooss-Pfizer**
Schweiz. Z. 11. k. 364.
- Stooss**
Schweiz. Zeitschr. f. Strafr. 11. k. 364.
- Süssheim**
Die Begünstigung. 1898.

Szilassy
 Orgazdaság. Bjt. 49. k. 321. l.
T. G.
 Vagyoni haszon célzata. Bjt. 5. k. 265.
Thirion
 Complicité par recel. 1896.
Uleus
 De criminum fautoribus. 1828.
Vargha J.
 Szabadságvesztés büntetés kiállása az elítélt helyett. Bjt. 24. k. 121.
Villnow
 Raub. Erpressung. Hehlerei und Begünstigung. 1875.
Waldthausen
 Goldt. A. 29. k. 375.

Wedell
 Der Tatbestand der Sachhehlerei. 1900.
Wendt
 Erwerb von einem Nichtberechtigten. Arch. für ziv. Praxis. 89. k. 9.
Westhoff
 Die Sachhehlerei. 1912.
Wilschere
 Principles and practice of the Criminal Law. 1926. 187.
Wurzer
 Ger. S. 88. k. 388.
X. X.
 A Kbt. 129. §-hoz. Bjt. 7. k. 137.
Zehery
 Bűnpártolás. Bjt. 86. k. 145. l.

1405:III. t.-c. 9. §. 206.
 1486:VI. t.-c. 38. §. 206.
 1486:VI. t.-c. 47. §. 206.
 1486:VI. t.-c. 48. §. 206.
 1495:II. t.-c. 19. §. 206.
 1527:VI. t.-c. 206.
 1545:XXXI. t.-c. 121.
 1548:XLIX. t.-c. 206.
 1548. L. t.-c. 206.
 1567:XIII. t.-c. 206.
 1568:XXXIX. t.-c. 206.
 1626:XIII. t.-c. 206.
 1656:LIV. t.-c. 92.
 1716:XLIX. t.-c. 206.
 1716:XLVIII. 206.
 1729:XII. t.-c. 206.
 1844:VI. t.-c. 17. §. 57.
 1868:LIV. t.-c. 368. §. 57.
 1868:LIV. t.-c. 381. §. 57.
 1868:LIV. t.-c. 388. §. 57.,
 77., 78.
 1875:XXXVII. t.-c. 73. §.
 81.
 1875:XXXVII. t.-c. 368. §.
 21., 22.
 1875:XXXVII. t.-c. 373. §.
 22.
 1875:XXXVIII. t.-c. 379. §.
 21., 22.
 1875:XXXVIII. t.-c. 381. §.
 22.
 1877:XX. t.-c. 15. §. 102.
 1877:XX. t.-c. 25. §. 103.
 1878:V. t.-c. (Btk.) 3. §.
 131.
 Btk. 54. §. 224.
 66. §. 49., 184.
 67. §. 68.
 69. §. 214.
 72. §. 184.
 73. §. 71.
 74. §. 201.
 75. §. 66., 133.
 77. §. 178., 188.,
 198.

Szakaszmutató.

78. §. 55., 215.
 79. §. 69.
 80. §. 69., 188.
 81. §. 134., 141.
 82. §. 18., 20., 69.,
 70., 87.,
 132., 134.,
 162., 200.
 92. §. 184., 199.
 96. §. 215., 218.
 106. §. 213.
 165. §. 162.
 221. §. 42.
 232. §. 115.
 239. §. 115.
 282. §. 218.
 283. §. 218.
 333. §. 129.
 334. §. 54.
 335. §. 201.
 336. §. 201.
 338. §. 54., 89.
 342. §. 55., 89., 163.
 343. §. 15., 55., 56.,
 89., 163.
 349. §. 202.
 355. §. 1., 14., 17.,
 20., 24., 27.,
 30., 32., 35.,
 39., 46., 47.,
 49., 56., 73.,
 82., 83., 85.,
 104., 106.,
 147.
 356. §. 1., 49., 52.,
 54.
 357. §. 1., 49., 54.
 358. §. 1., 15., 54.,
 56., 88., 163.
 359. §. 1., 17., 70.,
 71., 72., 73.,
 74., 75., 76.,
 77., 78., 80.,
 81., 82., 83.,
 84., 85., 87.,
 88., 89.

360. §. 1., 63., 64.,
 65., 66., 70.,
 71., 86.
 361. §. 1., 97., 99.,
 102., 103.,
 104., 106.,
 106., 107.,
 110., 111.,
 112., 113.,
 114., 115.,
 362. §. 1., 16., 105.,
 113., 114.,
 116.
 363. §. 1., 102.,
 104., 109.,
 112., 113.,
 114., 115.,
 195.
 364. §. 1., 113.
 365. §. 32., 33.,
 117., 119.,
 125., 129.,
 130., 131.,
 135., 163.,
 186.
 366. §. 33., 119.,
 139., 141.,
 142., 185.,
 367. §. 28., 33.,
 117., 119.,
 129., 133.,
 146., 163.,
 368. §. 33., 73.,
 78., 83.,
 117., 119.,
 152., 153.,
 155., 156.,
 157., 158.,
 159., 160.,
 161., 163.,
 180.
 369. §. 33., 117.,
 135., 148.,
 162.
 370. §. 50., 110.,
 153., 165.,

167., 176.,	129. §. 103., 104.,	1929:XI. t.-c. 26. §. 144.
177., 178.,	133. §. 72.	1929:XI. t.-c. 44. §. 117.,
179., 182.,	1879:XXXI. t.-c. 97. §. 178.	119., 128.,
184., 186.,	1881:LX. t.-c. 72. §. 154.,	136., 139.,
187., 189.,	157.	141., 185.
190., 191.,	1881:LIX. t.-c. 76. §. 64.,	1930:II. t.-c. 113. §. 177.,
192., 194.,	66.	184., 186.,
195., 197.,	1881:LIX. t.-c. 245. §. 65.	191., 199.
199., 202.,	1881:LX. t.-c. 74. §. 82.	1930:II. t.-c. 114. §. 177.,
213., 223.,	1881:LX. t.-c. 82. §. 78.	184., 186.,
371. §. 165.,	1881:LX. t.-c. 106. §. 86.	191., 199.
203.	1881:LX. t.-c. 50. §. 81.	1930:II. t.-c. 116. §. 177.,
372. §. 165.,	1894:XXII. t.-c. 93. §. 178.,	184., 186.,
190., 202.,	212.	191., 199.
203., 204.	1896:XXXIII. t.-c. (Bp.)	1930:II. t.-c. 116. §. 177.,
373. §. 165.,	11. §. 131.,	184., 186.,
203.	132.	191., 199.
374. §. 165.,	1897:XXXIV. t.-c. 165.	1930:II. t.-c. 123. §. 186.
178., 199.,	1897:XXXIV. t.-c. 17. §. 1.	1930:II. t.-c. 132. §. 177.,
211., 212.,	1897:XXXIV. t.-c. 18. §. 1.,	184., 191.,
216., 219.,	165.	199.
221., 223.,	1908:XXXVI. t.-c. (Bn.)	1930:III. t.-c. 76. §. 165.,
224.	15. §. 213.	167.
375. §. 50.,	1907:III. t.-c. 2. §. 76.	1930:III. t.-c. 77. §. 165.,
153., 165.,	1908:XXXVI. (Bn.) 18. §.	167., 212.
167., 178.,	184., 200.,	1930:III. t.-c. 84. §. 165.,
195., 198.,	212.	167., 191.
199., 211.,	1908:XXXVI. t.-c. (Bn.)	1930:XXV. t.-c. 33. §. 90.
212., 213.,	50. §. 16.,	1930:XXXIV. t.-c. 101. §.
220., 221.,	195., 197.	1., 165.
222., 223.,	1908:XXXVI. t.-c. (I. Bn.)	1931:XVI. t.-c. 72. §. 76.
224.	51. §. 53., 55.,	1932:IX. t.-c. 1. §. 73.
376. §. 165.,	135., 148.	1932:IX. t.-c. 11. §. 102.,
197., 199.,	1908:XXI. t.-c. 2. §. 82.,	113.
220., 223.	154.	1935:IV. t.-c. 178.
377. §. 165.,	1913:XXI. t.-c. 176.	33. sz. jogegységi döntv.
378. §. 165.,	1913:XXI. t.-c. 2. §. 212.	218.
215., 224.	1924:XV. t.-c. 1. §. 199.	50. sz. jogegységi döntv.
392. §. 165.,	1930:II. t.-c. (Kabt.) 77.	201.
397. §. 99.	§. 224.	Mgj. trv. tv. 22. §. 106.
418. §. 37.	1924:XIX. t.-c. 164. §. 144.	24. §. 106.
421. §. 17.	1928:X. (II. Bn.) 1. §. 52.	26. §. 106.
462. §. 16.	1928:X. t.-c. (II. Bn.) 3.	129. §. 164.
463. §. 214.	§. 3., 55.	§. 154.
471. §. 103.,	112., 135.,	562. §. 18.
478. §. 215.,	148., 162.,	572., 133.
482. §. 104.,	105.,	133.
483. §. 104.	223.	598. §. 183.
Kbt. 129. §. 165.,	1929:XI. t.-c. 18. §. 143.	600. §. 19.,
39. §. 218.	1929:XI. t.-c. 20. §. 142.	183.
43. §. 218.	1929:XI. t.-c. 21. §. 142.	1021. §. 106.
127. §. 34.,	1929:XI. t.-c. 22. §. 142.	1024. §. 106.
133.	1929:XI. t.-c. 24. §. 143.	1504. §. 158.
	1929:XI. t.-c. 25. §. 144.	158.

Névmutató.

Abegg 5.	Carpzow 5, 169, 206.
Ahrens 43.	Cartier 98, 106.
Ali Akbar Khan Daftary 61.	Carrara 33, 215.
Alsberg 19.	Chaveau et Hélie 93, 138, 150.
Albertinus de Gandino 206.	Chon 47.
Altmann 152.	Clarus 206.
Amman 93, 106.	Clasenius 206.
Angelus Aretinus 206.	Csorba Károly 77.
Angyal 14, 17, 32, 33, 34, 35, 37, 39,	
47, 49, 52, 53, 55, 63, 67, 75, 76, 77,	Dahm 98, 101.
105, 108, 112, 114, 126, 127, 128,	Dalloz 145.
129, 134, 152, 158, 159, 161, 180,	Degré 72, 77, 108, 113.
184, 185, 191, 196, 203, 205, 206,	Degré Lajos 50, 83, 84, 111, 220, 223.
213, 215, 216, 220, 223.	Delaquis 180.
Ávédik 20, 23, 24, 25, 27, 28, 30, 31,	Dombóváry 126, 186.
40, 44, 75, 104, 159, 204.	dombóvári Schulhof Géza 27.
	Doleschall Alfréd 114, 115.
Balás P. Elemér 30, 52, 69, 77, 113,	Dorning Henrik 113.
133.	Droheim 16.
Balogh Jenő 21, 37.	Ebermayer 35, 44, 80, 106, 154, 161,
Bar 188, 190, 216.	180, 181, 189.
Barna Ignác 77.	Eckstein 35, 48.
Baumgartner 216.	Engelhardt 98, 106.
Beling 77, 171, 180, 181, 182, 185, 186,	Fabinyi Ferenc 77.
188, 190, 192, 211, 216.	Fayer 17, 21, 38, 48, 69, 72, 77, 82,
Bernolák 113, 133, 148, 224.	132, 133, 135, 143, 146, 163, 171,
Binding 19, 34, 36, 37, 42, 44, 50, 63,	204, 216, 218, 221, 224.
64, 65, 67, 70, 76, 77, 78, 80, 97,	Fejér 137.
98, 102, 106, 126, 139, 153, 159, 160,	Feuerbach 6, 206.
161, 180, 181, 185, 186, 190, 192,	Finkey 33, 45, 48, 72, 73, 82, 104, 111,
195, 214, 216, 219.	113, 133, 142, 180, 186, 188, 213,
Björn Collinder 208.	216, 219, 220, 221, 222, 224.
Blumbacher 206.	Frank 19, 27, 29, 31, 34, 35, 37, 47,
Blackstone 139.	50, 65, 67, 68, 76, 77, 98, 99, 102,
Bodo 93, 170, 206.	106, 159, 160, 161, 180, 181, 185,
Bodor 50.	186, 188, 190, 192, 214, 216, 219.
Bonfante 136.	Frankfurter 186.
Borsos Endre 45.	Freudenthal 4, 93, 99, 106, 168, 186.
Böhmer 6.	Garraud 150.
Brommer 83.	
Büchler 4, 91, 205.	

- Gerland 27, 29, 34, 35, 40, 47, 48, 76, 98, 159, 180, 181, 185, 187, 188, 189, 192, 214, 216.
 Geyer 64, 77, 219.
 Ghan 216.
 Gleispach 19, 35.
 Gretener 189, 215, 219.
 Grossschmid 16, 157.
 Grubits 77.
 Gudewill 180, 190.
 Gärtner 62.
 Gyurkovich László 133.
 Hammersabi 4, 91, 120, 136, 168, 205.
 Harburger 7, 34, 50, 123, 124, 150, 154, 159, 160.
 Harmath Jenő 41, 47, 108, 109.
 Havas Jenő 87.
 Hälschner 40, 47, 48, 49, 64, 76, 77, 189, 192, 219.
 Heck 192.
 Hegler 98, 216.
 Heil Fausztin 21, 22, 33, 51, 77, 113, 180, 222.
 Heller Erik 147.
 Hellwig 154.
 Hergt 216, 219.
 Hippel 14, 34, 47, 48, 77, 98, 180, 181, 186, 219.
 His 5, 92, 121, 169, 206.
 Hodász 27.
 Hollweck 5, 121, 169.
 Holtzendorf 215.
 Honig 43.
 Höpfner 29, 34, 35, 42.
 Huber 42.
 Huszty 93, 170, 206.
 Illés 21, 37, 38, 48, 51, 54, 65, 68, 72, 77, 79, 80, 84, 87, 104, 105, 108, 113, 133, 134, 142, 153, 156, 161, 180, 181, 186, 188, 195, 198, 214, 215, 219, 222.
 Imling 65.
 Irk 33, 38, 72, 134, 180, 182, 185, 186, 188, 214, 215.
 Isaák 23, 34, 35, 36, 40, 48, 63, 79, 80, 102, 108, 133, 147, 181, 188, 190, 195, 198, 201, 214, 219.
 John 77.
 Kassich 137.
 Kautz 72.
 Kecskeméti Bálint 65, 103.
 Kelemen 122, 142.
 Kelemen Samu 133.
 Kiss Albert 37, 89.
 Kmoskó 4, 91, 120, 168, 205.
 Kobler 93.
 Kohlrausch 124, 139, 176.
 Kolosváry 18, 23, 138, 153, 183.
 Konrad 98, 106.
 Kopf 48.
 Köhler 186, 190, 219.
 König Vilmos 22.
 Körösi Sándor 122, 150.
 Kriegsmann 216.
 Kries 180.
 Kryara 34, 50.
 Ladányi 114.
 Ladik 64.
 Lammasch 34.
 Lenz 65, 77, 159.
 Leopold 98, 99, 106.
 Lilienthal 192.
 Liszt 7, 34, 160, 215, 219.
 Liszt-Schmidt 34, 48, 64, 77, 180, 181, 186, 188, 192, 216.
 Lobmayer 216, 219.
 Löw 3, 7, 38, 93, 99, 100, 110, 126, 131, 142, 146, 197, 222.
 Lucas 192.
 Lueder 5.
 Lutter 5.
 Manu 4, 91, 120, 168.
 Marton 121, 136, 158.
 Mayer (Hellmuth) 98.
 Márkus 45, 50, 126, 129, 137, 155, 179.
 Meszlény Artur 126.
 Meister 5.
 Merkel 47, 49, 62, 63, 65, 67, 70.
 Meyer-Allfeld 19, 36, 40, 48, 50, 76, 98, 106, 154, 160, 180, 181, 186, 188, 192, 214, 219.
 Mittermaier 171.
 Móder Tibor 22.
 Moldoványi István 138, 142.
 Mommsen 5, 57, 91, 121, 149, 169.
 Mothes 80.
 Nagy Dezső (ifj.) 16, 78.
 Nagy Elek 87, 133.
 Németh 20, 79, 179.
 Neumayer 185.
 Oertmann 154.
 Olshausen 27, 29, 31, 35, 42, 44, 47, 50, 51, 77, 80, 99, 101, 102, 153, 160, 161, 180, 181, 187, 189, 214.
 Oppenhoff 215.
 Orosdy Lajos 37.
 Ortloff 154.
 Pauler 57, 170.
 Plinius 92.
 Pesani Gábor 87.
 Pulszky 171.
 Reiffenstahl 149.
 Rittler 34, 208.
 Rotering 42.

- Rotondi 139.
 Rotter Ernő 77.
 Ruhstrat 49, 42.
 Sauer 14, 48, 101, 115, 175.
 Schäfer 151.
 Schmalzgruber 121.
 Schmidt 34, 123.
 Schmierer 82, 142.
 Schütze 50.
 Schwartz 87, 98.
 Schwarze 76, 215.
 Seuffert 192.
 Stephen 139.
 Stevenson Callcott 9.
 Stooss 9, 11, 123.
 Szalay József 115.
 Szász-Schwarz 35, 138.
 Szeles 77.
 Szladits 18, 23, 25, 26, 103, 125, 138, 153.
 Szlemenics 138.
 Szokolay István 122, 149.
 Tassy Pál 21, 22.
 Taubenschlag 4, 91, 120, 168.
 Téglás István 32.
 Tomcsányi Mór 77, 156.
 Tóth 18, 26, 127, 138, 153, 157.
 Töreky 16, 79, 156.
 Valkovszky 34.
 Vargha Ferenc 75, 87, 133, 221.
 Vécsey 136, 158.
 Vilnow 189, 206, 215.
 Vuchetich 7, 83, 149, 206.
 Wachenfeld 47, 185, 216.
 Waechter 6, 92, 121.
 Weiss Jakab 4, 91, 120, 168.
 Werbőczy 92.
 Werner 48, 72, 142, 186.
 Wertheimer 63.
 Wilda 5.
 Wilsbere 11, 145.
 Windscheid 35.
 Wlassics 74, 169.
 Wuner 188.
 Wyzanirszky 77.
 Zehery 218, 223.
 Zöldy Miklós 52.

Tárgymutató.

Alapbűncselekmény tettese vagy részese orgazdaságnál 180.

Be nem jelentés kincstalálásnál 142.

Birtokból kiesettség jogtalan elsajátításnál 129.

Birtoklás jogtalan elsajátításnál 129.

Birtoklopás büntetése 162.

Birtoklopás elkövetője 152.

Birtoklopás fogalma 152.

Birtoklopás jogi tárgya 153—6.

Birtoklopás jogtörténete 149—50.

Birtoklopás kísérlete 160.

Birtoklopás a külföldi jogokban 150—152.

Birtoklopásnál indítványosság 163.

Birtoklopás tevékenységi tárgya 156.

Birtoklopásnál jogellenesség 161—2.

Birtoklopásnál többség 162.

Bizalomtörés elmélete hűtlen kezelésnél 98.

Bizományi ügylet sikkasztásnál 21—24.

Bűnpártolás büntetése 223.

Bűnpártolás elkövetője 214.

Bűnpártolás jogtörténete 205—7.

Bűnpártolás a külföldi jogokban 207—211.

Bűnpártolás minősített esete 223.

Bűnpártolásnál alapbűncselekmény 212—4.

Bűnpártolásnál egység-többség 222.

Bűnpártolásnál hivatalvesztés kimondása 224.

Bűnpártolásnál jogellenesség 221.

Bűnpártolásnál szándék 221—2.

Bűnrészesség hűtlen kezelésnél 110.

Bűnrészesség sikkasztásnál 50.

Bűnrészesség zártöréskor 71.

Családi és szolgálati viszonyban állók által elkövetett sikkasztás 55.

Dolog birtoka vagy bírálata sikkasztásnál 32—34.

Dolog fogalma sikkasztásnál 16—17.

Dologelvétele birtoklopásnál 169.

Dologfogalom orgazdaságnál 181.

Elévülés sikkasztásnál 56.

Elhasználás mint a sikkasztás elkövetési tevékenysége 36.

Elidegenítés mint a sikkasztás elkövetési cselekménye 36.

Elidegenítésre közreműködés orgazdaságnál 189—90.

Elkövetési cselekmény zártörésnél 67.

Elkövetési tevékenység sikkasztásnál 35.

Elkövetési tevékenység zártöréses sikkasztásnál 83—85.

Előkészületi cselekmény sikkasztásnál 49.

Előny fogalma tárgyi bűnpártolásnál 220.

Elrejtés fogalma orgazdaságnál 189.

Elszámolási viszony esetén sikkasztás megállapítása. 29—30.

Eltulajdonítás mint a sikkasztás elkövetési cselekménye 35.

Elvesztés jogi jelentősége 127.

Elzálogosítás mint a sikkasztás elkövetési tevékenysége 38.

Értékhatár sikkasztásnál 53.

Férj mint a hűtlen kezelés elkövetője 103.

Főpincér óvadékanak felhasználása 25.

Furtum possessionis fogalma 152.

Gabonajelzálogjoggal terhelt gabona törvényellenes elidegenítése, elhasználása, elzálogosítása 90.

Hejyiség vagy tartály lezártágát jelző készület 65—6.

Hozzá tartozó büntetlensége bűnpártolásnál 215—6.

Hozzá tartozó mint az orgazdaság elkövetője 178—9.

Hűtlen kezelés a külföldi jogokban 93—96.

Hűtlen kezelés bűncselekményének jogtörténete 91—93.

Hűtlen kezelés büntetése 112.

Hűtlen kezelés elkövetője 101.

Hűtlen kezelésnél indítványosság 113—115.

Hűtlen kezelés jogi tárgya 104.

Hűtlen kezelés jogi természete 96.

Hűtlen kezelés kísérlete 109.

Hűtlen kezelés törvényes meghatározása 97.

Hűtlen kezelésnél szándék 110—111.

Hűtlen kezelésnél tevékenységi tárgy 105—6.

Idégen dolog fogalma sikkasztásnál 17.

Ingatlan zártöréses sikkasztásnál 76.

Ingó műemlék tiltott elidegenítése 143—4.

Jogellenesség a sikkasztásnál 39—41.

Jogellenesség a zártörésnél 68—9.

Jogi kötelezettség megsértésének elmélete 99.

Jogtalan elsajátítás 146—8.

Jogtalan elsajátítás elkövetési tevékenysége 130.

Jogtalan elsajátításnál tevékenységi tárgy 128.

Kincs be nem jelentése 141—3.

Kincstalálás a külföldi jogokban 138—139.

Kincstalálás jogtörténete 136—8.

Köteletségesség fogalma hűtlen kezelésnél 106—8.

Közhivatalnok mint a hűtlen kezelés elkövetője 103.

Közös tulajdonban lévő dolog mint a sikkasztás tárgya 31.

Lebegő birtok fogalma 157.

Lefoglalt követelésnek a végrehajtást szenvedő általi felvétele 76—79.

Magánindítvány sikkasztásnál 55.

Megszerzés fogalma orgazdaságnál 187—9.

Nyolc napi határidő találásnál 131—2.

Orgazdaságnál az alapbűncselekmény büntethetősége 185—7.

Orgazdaság büntetése 199—202.

Orgazdaság elkövetési tevékenysége 187.

Orgazdaság elkövetője 178.

Orgazdaság fogalma 176.

Orgazdaság jogi tárgya 181.

Orgazdaság jogi természete 175—6.

Orgazdaság jogtörténete 168—71.

Orgazdaság kísérlete 198.

Orgazdaság a külföldi jogokban 171—175.

Orgazdaság minősített esetei 203—4.

Orgazdasággal rokon katonai bűncselekmények 177.

Orgazdaság tevékenységi tárgya 181.

Orgazdaság úgynevezett alapbűncselekményei 183—7.

Orgazdaságnál szándék elemei 190—5.

Orgazdaságnál szükséges tettesi tudat tartalma 191—5.

Orgazdaságnál egység-többség 198—9.

Óvadék elsikkasztása 25.

Önpártolás fogalma 214.

Pactum reservati dominii jelentősége sikkasztásnál 26.

Peccát fogalma zártörésnél 64.

Peccát megsértése, eltávolítása, feltörése 67.

Rablás vétsége következtében birtokba került dolog megszerzése 184.

Sikkasztás a külföldi jogokban 7—13.

Sikkasztás a magyar jogfejődésben 6.

Sikkasztás bevezetése 46.

Sikkasztás büntetése 52—54.

Sikkasztás elkövetője 15.

Sikkasztás fogalma és jogi természete 13—14.

Sikkasztás jogi tárgya 16.

Sikkasztás jogtörténeti vázlata 4.

Sikkasztás kísérlete 46.

Sikkasztásnál szándék 42—46.

Sikkasztás tevékenységi tárgya 16—32.

Sikkasztás törvényes meghatározása 14.

Sikkasztásnál folytatolagosság 51.

Specificatio jelentősége orgazdaság megállapításánál 182—3.

Szabályszerűtlen zár alá vétel zártöréses sikkasztásnál 80—2.

Személyi bűnpártolás elkövetési cselekménye 217—9.

Személyi bűnpártolás fogalma 211.

Személyi bűnpártolás jogi tárgya 216.

Szülő mint a hűtlen kezelés elkövetője 102.

Találás fogalma 125—7.

Talált dolog jogtalan elsajátítása a külföldi jogokban 122—5.

Talált dolog jogtalan elsajátításának büntetése 135.

Talált dolog jogtalan elsajátításának fogalma 125.

Talált dolog jogtalan elsajátításának jogi tárgya 127.

Talált dolog jogtalan elsajátításának jogtörténeti vázlata 120—22.

Talált dolog jogtalan elsajátításánál szándék 133.

Tartály zártörésnél 66.

Tárgyi bűnpártolás fogalma 211.

Tárgyi bűnpártolás tevékenysége 219.

Tárgyi önbűnpártolás 214.

Tiltott területen ásatás 139—41.

- Tiltott területen ásatás vétségének elkövetési tevékenysége 140.
 Törvényes zálogjog birtoklopásnál 158.
 Tulajdonjog fenntartásával átadott dolgok eladása mint sikkasztás 27—29.
 Ügynök sikkasztása 24.
 Üzletszerűség orgazdaságnál 203—4.
 Wagyon haszonszerzés mint célzat orgazdaságnál 195—7.
 Wagyon károkozás hűtlen kezelésnél 108.
 Véletlenségből vagy tévedésből birtokba került dolog jogtalan elsajátítása 146.
 Véletlenségből vagy tévedésből birtokba került dolog jogtalan elsajátítása a külföldi jogokban 145.
 Visszaesés orgazdaságnál 203.
 Visszaélés elmélete a hűtlen kezelésnél 97.
- Zár alá vett dolog fogalma 79.
 Zár gondnok pecsétje 65.
 Zártörés a külföldi jogokban 58—62.
 Zártörés bűncselekményének jogtörténete 57.
 Zártörés büntetése 72.
 Zártörés elkövetője 63.
 Zártörés fogalma 63.
 Zártörés jogi tárgya 63.
 Zártörés kísérlete 70.
 Zártörés tevékenységi tárgya 64.
 Zártörésnél szándék 69.
 Zártöréssel sikkasztás bevégeztsége 85.
 Zártöréssel sikkasztás büntetése 88—9.
 Zártöréssel sikkasztás elkövetője 74.
 Zártöréssel sikkasztás fogalma 72—74.
 Zártöréssel sikkasztásnál szándék 87—88.
 Zártöréssel sikkasztás tevékenységi tárgya 75—80.
 Zártöréssel sikkasztás jogi tárgya 75.

A sikkasztás, zártörés és hűtlen kezelés.

(BTK. MÁSODIK RÉSZ XXVIII. FEJEZET, 355—364. §-ok.)

HATÁSKÖR: A XXVIII. FEJEZETNEK 361—363. §-AIBAN MEGHATÁROZOTT HÜTLEN KEZELÉS VÉTSÉGE ÉS BÜNTETÉSE: A TÖRVÉNYSZÉK TANÁCSÁNAK, — A 355. §-BAN MEGHATÁROZOTT SIKKASZTÁS ÉS A 359. §-BAN MEGHATÁROZOTT SIKKASZTÁSNAK TEKINTENDŐ BŰNCSELEKMÉNY — AMENNYIBEN A 356. §. 2. TÉTELE, VAGY A 357. §. ÉRTELMEBEN BÜNTETT — A TÖRVÉNYSZÉK EGYESBIRÁJA, — A 355. §-BAN MEGHATÁROZOTT SIKKASZTÁS ÉS A 359. §-BAN MEGHATÁROZOTT SIKKASZTÁSNAK TEKINTENDŐ BŰNCSELEKMÉNY, AMENNYIBEN A 356. §. 1. TÉTELE ÉRTELMEBEN VÉTSÉG, VALAMINT A 360. §-BAN MEGHATÁROZOTT ZÁRTÖRÉS VÉTSÉGE A JÁRÁSBÍRÓSÁG HATÁSKÖRÉBE TARTOZIK (1897: XXXIV. T.-C. 17. §. 1, 4. P. 18. §. 1, 4. P.; 1930: XXXIV T.-C. 101. §. 3. P.)

1. §. Bevezetés.

A Btk. Második Részének XXVIII. fejezete a lopásról és rablásról szóló fejezetek után — mint a cím is mutatja — három rendbeli bűncselekményt (sikkasztás, zártörés, hűtlen kezelés) határoz meg. Figyelemmel arra, hogy a következő XXIX. fejezet a jogtalan elsajátítás bűncselekményeiről szól: e közbeékelő elhelyezésből méltán vonható le az a következtetés, hogy e most említett három bűncselekmény mindenike vagyon ellen irányuló deliktum. E következtetés azonban — mint arra a zártörés jogi természetének mélyebb elemzése során részletesen reá fogok mutatni (v. ö. alább 63. l.) téves, mert amennyire nem kétséges a sikkasztás és hűtlen kezelés bűncselekményeinek vagyon ellen irányultsága, éppoly kétségtelen, hogy a zártörés jogi tárgya — mint ezt a M. I. is megállapítja (v. ö. Löw II. 690—691.) „a hatósági intézkedés, a hatóság tekintélye, a hatóság tette, nem pedig valakinek vagyona“, — és tehát nyilvánvaló, hogy rendszertani szempontból a zártörés inkább a közhatóság elleni bűncselekmények sorába lett volna felveendő. A M. I. által felhozott célszerűségi ok nem elég erős e rendszerellenes beiktatás mellett, mely — figyelemmel az 1928:X. t.-c. 3. §-ának 2. bekezdésére — zavarólag hat, amennyiben ahhoz a nyilván téves következtetéshez vezethet, hogy zártörés esetében pénzmellékbüntetés is kiszabandó.

Ragaszkodva mégis a törvény rendjéhez, sőt a sort is betartva, három főrésze osztom e fejezet anyagát; mindenik rész bevezetéseként rövid vázlatban ismertetem a történeti fejlődést a megfelelő jogösszehasonlítást nyujtok.

I. RÉSZ.

A sikkasztás.

2. §. Történeti vázlat.

1. *Hammurabi* törvénykönyve a sikkasztás fogalmát ugyan nem ismeri, de a ma sikkasztásként minősülő tényálladékot, illetőleg annak a letéttel összefüggő esetét büntetni rendeli; a 120. §. szerint ugyanis: Ha a magtár tulajdonosa a nála elhelyezett gabonát elveszi, vagy pedig a gabonát, mely házában felhalmoztatott, teljesen letagadja: a gabona gazdája isten színe előtt gabonája mennyiségét jelentse ki, mire a ház gazdája a gabonát, melyet elvett megkétszerezi s a gabona gazdájának megadja. A 112. §. értelmében: ötszörösét tartozik megtéríteni az, aki a mástól „elszállítás végett átvett ezüstöt, aranyat, drágaköveket és egyéb ingóságokat ... eltulajdonítja”; a 124. §. szerint: aki megőrzés végett vette át e dolgokat s eltagadja azokat: kétszeresét fizessen; (v. ö. *Kmoskó*, *Hammurabi* törvényei, 1911. 40., 42., *Weiss Jakab*, *Kodex Hammurabi* és bibliai törvényhozás, 1915., 19. l.).

2. A bibliai *sefar habberith*-ben szintén sikkasztás-szerű cselekmény a következő: aki barátjának pénzt vagy edényeket ad megőrzés végett és attól, aki elfogadta azt ellopják: ha megtalálják a tolvaj, két annyit adjon vissza, ha pedig a tolvaj titokban marad, a ház ura vitessék az istenekhez ... és ha ezek elítélik, két annyit adjon vissza felebarátjának (Ex. 22., 7—12.; v. ö. *Weiss*, i. m. 19.).

3. Az *egyiptomiaknál* a sikkasztás jogi fogalma szintén ismeretlen; a birtokban levő idegen dolog eltulajdonítása lopásként büntetetik (v. ö. *Taubenschlag*, *Das Strafrecht im Rechte der Papyri*, 1916., 26., 88., 115. l.); az adó s általában állami pénzek eltulajdonítása közhivatalnok részéről külön elbírálás alá esik s az idevonatkozó szabályok már erősen emlékeztetnek a mai hivatali sikkasztás normáira (v. ö. *Taubenschlag*, i. m. 37., 117.).

4. *Manu törvénykönyve* szerint úgy a sikkasztás, mint a csalás annyi, mint lopás; mint tolvaj büntetendő, aki a nála deponált jószágot eltagadja s e büntetettnek legsúlyosabb esete, ha bizalmi egyén az, kinél a fejedelem valamely talált jószágot letéteményez, s ez azt elsajátítja (v. ö. *Sík*, *A büntetőjog őskora*, 1878. 324.; a részletekre v. ö. *Büchler*, *Manu törvényei*, 1915. 133. s köv. l.).

5. A *görögöknél* a sikkasztó tolvajként felel s rendszerint az elvont érték többszörösének fizetésére kötelezik (v. ö. *Freudenthal*, *Zum aeltesten Strafrecht der Kulturvölker*, 1905., 13. l.).

6. A *római jog* sem ismerte még a sikkasztást mint különálló bűncselekményt. A *furtum* egységes fogalma ugyanis felölelte a legtöbb vagyron elleni deliktumot és így a sikkasztás (*inversio*) tényálladékát is. *Paulus* ismert fogalom meghatározásába (*Furtum est contrectatio rei fraudulosa lucri faciendi gratia vel ipsius rei vel etiam usus ejus possessionisve*; v. ö. *Paulus*, I. 1. §. 3. D. 47., 2.) beleesik a lopáson kívül a jogtalan elsajátítás, a rablás és a sikkasztás is. — A letét, megbízás és hasonló címeken bírlalt dolog eltulajdonítása utóbb néha az *inversio* megjelölést nyerte s mert *nemo sibi causam possessionis mutare potest*, büntetés alá esett (a *depositum* eltulajdonítását már a XII. táblás törvény is említi: *ex causa depositi lege XII. tabularum in duplum actio datur*; *Paulus*, Coll. 10., 7., 11.). A gyám részéről s az állami pénzekben elkövetett eltulajdonítás súlyosabb büntetés alá esett (v. ö. *Mommsen*, *Römisches Strafrecht* 1899., 738., 764., 765., 771., *Binding—Mommsen*, *Zum aeltesten Strafrecht der Kulturvölker*, 1905.; *Rosenberger*, *Über das furtum nach klassisch-römischem Recht*, 1879., *Langle*, *Römisches Strafrecht*, 1934., *Abegg*, *Lehrbuch*, 1839., 444. s köv. l.).

7. A *középkori német jogok* többnyire szintén a tágabb értelemben vett lopás fogalma alá vonják a mai sikkasztást (v. ö. *His*, *Geschichte des deutschen Strafrechts bis zur Karolina*, 1928., 153.; *Lueder*, *Die Entwicklung des selbstaend. Begriffs der Unterschlagung im aelt. dt. R.*, a *Wach-féle Festschrift*, 1913., 48.); — így többhelyütt „*diebliche Behalten*” cím alatt büntetik a reábizott dolog megtartását. Egyebekben elég sokáig tartotta magát az a jogi felfogás, mely szerint a birtokban levő dolog eltulajdonítása büntetlen, mert idegen birtokon nem esett sérelem. A régibb népjogok közül az izlandi *Gragas* újszólván az egyedüli, mely *nymaeli* néven bünteti a sikkasztást. A későbbi középkor több népjoga sűrűen említi már a hivatali sikkasztást, melyet a lopás büntetésével sújt (v. ö. *His*, i. m. 160—161., *Wilda*, *Das Strafrecht der Germanen*, 1842., 917. s köv. l.).

8. A *Carolina* 170. art.-a a reábizott dolog eltulajdonítását ugyan kiemeli már a lopás köréből, de súly s büntetés tekintetében azzal még mindig egy vonalra helyezi. E hivatkozott *articulus* szóhangzata a következő: „*Item welcher mit eyns andern gütern, die jm inn guttem glauben zu behalten vnd verwaren gegeben sein, williger vnd geuerlicher weiss, dem glaubiger zu schaden handelt, solch missethatt, ist eynem diebstalt gleich zu straffen* (a lopás mikénti büntetésére vonatkozó szabályai a *Carolinának Kézikönyvem* X. 7. lapján).

9. Az *egyházi büntetőjog* a római jogi felfogás nyomán az élesebb elválasztásig sem jutott el. *Minthogy*: *Furti nomine bene intelligitur omnis illicita usurpatio rei alienae* (C. 14. qu. 5. c. 13.), tehát a sikkasztás is lopásként esett büntetés alá (*Hollweck*, *Die kirchlichen Strafgesetze*, 1899., 179., 271.; *Lutter*, *Az egyházi büntetőjog*, 1913., 138., 192., 261.).

10. Az *újkorai jogfejlődés* során, különösen *Carpzow* (*Pract. rer. crim.* qu. 85. nr. 67.) hatása alatt a sikkasztás mint *furtum improprium* (*contrectatio ficta*) a lopás mellett önálló deliktumként szerepel s többnyire a lopásnál enyhébb büntetés alá esik (erre utalnak *Meister*, *Princ. iur. crim.* 200. §. következő szavai: „*A furto proprie ita dicta, secundum benigniorem sententiam ac praxim distinguitur inversio*”), de azért egyik másik *kodexben* (1761. *bajor* I. Kap. 2. §. 1., 10.; az 1768. *Theresiana*: art. 94. §. 4.,

mely szerint lopásban bűnösök, „welche anvertrautes Gut gefaehrlicherweise unterschlagen“, — és az 1787-iki osztrák codex, 1768. és 1787. osztrák tkv.) — valószínűleg Böhmer tanítása nyomán (ad art. 170. §. 4., 5. és obs. ad Carpzw, qu. 85. obs. 1., 3.) ismét beleolvad a lopás fogalmába. Az elválasztási processzus lassan bár, de eredményre vezetett; többhelyütt a lopásról levált sikkasztást a csalással hozták szorosabb összefüggésbe; így a porosz Landrecht (II. 20. §§. 1354., 1366.), majd utóbb a francia code, sőt még a belga btk. is. Az irodalomban mind erősebben követelik a sikkasztás önállósítását (v. ö. Waechter, Lehrbuch 1825., 339. s. köv. lapokon említettek), s ez a nézet a XIX. sz. törvénykönyveiben érvényre is jut (legnagyobb hatása volt e tekintetben a Feuerbach alkotta bajor btk.-nek; v. ö. 209. és 229. art.).

3. §. A magyar jog fejlődése.

1. Hazai régiebb törvényeink is egy vonalra helyezik a sikkasztást a lopással. Így az 1563:XXI. t.-c. szerint, melynek címe: „Gratuitorum laborum pecuniae exactores, si ad munitionem confinium, exactionem non impendant, qualiter puniantur?“, „Mivel pedig az a híre, hogy olyan vármegyéknek az alispánjai, amelyek a megerősítésre váró helynek távolabb fekvése miatt jobbágyaikat munkára nem küldhetik, hanem azok helyében munkások felfogadására pénzzel adóznak, az így felhajtott pénzt híven, a közösen elhatározott munkákra nem fordítják, hanem nagy részben maguknak tartják és elköltik (sed majorem partem sibi reservare et consumere); 1. §. elhatározták, hogy azokat az alispánokat vagy kapitányokat és másokat is, akikre ilyen pénzt bíztak (quibus talis pecunia assignata fuerit), ha az ilyen lopáson (in eiusmodi furto) rajta kapják, mivel országuknak és hazájuknak a közös kárára és veszedelmére cselekszenek, első ízben az ellopott (quod furati fuerint) pénz ötszörösének, másodikban pedig tízszeresének megfizetésével és harmadikban, ha ugyanazon a gonoszságon érik, mint nyilvános tolvajokat (tanquam publici fures) fejvesztéssel büntessék (capitis poena... puniantur).“ (V. ö. még 1625:XX., 1630:III. és 1638:II. t.-cikk.) Büntetés alá esik, ki tűzvész, árvíz, háború vagy más rendkívüli körülmények között letett dolgot eltulajdonított (u. n. depositum miserabile elsikkasztása; 1647:CVI. t.-c.), ki a sikkasztást a gyámolt sérelmére követte el (Hk. I. 123., 1655:LIV. t.-c.)

Még a XIX. század első felében is ez az uralkodó nézet, amire példa a fuvarosokról szóló 1840:XX. t.-c. 8. §-a, melynek szóhangzata szerint: „Ha a fuvaros a reá bízott árukból valamit elidegenítene vagy önhasznára fordítana, köztolvajként megfenyítendő...“, továbbá az 1840:XV. t.-c.-ben foglalt váltótörvény „néhány szakaszainak világosításáról és illetőleg módosításáról“ szóló 1844:VI. t.-c. 17. §-a, mely kimondja, hogy a zár alá vett s a megbízott személynél letéteménynek tekintett dolgok „elidegenítése“ az illető törvényhatóság által „a legsúlyosabb beszámítású tolvajság büntetésével fenyítendő.“

2. Javaslataink közül az 1712-iki még nem tartja külön a sikkasztást a lopástól; az 1792. évi már a lopás minősített eseteként állítja be; így a II. 38 art. § 8. szerint: „Qualificato furto accessendum esse illorum quoque

asum, qui deposita fidei suae commissa malo fide sibi appropriaverint, vel in suos usus converterint“. Az 1827. évi javaslat is még minősített lopásként bünteti a letét eltulajdonítását.

3. Vuchetich már némileg elválasztja egymástól e két deliktumot (v. ö. Institutiones 274. s. köv. l.) s a helyes eszme további fejlesztésére a forduló-pontot hazánkban ő jelölte meg (v. ö. Löw, II. 612) s így nem kétséges, hogy az ő hatása alatt 1843. évi javaslatunk már a lopásról szóló fejezetet követő „A sikkasztásról“ című 31. fejezetében határozza meg a sikkasztás fogalmát, mondván: „309. §. A ki másnak ingó vagyont, mely valaki által kezére vagy gondviselésére bízott, s mellyet ismét visszaadni vagy megőrizni, vagy másnak átadni köteles, jogtalanul magáévá teszi, elidegeníti, elzárja vagy a visszaadást az illetőtől jogtalanul megtagadja, amennyiben tette más valamely súlyosabb büntetést nem foglal magában, az egyszerű tolvajságról szóló 295-ik §-nak büntetése alá esik.“ Súlyosabb büntetés vár azokra, kik „tűz- vagy víz- vagy más rendkívüli veszély alkalmával kezőkre bízott“ vagyont „jogtalanul magokévé teszik s vissza nem adják“ (310. §.), továbbá zár alá vett ingó vagyont tulajdonítanak el (311., 312. §-ok).

4. Terminológiai szemszögből, de a jogi természet helyes felismerése tekintetében is figyelemreméltó az 1868:LIV. t.-c. 368. §-a, melynek értelmében: A lefoglalt s összeírt javak bírói zár alatt levőknek s mind a végrehajtást szenvedett, mind egy harmadik kezénél olyan letétnek tekintetnek, melynek elidegenítése vagy szándékos megrongálása, mint sikkasztási bűntény fenyítetik“ (v. ö. még 331. § és az 1871:VIII. t.-c. 11. §-ának f) pontját és 19. §-át).

5. Btkünk alkotója már teljesen keresztülviszi a szétválasztást. A sikkasztást nem is a lopás, hanem az ezt követő rablás és zsarolás fejezete után szabályozza és pedig azért, mert „a lopás és sikkasztás között — essentialis különbségek vannak“ és pedig: 1. míg „a lopás közvetlenül a birtok vagy a birtalat ellen van irányozva“, addig a sikkasztás „csak a tulajdoni jog ellen irányul“; 2. „a lopás elvétel, a sikkasztás megtartás által jő létre“; 3. „a lopás bevégeztetik a dolog apprehensioja által, ellenben a sikkasztásnál az apprehensióval még csak meg sem kezdetik a büntetendő cselekmény“; 4. „különbség van a két cselekmény büntetési tételeiben is“ (v. ö. Löw, II. 609.).

4. §. Jogösszehasonlítás.

A jogösszehasonlítás során figyelembe veszem a jelentősebb törvénykönyvek s javaslatok eredeti vagy német, illetőleg francia s angol fordításban rendelkezésemre álló szövegeit, továbbá Liszt, Das Strafrecht der Staaten Europas, 1894. és Harburger Die Unterschlagung (Vergl. Darst. Bes. Teil VI. r. 333. s. köv. l.) című munkáitait.

Mindenekelőtt megállapítom, hogy a különböző törvényhozási munkálatok rendszertani szempontból a sikkasztás helyét ma sem állapítják meg egyöntetűen; de eltérés mutatkozik a fogalom elemei, a büntetlenség, a minősítő körülmények s az üldözhetőség tekintetében is, miért is az össze-

hasonlításnál e most említett részletkérdésekre figyelemmel fogok az azonos, illetőleg eltérő álláspontokra reámutatni.

1. Az *elhelyezés kérdése*. Figyelemmel a sikkasztásnak a lopástól való elválasztását kísérő nehézségekre, több törvénykönyvben ma is e két bűncselekmény együvéfoglalásának, vagy legalább is egy síkra helyezésének álláspontja érvényesül.

a) Ez az *egységesítő irány* legradikálisabban jut kifejezésre az 1872. évi *kaliforniai btk.*-ben, melynek 514. art.-a a sikkasztásra a lopás büntetését határozza, továbbá az 1882. évi *new-yorki btk.*-ben, mely nemcsak egy fejezetbe foglalja a lopást és sikkasztást, azonkívül a csalást és hűtlen kezelést, de a IV. fejezet kezdő 528. §-ában kifejezetten lopásnak nevezi a sikkasztást; hasonlóan az 1871. évi *mezikói btk.* 368. art.-a. Az 1866. évi *portugál btk.* 453. art.-ában is teljesen összeolvad e két cselekmény, ugyanígy az 1928. évi *spanyol btk.* 703. §-a. Ez a gondolat hatja át az 1902. évi *norvég btk.*-vet (v. ö. 255—256. §§), valamint az 1903. évi *svájci javaslatot* (v. ö. 79. és 82. art.) is. Teljes összevonásával találkozunk a lopás és sikkasztás fogalmának az 1933-iki nemzeti szocialista német tervezetben, mely felállítja az „einfache rechtswidrige Aneignung“ elnevezéssel azt az egységes bűncselekményt, melynek tárgya az idegen ingó dolog, elkövetési tevékenysége pedig „das Unternehmen, sich diese Sache rechtswidrig anzueignen“; illetéknép a sikkasztás és lopás határvonala nyom nélkül elmosódik (v. ö. Nationalsozialistisches Strafrecht Denkschrift 104—105. l.).

b) Szemben e felfogással egyebütt a *sikkasztást különartó nézet* talál elfogadásra, de csaknem minden törvényhozási munkálatból kiértezhető annak vagy a lopáshoz, vagy a csaláshoz közeli állása, illetőleg más bűncselekményekkel (hűtlen kezelés, talált dolog jogtalan elsajátítása) való kapcsolata. Így a *francia code*, valamint a *belga btk* a sikkasztást a hűtlen kezeléssel olvasztják össze s a csalás különleges eseteként szabályozzák (v. ö. 1810. francia code 408. art.-t, mely az „Abus de confiance“ című 2. §-ban talál helyet, az 1867. évi *belga btk.* 491. art.), ugyanígy az 1928. évi *chinai btk.* (356. art.). Az 1866. évi *dán btk.* 252. §-a a csalás fogalmi körébe vonja a sikkasztást. Az 1852. évi *osztrák btk.*-ben a sikkasztás a Veruntreuung deliktumához simul (181., 183. 461. §§). A *német bir. btk.* fogalmilag éles különbséget tesz a lopás (242. art.) és sikkasztás (246. art.) között, de a kapcsolatot kifejezésre juttatja azzal, hogy e két bűncselekményt egy fejezetbe (19. fejez.) foglalja. A rendszerbeli teljes elválasztással az 1881. évi *holland btk.*-ben találkozunk (Titel XXII. Diefstal és a sikkasztás a Titel XXIV. alatt, melynek címe Verduistering). Külön fejezetet szentel a sikkasztásnak az 1889. évi *finn btk.* (29. Luku, melynek címe Kavaltamisesta), továbbá az 1896. évi *bulgár btk.* is (v. ö. XXIII. fejez.), az 1907. évi *japán btk.* (38. fejez.). Az 1912. évi *osztrák javaslat* XXV. címében ugyan együttesen szól a lopásról s egyéb rokon bűncselekményekről, de egészen külön tartja „Veruntreuung“ címszó alatt a sikkasztást. Ugyanígy csoportosít az 1915. évi *svájci javaslat*, mely a „Vergehen gegen das Vermögen“ című fejezetben első helyen a lopást, második helyen Unterschlagung néven a sikkasztást (126. art.) határozza meg. Ugyanígy az 1924. évi *görög javaslat* (a tulajdon elleni bűncselekmények című 28. fejezetben a lopást a 344., a sikkasztást a 347. art. írja le), az 1925. évi *cseh-szlovák javaslat* (a

vagyon elleni bűncselekmények című 18-ik fejezetben 315. §. lopás, 317—319. §-ok sikkasztás). Egész külön fejezetet szentel a sikkasztásnak az 1926. évi *török btk.* (X. rész, 4. fejezet, 508—511. §§). Az 1926. évi *szovjet btk.* egy fejezetben ugyan, de külön tartja a lopást (162. §) és a sikkasztást (168. art.); v. ö. újabban *Mary Stenenson Callcott*, Russian Justice, 1935. 54. s köv. l. Az 1930. évi *német javaslat* 26. fejezete ismét együtt tárgyalja, de azért fogalmilag élesen elválasztja a lopást (328. §) és sikkasztást (333. §). Igen figyelemreméltó az 1930. évi *olasz btk* rendszerezése; a Dei delitti contro il patrimonio című 13-ik titulus-ban előbb felsorolja azokat a bűncselekményeket, melyek „mediante violenza alle cose o alle persone“ (capo I.) követtetnek el, s itt határozza meg a lopást (art. 624., furto), majd azokról szól, melyeket a tettes „mediante frode“ (capo II.) követ el; ezek sorában találjuk a csalás és uzsora után a 646. art.-ban „appropriazione indebita“ néven a sikkasztás törvényes fogalmát. Az 1930. évi *dán btk.*-ben a vagyon elleni deliktumok fejezetében (28. Kap. Berigelsesforbrydelser) különállást nyer a sikkasztás (278. §. = Underslaeb). Az 1932. évi *lengyel btk.* a vagyon elleni deliktumokról szóló 39. fejezetben határozza meg a lopás után, ettől élesen elválasztva a sikkasztást (262. art.). Erős logika nyilvánul meg az 1933. évi *lett btk.*-ben, mely 35-ik fejezetében a legegyszerűbb vagyon elleni deliktummal, a sikkasztással kezdi (541. art.) s a lopást (összefoglalva a rablással és zsarolással) a következő fejezetben határozza meg (546. art.). Az 1934. évi *francia javaslat* rendszer tekintetében a francia code-ot mintázza (külön fejezetben szól a lopásról, 424—445. art.-ok, a sikkasztás viszont az „Abus de confiance“ című fejezetbe utalja).

2. A sikkasztás törvényes fogalmának *elemei* meghatározása tárgyában elég nagy a változatosság.

a) A sikkasztás *tevékenységi tárgya* általában idegen ingó dolog; némelyik törvényhozási munkálat annyiban áttöri ezt a tételt, amennyiben a zár alá vett dolog tulajdonosa által elkövetett elidegenítést, elhasználást is (Btk. 359. §) sikkasztásnak minősíti (a német btk. 137. §-a e deliktumot „Verstrickungsbruch“ címen a közrend elleni bűncselekmények közé sorozza). Így a saját dolgon is elkövethető sikkasztásszerű cselekmény a *francia code* 400 art. 3. bek.-e, az *osztrák btk.* 183. § 2. bek.-e, a *bulgár btk.* 319—321. art.-ai szerint; ugyanígy több svájci btk. (v. ö. *Stooss*, Grundzüge II. 87.), már az 1903. évi svájci javaslat 97. art.-a (s ugyanígy az 1908. évinek 102. és az 1915. évinek 132. art.-a) különartja e deliktumot; az 1908. évi *siam btk.* 316. art.-a is az „Abus de confiance“ fejezetben szól a zár alá vett saját dolog elidegenítéséről, végül az 1907. évi *japán btk.* 252. § 2. bek.-e értelmében sikkaszt, ki hatóság által nála hagyott dolgát elidegeníti.

b) Megállapítható, hogy pár kivételtől eltekintve (1928. spanyol btk. és 1933. német nemz. szoc. btk.) mindenik kodex és javaslat ismérvként kívánja meg a dolognak az elkövetéskor a *tettes birtokában létét*. Így a *francia code* 408. art.-a („qui ne lui auraient été remis, qu'a titre de louage...“), az *osztrák btk.* 183. §-a („eim ihm anvertrautes Gut“), a *német btk.* 246. art.-a („Sache, die er in Besitz oder Gewahrsam hat“), a *hollandi btk.* 321. art.-a (a birtokbaniét ki van emelve, de azzal, hogy a tettes a dolgot nem bűncselekmény útján vette birtokba: „dat hij anders dan door

„misdrijf onder zich heeft“), a finn *btk* 29. fejt. 1. §-a („hänen huostassaan oleva irtainta tavaraa“); a bulgár *btk* 319. art.-a (a német fordítás szerint: „Sache . . . die er besitzt oder inne hat“), a norvég *btk* 255. art.-a annyiban egyedülálló, amennyiben a birtokban nem levő dolog elsajátítását is sikkasztásnak minősíti (a hivatkozott art. birtokra célzás nélkül „Losoregjenstand“, ingó dolog kifejezést használ), az 1907. évi japán *btk* 252. §-a (német fordítás szövege: „Sache, die er für einen anderen im Besitz hat“), a siami *btk* 314. art.-a („bien ayant été confié á son soin, sa garde ou son administration“), az 1912. osztrák javaslat 340. §-a („ein ihm anvertrautes Gut“), az 1915. évi svájci *jav.* 126. art. („eine ihm anvertraute fremde, bewegliche Sache“), az 1924. évi görög *jav.* 347. art.-a (a bármily módon birtokbajutott dolog), az 1925. évi cseh-szlovák *jav.* 317. §-a (reábizott idegen ingó dolog), az 1926. évi török *btk* 508. §-a (visszaadás kötelezettségével vagy meghatározott használatra reábizott dolog), az 1927. évi szovjet *btk* 168. §-a (meghatározott céllal reábizott idegen vagyonfárgy), az 1928. kínai *btk* 356. art.-a (francia fordításban: „une chose qu'il détient pour le compte d'autrui“), az 1928. évi spanyol *btk* 703. §-a (a birtokbanlét irrelevans), 1930. évi olasz *btk* 646. art.-a („la cosa mobile altrui di cui abbia a qualsiasi titolo, il possesso“), az 1930. dán *btk* 278. §. (der er i hans Varetaegt), az 1933. évi lengyel *btk* 262. art. 2. §. (reábizott dolog), az 1933. évi német nemzeti *szoc. bjog* (a birtokbanlét közömbös).

c) A bűnösséget illetően az összes törvényhozási munkálatok szándékot kívánnak és pedig általában minden célzat nélküli szándékot; dolus specialis és ugyan károsítási célzatot kíván meg a francia *code* 408. art.-a („au préjudice des propriétaires, possesseurs ou détenteurs“), viszont *jogtalan vagyoni haszon szerzésére irányuló célzatot* kívánnak: az 1889. évi olasz *codice* 417. art.-a („in profitto di se o di un terzo“), az 1902. évi norvég *btk* 255. §-a („i Hensigt derved at forskaffe sig eller andre en unberettiget Vinding“), az 1912. évi osztrák *jav.* 340. §-a („um dadurch sich oder einem Dritten einen unberechtigten Vermögensvorteil zuzuwenden“), az 1915. évi svájci *javaslat* 126. art.-a („um sich oder einen andern unrechtmässig zu bereichern“), az 1925. évi cseh-szlovák *jav.* 317. §-a („azon célból, hogy magának vagy másnak vagyoni előnyt szerezzen“), az 1926. évi török *btk* 508. §-a („hogy magát vagy mászt gazdagítson“), az 1927. évi szovjet *btk* 168. §-a („nyerészkedési célból“), az 1928. évi kínai *btk* 356. art.-a („dans le dessein de se l'approprier illegalement, ou d'en faire illegalement bénéficier un tiers“), az 1930. évi olasz *codice* 646. art.-a („per procurare a sé o ad altri un ingiusto profitto“), az 1930. dán *btk* 278. §. (som for derigennem at skaffe sig eller andre unberettiget Vinding); az 1933. évi német *nemz. szoc. tervezet* azzal a megokolással mellőzi a célzat felvételét, mert itt az idegen tulajdon védelmében van a súly, minél fogva a célzat ebből a szemszögből figyelmen kívül marad s értékelése „gehört in das Gebiet der Strafzumessung“ (v. ö. *Denkschrift* 105. l.); az 1933. évi *lett btk* 541. art.-a a „maga vagy más előnyére“ irányuló célzatot kíván.

d) Az *elkövetési tevékenység* megjelölése az egyes törvényhozási munkálatokban igen változatos, de abban mindenik azonos, hogy olynemű cselekvés szerepel a meghatározásokban, aminőre egyébként a tulajdonos jogosult. Ily tevékenységek:

1. az *elidegenítés*; így a norvég *btk* 255. §-a („afhoender“); több svájci *kantonális btk.* (Stooss, II. u. o.);

2. az *elhasználás*; így a norvég *btk* 255. §-a („forbruger“); több svájci *kantonális btk.* (v. ö. Stooss, u. o.), az 1930. dán *btk* 278. §. (uretnaessig forbruger);

3. a *visszakövetelésre jogosított előtt eltagadás*, így bulgár *btk* 319. art., a norvég *btk* 255. § („fragaar“); több svájci *kantonális btk.* (v. ö. Stooss, u. o.), az 1930. évi dán *btk* 278. §. (fragaar);

4. a *visszatartás*; az osztrák *btk* 181. §. („vorenthält“), az 1912. évi osztrák *jav.* 340. § („vorenthält“); a new-yorki *btk* 528. §; az 1927. évi szovjet *btk* 168. §-a („megtartás“);

5. az *elzalogosítás*; az angol *jog* (v. ö. *Wilshere Criminal Law* 187. s. köv. l.), több svájci *kantonális btk.* (v. ö. Stooss, u. o.);

6. a bármely módon mint *sajátjával rendelkezés*, így a bulgár *btk* 319. art. (mint sajátjával rendelkezik); több svájci *kantonális btk.* (v. ö. Stooss, u. o.);

7. a *hasznosítás*; az 1915. évi svájci *javaslat* 126. art. („in seinem oder eines andern Nutzen verwendet“); az angol *jog* (v. ö. *Wilshere* u. o.); a new-yorki *btk* 528. §-a;

8. az *eltitkolás*; így a francia *code* 408. art. („aura détourné“), a siami *btk* 314. art. („détourne“), angol *jog* (v. ö. *Wilshere*, u. o.), new-yorki *btk* 528. §; az 1928. évi kínai *btk* 356. art.-a („détourné“); az 1934. évi francia *jav.* 455. art. („aura détourné“);

9. az *elfecsérelés*; így a francia *code* 408. art. („aura dissipé“), a belga *btk* 491. art., a portugál *btk* 453. art. (elkallódni enged vagy eltékozol), több svájci *kantonális btk.* (v. ö. Stooss, u. o.), az 1934. évi francia *jav.* 455. art.-a („aura dissipé“);

10. az *eltulajdonítás*; így az osztrák *btk* 181. §-a („oder sich zueignet“), a német *btk* 246. §-a („zueignet“), holland *btk* 321. art. („zich toe-eigent“), a finn *btk* 29. fejt. 1. § („anastaa“), a bulgár *btk* 319. art. (eltulajdonít), a norvég *btk* 255. §-a („tilegner sig“), a japán *btk* 311. art. (magáévá tesz), az 1912. évi osztrák *jav.* 340. §. („sich aneignet“), az 1915. évi svájci *javaslat* 126. art. („sich . . . aneignet“), az 1924. évi görög *jav.* 344. art.-a („eltulajdonít“), az 1925. évi cseh-szlovák *jav.* 317. §. („zueignet“), az 1926. évi török *btk* 508. §-a („tulajdonába vesz“), az 1930. évi olasz *btk* 646. art.-a („si appropria“), az 1930. dán *btk* 278. §. (tilegner sig); az 1933. évi lengyel *btk* 262. art.-a („sich zueignet“), az 1933. évi német *nemz. szoc. tervezet* („das Unternehmen, sich diese Sache rechtswidrig anzueignen“, v. ö. *Denkschrift* 105. l.), az 1933. évi *lett btk* 541. art.-a („eltulajdonít“).

e) *Büntetlenség*. Néhány törvénykönyvben, illetve javaslatban az *okozott kár megtérítése* büntetlenséget eredményez vagy enyhébb büntetés kiszabásának alapja. Így az 1852. évi osztrák *btk* 187. §-a értelmében: „ . . . jede Veruntreuung hört auf strafbar zu sein, wenn der Täter aus tätiger Rene, obgleich auf Andringen des Beschädigten, nicht aber ein dritter für ihn, eher als das Gericht oder eine andere Obrigkeit sein Verschulden erfährt, den ganzen aus seiner Tat entspringenden Schaden wie-

der gut macht". Csupán enyhítést engednek a *kaliforniai* *btk* 512. és 513. art.-ai, az 1882. évi *orosz javaslat* s az 1903. évi *orosz btk* 574. art.-a. Az 1924. évi *görög jav.* 351. art.-a visszatérítésnél büntetlenséget ad s ha a visszatérítés csak részben történt, úgy erre a részre biztosít büntetlenséget, az 1926. évi *török btk* 523. §-a rendkívüli enyhítést enged. Az 1933. évi *lett btk* 262. art. 4. §-a rendkívüli enyhítést vagy felmentést ír elő, ha a kár csekély, vagy ha a tettes a sértettet az eljárás megindítása előtt kártalanította, vagy ha a cselekményt szükséghelyzetben követte el. Az 1933. évi *lengyel btk* 262. art. 4. §-a rendkívüli enyhítést vagy felmentést ír elő, ha a tettes szükséghelyzetben csekély értékű közszükségleti cikket sikkasztott. A *német bír. btk* 247. §-a a felmenő által a lemenő sérelmére és a házastársak között elkövetett sikkasztást nem bünteti.

f) *Súlyosító körülmények* a sikkasztásnál: 1. a *magasabb érték*; így a *norvég btk* 256. §-a, a *bulgár btk* 320. art., *1912. osztrák jav.* 340. §., az 1924. évi *görög jav.* 347. art.-a (ha az elsikkasztott érték különösen magas), az 1926. évi *török btk* 522. art., az 1933. évi *lett btk* 541. art.-a; 2. ha az elkövető *szolgálatban álló személy*; így a *francia code* 408., az 1889. évi *olasz codice* 419. art.-ai; több *svájci kantonális btk.* (v. ö. *Stooss*, i. m. 94., 95.), az 1934. évi *francia jav.* 456. art.-a; 3. ha a tettes *gyám*; így a *hollandi btk* 323. §-a, a *svájci javaslatok* közül az 1894. évi 71., az 1896. évi 73., az 1903. évi 82., az 1915. évi 126. art.-a, az 1925. évi *cseh-szlovák jav.* 319. §-a; 4. ha *végrendeleti végrehajtó, üzletvezető, meghatalmazott* követte el a sikkasztást; így az 1889. évi *olasz btk* 419. art., a *hollandi btk* 323. §., több *svájci kantonális btk.* s a *svájci javaslatok* (így legutóbb az 1915. évi 126.), *siami btk* 319. art., 1912. évi *osztrák jav.* 341. §., az 1925. évi *cseh-szlovák jav.* 319. §-a; 5. ha *banknál vagy forgalmi intézetnél közalkalmazott*; így a *francia code* 408. art., *hollandi btk* 322. art., több *svájci kantonális btk.*, a *svájci javaslatok* (így legutóbb az 1915. évi 126. art.-a), az 1934. évi *francia jav.* 456. art.-a; 6. *hivatalának gyakorlatára államilag felhatalmazott egyén*; így a *hollandi btk* 322. art., az 1889. évi *olasz codice* 419. art., a *japán btk* 253. §-a, több *svájci kantonális btk.*, a *svájci javaslatok* (1915. évi 126. art.), a *siami btk* 319. art., az 1925. évi *cseh-szlovák jav.* 319. art.-a, az 1926. évi *török btk* 510. §., az 1928. évi *chinai btk* 357. art.; 7. *jótékonysági intézetnél működő közalkalmazott*; így a *holland btk* 323. art.; 8. *közvezetely* esetében segítségül kirendelt személy; 1903. évi *orosz btk* 576. art.; 9. ha a sikkasztás tárgya *szerecséllenség alkalmán megőrzésre átadott dolog*; *holland btk* 323. art., 1889. évi *olasz btk* 419. art., *finn btk* 29. fej. 1. §. 2. bek., az 1925. évi *cseh-szlovák jav.* 319. §-a azzal, ha a sikkasztás súlyos anyagi helyzetbe sodorta a sértettet, az 1930. évi *olasz codice* 646. art. („su cose possedute a titolo di deposito necessario"); 10. *súlyosító körülmény* továbbá a *visszaesés*; így a *hollandi btk* 421. art., a *norvég btk* 263. art.-a., 1912. évi *osztrák jav.* 340. §.; 11. az általában fennforgó *súlyosító körülmények* így a *finn btk* 29. fej. 1. és 2. bek. (erittäin raskauttavat"), 12. ha a dolog *zár alatt bízott* a tettesre *finn btk* 29. fej. 1. §. 2. bek.; 13. ha a sikkasztást a tettes *üzletszerűen*, vagy nagyobb számú személy sérelmére követte el, így az 1912. évi *osztrák jav.* 342. §-a; az utóbbi körülményt az 1925. évi *cseh-szlovák jav.* 319. §-a is említi; v. ö. még az 1933. évi *lett btk* 541. art.-át; 14. ha a tettes *ravaszsgal* jár el, hogy cselekményét hosz-

szabb időn át elkövetesse, így az 1925. évi *cseh-szlovák jav.* 319. art.-a; 15. a *norvég btk* 256. §-a értelmében súlyosító körülmény, ha a tettes valakinek helyzetét tudva megrendítette („vidende tilloiet Velfoerstab") vagy valakinek életét vagy egészségét veszélyeztette, vagy idegen vagyton tönkretételének veszélyét idézte elő.

g) A közeli hozzátartozók sérelmére elkövetett sikkasztás:

1. *nem büntetendő: Franciaországban* („L'immunité prévue par l'art. 380. c. pén. s'applique á l'abus de confiance" Cr. r. 27. oct. 1916., D. P. 1920. I. 92.), *Belgiumban* (492 art.), *Portugáliában* (1866. btkv 431. art.), *Németországban* (247. §. 2.), *Hollandiában* (324. art., hivatkozással a 316. art.-ra), *Japánban* (255. §., hivatkozással a 244. §-ra, de csak közeli hozzátartozóknál), *Törökországban* (szintén csak közeli hozzátartozóknál; 524. §.), *Chínában* (361. art.), *Olaszországban* (649. art. közeli hozzátartozóknál), végül az 1934. *francia javaslat* 455. art.-a szerint (visszahivatkozik a 425. art.-ra).

2. *Csupán indítványra üldözendő: Ausztriában* (a cselekmény ily esetben kihágás; 189., 463. §§.), *Hollandiában* (ha a sértett távolabbi rokon, vagy ágy- és asztaltól elválasztott házastárs, 342., 316. art.), *Bulgáriában* (323. art., hivatkozással a 318. art.-ra; a szolgálatban, házközösségben levő által elkövetett sikkasztás is), *Norvégiában* (265. §., szolgálatban s házközösségben levő által elkövetett is), *Japánban* (255., 244. §§., távolabbi hozzátartozóknál), az 1912. *osztrák jav.* szerint (354. §.), így az 1915. évi *svájci javaslatban* (126. art. 2.), az 1924. évi *görög javaslatban* (350. art., a házastársnál, ha a hagyatékon, — gyámnál, továbbá oly személynél, ki sértettel függőségi viszonyban van, vagy közös háztartásban él, amennyiben az érték csekély), az 1925. *cseh-szlovák jav.*-ban (338. §.), az 1926. *török btk.*-ben (elvált házastársnál és távolabbi hozzátartozóknál: 524. §.), az 1928. *chinai btk.*-ben (távolabbi hozzátartozóknál: 361. art. 2.), az 1930. évi *olasz codice*-ben (649. art.: távolabbi hozzátartozóknál); az 1933. *német nemz. szoc. bírói tervezet* kifejezetten szakít úgy a büntetlenséggel, mint az indítványozással, mert: „Eine solche Regelung nimmt unter Hintanstellung der Aufgaben des Staates bei der Verbrechensbekämpfung zu weitgehend Rücksicht auf die Interessen Einzelner" (v. ö. *Denkschrift*, 106.); indítványi a sikkasztás legközelebbi hozzátartozó sérelmére elkövetve még az 1933. *lengyel btk* 262. art. 5. §-a szerint.

5. §. A sikkasztás fogalma és jogi természete.

1. A sikkasztás vagyton elleni deliktum, közelebről a tulajdonjogot sérti, mert az követi el, ki oly idegen ingó dolgot, melynek birtokában van, jogellenesen eltulajdonít, illetőleg azzal mint a magáéval rendelkezik. A sikkasztó tulajdonjogot tör: a birtokában levő idegen ingó dolgot érdeklően oly tevékenységet fejt ki, amelyre csak a tulajdonos jogosult s amelytől mindenki más, tehát a sikkasztó is jogilag el van tiltva. És amikor így a dologra csupán a tulajdonost illető jogi hatalmat gyakorolja, ezzel egyben ezt a tulajdonos irányában megsemmisíti; betolakodik a tu-

lajdonost a dologra vonatkozóan megillető jogkörbe s azt ebből egyidejűleg kiszorítja.

A lopás lényegileg *birtoktörés*, közelebbről: *birtokelvonás útján elkövetett tulajdonjogsértés* (a jogtárgy-kettősség e felfogására v. ö. *Kézikönyvem* 10. k. 20.), a sikkasztás csupán *tulajdon-törés*.

Binding a sikkasztást a dolgok eltulajdonításával elkövetett dologi jogok elleni bűncselekmények (v. ö. a vagyoni deliktumok felosztására *Kézikönyvem* 10. k. 20.) alapfajlásának tekinti, melytől a lopás egyszerűen (az elvétel címén), a rablás kétszeresen (az elvétel és erőszak címén) súlyosbodik lendő nagyobb fokú rosszalást kifejező síkra („die Unterschlagung bildet das einfache Aneignungsverbrechen, der Diebstahl das einfache, der Raub das zweifach geschärfte“; v. ö. *Lehrbuch* I. 284.). *Hippel* figyelmen kívül hagyja a *Binding*-féle szemlélet eredményét; szerinte a következő sorrend a helyes: lopás, rablás, sikkasztás, dologrongálás (v. ö. *Lehrbuch* 234.).

Ebből a *dogmatikai* szemszögből a lopás tehát a sikkasztásnál súlyosabb bűncselekménynek tűnik fel. Ám a bűncselekmény jogi természetének s értékelésének kérdését nem a jogi elemek, hanem a szociáletikai mérlegelés eredménye dönti el. És erről az oldalról tekintve e két deliktum viszonyát, nem kétséges, hogy míg a lopást az elvétel tevékenysége a durva s erőszakos cselekmények közelébe sodorja, addig a sikkasztás a kevésbé kivédhető alattomos megtartás tevékenysége révén a fondorlatos cselekményekhez jut közel (v. ö. *Sauer*, *Kriminalsoziologie* II. 359.). A lopás: birtoksértés, a dolog feletti tényleges hatalom megszüntetése, — a sikkasztás: bizalommal való visszaélés, a dolog feletti tényleges hatalom kihasználása; ott nyílt cselekvés a tettenkapás közeli veszélyével, — itt titkos, ravasz magatartás, mellyel szemben a védekezés igen nehéz. A sikkasztás *szociáletikai* szemszögből tehát mindenképp súlyosabb a lopásnál (v. ö. *Sauer* i. m. II. 477—478.).

2. A sikkasztás *törvényes fogalmát* a Btk. 355. §-a imígyen határozza meg: Sikkasztást követ el, aki a birtokában vagy birtolatában levő idegen ingó dolgot jogtalanul eltulajdonítja vagy elzárlogosítja.

A törvényes fogalom elemei közül csak azok igényelnek tüzetesebb megbeszélést, amelyek a lopás fogalmában nem szerepelnek. A *dolog*, *idegen dolog*, *ingó dolog*, *birtok* és *birtolat* kifejezésekkel megjelölt fogalmi elemek tekintetében tehát utalok a lopásnál mondottakra (v. ö. *Kézikönyvem* 10. k. 21. s. köv. I.);

mégis bizonyos különlegességekre figyelemmel ez elemek némelyike újabb elemzésnek lesz alávetendő s természetesen átfogó megvilágítást kívánnak a lopás törvényes fogalmában nem szereplő elemek.

6. §. A sikkasztás elkövetője, jogi és tevékenységi tárgya.

1. A sikkasztás elkövetője bárki lehet, aki bűncselekvési képességgel bír.

Bizonyos személyes tulajdonságok és körülmények azonban különleges büntetést minősítik a sikkasztást; így ha a tettes közhivatalnok, amennyiben a hivatalánál fogva kezeihez letett, vagy kezelésére, illetőleg őrizetére bízott pénzt vagy pénzürtékkel bíró más tárgyat sikkasztja el: *hivatali sikkasztás büntette* címén felel; Btk. 462. §. Ha tehát a tettes bár közhivatalnok, de az el-sikkasztott pénz vagy pénzürtékkel bíró tárgy átvétele és kezelése nem tartozik hivatali teendői közé, nem hivatali, hanem közönséges sikkasztásban bűnös.

Az idevonatkozó *bírói gyakorlat* ismertetésének ugyan a Btk. 462. §-a kapcsán van helye, az elkülönülés éles megvilágosítása céljából mégis már itt közlöm a következő elvi kijelentéseket: a végrehajtás foganatosításával megbízott bírósági végrehajtó a foglalás befejezése után, de az árverés előtt a kielégítési összeg elfogadására jogosítva nincs, következésképp a kezeihez teljesített ilyen fizetések nem tekinthetők általa hivatalánál vagy megbízásánál fogva átvetteknek (39. telj. ü. h.; B. Hat. Társ. I. 77.); az állami adóvégrehajtó a közvetlenül lerovandó illetéktartozások behajtása tekintetében csak a foglalás és árverés cselekményeinek teljesítésénél vagy ezeknek megkísérlésénél fogadhat el fizetéseket; vádlottnak az a cselekménye tehát, hogy a felektől az említett jellegű tartozások fedezésére nem foglalás vagy árverés alkalmával átvett pénzt elsikkasztotta, nem esik a Btk. 462. §-a alá (Bj. dtár 4. k. 11.); jogerőre emelkedett ítéletében mondotta ki továbbá a zilahi tvszék, hogy a hivataloszolga, ki a járásbíró fizetését az adóhivatalnál megbízásból felveszi s jogtalanul eltulajdonítja: közönséges sikkasztást követ el (Bjt. 63., 55. l.), mely álláspont kifogástalan, mert a hivataloszolga ily viszonyban nem mint közhivatalnok, hanem mint egyszerű meghatalmazott jár el (v. ö. még a Bjt. 68. k. 6., 209., 76. k. 85. lapokon közölt ítéleteket).

Némely személyes tulajdonság fennforgása esetében a különben hivatalból üldözendő sikkasztás deliktuma indítványi bűncselekménnyé lesz (így ha a sikkasztás házastársak, fel- vagy lemenő ágheli rokonok, testvérek stb., Btk. 342. §., — továbbá ha a szolgálatadó, fizetésnyújtó stb. Btk. 343. §. sérelmére követtetett el; v. ö. Btk. 358. §. 3. bek.).

2. A sikkasztás jogi tárgya a tulajdonjog. E bűncselekmény következményeként ugyanis a dolog tulajdonosának ama jogilag védett érdekén esik sérelem, melynélfogva a dologgal mindenki mást kizárólag jogilag rendelkezhetik. A jogi tárgy e megjelölése annyiban jelentős, amennyiben az indítványra üldözendő sikkasztásoknál (Btk. 358. §. 3. bek.) egyedül a dolog tulajdonosa a sértett és tehát indítványtételre jogosult (jogegységi határozat; Bjt. Hat. Tára I. 69.).

3. Tevékenységi tárgya a sikkasztásnak: idegen ingó dolog, mely az eltulajdonítás idején a tettesnek birtokában vagy bírlatában volt. A dolog fogalma s ennek ingó minősége tárgyában ugyanazok a megállapítások irányadók, amelyeket e kérdésekre vonatkozólag a lopásnál közöltem (v. ö. a dolog fogalmára *Kézikönyvem* 10. k. 21—25., az ingó dologra u. o. 25—27. l.). Kiegészítésül s az újabb, illetőleg a sikkasztással kapcsolatban kifejlődött joggyakorlatról tudomást adandó mégis a következő közlésekre szorítkozom.

A dolog fogalma alá itt is a természetnek emberi uralom alá vethető testi darabja tartozik. Nem dolog, s nem lehet tehát sikkasztásnak tárgya a követelési jog (v. ö. *Droheim*, *Untreue und Unterschlagung*, 1901. 29.); *íj. Nagy Dezső*, Az ügyvéd tulajdonjoga a perköltség követelésen című mélyenjáró tanulmányának (*Polgári Jog*, 1935. XI. évf. 461—470.) konkluziói de lege ferenda megfontolást érdemlők, mégis de lege lata nem oszthatom azt a tételt, mely szerint követelés is tárgya lehet a tulajdonjognak, mert a követelési jogra a tulajdonjog lényegét megvilágosító közismert *Grosschmid*-féle konstrukció (a tulajdonjog sűrített kötelelem), egyáltalában nem talál, illetőleg abba bele nem szorítható (aki tulajdonjogot sért, tiltó normával jut ellentétbe, — ellenben aki követelési jog átruházása esetében a követelési jog további gyakorlásával nem adja ki a követelési jog megszerzőjének a kikötött összeget, őt terhelő parancsnormát sért); helyesen mondta ki tehát a *Curia* Tőreké tanácsa legutóbb, hogy: „jogok, tehát követelési jog is a sikkasztásnak nem lehetnek tárgyai“ (*Jogi Hírlap* 1935. évf. 279. sz. eset). E kérdés megbeszélést kíván még a zártöréses sikkasztás kapcsán is (v. ö. alább 76. l.). Aki tehát idegen követelésről a hitelező sérelmére jogellenesen rendelkezik, nem sikkasztásért, hanem hűtlen kezelés (Btk. 362. §.), esetőleg csalás (Bn. 50. §.) címén felel. A követelést inkorporáló vagy akárcsak bizonyító okirat, továbbá a

követelés behajtása esetében annak helyébe lépő pénz már dolog és tehát eltulajdonítása sikkasztás (v. ö. *Angyal*, Bjt. 43. k. 21—25.).

Igy a *Curia*: a takarékpénztári betétkönyv jogtalan elzálogosítása sikkasztás (Bjogi dtár 8. k. 131.).

Ingó dolog, amely nem ingatlan, amely tehát nem esik a telek és illetőleg a föld felületének egyes meghatározott — alkotórészeivel együttes — részeinek fogalma alá. A telek alkotórésze következésképp ingatlan, de ha a tettes ezeket az eltulajdonítás céljából a telektől, földtől, épülettől elválasztja, szóval ingósítja, úgy ingó dolgokká lesznek s alkalmas tárgyai a sikkasztásnak.

Curia: Vádlottnak az a tette, hogy a birtokában volt idegen tulajdont tevő magtárt faburkolatának szétszedése által megrongálta, majd a szétszedett faanyagot is részben tüzelésre felhasználta, részben elhordatta s ekként a magtártól való elválasztás folytán ingóvá vált faanyagot, mint reá nézve idegen dolgot eltulajdonította, nem a Btk. 421. §-ába, hanem annak 355. §-ába ütköző bűncselekmény (Bjogi dtár 6. k. 98.). A többség megállapításának mellőzése ily esetekben állandó gyakorlat (v. ö. *Kézikönyvem* 10. k. 84.). Sikkasztást követ el a haszonbérlet, aki élő gyümölcsfákat kivág és azokat saját céljára felhasználja (Bjogi dtár 19. k. 22., Grill 19. k. 376.).

A dolog értékessége tárgyában is az ismert tétel irányadó, mely szerint nem szükséges, hogy a dolog pénzben kifejezhető és illetőleg forgalmi vagy csereértékkel bírjon, mert a sikkasztás tulajdonjogsértés, már pedig a tulajdonjog értéktelen, pénzben nem értékelhető dolgokra is kiterjed (v. ö. *Kézikönyvem* 10. k. 36—38.).

Curia: A Btk. 355. §-ába ütköző sikkasztásnak tárgya oly dolog is lehet, melynek pénzben kifejezhető értéke nincs (a hivatali sikkasztás tárgya csak pénz vagy pénzürtékkel bíró tárgy; a cukorjegy tehát lehet tárgya a közönséges sikkasztásnak, de nem a hivatali sikkasztásnak; Bjt. 72. k. 122.).

4. A sikkasztás tárgyaként szereplő dolognak idegen dolognak kell lennie. Idegen az a dolog, mely nincs az elkövető tulajdonában (kivételek a Btk. 359. §-ában meghatározott sikkasztásnak tekintett bűncselekmény, melynek tárgya az elkövető tulajdonában levő dolog), de viszont az elkövetőtől különböző harmadik személy tulajdonjogának tárgya (a további részletekre v. ö. *Kézikönyvem* 10. k. 27—36.).

Az ingó dolog e minőségével kapcsolatban több — a sikkasztást különlegesen érdeklő — kérdés vár megoldásra.

a) Idegen dolog-e az elkövető birtokában levő helyettesíthető dolog, mely mint másnak tulajdona került birtoklásba. *Fayer*

szerint a sikkasztás viszonylatában „a fungibilis dolgok kérdései ... kétségbeejtők a bíróra nézve“ (Kézikönyve III. kiad. 366.). A nehézséget az a körülmény okozza, hogy ha helyettesíthető dolog az eltulajdonítás vagy elzálogosítás tárgya, igen gyakran alig állapítható meg a dolognak a tulajdonjog szemszögéből hovatarozása. Irányadó lehet idevágólag: 1. az átvevőnek az átadóhoz való viszonya és 2. az átadott helyettesíthető dolgok értéke. Ezeknek a mozzanatoknak figyelembevételével ugyanis legtöbbször megállapítható, vajjon a birtokbaadással a tulajdonjogot is át akarta-e ruházni a tulajdonos a birtokbavevőre s vajjon ez utóbbi a birtokbavétel tényével tulajdonjogot akart-e vagy vélt-e szerezni a dologra (*Szladits*, Dologi jog, 1930. 102.: „Csak olyan átadás szállítja át a tulajdont az átvevőre, amely tulajdonátruházó szándékkal megy végbe“). Hogy ad-e a traditio tulajdont vagy nem, az ugyanis azon fordul, hogy van-e tulajdonátruházási szándék (animus transferendi dominii) az egyik oldalon és van-e tulajdonszerzési szándék (animus acquirendi dominii) a másik oldalon (v. ö. *Tóth*, Dologi jog, 1930. 140., *Kolosváry*, Magánjog, 1930. 187., v. ö. még Magánjogi trv. terv. 562. §.). Nem kétséges az átvevő részén a tulajdonszerzés, ha vitátlan s egymást takaró e kétrendbeli animus, — és nem kétséges a tulajdonszerzés hiánya, ha az átadásnál az átadó kifejezetten tudomására hozta az átvevőnek, hogy nem tulajdonátruházási szándékkal adja át a dolgot. A nehézségek ott kezdődnek, a) amikor a tulajdonátruházási szándék ellenkezője félreérthetetlenül kinyilvánítva nem lett, és b) amikor a kétséges tulajdonátruházási szándékkal szemben az átvevő a dolgot a tulajdonszerzés szándékával vette át. Az előbbi esetben (a) figyelemmel a fent jelzett irányadó körülményekre (az átadó s átvevő viszonya és a helyettesíthető dolgok értéke) per facta concludentia lesz megállapítandó: fennforgott-e vagy hiányzott az átadó részén a tulajdonátruházási szándék és tehát tulajdonszerzési szándék esetében tulajdonosává lett-e a helyettesíthető dolognak az átvevő vagy sem. Az utóbbi esetben (b), ha igazolást nyer a tulajdonátruházási szándék hiánya, az átvevő semmi esetre sem szerzett tulajdont, de — mint ki fogom még fejteni — az idegen dolog eltulajdonításáért sikkasztás címén még sem lesz felelősségre vonható, mégis nem tényálladáshiány (az eltulajdonított dolog idegen dolog), hanem ténytévedés (Btk. 82. §.) vagyis szándékhiány címén.

Nem szerez tulajdont pl. a cseléd a gazdájától meghatározott céllal átvett pénzre, melyet ha saját céljaira fordít: sikkasztást követ el; nem szerez tulajdont az átvevő oly helyettesíthető dolgokra, melyeket az átadó egyedi minőségben (pl. pénzt ládikában őrzésre) ad át; ily esetben az eltulajdonítás tehát sikkasztás. Viszont ha az átvevő nem áll az átadó szolgálatában s az átvett pénz vagy helyettesíthető dolog az átvevő vagyoni viszonyainak figyelembevételével nem képvisel nagy értéket: az átadás vélelmezhetően tulajdonátruházási szándékkal történt, minélfogva az átvevő a kérdéses dologra tulajdonjogot szerzett s így amikor e dologgal mint a magáéval rendelkezett, nem vonható sikkasztásért felelősségre, nem különösen akkor, ha meg volt nála a visszatérítésre irányuló készség és képesség (pl. A átad B-nek, ki módos ember egy 50 pengőst azzal, hogy fizesse ki X kereskedőnél levő számláját; B az 50 pengőst beteszi tárcájába többi pénz mellé s ezt más célokra elkölti, a számlát pedig pár nap késedelemmel öt darab tíz pengőssel fizeti ki). A postán küldött pénz tekintetében mindenesetre a feladó akarata jön figyelembe s ha ez még nem állapítható, úgy leghelyesebb a címzettet tekinteni tulajdonosnak (*Frank*, 537. *Alsberg*, *Hirth*. Ann. 1903. 795., *Gleispach*, Die Veruntreuung an vertretbaren Sachen, 1905.). Meg kell itt jegyezni, hogy az átadónak az az engedélye vagy tūrése, hogy az átvevő a helyettesíthető dolgot a magáéval egybefoglalhatja (a pénzt fiókjában, tárcájában levő saját pénze közé tesse), rendszerint tulajdonátruházási szándékra enged következtetni, bár ilyenkor sincs kizárva az ellenkező, mert lehet, hogy az átadó közös tulajdonos vagy ez akar maradni (v. ö. Magánjogi trv. terv. 600. §.).

Ezzel az irodalomban általában elfogadott nézettel szemben többen (*Binding*, Lehrbuch I. 256., *Meyer-Allfeld*, VIII. kiad. 434.) nem tesznek különbséget helyettesíthető s helyettesíthetetlen dolgok között és illetőleg a helyettesíthető dolog eltulajdonítását is sikkasztásnak minősítik, hacsak a jogellenesség tudatának s ebből folyólag a szándéknak hiánya meg nem állapítható. Részemről — visszaulva az imént kifejtettekre — három egymásután figyelembejöheto címen vélem helyettesíthető dolog eltulajdonítása esetében a sikkasztás megállapításának mellőzését:

1. Ha az elkövető tulajdonosa volt a kérdéses dolognak (mikor nincs is eltulajdonításról szó); ilyenkor alkalmatlan dolgon követte el a cselekményt, tehát tényálladáshiány címén mentendő fel.

Curia: A Btk. 355 §-ában meghatározott sikkasztás tárgya csak idegen ingó dolog lehet, az a tulajdonos által vagy a tulajdonos beleegyezésével el nem követhető (B. II. 3811/1934. sz. magánúton beszerzett ítélet); vádlott nem volt a sértett házának főbérletje, hanem a ház jövedelmével elszámolni tartozott, — lakót és házfelügyelőt a sértett beleegyezése nélkül fel nem vehetett, azoknak fel nem mondhatott, — s a ház jövedelmét állandóan a sértett sikkasztást követett el (B. III. 2838/1934. sz. magánúton beszerzett ítélet). szedte be; a M. I. által a vádlott kezéhez kifizetett 800 P bérbiztosíték tehát nem volt a vádlotté, hanem rá nézve idegen ingó dolognak volt tekintendő, amelyet tartozott volna a sértettnek átadni; vádlott a 800 P megtartásáival

2. Ha tulajdonosnak hihette magát, mely esetben ténytévedés (Btk. 82. §.) lesz a felmentés alapja.

3. Amikor a visszatérítés lehetőségének fennforgásakor a visszatérítés szándékával cselekedett, mely tényállás esetében szándékhiány vezet a felmentésre (e két utóbbi címről rendszerint szemponthól alább még részletesen szövegek, v. ö. 42. l.).

A bírói gyakorlatból figyelemreméltók a következő kijelentések: nem állapítható meg sikkasztás, midőn a tényekből kétségtelen, hogy vádlott a reábizott pénzt mint olyant költötte el, amelyet nyomban pótolni tud és akar (Bjt. 62. k. 157.), midőn vádlott azután rendelkezett az idegen pénzzel, miután előbb azzal a sértettet megkínálta, de ez a pénzt nem fogadta el (u. o. 59. k. 296.); midőn vádlott kezéhez jutott idegen pénzüsszeget nem a meghatározott célra fordította, csak az esetben nem vonható büntetőjogi felelősségre, „ha a felhasznált összegnek megfelelő összeggel egyidejűleg rendelkezett s azt kellő időben rendeltetési helyére befizeti“ (Bjt. 48. k. 10.; v. ö. u. o. *Németh P.* megbeszélését és ugyancsak *Németh P.* Bjt. 49. k. 251.); az a körülmény, hogy a pénz helyettesíthető dolog, a meghatározott rendeltetéssel átvett pénznek idegen voltát meg nem szüntet, és így az idegen pénz jogtalan felhasználása csak akkor nem állapít meg bűncselekményt, ha a tettes abban a helyzetben van, hogy bármikor akadálytalanul megtérítheti (Bjogi dtár 20. k. 140.); sikkasztás vádja esetében a pénz helyettesíthető voltára vádlott csak akkor alapíthatja védekezését, ha hebizonyítja, hogy a határozott rendeltetéssel átvett idegen pénz kiadását és felhasználását abban a tudatban eszközölte, hogy a pótláshoz szükséges készpénz mennyiség a birtokában van és az rendelkezésére áll (u. o. 27. k. 17.); felmentés, midőn vádlott a feles föld bevetésére kapott buza egy részét más célra használta fel, mert módjában volt azt saját buzájából pótolni (*Grill*, 8. k. 2016.). Bűnösséget állapított meg viszont a *Curia*, midőn a cseléd a vásárlás végett reábizott pénzt magának megtartotta (Bjt. 19. k. 334.), midőn vádlott a fizetés teljesítése végett reábizott pénzt eltulajdonította (u. o. 20. k. 333.), midőn vádlott a megbízás alapján behajtott pénzt megtartotta (u. o. 14. k. 281.); idevágólag figyelemreméltó a *Curia*nak következő kijelentése: határozott rendeltetéssel birtokba került pénzüsszeget ez a rendeltetés kizárja azt, hogy a birtokos a kezei közé jutott pénzt követelése fejében megtarthassa vagy elszámolhassa (*Ávédik*, 65.); különleges rendeltetéssel kézbevevett hozományelőlegnek megállapodásellenes felhasználása sikkasztás (Bjogi dtár

22. k. 63. l.); az engedményezés által az engedményezett követelésekből történt egyes fizetések nem váltak a vádlottra nézve idegen ingó dolgokká, mert azok az engedményezés folytán nem mentek át a sértett tulajdonába (Jogi H. 1936. febr. 9. sz.).

b) A *bizományi ügylet* alapján a bizományos részéről átvett áru és az eladáskor bevett pénz tulajdonjogi hovatartozása tárgyában irodalmunkban két nézet áll egymással szemben. *Illés* szerint: úgy a bizományi áru, mint az azért befolyó pénz a bizományos tulajdona, ki a megbízóval szemben csak számadásra van kötelezve, minélfogva az ily dolog a bizományos irányában nem lévén idegen, tehát az a sikkasztásnak tárgya nem lehet. *Illés* közelebbről így okolja meg álláspontját: a Kt. (1875:XXXVII. t.-c.) 368. §-a értelmében a bizomány kereskedelmi ügylet, melynek lényege, hogy „ezt valaki megbízásból saját nevében, de más (a megbízó) részére eszközli“; a Kt. 381. §-a szerint a „tőzsdei vagy piaci árral bíró árukat ... a bizományos, feltéve, hogy megbízója másként nem rendelkezett ... vevőként maga megtarthatja“, mikor is „számadási kötelezettsége egyedül annak igazolására szorítkozik, hogy az ár felszámításánál a megbízás teljesítésekor jegyzett tőzsdei vagy piaci árt megtartotta“. Ezekből kitűnik — úgymond *Illés* —, hogy a bizomány nem más, mint a megbízó és a bizományos között megkötött hitelezési ügylet, melynélfogva amennyiben a bizományba vett árut természetben vissza nem adja: ennek árával adósa lesz a megbízónak; már pedig az, aki hitelbe vesz át valamely dolgot, erre nézve a tulajdonjogot megszerezte s mert „a bizományos is megszerezheti azáltal, ha a dolgot sajátjaként akarja megtartani, tehát az ilyen dolog nem lehet sikkasztásnak a tárgya. De nem lehet a befolyt pénz sem, mert „a bizományos saját nevében adja el az árut s így a vételárát is saját nevében veszi át (Komm. III. 187.). E nézettel szemben *Balogh Jenő* (Bjt. 14. k. 276.), *Tassy Pál* (u. o. 16. k. 177.), *Heil Fausztin* (u. o. 388.), továbbá *Fayer* (Kézik. III. kiad. II. 369.) szerint: a bizományi árunak a bizományba adás után is a megbízó a tulajdonosa, az tehát a bizományos irányában idegen dolog s így annak eltulajdonítása sikkasztás; az ellenkező nézet „a bizománybaadó jogait úgyszólván teljesen a bizományos kénye-kedvének teszi ki“ (*Balogh*); „a bizományos az ügyleteket saját nevében, de a megbízó részére eszközli, s a Kt. 379. §-a bizonyos tekintetben zálogjogot állapítván meg a bizományi árukra nézve a bizományos részére, ebből nyilvánvaló, hogy a megbízónak a bizományi

árakra nézve a tulajdonjoga az áruk bizományba adása mellett fennmaradt s csakis a tulajdonban foglalt jogok egy része ruházatik át a bizományosra és pedig jog a megbízó részére történő elidegenítésre; a bizományos nem adósa a megbízónak, mert a bizományi áruk tulajdonját nem szerezte meg (*Tassy*); „a bizományos az árukat vevőként ugyan megtarthatja, de ha az árukat elrejtette vagy eladogatta és magát vevőnek állítja oda, azon tudatban, hogy mert semmije sincs, a megbízó bottal ütheti árujának nyomát, akkor a kereskedelmi törvényre nem hivatkozhatik; mert ő nem komolyan vevő, csak ennek nevét veszi fel, valójában pedig sikkasztott” (*Heil*); „a bizományos, ki a bizományi áruért bevett pénzt eltulajdonítja, sikkasztást követ el” (*Fayer*; v. ö. még *Eördögh András és Móder Tibor*, *Ügyv. L.* 1889. 27., 1893. 37. és *König Vilmos*, *Jogt. K.* 1896. 227.).

Nézetem szerint egészen vitán felül áll, hogy a bizományba adással a bizományos nem szerez tulajdonjogot az áruira, melynek tehát mindaddig, míg a bizományos azt a megbízó részére (Kt. 368. §.) másnak el nem adja, vagy amennyiben az a tőzsdei vagy piaci árral bíró áruk, váltók, értékpapírok csoportjába (Kt. 381. §.) tartozik — ellenkező rendelkezés hiányában — vevőként maga meg nem tartja: a megbízó a tulajdonosa. Kiténik ez a Kt. 373. §. 1. bek.-éből, melynek értelmében az áru a bizományos „gondviselése alatt” álló dolog és a Kt. 379. §. 1. bek.-éből, mely szerint: „a bizományost a bizományi árukra nézve ... zálogjog illeti”, már pedig ha a bizományosnak tulajdonjoga volna a bizományi árukra, akkor azok nem állhatnának gondviselése alatt s azokra a bizományosnak zálogjoga nem lehetne, lévén a zálogjog idegen dologbeli jog. De idegen dolog és ugyan tulajdonjogiilag a megbízót illető dolog az áruk eladásából befolyó s az áruk helyébe lépő pénz is. *Elvileg* tehát az a helyzet, hogy ha a bizományos a bizományi árut, vagy a vételárat eltulajdonítja, oly tényálladék jön létre, mely tárgyi s külső elemeivel teljesen beillik a Btk. 355. §-ában meghatározott sikkasztás törvényes fogalmába. Konkrét esetben az állásfoglalás tehát azon fordul, vajjon megállapítható-e azoknak a szubjektív és egyéb belső ismérveknek is a léte, melyeket a sikkasztás fogalmához a törvény megkíván. Ezeknek részletesebb elemzésére ugyan alább (v. ö. 39. 42. l.) kerül sor, de már itt megemlítem, hogy ez ismérvek közül ott találjuk a jogellenességet, a szándékot s közelebbről a kötelességellenesség tudatát, illetőleg e tudat lehetőségét. Ha tehát

a bizományos jogszerűen tette magáévá a bizományi árut (tőzsdei vagy piaci árral bíró árut, váltót, értékpapírt, melyet a Kt. 381. §-a értelmében vevőként maga is megtarthat), ha abban a jóhiszemű tudatban tulajdonította el a (nem tőzsdei vagy piaci árral bíró) árut, hogy erre joga van, ha az eltulajdonítási stb. cselekményt oly bizományos követte el, kiről vagyoni viszonyaihoz (fizető képesség) mérten nem tételezhető fel a visszaélés gondolata, ha az áruk eladásából befolyó pénzt a magáéval ugyan összekeverte, de e pénzzel számadási kötelezettségének teljesítésekor mint idegen pénzzel számolt stb.: a sikkasztás megállapításának nincs alapja. Meg kell jegyeznem, hogy magánjogi megbízás (v. ö. *Szladits*, *A magyar magánjog vázlatja*, IV. kiad. II. rész 255., *Kolosváry* i. m. 406.), és ugyan az u. n. eladási bizomány és zsbárus szerződés alapján eladásra átvett dolog sem megy át a megbízott tulajdonába, következésképp ennek eltulajdonítása (hacsak erre — mint pl. a limito ár mellett kötött zsbárus szerződésnél — a megbízó engedélyt nem ad): sikkasztás, kivéve ismét oly eseteket, melyeknek tényálladékból az imént említett szubjektív és belső elemek hiányzanak.

A bírói gyakorlat a bizományos és megbízott büntetőjogi felelőssége tárgyában rendkívül ingadozó; újabban gyakoribb a sikkasztás megállapítása. Elvi szabály, hogy ingóknak eladás végett való átadásából kifolyólag nem azt kell vizsgálni, hogy az ingókra nézve létrejött ügylet a Kt. szerint bizományi ügylet-e vagy nem, hanem azt, hogy az ügyletet kötő felek akaratára és ennek megfelelően az ügylet jogi hatálya az volt-e, hogy az ingók az eladó tulajdonába mennek át, vagy csak az, hogy a csupán eladás végett átadott ingókra az eladónak tulajdonjoga fennmarad és pedig magukra az ingókra az eladásig és a meghatározott vételárra az eladás után (*Ávédik*, 65.).

Felmentő ítéletet hoztak bíróságaink többek között: midőn vádlott a bizományba átvett áruk vételárának egy részét megtartotta, mert az áru eladás végett lévén reábrzva, azt jogtalanul sem el nem sajátította, sem el nem zálogosította, a pénz át nem adása pedig csak polgári per indítására jogosítja a megbízót (Bjt. 6. k. 117., 14. k. 276., 278.), midőn vádlott az eladás végett átvett ékszereket eladván, a vételárat megbízójának nem fizette ki, mert a felek által bizománynak nevezett ez ügyletben a hitelre vásárlás ismérvei voltak megállapíthatók (*Grill*, 8. k. 2027.), midőn vádlott, kit a sértett bor vásárlásával bízott meg, az általa beszerzett s a sértettnek elszállított, ez által azonban el nem fogadott bort eladta s a vételárat felszámítás alapján megtartotta, mert a vádlott és sértett közötti jogviszony előzetes polgári úton tisztázandó (Bjogi dtár 5. k. 210.), midőn megállapítást nyert, hogy a szerződésből a bizományi viszonynak alkotó elemei hiányzanak és hogy a felek közötti szerződés nem bizományi, hanem adásvételi szerződés, melynél fogva a vevő a megvett s az eladó által átadott ingó dolgoknak tulajdonát, más ellenkező kikötés hiányában azonnal megszerzi s így kétség-

telen, hogy annak további eladása s az abból befolyt vételárnak az eltulajdonítása nem jogtalan s ekként a Btk. 355. §-ában meghatározott sikkasztás tényálladékát nem valósítja meg (Bjogi dtár 6. k. 185.); eladás céljából reá-bízott dolognak a megszállt áránál drágábban eladása és a felesleg megtartása nem büntetendő (Bjt. 33. k. 201.); felmentés, midőn kétségtelen, hogy a megbízott a befolyt pénznek egy részét jogosan visszatarthatta, de polgári per lefolytatása nélkül ez a rész összegszerűen meg nem állapítható (u. o. 64. k. 121.); bizományi eladás végett átvett sorsjegyek megtartása az ár kifizetése nélkül: sikkasztás (u. o. 49. k. 347.).

Sikkasztást állapított meg viszont a Curia, midőn a bizományos sem az árut, sem az eladási árt felhívásra kiadni nem tudja (Bjt. 6. k. 377., 14. k. 276., 16. k. 391., 67. k. 361.); eladási bizomány-ügyletnél a bizományos kezéhez befolyó pénz a megbízó tekintetéből a bizományosra nézve idegen vagyon s annak a bizományos által jogtalanul való felhasználása: sikkasztás (Bjogi dtár 7. k. 188.); a bizományos az áru ellenértékét a megbízó engedélye nélkül saját céljaira fel nem használhatja, hanem azt a jutalék levonása után a megbízónak tartozik átadni; amennyiben ennek ellenére cselekszik: sikkasztást követ el (Bjogi dtár 20. k. 138.); vádlott maga írta alá az átvett egy waggon fára vonatkozó bizományi megállapodást; a tűzifa egy részét nyomban megérkezése után már a vasuti állomáson készpénzért eladta, a tűzifa másik részét pedig apósa házához szállította, ahol azt részben eladta, részben pedig a saját és családja részére felhasználta; az eladónak azonban 262 P 49 f értékű fával elszámolni nem tudott: sikkasztás állapított meg (B. III. 1849/1935.); sikkasztást követ el a bizományos, ki a megbízótól vásárlás végett felvett pénzt — a kifejezetten is kikötött tilalom ellenére — saját céljaira fordította (u. o. 20. k. 140.); figyelemreméltó elvi kijelentés: a bizományi áruért a bizományos kezéhez befolyt pénz helyettesíthető dolog ugyan, de más célra felhasználása csak akkor zárja ki a sikkasztást, ha a vádlott megtértési szándékának kivihe-tőségét vagyoni helyzeténél és viszonyainál fogva biztosra vehette és köte-lezettségének megbízójával szemben, mielőtt kívánta, meg is felelt (Bjogi dtár 22. k. 18.). Általános szabály egyébként, hogy a bizományi viszony megállapításánál nem a szerződés szavai, hanem annak lényege döntő (Curia: Bjt. 44. k. 100.) és tehát, hogy a kereskedelmi ügyletek megbírá-lásánál és értelmezésénél nem annyira a használt kifejezések, mint inkább a szerződő felek akaratla szolgál irányadóul (magánúton beszerzett ítélet 3585/1932. B. II.), és hogy a bizományi viszony fennforgását a büntető bíró állapítja meg (Bjt. 23. k. 342.); elvi kijelentés: nincs oly törvényes intéz-ke-dés, mely a közszükségleti cikkekkel való kereskedést kivonná a bizo-mányi ügyletek köréből; így a bizományi eladás végett átvett termékek el-adásából befolyt vételár tulajdonjogát az átvető nem szerzi meg s ezért a vételár eltulajdonítása jogtalan (Ávédik, 66.).

c) Az ügynök nem bizományos s mert nem a saját, hanem az általa képviselt fél nevében köti meg az ügyletet: a dolog, ille-tőleg a befolyt pénz a képviselt félé, tehát reá nézve idegen do-log s így annak eltulajdonítása sikkasztás.

Allandó gyakorlat, de volt eset, melyben a Curia mellőzte a sikkasztás megállapítását, kimondván, hogy az ügynök a neki járó és bizo-nyított provízió címén megtarthatta a vételarat (Bjt. 23. k. 345.), hogy az ügynök, ki mint vevő szerepelt, nem sikkasztó (u. o. 20. k. 314.), hogy az ügynök, ki saját nevében köt ügyletet, a beszedett pénz kiadására csak pol-gári úton szorítható (u. o. 9. k. 23.), hogy az ügynök, kinek províziója még kijár, nem követ el sikkasztást, ha a díjváltókból beszedett összeget meg-tartja (u. o. 18. k. 119.), hogy a helyszerzés körüli fáradozás jutalmazása céljából kapott pénz vissza nem adása, ha a helyszerzés nem sikerült: nem sikkasztás (u. o. 44. k. 318.).

d) Az óvadék, melyen az adós által a szerződésből eredő kötelezettség biztosítására a hitelezőnek fedezetül átengedett va-gyoni érték értendő (Szladits, i. m. II. 136.), amennyiben pénz vagy értékpapír, úgy (a hitelezőnek vagy harmadik személynek kezére) letébehelyezéssel, ha pedig más ingó dolog: esetleg zálog-baadással jut abba a helyzetbe, hogy a hitelező azt közvetlenül vagy közvetve hatalmában tartsa s a szerződés nemteljesítése vagy nem kellő teljesítése esetén kártérítésképpen az adóssal szem-ben abból jogszerű úton (végrehajtás vezetése, ha az óvadék pénz: visszatartási jog gyakorlása, beszámítás érvényesítése) magát ki-elégítse. Minthogy az óvadék — kétség esetében — a letevő tu-lajdona marad (Szladits, i. m. II. 137.), az a hitelező irányában idegen dolog, melynek eltulajdonítása tehát sikkasztás, — ki-véve, ha a pénzóvadékat saját céljaira felhasználó megfelelő fe-dezettel rendelkezik és meg van a szándéka, hogy az óvadékat az óvadékadónak rendelkezésére bocsássa.

A Curia az óvadék jogszerűtlen felhasználását rendszerint sikkasztás-nak minősíti (Bjt. 4. k. 93.), így kimondotta, hogy sikkasztásban bűnös az óvadék birtokosa, ha azt felszólításra azonnal ki nem adja, és hogy nem változtat ezen, ha az óvadékat letevő a részletekben való visszafizetés ígérétét elfogadja (u. o. 64. k. 202.), hogy az óvadék címén átvett pénzüsszegnek ön-hatalmúlag saját céljaira való felhasználása sikkasztás és ezzel szemben közömbös, a bizonyos iparágban szokásos az alkalmazottaktól átvett óva-déknak saját célra való felhasználása (u. o. 67. k. 219.); a viszontkövetelés támasztása csak akkor teheti büntetlenné az óvadéknak az esedékesség után való ki nem fizetését, ha a visszatartás legalább is teljes jóhiszeműséggel, vitathatóan jogos viszontkövetelésre támaszkodik (Ávédik, 65.); óvadéku-l szolgáló pénzüsszeg felhasználására csak az jogosult, aki megfelelő fedezettel rendelkezik; e nélkül: az a szokás, hogy a kilépő főpincér óvadékát az újon-nan szerződötett főpincér óvadékából térítik meg, nem jogosítja fel az óvadékvevőt az óvadék felhasználására (Bjogi dtár 24. k. 20.); ha a sértett az óvadékösszeg felhasználásáról tudomást szerzett is, ez a felhasználást jogossá csak az esetben teszi, ha abba a sértett is beleegyezett (Ávédik, 65.).

Allandó gyakorlat, hogy midőn vádlott az óvadék címén átvett összegekhez (melyeket saját céljaira fordított) a sértetteket hamis tények feltüntetésével félrevezetve, tehát fondorlat útján jutott s ekképen magának jogtalan vagyoni hasznot szerzett, a sértetteknek pedig vagyoni kárt okozott, nem sikkasztás, hanem csalás forog fenn (Bjogi dtár 21. k. 92., 93. l.).

Pénzóvadék eltulajdonítása esetében a Curia legutóbb így nyilatkozott: az adott óvadék rendszerint csak helyettesíthető dolog eltulajdonítása esetében zárja ki a sikkasztást, nem helyettesíthető dolgok azonban az érték általi helyettesíthetőség feltétele nélkül adatván át s ekként azok eltulajdonítása invito domino történvén, az ilyen idegen dolgok eltulajdonítása a sikkasztás megállapítására alkalmas lehet (Bjogi dtár 22. k. 140. elvi).

A felmentések alapja rendszerint az a körülmény, hogy az óvadékvevő a pótlás biztos tudatában használta fel a maga céljaira az óvadékot (Curia, Bjogi dtár 6. k. 186.), alapelv ugyanis, hogy a helyettesíthető pénzüsszeg felhasználására csak oly egyén jogosult, aki az annak megfelelő fedezettel rendelkezik (u. o. 24. k. 20.); ezért a nem zárt letétként kapott óvadéknak az óvadékvevő részéről saját céljaira felhasználása csupán abban az esetben történhetik büntetlenül, ha az óvadékvevőben meg van az akarat és e mellett a felhasználás időpontjában meg van a képesség is arra, hogy az óvadékösszeget megfelelő időben az óvadékadónak rendelkezésére bocsátani tudja (u. o. 25. k. 91.); ha az óvadékot adó fél az óvadék felhasználásába beleegyezik, akkor a felek nem óvadék, de kölcsönügyletet kötöttek s így az óvadékösszeg felhasználása nem sikkasztás (Bjt. 67. k. 361.); ha az óvadéklevél nem tartalmaz rendelkezést arra nézve, hogy az óvadékösszeg miképp kezelendő, úgy nincs kizárva az a feltevés, miképp az óvadékösszeg azzal a tudattal adatott, hogy azt az óvadékvevő forgathassa, mikor is az óvadék felhasználása nem sikkasztás (u. o. 80. k. 1.; ez az álláspont eltér a Curia korábbi gyakorlatától, amely szerint a sikkasztás megállapítását csupán az zárja ki, ha az óvadékadó fél az óvadék felhasználásába beleegyezett (v. ö. az előbbi határozatot).

e) Nem csekély nehézségbe ütközik annak a kérdésnek eldöntése, vajjon a *pactum reservati dominii*, azaz a tulajdonjog fenntartása kikötésével átadott dolog tulajdonjog címén kit illet? A magánjog szerint: amikor a tulajdonátruházó szándék megvan ugyan az átadásakor, „de kitőlva bizonyos idő vagy feltétel elkövetkezéig... a tulajdon az átadás ellenére sem száll át mindjárt az átvevőre, hanem csak a kitűzött idő vagy feltétel elérkezével, ... ha tehát az így átvett dolgot a vevő a feltétel beállta (pl. a részletek törlesztése) előtt eladja vagy elzálogosítja: idegen dologgal tette, vagyis büntetendő cselekményt követett el“ (Szladi, i. m. I. 226., Tóth, i. m. 135.). Hogy a dolog a vételár teljes kifizetéséig az eladó tulajdona és tehát hogy az az említett időpontig az azt birtokban tartó átvevő irányában idegen dolog, ahhoz kétség nem fér, — de viszont az ily dolognak időelőtti eltulajdonítása vagy elzálogosítása csak tárgyi elemeiben valósítja

meg a sikkasztás törvényes fogalmát betöltő tényálladékot, melyből ha hiányzik akár a jogellenesség, akár a szándék ismerve: sikkasztás nem állapítható meg (pl. a varrónő a tulajdonjog fenntartásával vett varrógépet zálogbaadja, hogy a kapott összeg megfelelő részének felhasználásával a még hátralékos részleteket kifizesse, vagy más üzletben átcsereéli a varrógépet egy olcsóbbra, hogy a különbözet összegével az utolsó részletre elegendő legyen). Az irodalomban e kérdés ismételtelen megbeszélésre talált (v. ö. Hodászy, Bjt. 34. k. 181., a XI. magyar jogászyűlés vitája s állásfoglalása, Polg. Törvénykezés 33. k. 8. s. köv. l., névtelen, Bjt. 35. k. 218., dombóvári Schulhof Géza, Bjt. 44. k. 18. sz., Y. E. Bjt. 45. k. 113., névtelen, Bjt. 47. k. 171., a német irodalomban: Frank, 538., Gerland, 605., Olshausen, 1204.).

A bírói gyakorlatban sokáig az az álláspont talált elismerésre, mely szerint a vevő az eladás folytán a dolog teljes tulajdonjogát megszerezte, s hogy a tulajdonjog fenntartása joghatállyal nem bír olyan esetben, midőn a dolog a vevőnek át lett adva, minélfogva a sikkasztás nem nyert megállapítást (Bjt. 5. k. 48., 6. k. 215., 9. k. 108, 10. k. 249.). Utóbb ingadozott a judikatura s majd felmentő, majd bűnösséget kimondó ítéletekkel találkoztunk (Bjt. 34. k. 181., 35. k. 218.). Majd mindinkább a sikkasztást megállapító nézet erősödött (Bjt. 34. k. 185., 35. k. 219., 224., 36. k. 91., 37. k. 264., 267., 39. k. 59.; v. ö. még a Mutató 571. l.-jén idézett ítéleteket). Végül is jogegységi határozatban mondotta ki a Curia, hogy: a tulajdonosnak a vételár teljes kifizetéséig való fenntartásával eladott ingó dolog ezen feltétel bekövetkezéséig az átadás dacára az eladó tulajdona marad; a bíráló vevőre nézve pedig idegen ingó dolgot képez, melynek jogtalan eltulajdonítása vagy elzálogosítása a Btk. 355. §-ában meghatározott sikkasztás tényálladékát állapítja meg (Bjogi Hat. Tára I. 68.). E kérdéssel kapcsolatban figyelemre méltó ítéletek még a következők: sem jogi, sem tárgyi akadálya nincs annak, hogy olyan dolgokra nézve, amelyek rendeltetészerű használata állaguk megóvása mellett történik a tulajdonjog fenntartassék (Ávédik, 64.); a kereskedő által továbbadás végett átvett árura a tulajdonjog fenntartása kikötésének nincs joghatálya s így az ily áruk sikkasztás nem követhető el (Bjt. 64. k. 100.); viszont: sikkasztás a tulajdonjog az eladó részére történt fenntartása mellett megvett ingó elidegenítése akkor is, ha a tettes az ingót előzőleg a tulajdonos rendelkezésére bocsátotta, de ez azt nem fogadta el (u. o. 66. k. 110.); *pactum reservati dominii* esetén a vett ingó dolog elidegenítése akkor is sikkasztás, ha az eladó az adásvételből származó vételárkövetelését az elidegenítést megelőzőleg polgári per útján érvényesítette (u. o. 67. k. 220.); sikkasztás, amikor az eladó a neki visszafinnált dolgot vissza nem vette, ha követelésére váltófedezetet kapott vagy vádlott vagyónából kárának megtérítését várhatja (u. o. 67. k. 359.; nézetem szerint ily esetben, ha meg volt vádlottban a megtérítés készsége s vagyoni viszonyai a megtérítés valószínűségét igazolják, szándék hiánya címén felmentő ítélet hozandó); felmentett a Curia, midőn sértett vételárkövetelését a váltóbíróság

útján megítélte s annak végrehajtását vádlottnál megkísérelte (Bjogi dtár 6. k. 80.), majd ismét: a bűnösség megállapítása szempontjából közömbös, hogy a sértett a polgári perben vagylagos marasztalási kérelmet terjesztett elő (u. o. 12. k. 11.); a pactum reservati dominii alapján vett dolog gondatlan kezelése: hűtlen kezelés (Bjt. 47. k. 172.); ki a tulajdonjog fenntartásával megvett dolgot javítás céljából egy harmadiknak átadja, büntetőjogilag nem felelős, ha a harmadik a dolgot nem akarja kiadni (u. o. 47. k. 123.), ki Amerikában a tulajdonjog fenntartása mellett részletfizetésre fonográfot vesz és azzal a részletfizetés teljesítése és a tulajdonos értesítése nélkül Európába utazik: nem követ el sikkasztást (u. o. 57. k. 62.); vádlott a tulajdonjog fenntartásával vett porszívógépet a vételár kifizetése előtt elzálogosította, majd pedig azt kiváltotta és a vételi megállapodásból kifolyóan vele szemben fellépő sértettnek rendelkezésre bocsátotta; felmentés, mert magából az elzálogosítás tényéből arra következtetni, hogy vádlott szándéka a sértett tulajdonjogának megsértésére irányult, azért nem lehet, mert vádlott a porszívógépet kiváltotta és a sértett rendelkezésére bocsátotta (Bjogi dtár 24. k. 59. l.); a tulajdonjog fenntartásának kikötésével eladott ingó dolog elzálogosításának tényéből — bár erre jog nincs — még nem lehet arra következtetni, hogy vádlott szándéka a sértett tulajdonjogának megsértésére irányul, amennyiben a vele szemben fellépő sértettnek a dolgot — annak kiváltásával — azonnal rendelkezésére bocsátja s így az elzálogosítás a sértett tulajdonjogának gyakorlását semmi tekintetben sem akadályozza (Ávédik, 64. l. 1930. évi ítélet); az egyik gépkocsiból egy másikba átszerelt, tulajdonjog fenntartásával vásárolt motor, bármikor ismét leszerelhető; a motorszámnak másnak nevére közgazgatási úton történt átirása még nem jelenti a motor tulajdonjogának az illető által történt megszerzését, vagyis a motornak más részére történt eladását (Ávédik, 65.); megszűnik a tulajdonjog fenntartását célzó kikötés büntetőjogi hatálya, ha az, aki a dolgot a tulajdonjog fenntartásának kikötésével eladta, a dolog elidegenítéséhez hozzájárul, sőt az elidegenítésben közreműködik (Bjt. 87. k. 46.); figyelemreméltó a Curia-nak következő ítélete: M. I.-né vádlott a teherautót K. I. vádlottól megvásárolta oly feltétellel, hogy K. I. a vételár teljes kifizetéséig a tulajdonjogot a maga részére fenntartotta; habár M. I.-né K. I.-nek a vételárból még 480 pengővel tartozott, — M. I.-nénél ezt a teherautót N. Z. követelése fejében végrehajtásilag lefoglalta és miután K. I.-t a bíróság igénykeresetével jogerősen elutasította, M. I.-né — miután K. I. a teherautó eladásába beleegyezett és vevőt is küldött — a teherautót eladta és a befolyt vételárát K. I. követelésének kielégítésére fordította; — K. I. tehát, ki a teherautót M. I.-nének tulajdonjog fenntartásával eladta, a teherautónak M. I.-né által leendő eladásába nemcsak beleegyezett, de ő volt az, aki M. I.-néhez vevőt küldött, ezzel a tulajdonjog fenntartását célzó kikötésről lemondott s így M. I.-né vádlottra nézve a teherautó felett való rendelkezés iránti joga ezen korlát alól felszabadult; ebből következőleg vádlottnak a bírósági kiküldő végzés alapján a nála lefoglalt ingóságok ujrabealése céljából megjelent bírósági becsüs előtt a valóságtól eltérően tett az a kijelentése, hogy a lefoglalt ingóságok nincsenek meg, mert azok részben adóban, részben bírósági árverésen még Szegeden elárvereztettek: a sikkasztás elkövetési cselekedetének, jelesen a visszakövetelésre jogosított előtt való eltagadásnak

jogi fogalmát kimeríti; viszont vádlottnak az a magatartása, hogy utóbb jobb belátásra jutva a bírósági végrehajtót még az árverési határnap előtt önként felkereste és a lefoglalt dolgok hollétét felfedezte, csak az utólagos jóvátétel jellegével bír, amely csupán a bűnösség fokának megítélésénél jöhet mint enyhítő körülmény figyelembe, azonban a vádlott javára büntetlenséget nem eredményezhet (B. II. 3351/1934. sz. magánúton beszerzett ítélet).

f) Ha a tulajdonjog kérdése a felek között vitás, sikkasztás nem állapítható meg és pedig rendszerint nem abból az okból, mert az eltulajdonító tulajdonos, hanem mert jóhiszeműen annak hibette magát és így a dologgal mint magáéval való rendelkezéskor hiányzott belőle a tulajdonsértésre irányuló szándék. Más az eset, ha a dolgot átadó az átadáskor lényeges tévedésben volt (pl. haszonkölcsönbe adást vélt foganatosítani), mikor is a Magyar Magánjogi Jav. 1002. §-ának szellemében cselekményét „megtámadhatja“, mikor is a megtámadás bekövetkeztéig az átvevő a tulajdonos, tehát az eltulajdonítással sikkasztást nem követ el (Gerland, 604., Höpfner, Diebstahl und Unterschlagung, 1910. 118., Olshausen, 1204., Frank, 536.), nem még akkor sem, ha az átvételkor az átadó tévedéséről tudomással bírt (ez esetben azonban a Btk. 367. §-a alapján felel).

A *judikaturában* állandóan követett tétel, hogy a tulajdonjog vitás volta esetén sikkasztás nem állapítható meg (Bjt. 20. k. 357., 53. k. 116—119.); vitás hagyatéki vagyoni nem adása nem sikkasztás (Bjt. 41. k. 13.); a kiházasítási ingóságok jogi minőségének vitás voltát büntetőjogi szempontból azért kell figyelembe venni, mert ez alapot szolgáltat oly magánjogi tévedés megállapítására, mely büntetőjogilag a tévedés fogalma alá esik; tekintettel tehát arra, hogy vádlott a bútorokat és egyéb ingóságokat a házasság tartama alatt idegenítette el: vádlott lehetett abban a meggyőződésben, hogy azok kivétel nélkül mind a hozományhoz tartoztak és így a szabad rendelkezés joga őt illeti meg; amidőn tehát ebben a meggyőződésben a bútorok és ingóságok felett rendelkezett, ez a rendelkezés bűncselekmény elkövetésére irányuló szándék hiányában jogtalanak nem ismerhető fel (Bjogi dtár 10. k. 87.); minthogy a vádlott férj a leszármazók hátrahagyása nélkül elhalt neje után maradt 2460 K-t a fennállott házassági viszonyból fogva nem tarthatta magára nézve olyan idegen ingó dolognak, amely felett nem rendelkezhetik, és hogy csekélyebb műveltségénél fogva menthető magánjogi téves felfogásból vádlott azt sajátjának tekinthette: nem vonható le az a jogi következtetés, hogy vádlottnál meg lett volna az a tudat, hogy másnak a tulajdonát tartja vissza s hogy ekként a vádbeli cselekményt jogtalanság tudatával s az összeg eltulajdonítására irányuló bűnös szándékkal követte volna el (Bjogi dtár 5. k. 29.).

g) Rendszerint szintén a tulajdonjog vitás volta zárja ki a sikkasztás megállapítását, amikor a felek között *elszámolási vi-*

szony van, bár ilyenkor nincs kizárva a sikkasztás címén való felelősségre vonása annak, kinek eljárásából az eltulajdonításra irányuló szándék megállapítható.

Igy a Curia: számadásra kötelezett egyén terhére a számadkozás előtt sikkasztás meg nem állapítható (Bjt. 14. k. 344., 23. k. 341.), felmentés azon a címen, mert magánjogi elszámolás forog fenn (v. ö. 47. k. 95.), ennek lebonyolítása nélkül nem állapítható meg a jogtalan eltulajdonítás (u. o. 349., 67. k. 355.), de ellenkező: nem zárja ki a sikkasztás megállapítását az a körülmény, hogy sértett a vádlottal még nem számolt el (u. o. 56. k. 199., 65. k. 153., 207.), határozott rendeltetéssel birtokba jutott pénzösszeg elszámolás tárgya nem lehet (Ávédik, 65.). Idevágólag igen figyelemreméltó Balás P. Elemér fejtegetése (Bjt. 67. k. 349.), melynek végső konklúziója, hogy mihegyt az eltulajdonított összeg fedezetet talál az ellenkövetelés címén igényelt összegben, jogellenesség hiánya címén sikkasztásról nem lehet szó. Elszámolási viszonyról csak abban az esetben lehet szó, ha a vádlottnak a sértettel szemben, akár a közöttük levő jogviszonyból kifolyóan, akár pedig más címen jogosan érvényesíthető ellenkövetelése áll fenn (Ávédik, 65.). A Curia legújabb gyakorlatából közlöm még a következő magánúton beszerzett ítéleteket: az elszámolási viszony nem akadályozza a bűnösség megállapításának, mert nincs adat arra nézve, hogy a vádlottnak ellenkövetelése lett volna a sértettel szemben s így közöttük kölcsönös elszámolási viszony létezett volna (B. III. 2838/1934.); vádlott büntetőjogi felelőssége szempontjából közömbös az, hogy vádlott és a sértett elszámolási viszonyban álltak-e egymással (B. III. 5074/1934.); tekintettel arra, hogy vádlottak sértettel elszámolási viszonyban voltak, ez az elszámolás pedig a jelen bűnügyben nem ejtetett meg: a Curia nem találta az irányadó tényállásban biztos alapot annak a megállapítására, hogy a vádlottak a sértett által hozzájuk szállított bűzát jogtalan eltulajdonítási szándékkal tartották maguknál; felmentés (B. III. 2825/1934.); a kir. ítélőtábla nem állapította meg tényként azt, hogy vádlottnak a sértett ellenében bárminő esedékes visszakövetelése van; ellenkezőleg azt állapította meg, hogy vádlott beszámítás alapjául szolgáló ellenkövetelésre nem hivatkozhatik; ennek hiányában pedig a sértett és a vádlott között kölcsönös elszámolási viszony nem keletkezett, hanem csakis a vádlottnak az az egyoldalú kötelezettsége áll fenn, hogy a sértett részére beszédett összeget ennek kiszolgáltassa vagy részére letétbe helyezze, ennek pedig a vádlott nem tett eleget, hanem a jogszerűen birtokába jutott 8703 pengőt elköltötte, mely tette kimeríti a Btk. 355. §-ában meghatározott sikkasztásnak tényálladási elemeit (B. II. 3447/1935.); az a körülmény, hogy a vádlottakat természetbeni adományok címén is megillette bizonyos jutalék, amely elszámolás tárgya volt, nem jogosította fel vádlottat a készpénzben gyűjtött összegnek teljes egészében a saját céljára való felhasználására, s így cselekménye rosszhiszemű; minthogy ekként vádlott a birtokában levő idegen ingó dolgot jogtalanul eltulajdonította, cselekménye kimeríti a Btk. 355. §-ában meghatározott sikkasztásnak tényálladási elemeit (B. II. 4562/1935.); vádlott azzal védekezett, hogy a bizományi és vételi ügyletekre vonatkozó külön elszámolás szerint a hiány nem az általa megtartott, hanem a vevők által ki nem fizetett pénzből keletkezett; a Curia a semmisségi pa-

nasznak e védekezésre alapított részét nem vette figyelembe, mert a kir. ítélőtábla tényként fogadta el valóban, hogy vádlott a hiányzó 9000 pengő körüli összeget inkasszálta és saját céljaira fordította, tehát ez az összeg nem azért hiányzik, mert a vevők nem fizettek (B. II. 1039/1935.).

h) Az eltulajdonítás tárgyaként szereplő ingó dolog tulajdonjogi hovatartozásának kérdése még igen sok irányban ágazik el. Eleddig csak a gyakorlatilag sűrűbben előforduló s eléggé vitás problémákat vettem fel s igyekeztem megoldani. A továbbiak sorából még a következő — ellentétes nézetet alig kiváltó — tételket emelem ki:

A közös tulajdonban, de csak az egyik tulajdonos birtokában levő ingó dolog: a birtokló résztulajdonost illető részen idegen dolog, tehát tárgya lehet a sikkasztásnak. Az oszthatatlan közös dolog eltulajdonítása vagy elzálogosítása tehát mindig sikkasztás, mert a tettes pl. az elzálogosításkor társainak részét is elzálogosította; osztható közös dolog esetében csak annyiban s azon többlet tárgyában lehet szó sikkasztásról, amennyiben s amennyivel saját illetményénél többlet tulajdonított vagy zálogosított el a tettes (Olshausen, 1202., Frank, 536.).

Curia: a sikkasztás üzlettársak között is elkövethető az üzleti vagyona vonatkozólag, ha az üzlettárs tudatosan jogtalanul tulajdonít el a közös vagyomból öt illető részen felüli értékeket (Ávédik, 66.).

A megtekintésre vagy kiválasztásra küldött áru megtartás esetén nyilván az átvevő tulajdonába megy át, minélfogva ez azon sikkasztást nem követhet el, nem még azáltal sem, ha az árut nem fizeti ki és illetőleg a küldőt a megtartásról nem értesíti (állandó gyakorlat, így: Bjt. 59. k. 86., 63. k. 14. l.).

A megvett, de ideiglenesen az eladónál hagyott dolog az eladó irányában idegen dolog s így annak újbóli eladása sikkasztás (elvi határozat; Bjogi Hat. Tára 4. k. 414.).

A magánjogi szerződés alapján kapott előleg nem idegen dolog s így annak felhasználása még a szerződés nem teljesítése esetében sem sikkasztás (Bjt. 64. k. 47. l.).

A közkereseti társaság vagyona magáé a társaságé, mint jogi személyiséggel bíró egység s az nem a tagok vagyona; így a társaság vagyonát képező dolgok az egyes tagokra nézve idegen dolgok, minélfogva azokat a társaság tagja a Kt. 73. §-ából kitűnőleg is, büntetőjogi felelősség nélkül a saját céljaira nem fordíthatja (Curia; Ávédik, 66.).

A zálogjoggal terhelt, valamint a megtartási jog címén birtokban levő dolog a birtokos irányában idegen dolog, tehát sikkasztásnak tárgya lehet, de csak amennyiben az azzal való rendelkezés a zálog- illetőleg megtartási jog keretét meghaladja.

Igy kimondotta a *Curia*, hogy a zálogtárgynak a saját követelést meghaladó összeg erejéig alzálogba adása sikkasztás (Bjt. 64. k. 192.), sikkasztást követ el, ki a zálogtárgyat bíróságon kívül eladja (u. o. 14. k. 283., 26. k. 25., ellenkező: Bjt. 14. k. 283.) és általában: ki a zálogtárggyal sajátjaként rendelkezik (u. o. 63. k. 10.), ki a zálogbavett ruhát viselte (u. o. 43. k. 233., de ellenkező: u. o. 9. k. 139.), viszont felmentés, midőn a háztulajdonos a hér fejében visszatartott ingókból magát bíróságon kívül kielégítette (Bjt. 34. k. 232., 16. k. 197.) midőn vádlott a kézzizálogul lekötött, de a hitelezőnek át nem adott, hanem nála maradt ingókat értékesítette (u. o. 81. k. 27.; *Téglás István* megbeszélésével); a megtartási jog keretét meghaladó tevékenység tehát sikkasztás, midőn a munkás a kijavítás végett reábitott dolgot munkabérének kielégítése végett elidegeníti (u. o. 55. k. 230.), midőn vádlott a felváltás céljából kapott pénz egy részét követelésének törlesztése céljából visszatartotta (u. o. 46. k. 78.).

7. §. A dolognak a tettes birtokában vagy bírlalatában léte.

1. A sikkasztás elkövetési tevékenységének időpontjában az idegen ingó dolognak az elkövető birtokában vagy bírlalatában kell lennie. Ez az ismérv különbözteti meg a sikkasztást egyfelől a lopástól (Btk. 333. §.), másfelől a jogtalan elsajátítástól (Btk. 365. §.). A lopásnál a dolog másnak van birtokában, a jogtalan eltulajdonításnál senkinek sincs birtokában.

2. A birtok és bírlalat fogalmát illetően utalok a lopással kapcsolatban kifejtettekre (v. ö. *Kézikönyvem* 10. k. 48—61. l.).

Kiegészítésül csak annyit, hogy az, akinek a dologra a közelségi viszonynál fogva a reáhatási lehetősége van, nem birtokos, ha egyfelől a birtokosi akarat hiánya, másfelől a dolog feletti tényleges rendelkezés akadálya körülményeiből nyilvánvaló, hogy a birtokos valamely harmadik személy (pl. a szolgálatadó, kinek utasításait a dologhoz közelségi viszonyban levő ellenmondás nélkül követni tartozik (*Isaák*, 238.)), ezért helyesen lopásban s nem sikkasztásban mondatott ki bűnösnek az a katoná, ki a nála volt felszerelési tárgyakat eltulajdonította (Bjt. 70. k. 222.).

3. A sikkasztás törvényes fogalmát betöltő tényálladék szövegéből rendkívül jelentős kérdés: *mily módon jutott a tettes a dolog birtokába?*

A 355. §-ban idevágólag a törvény semminemű támpontot

nem nyújt, mert a birtokbajutás módja s a birtok címe tárgyában mindennemű utalás mellőzésével csak annyit mond: aki a birtokában vagy bírlalatában levő ... dolgot ... eltulajdonítja, amiből első látszatra az a következtetés mutatkozik helytálló-nak, mely szerint a birtokbajutás módja és címe közömbös. Ám e tétel nem felel meg a törvény — más helyeiből kiolvasható s a konzumpció elvéből (*Tankönyvem VI. kiad. II. k. 61.*) lekövetkeztethető — akaratának, mert: 1. a találás, a véletlenül vagy tévedésből birtokba jutott dolog elsajátítása nem sikkasztás, hanem jogtalan elsajátítás (Btk. 365—369. §§.), 2. mert a vagyon elleni bűncselekmény útján birtokba vett dolog eltulajdonítása természetes folyamánya lévén a birtokot létesítő bűncselekménynek, ebbe felszívódik s mint sikkasztás külön figyelembe nem jön (az ellenkező nézet odavezetne, hogy minden lopással kapcsolatban, ha a tettes az elvett és tehát birtokába vett dolgot eltulajdonítja: egyben sikkasztást is meg kellene állapítani; helyesen a *Curia*: Bjt. 66. k. 15.).

A most mondottakból közelfekvőnek látszik annak a megállapításnak helyessége, mellyel *Finkey*-nél találkozunk, ki szerint „sikkasztást csak az követhet el, aki *jogügylet útján* szerzett birtoklasi vagy bírlalasi jogot az illető dologra; pl. a zálogbirtokos, letéteményes, bérlő, haszonbérlő, megbízott, a fuvaros, a munkás, kinek valamely dolog átadatott“ (v. ö. *Tank. IV. kiad. 722. l.*; ugyanígy a *Curia*: Bjt. 79. k. 12.); *Irk*-nek is ez a nézete: „az idegen dolognak az elkövetéskor a tettes jogos birtokában vagy bírlalatában kell lennie, bár hozzáteszi, hogy: „a sikkasztó rendszerint valamely jogügylet útján jut a dolog birtokába“ (*Tank. II. kiad. 601.*; v. ö. még *Carrara* nyomán *Heil*: Bjt. 7. k. 113.). Ám ez a tétel ellentétben áll a törvényakarattal, melyet megokolatlanul a valóságosnál szűkebb körre szorít vissza. A találás stb., és a vagyon elleni bűncselekmény útján történő birtokbavétellel ugyanis nemcsak a jogos úton birtokbavett vagy jogos címen birtokban levő dolgot hagyja meg a törvény a sikkasztás tárgyául, hanem azokat a dolgokat is, melyek *jogellenesen*, de nem vagyon elleni bűncselekmény következtében kerültek a tettes birtokába. A kérdés csak az, előfordulhat-e a találáson s a vagyon elleni bűncselekménnyel tényleges hatalomba vételen kívül oly birtokbavétel, mely jogellenes. A felelet nem kétséges; igenis előfordulhat; pl. amikor valaki a tulajdonos beleegyezése nélkül ideiglenes használatra veszi magához a dolgot

(kárt nem okoz, mert különben már a Kbt. 127. §-ában meghatározott kihágást követi el), melyet utóbb eltulajdonít, vagy amikor az inas gazdájának frakkját azzal a szándékkal veszi magára, hogy miután abban egy táncmulatságon megjelent, másnap azt visszateszi helyére, de utóbb mást gondol s reggel a frakkot elajándékozta (*Lammasch-Rittler*, 295. példája); vagy amikor a tettes a sértett megölése után helyezi magát ennek dolgai birtokába, melyeket azután eltulajdonít (v. ö. *Kézikönyvem* 11. k. 22—23. l.); ezekben az esetekben a birtokbavétel jogellenes, de nem büntetendő cselekmény s mert az eltulajdonítás a tettes birtokában levő dolgot ér: sikkasztás forog fenn (helyesen már *Werner*, 620., *Illés*, III. 177., *Isaák*, 288., *Valkovszky*, Bjt. 15. k. 98.; a német irodalomban: *Binding*, Lehrb. I. 278., *Olshausen*, 1208., *Frank*, 539., *Liszt-Schmidt*, 640., *Merkel*, 328., *Gerland*, 605., *Harburger*, Vergl. Darst. Bes. Teil 6. k. 336., *Hippel*, 248.).

Curia: a cselekmény nem sikkasztás, hanem csalás, mert vádlott és jegyellenőrző társai a sértett rt.-ot megillető jövedelemnek általuk elvont részéhez nem rendes úton; hanem a fürdőjegyeknek a velük egyetértő B. B. pénztárnok által ismételt eladása, vagyis a jóhiszemű közönségnek és illetőleg a megszámloltásra illetékes szervnek fondorlatos megtevésztése útján jutottak (B. II. 3016/1935. sz. magánúton beszerzett ítélet).

4. Minthogy a sikkasztást a tettes csak a birtokában vagy bírlalatában levő dologra követheti el: *társtettség*ről csupán akkor lehet szó, ha az eltulajdonítás tevékenységét együtt vagy közösen elkövetők a dolgot közösen birtokolják (v. ö. *Binding*, Normen II. 542., *Kujawa*, Goldt. Arch. 51. k. 1. s köv. l., *Höpfner*, i. m. 124.). Hangsúllyal emelem ki, hogy amennyiben a közös tulajdonban levő dolgot a tulajdonosok birtokban nem levő egyike egészében illetve a saját részét meghaladó keretben eltulajdonítja (pl. az egész dolgot eladja), nem sikkasztásért, hanem lopásért felel (v. ö. *Kézikönyvem*, 10. k. 29., 57—60.).

Curia: N. L. vádlott, az Rtg. első tisztviselője igazgatói címmel az alsóbb személyzet útján értékpapír eladásokat és lombardiroztatásokat végzetett; H. A. vádlott mint alelnök — az elnöki állás nem lévén betöltve — a Rtg. vezetésében széleskörű, az egész ügymenetre kiterjedő felügyeletet és ellenőrzés gyakorolt, mely őt mint az igazgatóság tagját meg is illette, tehát tudott az értékpapír-eladásokról és lombardiroztatásokról; N. L. vádlott ügyvezető igazgatói minőségében az értékpapírok letéti jellegét ismerte s igen jól tudta, hogy azok a Rtg.-ra nézve idegen ingó dolgok, azoknak a tulajdonosok beleegyezése nélkül eladása és elzálogosítása tilos, büntetőjogi következményekkel jár; ezek bekövetkezése alól őt a szerinte H. A. vádlottól kapott utasítás nem mentesítheti; vádlottak a sikkasztásokat együtt és közösen követték el; *társtettség* (B. III. 4146/1934.).

8. §. Az elkövetési tevékenység: eltulajdonítás, elzálogosítás.

A sikkasztást a Btk. 355. §-ának alternatív megjelölése szerint kétféle tevékenységgel lehet elkövetni: *eltulajdonítással vagy elzálogosítással*.

Mindenekelőtt hangsúlyozni kívánom, hogy ehelyütt nem elég — mint a lopásnál — az eltulajdonításra irányuló célzat, hanem kell maga az eltulajdonító vagy elzálogosító tevékenység.

Különtartva e két fogalmat:

I. *Eltulajdonítás*on értjük valamely dolognak, illetőleg valamely dolog használhatóságának más vagyoni köréből a cselekvő vagyoni körébe való átvonását (v. ö. e fogalomnak az értékelmélet nyomán megállapított részleteire s az abból folyó gyakorlati jelentőségű megállapításokra: *Kézikönyvem* 10. k. 63—73. l.).

Közelebbről a Btk. 355. §. 2. bek.-ében interpretatív is megvilágosítja az eltulajdonítás fogalmát mondván: *az eltulajdonítás be van végezve, mielőtt a birtokos vagy bírlaló a dolgot elidegeníti, elhasználja, a visszakövetelésre jogosított előtt eltagadja, vagy azzal bármilyen más módon, mint sajátjával rendelkezik*.

Már e részletezésből is nyilvánvaló, hogy az eltulajdonítás mindig külsőleg is felismerhető tevékenység (tevés vagy mulasztás; így: *Wachenfeld*, *Mittelbare Täterschaft*, Zeitschr. 40. k. 337., *Gleispach*, *Veruntreuung an vertretbaren Sachen*, 1905. 36. s köv. l., *Olshausen*, 1209., *Ebermayer* 739., *Frank*, 539., *Eckstein*, Ger. S. 80. k. 310., *Gerland*, 477.), nem elég tehát az erre irányuló szándék (ezzel is beéri *Höpfner*, i. m. 124.). E külső tevékenységek közös ismérve: a dolog felett a tényleges hatalom felhasználásával oly módon való rendelkezés, mely a tulajdonosnak a dolog feletti jogi uralmából való végleges kizárását célozza s arra alkalmas is (*Isaák*, 239.). Az nem szükséges, hogy a tettes részén a tulajdonost megillető összes jogosítványok teljes és kizárólagos gyakorlása vagy az erre való törekvés érvényesüljön. Sikkasztást megállapító tevékenység tehát az is, mely a tulajdonost egységesen megillető (a tulajdonjognak mint a jogosítványok *egységére* vonatkozó felfogás tárgyában v. ö. *Windscheid*, *Lehrbuch des Pandektenrechts*, 1900. 755., *Szászy-Schwarz*, *Uj irányok* 18.) részjogosítványok (*ius possidendi*, *utendi-fruendi*, *disponendi* de *substantia*, *alienandi*, *excludendi*, *vindicandi*) valamelyikéből kizárja.

Az egyes eltulajdonítási tevékenységek:

a) Az *elidegenítés*, azaz a tulajdonjognak másra átruházása. Ennek külső megjelenése: a dolognak tulajdonátruházási szándékkal másnak átadása, vagy tőrése annak, hogy egy harmadik a tulajdonszerzés módjának valamelyikét a dologgal szemben érvényesítse. Az ellenérték kikötése vagy szolgáltatása közbős. Elidegenítés tehát a csere s az ajándékbaadás is (*Curia*: Bjogi dtár 6. k. 3.). Az elidegenítésre irányuló elhatározás egymagában nem elegendő, de annak kinyilatkoztatása (pl. vételre kínálás) legalább is megkezdése az elidegenítési tevékenységnek, tehát kísérlet, mely azonban vétség esetében nem büntetendő. Elidegenítés az abba való beleegyezés, hogy egy harmadik személy tulajdonosként a dolgot elvigye. A visszavásárlás vagy elővásárlás jogának kikötésével való tulajdonátruházás is elidegenítés, mert ez a jog nem a tulajdonátszállás akadály, hanem quasi zálogjog biztosítása az átvevő tulajdonába jutott dologon az átadó javára.

A váltó megállapodásellenes leszámítolása az elidegenítés fogalma alá esik, tehát sikkasztás (állandó gyakorlat; Bjt. 28. k. 239., 35. k. 42., 51. k. 182., 56. k. 255.; Bjogi dtár 2. k. 251., 7. k. 174., 9. k. 43.).

b) Az *elhasználás* — szemben az egyszerű használással — a dologgal való oly bánás, mely annak állagát olyképp másítja meg, hogy az gazdasági rendeltetésének immár nem felel meg. Az elhasználható dolog az elhasználás (már az egyszeri elbánás) következtében oly dologgá alakul át, mely eredeti gazdasági rendeltetésére többé nem használható (pl. élelmiszer elfogyasztása, vasuti jeggyel utazás); az elhasználhatatlan dolog elhasználása viszont akkor forog fenn, amikor a huzamosabb használat a dolog állagának megsemmisülésére vagy elértéktelenedésére vezet (pl. a ruha hordása). Ez utóbbiaknál a néhányszori használat még nem elhasználás és tehát nem eltulajdonítás, kivéve, ha annak célja, hogy általában — esetleg még a tulajdonosban is — az eltulajdonító jogos tulajdonosi minőségének hitét ébressze (*Isaák*, 239.).

A tettes birtokában levő idegen *takarékpénztári könyvből* az abban levő összeg felvétele nem a takarékpénztári könyv elhasználása (erről nem lehet szó, mert a használat az állagot nem érintette, v. ö. *Binding*, *Lehrb.* 1. k. 265., *Meyer-Alfeld*, 437.), hanem a benne volt összeg eltulajdonítása címén és tehát mint *sikkasztás* büntetendő; ha a tettes a könyvecskét elvette, vagy

az meghatározott rendeltetéssel, tehát úgy került közelségébe, hogy annak birtoka továbbra is harmadik személyt illet s ezután vesz ki abból pénzt: lopásért vonandó felelősségre (v. ö. e kérdésre *Kézikönyvem* 10. k. 71—72. l., v. ö. még *Dr. T. G., Balogh Jenő, Orosdy Lajos és Kiss Albert* megbeszéléseit, Bjt. 6. k. 59., 11. k. 325., 330., 13. k. 147, 184., 32. k. 81. l.; *Illés*, III. 38.).

A bírói gyakorlatban sikkasztás nyert megállapítást, midőn vádlott a birtokában őrizet alatt állott takarékpénztári könyvet sértett tilalma ellenére a takarékpénztár igazgatóságának leszámítolás végett elküldötte s a postán érkezett pénzt átvette (Bjt. 32. k. 87.); midőn vádlott a panaszos cégnek beküldött, de az üzleti kezelés rendje szerint kezébe került csekket beváltotta s a pénzt elköltötte (u. o. 89.; nézetem szerint helyesebb lett volna a lopás megállapítása, mert a csekk tulajdonképpen a cégnek volt birtokában).

c) *Eltagadás a visszakövetelésre jogosított előtt*. Ide esik nemcsak a birtoklás eltagadása, hanem bármely oly hazug nyilatkozat is, melynek értelme, hogy a kérdéses dolog nincs az azt valóban birtoklónál (pl. hogy az elveszett, hogy azt ellopták stb.).

Figyelemreméltó kijelentése a *Curia*nak, hogy vádlottal szemben, ki a kérdéses ingók hollétét csak feltételesen volt hajlandó felfedezni, a jogtalan eltulajdonítási szándék fennforgása nem bizonyítható (Bjogi dtár 6. k. 80.); az eltagadással sikkasztás csak akkor létesül, ha a dolog hollétére vonatkozó valótlán állítás a dolog jogtalan eltulajdonítására irányuló szándékkal történt (Bjogi dtár 23. k. 95.).

d) *A dologgal bármely más módon mint sajátjával rendelkezés*. E generális klauzula átfog mindennemű oly tevényt vagy mulasztást, melyre csak a tulajdonos jogosult s melynek az a célja, s emellett alkalmas is arra, hogy harmadik személyek, sőt maga az igazi tulajdonos előtt is azt a látszatot keltse, mintha a kérdéses tevékenység elkövetője lenne a tulajdonos. Ily cselekvés pl. az idegen pénznek a saját pénzzel való összekeverése, de csak akkor, ha ez eltulajdonítási szándékkal történt (*Binding*, *Lehrb.* 1. k. 267., *Frank*, 540.), — az idegen dolognak feldolgozása, más dologgá átalakítása, a reábízott idegen pénzből másoknak jogosulatlanul kölcsönadás (Bjt. 66. k. 205.) stb.

A dolognak *megrongálása, elpusztítása vagy megsemmisítése* nem esik az eltulajdonítás fogalma alá, hanem dologrongálás (Btk. 418. §.), hacsak a megrongálás stb. nem meríti ki a dolog gazdasági rendeltetésének megfelelő használatot (v. ö. *Kézikönyvem* 10. k. 65. és 12. k. 33.).

II. Az elzálogosítás tevékenységének az elkövetési cselekvés fogalmi körébe történt felvétele ellentétes nézetek kialakulására vezetett. *Illés* szerint (3. k. 183.) itt nem arról van szó, midőn az elzálogosítás a visszaváltás szándéka nélkül történik, mely nem egyéb, mint a dolog eltulajdonításának egyik módzata, hanem szó van az oly esetekről, melyekben a tettes csak jogtalanul használni, de nem eltulajdonítani akarja a birtokában vagy bírlalatában levő idegen ingó dolgot; ez pedig nem más, mint *furtum usus*, melyet a törvényhozó nemcsak a lopás és rablás, hanem a sikkasztás fogalmából is ki akart küszöbölni (itt *Illés* a képvh. íg. ü. bizottságának szavaira hivatkozik, v. ö. *Löw*, II. 702.); de ezzel ellentétbe jön a bizottság további kijelentése, mely szerint „az eltulajdonításon kívül az elzálogosítás is a sikkasztás tényálladáshoz tartozván, azt a fogalomba felveendőnek de a bevégezés módjai közt ismételt megemlíttését szükségtelenné tartja“. Így — *Illés* szerint — a *furtum usus* egyik faja lett véve a sikkasztás fogalmába, holott azt a törvényhozó egyáltalában ki akarta küszöbölni. Végső következtetése, hogy: „Oly esetben, midőn az elzálogosítás a visszaváltás szándékával és jogosult reményével történt, s midőn a tettes ezen cselekményéből a dolog tulajdonosára sem veszély, sem kár nem háramlott, a büntethetőség annyival inkább kizártnak tekintendő, mert a Kbtk. 127. §-a szerint is csak akkor büntetendő a jogtalan használat, ha ezáltal valakire kár háramlik. *Fayer* szerint is: az az elzálogosítás, amely csak *furtum usus* jellegű, nem sikkasztás (Tank. II. 367.), hasonlóan *Irk* (Tank. 601.). Ezzel szemben *Isák* azt vitatja, hogy az elzálogosítás akkor is sikkasztás, ha nem vezet és nem is vezethet a tulajdonos kizárására, így ha a tettes a lejáratkor a dolgot ki akarja és ki tudja váltani (Zsebk. 239.).

Részemről eddigi nézetem fenntartásával (v. ö. Tank. I. kiad. II. köt. 565.) a visszaváltás szándéka melletti elzálogosítást nem minősítem sikkasztásnak, mert ez nem eltulajdonítás, vagy ezt követő cselekmény (ellenkezőleg: a visszaváltás szándéka a tulajdonos jogainak gazdasági érintetlenségét biztosítani célzó törekvést igazol; formális jogsértés ugyan fennforog, de nem olyan, mely a sikkasztásnál kell: nem történt meg a dologgal gazdasági értékére tekintettel a tulajdonos kizárását eredményező vagy eredményezni alkalmas rendelkezés), de nem is elhasználás, hanem csak használat, tehát legfeljebb a Kbtk. 127. §-ába üt-

köző kihágás, mely azonban csak akkor büntetendő, ha a használatból valakire kár háramlott. Az elzálogosítás tehát csak akkor sikkasztás, amikor a visszaváltás szándéka nélkül történt.

A gyakorlat ingadozó; több ellentétes határozat (Bjt. 14. k. 238., 16. k. 391.) után újabban megállapítja a *Curia* a sikkasztást, ha a tettes a zálogtárgyat saját követelését meghaladó összeg erejéig alzálogba adja (Bjt. 64. k. 192.) és sikkasztásért büntet tekintet nélkül arra, vajjon szándékában áll-e a tettesnek az ingót visszaváltani (u. o. 86. k. 284.).

9. §. Jogellenesség és szándék a sikkasztásnál.

I. Jogellenesség. A Btk. 355. §-a kifejezetten kiemeli, hogy csak az követ el sikkasztást, ki a dolgot *jogtalanul* tulajdonítja vagy zálogosítja el. A jogellenességre való ez az utalás nyilván azért történt, hogy ezzel kifejezésre jusson a törvénynek abbéli álláspontja, melynek értelmében itt a jogellenesség léte annyival is inkább mindig tüzetes elbírálás alá kell, hogy vonassék, mert a birtokban levő idegen ingó dolog eltulajdonítása igen gyakran oly körülmények között történik, amelyek a jogellenességet kizárják, de nem esnek a törvényben szabatosan körülírt vagy egyébként lekövetkeztethető jogellenességet kizáró okok közé (pl. az önsegély, a megtartási jog gyakorlása, a beszámítás stb.). A „jogtalanul“ ismérv felvételével tehát a törvény *figyelmeztetni* akarja a bírót a közelebbiről meg nem határozható jogellenességet kizáró körülményekre (v. ö. e kérdésre *Kézikönyvem* 12. k. 32.).

Az eltulajdonításnak *objektíve* kell jogellenesnek lennie; objektíve jogellenes az eltulajdonítás, ha a tettesnek ahhoz, hogy a dolgot magáévá tegye, hogy azzal mint a magáéval rendelkezék, hogy azon különben csak a tulajdonost illető jogokat gyakorolja: sem jogszabályon, sem a tulajdonos ily irányú nyilatkozatán alapuló jogosultsága nem volt. Minthogy az eltulajdonítás (Aneignung) két elemből: a dolog felett való eddigi jogi uralomnak a jogosulttól való *elvonásából* (Enteignung) s annak a *tetteshez vonásából* (Zueignung) áll, nyilvánvaló, hogy az eltulajdonítás mindazokban az esetekben nélkülözi a jogellenesség ismérvét, amelyekben a cselekvőnek e cselekvések bármelyikére joga volt.

A jogellenességet kizáró okok közül a következőkre hívom fel a figyelmet:

1. A tulajdonos, vagy annak, ki a tulajdonos nevében erre jogosult, az eltulajdonításba, elzálogosításba *belegyezése*, feltéve,

hogy a beleegyezés cselekvőképes egyéntől ered. A beleegyezés lehet kifejezett engedély-adás, de lehet tűrés is, így: amikor a normális körülmények között várható tiltakozás elmarad. Mint-hogy a beleegyezés az objektív jogellenességet zárja ki, közöm-bös: vajjon arról a cselekvő tudott-e vagy sem (*Binding*, Lehrb. I. k. 272., és Normen II. 1064., *Meyer-Allfeld*, 438., *Gerland*, 607., *Ruhstrat*, Zeitschr. I. 369.). Jogellenességet kizáró a tulajdonos beleegyezése akkor is, ha az a dologra más viszonylatban jogsultnak akarata ellenére adatott (*Hälschner*, 2. k. 353.). Az el-tulajdonítás valamelyik nemébe (pl. az elfogyasztásba) beleegye-zés nem zárja ki a más módon (pl. elajándékozással) való eltu-lajdonítás jogellenességét (helyesen *Isadk*, 240.).

Igy kimondotta a *Curia*: ha az óvadékadó fél az óvadék felhasználá-sába beleegyezik, akkor a felek nem óvadék-, de kölcsönügyletet kötöttek s így az óvadék felhasználása nem sikkasztás (Bjt. 67. k. 361.); ha a sértett az óvadékösszeg felhasználásáról tudomást szerzett is, ez a felhasználást jogossá csak abban az esetben teszi, ha abba a sértett bele is egyezett (*Ávé-dik*, 65.); felmentés, midőn a férj nejének reábizott vagyonát a közös ház-tartásban felhasználta (u. o. 33. k. 356.), a felmentés valódi oka: a nő ki-fejezett tiltakozásának hiánya; felmentés, midőn vádlott a kezéhez befolyt pénzzel sérteteket megkínálta, s miután ez a pénzt nem fogadta el, ezt saját céljaira fordította (u. o. 59. k. 296.); ha a bérbeadó a bérbevevőt a bérlé-mény területén levő ingók elhasználására feljogosítja, a bérlő nem követ el sikkasztást, ha oly dolgot használ fel, melynek hollétéről a bérbeadónak nem volt tudomása (u. o. 45. k. 47.); abból a tényből, hogy sértett a vád-lottnak átadott képek elzálogosításába bele nem egyezett, helyesen vonatott le az a jogi következtetés, hogy vádlott a birtokában levő, a sértett tulaj-donát képező képek elzálogosításával sikkasztást követett el (B. III. 1783/1935.); vádlott a sértettektől kapott zálogtárgyak birtokába színelges ügyletek címén és azért jutott, mert sértettek beleegyezésével részükre uszora-kölcsö-nöket hitelezett; sértettek a kapott kölcsön összeget visszafizették és csak az uszora-kamatokat nem fizették meg, illetve egyik sértett a vádlottól a kölcsön visszafizetésére halasztást kapott; mindebből kétségtelen, hogy a vádlott nemcsak jogtalan önbíráskodást gyakorolt akkor, midőn a zálogtár-gyakat eltulajdonította, hanem rosszhiszeműen sértettek megkárosítását cé-lozva cselekedett; többrendbeli uszora büntetével anyagi halmazatban 17 rendbeli sikkasztás vétsége (B. II. 5875/1934.), lényegileg ugyanígy a *Curia*-nak egy másik ítélete (B. III. 5769/1934.).

2. *Jogszabályon alapuló engedélye vagy tűrése az eltulajdo-nításnak.* Ilyen az önsegély, a törvény által megengedett zálog-vagy megtartási jog gyakorlása.

Felmentés: midőn a bérbeadó lejárt bérkövetelése fejében a fizetési határrnap eredménytelen letelte után a neki zálogul átadott ingókat eladta (9609/87. sz. magánúton beszerzett ítélet, Bjt. 34. k. 232.), midőn az ügynök

a neki járó s bizonyított provízió címén megtartotta a vételárat (Bjt. 23. k. 345., 44. k. 318.); kölcsön kapott dolog vissza nem adása nem sikkasztás (Bjt. 14. k. 296., 27. k. 365., 30. k. 59.), nem még akkor sem, ha a kölcsön-vevő valótlánul azt állítja, hogy a dolgot visszaadta (u. o. 43. k. 175.); a jogilag kölcsönnek tekintendő pénzüsszeg megtartása és vissza nem adása akkor sem sikkasztás, ha a felek azt bizományi előlegnek nevezték (u. o. 64. k. 70.); felmentetett az uradalmi erdész, ki az általa az uradalom költ-ségén készített üzemtervet és térképet addig nem akarta kiadni, míg az uradalom jövőre támasztott igényeit el nem ismeri (u. o. 52. k. 105.); javí-tási költség fedezése céljából eladása a kijavított dolognak nem sikkasztás (u. o. 24. k. 254.); a megtartási jog gyakorlása nem sikkasztás (u. o. 14. k. 279.); nem járt a sértett sérelmével, tehát nem jogtalan annak cselekménye, aki a kölcsön biztosítására kapott zálogjegyek tárgyait kiváltja, minthogy azonban a kölcsönügylet nem jött létre, a kiváltott tárgyakat az előző elzá-logosításnál nem magasabb összegre újból elzalogosítja s a zálogjegyeket a kiváltással kapcsolatos költségek megtérítése ellenében visszaadja (Bjt. 87. k. 123.); bizományi áruk hitelbe eladása sikkasztás (u. o. 79. k. 181., u. o. 83. k. 38. és itt *Harmath Jenő* megbeszélése); vádlott a sértett által kölcsön biztosítására átadott zálogjegyek tárgyait kiváltotta, de a kölcsönügylet létre nem jövén, azokat újból zálogba tette, de a zálogjegyeket csak oly felté-tellel volt hajlandó visszaadni, ha a sértett a kiváltással járó költséget meg-téríti; ezt a sértett nem tette meg, hanem feljelentéssel élt s a rendőrségen zálogjegyeit visszakapta; semmi adat sem lévén arra, hogy vádlott maga-sabb összegre zálogosította volna el utóbb a zálogtárgyakat, mint amennyire előzőleg el voltak zálogosítva, s így az új elzálogosítás, amellyel a vádlott az előző állapotot állította helyre, nem járt a sértett sérelmével, tehát jog-talannak nem tekinthető (B. III. 2489/1935.); vádlott zárlati jövedelmet több részletben beszedte, de azzal a bíróság ismételt felhívására el nem számolt, azt bírói letétbe nem helyezte, hanem a saját céljaira fordította; minthogy a zárlati jövedelem a vádlottra nézve idegen ingó dolog volt, amelyet vissza-tartani még akkor sem volt joga, ha zárgondnoki díjra volt igénye, kétség-telen, hogy az eltulajdonítás jogtalan és a vádlott célja a zárlati jövedelem jogtalan eltulajdonítása volt; a sikkasztás büntette megállapított (B. III. 3218/1935.); vádlott csak abban az esetben tarthatott volna igényt a sértett által nála letétbe helyezett 500 pengőre, ha az általa kötelezett kijárasokat sikeresen elvégzi; ez azonban nem történt meg s így a pénzt a sértettnek vissza kellett volna adnia; ezt a vádlott nem tette; a fizetésre ismétellen haladékat kért és csak hosszas bizonyítási eljárás után fizetett; sikkasztás (B. III. 1958/1935.); sértett ugyan a tulajdonjog fenntartásával adta el a cséplőgépet részletfizetésre vádlottnak, de midőn vádlott a vételár fele részét megfizette s fizetési nehézségekkel küzdve a vételár másik felét a meghatá-rozott időben megfizetni nem tudta, — maga a sértett cég vezetett a vádlott ellen kielégítési végrehajtást s ő foglaltatta le a cséplőgépet, sőt ezt a gépet ezután az árverésen meg is vette; nyilvánvaló ebből, hogy vádlott, ki eszerint a sértett tudtával és hozzájárulásával cselekedett, ezzel a géppel nem ren-delkezett jogtalanul; felmentés (B. II. 3782/1934.).

3. Az elidegenítés következtében a dolog átvevőjének az ere-deti tulajdonossal szemben megnyíló joga a dolog tulajdonjoga-

nak átruházására. Ily esetben ugyanis a dolog tulajdonosát az a kötelesség terheli, hogy a jogosult harmadik irányában megszünjék tulajdonosi minősége: „grade diese Verwandlung der Rechtslage entspricht dem Willen des Rechts, das jenem das Eigentum nehmen, Diesem es geben will“ (*Binding, Lehrb.* 1. k. 272.).

Ha az eltulajdonítás objektíve jogellenes, de ezt a cselekvő nem tudta, illetve magát az eltulajdonításra feljogosítottának hitette, a felmentés nem a jogellenesség, de a szándék hiányára alapítandó.

II. Szándék. A sikkasztás — figyelemmel a Btk. 75. §-ára — nyilván csak szándékosan elkövetve büntetendő. Gondatlanságból elkövetett eltulajdonítás fogalmilag ugyan képzelhető (pl. amikor az eltulajdonító az idegen dolgot nem menthető tévedésből uratlannak, a magáénak avagy bár idegennek, de olyannak tartja, melynek eltulajdonítására joga van; *Binding, Lehrb.* 1. k. 273.; a gondatlanságból elkövetett eltulajdonítás konstrukciója emlékeztet a Btk. 221. §-ában meghatározott kulpózus hamis tanúzás és hamis eskü törvényes fogalmára), de törvényrendekezés hiányában nem büntetendő.

A sikkasztási szándék elemeit közelebbről szemlélve, megjegyzéseim a következők:

A szándék pszichológiai és etikai elemét illetően kell, hogy a tettes tudatában meg voltak legyen a sikkasztás törvényes fogalmát betöltő tényálladék összes ismérvei. Kell tehát annak tudata, hogy a dolog idegen, hogy az az ő birtokában van, hogy a cselekvés eltulajdonítás és pedig jogtalan eltulajdonítás. A dolog ingó minőségére vonatkozó tévedés nem zárja ki a szándékot (v. ö. *Tankönyvem* 10. k. 80. l. s az ott idézett irodalom és még *Huber, Unterschlagung* 45., *Ruhstrat, Z.* 1. k. 396.); már a birtoklásra vonatkozó kizárja, illetőleg eshetőleg más büncselekmény törvényes fogalma alá való szubszumpciót eredményez (pl. az eltulajdonító azt hiszi, hogy a dolog a birtokában van, holott az — mert elveszett dolog — senkinek sincs birtokában: nem sikkasztás, hanem a Btk. 365. §-ába ütköző jogtalan elsajátítás állapotandó meg; ellenkezőleg a német irodalomban *Binding, Lehrb.* 273., *Rotering, Ger. Saal* 36. k. 575., *Höpfner, i. m.* 129., *Olshausen, 1215.*, aminek magyarázata, hogy a német bír. btk. 246. §-a a talált dolog jogtalan elsajátítását is a sikkasztás fogalmi körébe vonja).

Kizárja tehát a szándékot:

a) az a tévedés, melynélfogva a tettes az idegen dolgot uratlannak, vagy saját dolgának tartja;

b) az eltulajdonító tevékenység e minőségének nem tudása (pl. midőn a tettes bizonyíthatóan csak birtokolni akart, de nem eltulajdonítani, mely akarat irányát a kezdettől fogva meg volt visszatérítési készség s vagyoni viszonyai, valamint a sértetthez való kapcsolata igazolják);

c) a jogellenesség tudatának hiánya, illetve midőn a cselekvő — bár tévesen, de — feljogosítottnak hitte s hitette magát az eltulajdonításra (pl. midőn az eltulajdonító abban a nézetben volt, hogy a dolog tulajdonosa az eltulajdonításba beleegyezett, vagy mihelyt a cselekményről tudomást vesz, bele fog egyezni az eltulajdonításba; így *Binding, Lehrb.* 1. k. 274., de v. ö. *Ahrens, Geschäftsführung ohne Auftrag als Strafausschliessungsgrund*, 1909. 70., *Hönig, Einwilligung des Verletzten*, 1919. 153.; vagy amidőn az eltulajdonító azt hitte, hogy az eltulajdonítást jogszabály megengedi, illetve eltűri, pl. a vélt önsegély vagy vélt megtartás jog gyakorlása esetében);

Curia: Vádolt azzal védekezett, hogy ő a tulajdonjog fenntartásával veit szőnyeget jóhiszeműen adta vissza az eladó cégnek, mert nem volt tudomása arról, hogy ez a szőnyeg más hitelezők javára bírólag le van foglalva; vitatta tehát, hogy neki olyan lényeges körülményről nem volt tudomása, amelynek tudata nélkül neki a vádbeli cselekmény be nem számítható; új fellebbviteli főtárgyalásra utasítás, mert a vád helyes elbírálásánál nélkülözhetetlen annak ismerete, szerzett-e vádlott, mikor és milyen módon tudomást azokról a vgtási cselekményekről, amelyeknek tárgyát többek közt a szóbanforgó szőnyeg is képezte (B. II. 5895/1934. sz. magánúton beszerzett ítélet); ama váddal szemben, hogy vádlott a sértett részére eladott, de birtokában maradt mustot jogtalanul elidegenítette, vádlott azzal védekezett, hogy a részéről kiállított írásbeli nyilatkozat, amelynek megszegésén a vád alapszik, nem tekinthető szabályszerű adásvételi szerződésnek, ennél fogva ő azt magára nézve kötelezőnek nem tartotta és a mustot sajátjának tekintette; a *Curia* vádlottat — védekezésének alaposága címén — felmenté, mert: a szóbanforgó írásbeli nyilatkozat azért sem tekinthető adásvételi szerződésnek, mert az a vádlottnak csupán egyoldalú nyilatkozatát foglalja magában, ellenben vevőnek semmiféle nyilatkozatát nem tartalmazza és nincs ténymegállapítás arra nézve, hogy ezen eladási ajánlatnak tekintendő nyilatkozathoz a sértett, mint vevő hozzájárult; emellett a vételár nemcsak hogy nincs meghatározva, de az írás szerint a vételár megállapítása és a megállapítás ideje is teljesen a vevő belátására van bízva, amelybe az eladónak beleegyezése nincs; a vádlottnak tehát valóban nem lehetett meg a jogellenesség tudata, amikor a mustot, amelyről a szóbanforgó nyilatkozat rendelkezik, el nem adott, tehát sajátjának tekintette és az kimérte (B. I. 5657/1934.).

d) a cselekvőnek az az akarata, mellyel az idegen dolog el-tulajdonításakor mint negotiorum gestor a tulajdonos érdekének megóvása végett kívánt cselekedni (*Binding*, Lehrb. 1. k. 274.).

Nincs kizárva a szándék:

a) ha a tettes a dolog ingó minőségében téved,

b) ha a tettes a dolgot értéktelennek tartja, mert az eltulajdonítási szándéknak nem eleme a nyereszkedési célzat,

c) ha a tettes az eltulajdonítást követőleg a dolgot vagy annak értékét megtéríti (de amennyiben a visszatérítés ténye a tettes ama hiedelmét igazolja, melynélfogva a tulajdonos beleegyezésében bízott: szándékhiány forog fenn), mert sem a károsításra irányuló célzat, sem maga a károsítás nem kívántatik meg a sikkasztáshoz.

Kimondotta a *Curia*, hogy: a sikkasztásnál különleges szándékot a törvény a tettes részéről nem kíván meg; elég a tettesnek az a tudata, hogy a birtokában, birtolatában levő idegen ingó dolgot ő nincs jogosítva eltulajdonítani és az az akarata, hogy ő azt ennek dacára eltulajdonítja (*Avédik*, 64.); a sikkasztás tényálladáshoz nem szükséges, hogy sikkasztó cselekvésének aljas haszonlesés legyen az indoka, mert a sikkasztás megállapítható akkor is, ha a tettes szorult állapotban, szükségből, esetleg minden önzést kizárva, nemes indokból, emberbaráti érzésből nyult az idegen vagyonhoz (u. o. 64.), de ez enyhítő körülmény (veszprémi trvsz. 1869/1934. sz. ítélet, *Jog*, 290. l.); a sikkasztásnak nem tényálladási eleme a károsítási célzat; így az a körülmény, hogy az elzalogosító remélte, hogy az elzalogosított ingót utóbb visszaválthatja, a bűnösség szempontjából közömbös (*Avédik*, 64.).

Vitás kérdés, vajjon kizárja-e a szándékot az a körülmény, hogy a tettes az eltulajdonítással csak fegyelmi szabályt vélt sérteni, tehát nem a közösség érdekvédelmét szolgáló normát? más szavakkal hivatkozhatik-e a tettes szándékhiányra hatállyal azon a címen, hogy cselekményével csak fegyelmi vétséget s nem büncselekményt vélt elkövetni (v. ö. *Ebermayer*, 793. és *Olshausen*, 1215. vitáját s a Reichsgerichtnek ugyanott közölt ellentétes határozatait). Nézetem szerint az ilyenműi tévedés nem minősíthető szándékot kizáró körülménynek, mert a büntetethezesség tudata nem eleme a szándéknak.

A szándék kérdésében figyelemreméltó kijelentései a *Curia*nak: szándék hiányának okából felmentetett a vádlott, ki sógorának reábizott tehenét eladta s annak vételárát elköltötte, mert sógorának nejét ápolta, gyógyította s eltemette s így jóhiszeműleg gondolta az eladásra magát jogosítottának (Bjt. 38. k. 149.); felmentés, midőn vádlott a kezéhez befolyt pénzzel sérteget megkínálta s a visszautasítás után a pénzt saját céljaira fordította (u. o. 59. k. 296.); többször kimondotta a *Curia*, hogy ha oly tények vannak

megállapítva, melyekből arra lehet következtetni, hogy vádlott a pénzt mint olyant költötte el, melyet nyomban helyettesíteni tud és akar, úgy a jogtalan eltulajdonítási szándék hiányzik és felmentő ítélet hozandó (u. o. 62. k. 158.); az önkielégítés céljából való visszatartásnak az eltulajdonítási szándék léte vagy nem léte kérdésében a gyakorlat ingadozó (felmentés pl. a Bjt. 60. k. 83. l. közölt esetben, v. ö. itt *Finkey* megbeszélését); újabban azt az álláspontot foglalta el a *Curia*, hogy a sikkasztás tényálladéka szempontjából közömbös körülmény, hogy a vádlott az elsikkasztott értékkel sértett ellenében fennálló követelését önhatalmúlag kielégítette (u. o. 66. k. 95.); a tulajdonjog vitás volta esetében jóhiszeműség, tehát szándékhiány címén gyakori a felmentés (u. o. 53. k. 114., és itt *Borsos Endre* megbeszélése); felmentette a *Curia* az ügynököt, ki a neki eladás végett átadott részvények vételárának megállapított összegben felüli részét magának visszatartotta, mert hiányzott az eltulajdonítás jogtalanságának tudata (u. o. 53. k. 165.); felmentés szándékhiány címén, midőn vádlott a kérdéses összeget azzal a kijelentéssel tartotta vissza, hogy a meghatározott rendeltetéssel átvett 100 koronából addig nem adhat vissza, míg V. L.-lél nem beszél, mert V. L. neki 100 koronánál is többel tartozik (u. o. 61. k. 239.); felmentés, midőn a férj a neje halála után maradt készpénzt birtokba vette és létezését az oldalági örökösök előtt eltagadta, mert a leszármazók hátrahagyása nélkül elhalt neje után maradt pénzüsszeget a fennállott házassági viszonynál fogva nem tarthatta magára nézve olyan idegen ingó dolognak, amely felett nem rendelkezhetik, és mert csekélyebb műveltségénél fogva menthető magánjogi téves felfogásból azt sajátjának tekinthette (u. o. 61. k. 221., 66. k. 245.); általában elvi kijelentés: nem állapítható meg sikkasztás, midőn vádlott magát az idegen dolog eltulajdonítására jogosultnak tartotta (jog. egys. érd. hoz. hat.; Bjt. 74. k. 108.); vádlottal szemben, ki a kérdéses ingók hollétét csak feltételesen hajlandó felfedezni, a jogtalan eltulajdonítási szándék fennforgása nem bizonyítható (Bjogi dtár 6. k. 80.); vádlott ékszerüzletéből egy arany fülbevaló elveszett; ennek vádlottnál megmaradt párja hasonló volt ahhoz a függőhöz, amelyet később A. Gy.-né és K. P.-né a vádlott üzletébe vittek; ez a körülmény indította vádlottat az utóbb említett fülbevaló visszatartására; vádlott erről az esetről az általa odahívott rendőrnek jelentést tett; ezekből a tényekből nyilvánvaló, hogy vádlott az A. Gy.-né és K. P.-né által hozzávitt fülbevalót a magáénak tartotta, t. i. az üzletből elveszett fülbevalóval azonosnak vélte, nála tehát nem volt meg az a tudat, hogy másnak tulajdonát képező dolgot tart vissza; ennek folytán a sikkasztás egyik lényeges ismérve (annak tudata, hogy az ingó dolog másnak tulajdonja) hiányzik; felmentés (*Márkus*, 14. k. 265.); tévedés az eltulajdonítás jogellenességében a Btk. 82. §-a alapján mentesít (Bjt. 74. k. 108.); a jogellenesség tudatát kizárja az, hogy az igazgatóság a részvénytársaságra gyűmölcsötetés végett bízott pénzt nem saját céljaira fordította, hanem ingatlanba fektette (Bjt. 86. k. 65. l. és itt *Harmath Jenő* megbeszélése); a *Curia* legújabb gyakorlatából ideiktatom még a következő magánúton beszerzett ítéleteket: megállapítást nyert, hogy úgy a bizományi áruk, mint azoknak továbbadása folytán vádlott kezébe befolyt vételárösszegek is vádlottra nézve idegen ingó dolgok voltak, — hogy vádlott a kérdéses összeget a sértett cégtől elvonta és ezzel mint sajátjával rendelkezett, — hogy vádlott

ezt az összeget nem jóhiszeműen tartotta meg magának, hanem ezt a cselekményét a jogtalanság tudatával s az említett összeg eltulajdonítására irányuló bűnös szándékkal követte el, tehát birtokában levő idegen ingó dolgot jogtalanul eltulajdonított; e tette kimeríti a Btk. 355. §-ában meghatározott sikkasztásnak tényálladási elemeit (B. III. 5074/1934.); vádlott semmiségi panaszának jogi oka az, hogy sikkasztásra irányuló szándék nélkül jóhiszeműen járt el, mert az 1368 P. megtartásával a V. rt.-gal szemben fennálló munkadíj követelését elégtette ki; a Curia elutasítja a semm. panaszt, mert az alsófokú bíróságok megcáfoltak találták vádlottnak azt a védekezését, hogy a V. rt. igazgatója beleegyezett volna abba, hogy vádlott ez összeget a követelése törlesztésére megtarthassa; ily intézkedésre a V. rt. igazgatója feljogosítva nem volt; vádlottnak a V. rt. nyugtája alapján felvett összeget a P. Takarékpénztárba kellett volna befizetnie, mert *cessio* folytán ezt illette meg; vádlottnak eljárása, mely szerint ezt a határozott rendeltetéssel hozzá jutott összeget magának tartotta meg, még abban az esetben sem jóhiszemű, ha tényleg volt ezzel az összeggel felérő követelése a V. rt.-gal szemben (B. III. 6013/1934.); eltulajdonítási szándék fennforog, mert vádlott a zárlati jövedelmet több részletben beszedte, de azzal a bíróság ismételt felhívására el nem számolt, azt bírói letétbe nem helyezte, hanem a saját céljaira fordította (B. III. 3218/1935.).

10. §. Kísérlet, részesség és többség.

I. Kísérlet. A kísérlet problematikája az előkészület s a bevégezés kérdéseire is átvet.

1. A bevégezést illetően mindenekelőtt a törvény szavai veendő figyelembe és ugyan a Btk. 355. §-ának 2. bek.-e, mely szerint az eltulajdonítás be van végezve, mielőtt a birtokos vagy bíráló a dolgot elidegeníti, elhasználja, a visszakövetelésre jogosított előtt eltagadja, vagy azzal bármely más módon, mint sajátjával rendelkezik. Az elkövetési tevékenység második alakját: az elzálogosítást illetően a bevégezés tárgyában a törvény nem nyilatkozik, de erre nem is volt szükség, mert az elzálogosítás mindenkor könnyen felismerhető külső ténykedés (a dolognak zálogul átadása) lévén, ennek meg- vagy meg nem történte és tehát a bevégezés vagy ezen innen maradás megállapítása nehézségbe nem ütközik. Más az eset az eltulajdonítással elkövetett sikkasztás esetében, melynél közelfekvő a kérdés: nem elég-e a bevégezethez a birtokban levő idegen dologra vonatkozással az egyszerű akarat-változás (a dolgot eddig mint másét birtokló egyén akaratának tulajdonosi akaratává való átváltoztatása)? Lévé az ily akaratmódosulás merőben benső és tehát még a bizonyíthatás elől is elvont jelenség, míg az meg nem nyilat-

kozik, kívül esik a cselekmény fogalmon, következésképp büntetőjogi értékelés tárgya nem lehet (v. ö. *Tankönyvem* VI. kiad. I. k. 21. l.). Az ellenkező felfogás odavezetne, hogy bevégezt sikkasztás címén volna büntetendő az a dolgot megőrzésre átvett egyén, ki ugyan elhatározza, hogy a dolgot el fogja adni s a befolyt pénzt el fogja költeni, bár ez elhatározásának megvalósítása tárgyában még semmit sem tett. Ez lehet morális bűn, de nem bűncselekmény; nem bevégezés, de még csak kísérlet, sőt előkészület sem (lehet-e előkészületi cselekmény a jogosulatlanul, de nem vagyoni elleni bűncselekmény útján vagy jogosan való birtokbalehelyezkedés, melyet már kifejtésekor azzal a szándékkal eszközöl a cselekvő, hogy a dolgot eltulajdonítsa, erről alább 49. l.). A bevégezéshez tehát oly tevékenység kell, melyben az eltulajdonításra vagy elzálogosításra irányuló szándék külsőleg megnyilatkozik s amely az eddigi tulajdonost a dolog feletti jogi uralmából kizárva, a dologhoz tapadó tulajdonjog teljes vagy részleges gyakorlásaként jelentkezik. Ilyen tehát az elidegenítés, elhasználás, eltagadás, a dologgal tulajdonosként rendelkezés, a zálogbaadás. Nem elég tehát a változott s most már eltulajdonításra irányuló szándék bármilyen külső kifejezése (*Olshausen*, 1218. szerint ez is elég, így bevégezt sikkasztás; ha a tettes a birtokában levő idegen ingó dolgot másnak ajándékba igéri; *Olshausen*, 1210.; v. ö. még *Hippel*, 249.), hanem oly tevékenység kell, mely az eltulajdonítás stb. fogalma alá esik (helyesen: *Frank*, 541., *Gerland*, 606.). Az eltulajdonítási stb. tevékenységgel természetesen csak akkor van a sikkasztás bevégezve, ha azt az eltulajdonításra irányuló szándék hatja át.

Igy helyesen a Curia, midőn kimondotta, hogy a Btk. 355. §. 2. bek.-e nem módosítja az elsőnek elvi rendelkezését, amiből következik, hogy habár a 2. bek.-ben megjelölt körülmények valamelyike bekövetkezik, amennyiben eltulajdonítási szándék nem forog fenn, az eltulajdonítás sem megkezdve, sem bevégezve nincs (Bjt. 8. k. 233.).

2. A kísérlet egy az irodalomban eléggé izolált nézet szerint (*Chon*, Versuch. I. 457., *Baumgarten*, Versuch. 418., *Eckstein*, Ger. S. 80. k. 311.) fogalmilag ki van zárva, mert az elkövetési cselekvés a megtartás, mely nem is tevékenység, hanem a dologra vonatkozással létező birtokállapot továbbfolytatása s így az vagy fennáll vagy nem, de azt megkezdeni nem lehet. Rézszeréről — csatlakozva az uralkodó felfogáshoz (*Merkel*, 319. és *Holtz*, Hb. III. 708., *Hälschner*, II. 362., *Liszt*, 464., *Wachenfeld*,

386., 2. jegyz., *Meyer-Allfeld*, 439. 56. jegyz., *Gerland*, 606., *Ols-hausen*, 1217., *Huber*, *Unterschlagung* 64., *Kopf*, *Unterschlagung* 1879., 92., *Frank*, 541., nálunk *Illés*, III. 191., *Werner*, 633., *Fayer*, 376., *Finkey*, 724., *Irk*, 602.) nem osztom e nézetet, nem azért, mert éppenséggel nem birtokban tartással, hanem a birtokbavételt követő valamely tevékenységgel lévén a sikkasztás elkövetve, ez — amennyiben több egymásra következő tevékenységi mozzanattól áll — egyes részletekig menőleg is megvalósulhat (*Hippel*, 249. ugyan azt tanítja, hogy az eltulajdonítási tevékenységnek nem kell okvetlenül a birtokbavételi tevékenységet követnie, „Wille und Tatsache eigentumsgleicher Beherrschung können sehr wohl schon im Augenblick der Besitznahme vorhanden und nachweisbar sein“, ám ez a tétel ahhoz az imént tévesnek jelzett nézethez vezet, mely már a szándékváltozás esetében sikkasztást állapít meg) s így éppen nincs kizárva, hogy a tettes a több mozzanattól álló eltulajdonítási tevékenységet megkezdi, de be nem végzi (az eltulajdonításhoz szükséges eredmény elmarad), tehát kísérletet követ el (pl. a tettes a birtokában levő idegen betéti könyvecskét elküldi a takarékpénztárhoz azzal, hogy a betétből bizonyos összeget címére utaljanak át; a könyvecske elküldése után azonban leleplezik a tettest, mielőtt a kifizetés megtörténne). Amennyiben az eltulajdonítási tevékenység meg nem osztható egyetlen mozzanattól áll (pl. eltagadás a visszakövetelésre jogosított előtt), úgy — mert ú. n. pillanatnyi deliktumról van szó — kísérlet nem jöhet létre (nem lehet kísérlete a mulasztással elkövetett sikkasztásnak sem, amikor pl. a dolog birtokában levő eltűri a dolog elvételét; v. ö. idevágólag *Gerland*, 606.).

Kérdés, vajjon bevégezés-e avagy csak kísérlet, midőn az idegen dolgot birtokló ezt áruba bocsátja, eladásra kínálja, az adásvételi szerződést megkötí, de a dolgot még nem adta át? *Finkey* szerint (v. ö. *Tank*. 723.) az elidegenítés megkezdése, így az alkudozás, szerződéskötés; kísérlet (ugyanígy *Illés*, III. 191., *Sauer*, 290., *Frank*, 541., *Hälschner*, II. 362.), *Isaák* szerint (*Zsebk*. 241.) csak előkészület, ugyanígy a német irodalomban többen (*Gerland*, 607. 4. jegyz., *Liszt-Schmidt* 640., 2. jegyz., *Meyer-Allfeld*, 439. 55. jegyz., *Eckstein*, *Goldt*. A. 59. k. 416.). Hogy az ily cselekmény már túlesik a véghezvitel megkezdésével jelzett határvonalon, az nézetem szerint nem kétséges, mert az áruba bocsátás és hasonló cselekmények nyilván az eltulajdonítási te-

vékenység első mozzanatai. Nehezebb annak a kérdésnek eldöntése, vajjon nem valósult-e meg az ily tevékenységgel az eltulajdonítási cselekmény a maga egészében, és tehát vajjon nem bevégezett sikkasztással állunk-e szemben. Látásom szerint a Btk. 355. §-ának 2. bekezdése juttat el a helyes felelethez. Itt a törvény bevégeztnak minősíti ugyan az eltulajdonítást, mihelyt a birtokos a dologgal „bármilyen más módon mint sajátjával rendelkezik“, de ezt az elkövetési tevékenységet az első helyen említett elidegenítés tevékenységétől — bár csak vagylagosan, de mégis — élesen megkülönbözteti, s így bár igaz, hogy látszólag az áruba bocsátás, alkudozás, szerződéskötés a „bármilyen más módon rendelkezés“ fogalma alá esik, valójában azonban az csak részecselekménye az „elidegenítés“-nek, tehát nem bevégezés, hanem csupán kísérlet.

A sikkasztás vétségének kísérlete törvényrendelet hiányában nem büntetendő; a sikkasztás kísérletének kérdése tehát gyakorlatilag csak abban az esetben jelentős, ha a cselekmény a törvény minősítése (Btk. 356. és 357. §§.) szerint büntetett (a kísérlet büntetendősége ugyanis jellegkövetkezmény; v. ö. *Tankönyvem* VI. kiad. I. k. 26.); annak természetesen nincs akadálya, hogy a sikkasztás büntetettének kísérletére a Btk. 66. §-a alapján a bíróság fogházbüntetést állapítson meg, mikor is a cselekményt ítéletében a sikkasztás kísérlete vétségének kell neveznie.

3. Az előkészületi cselekmény, mely azonban nem büntetendő, oly esetben valósul meg, amikor a cselekvőben nemcsak megfogamzott az eltulajdonításra vagy elzálogításra irányuló szándék, de ennek keresztülvitele céljából ki is fejtett valamiféle tevékenységet, mely azonban nem minősíthető az eltulajdonítási vagy elzálogítási cselekmény részének. Így előkészületi cselekmény az az eljárás, mellyel valaki azon fáradozik, hogy valamely idegen ingó dolognak birtokát jogos úton megszerezze azért, hogy mihelyt a dolgot birtokába vette, azt eltulajdonítsa (pl. reábeszélni törekszik a dolog tulajdonosát, hogy ez a dolgot őrizetere bízsa); itt az eltulajdonítási cselekmény, tehát a véghezvitel még nincs megkezdve, de a tevékenység a sikkasztás törvényes fogalmát betöltő tényálladék megvalósítására irányul (v. ö. *Tankönyvem* VI. kiad. I. k. 116.), következképp nem kísérlet, de előkészület forog fenn (így *Hälschner*, II. 362., *Merkel*, 319.

és Holtz. Hb. III. 708., — ellenkező nézet: *Schütze*, 445. 14. jegyz.).

A *Curia* előkészületi cselekményt látott fennforogni s felmentette vádlottat, ki a gazdája által reábizott kocsit és lovakat részeg állapotában megvételre kínálta, de a felhívott egyén azt el nem fogta, sőt a kocsit s a lovakat meg sem tekintette; a felmentés oka: mert a kérdéses cselekmény, mely komoly alkudozásra sem vezetett, az eladás (elidegenítés) tényleges megkezdését még nem foglalta magában (Bjt. 3. k. 28.); viszont kísérletet állapított meg a bíróság, midőn vádlott zálogba akarta adni a javítás végett nála levő 120 frt. értékű órát, de a pénz felvételekor a tulajdonos tettenérte (v. ö. idevágólag *Bodor L.* téves nézetét a *Jogt. Közl.* 1881. évf. 275. 1.); a tettesnek az a ténye, hogy a birtokában levő idegen ingó dolog eladására egy harmadik személynek megbízást adott, a sikkasztásnak nem kísérlete, hanem előkészületi cselekmény (Bjt. 66. k. 171.; Bjogi dtár 8. k. 55.); a sikkasztás kísérletének szabatos elemzésével szolgál egy gyakorlati eset kapcsán *Degré Lajos* (Bjt. 63. k. 74.); a sikkasztás a nyert pénznek rendeltetésellenes felhasználásával be van fejezve, amin nem változtat az a körülmény, hogy a sértett fedezeti váltót fogadván el, a kár később tényleg teljesen fedeztetett volna (*Márkus*, 5. k. 485.) a bevégzettségen az a körülmény nem változtat, hogy utóbb a tettes maga ellen kényszeregyezési eljárás elrendelését kérte (Bjogi dtár 20. k. 138.).

II. **Bűnrészesség.** A bűnrészesség körében különösen a társtetteség kérdése, továbbá a társtettesi és bűnsegédi minőség közötti határvonal megállapítása okoz nehézséget. Részemről úgy vélem, hogy — mert tettes csak az lehet, ki a dolog birtokában van — *társtettesi* minőségben is csak azok felelnek, kik az eltulajdonítási tevékenység együttes vagy közös elkövetésekor *közös birtokban* voltak; a birtokban nem levő egyén, bár az eltulajdonításban vagy az elzálogosításban közreműködik: csak bűnsegéd (ugyanígy *Frank*, 538., *Meyer-Allfeld*, 435. 31. jegyz., *Olshausen*, 1218., valamint *Illés*, 3. k. 191.; ellenk.: *Binding*, I. 725., *Kujawa*, *Goldt.* A. 51. k. 1., *Höpfner*, i. m. 124., v. ö. e kérdésre még *Harburger*, *Vergl. Darst. Bes. T.* 6. k. 335., *Bührer*, *Goldt.* A. 59. k. 435., kik ilyenkor is a társtettesi minőséget állapítják meg).

Az eltulajdonítás vagy elzálogosítás tevékenységében a dolog átvételével közreműködő egyén azonban csak akkor bűnsegéd, amikor éppen az átvételi cselekménnyel lesz a dolgot birtokló cselekménye eltulajdonítássá, mert az, aki a tettes által már *előbb* eltulajdonított dolog elidegenítésében vagy elzálogosításában vesz részt: a bevégzett sikkasztás *után* cselekszik, következésképpen nem bűnrész, de eshetőleg orgazda (Btk. 370. §.) vagy bűnpártoló (Btk. 375. §.). Éppígy: aki abban a téves hitben

hogy egy már előzőleg eltulajdonított dolgot vesz át, bár az átadó cselekménye éppen az ő átvételi cselekményénél fogva válik eltulajdonítássá, továbbá, aki egy már eltulajdonítással bevégzett sikkasztásból származó dolgot abban a tudatban vesz át, hogy ezzel az átvétellel lesz eltulajdonítássá az átadó cselekménye, (ott szándékhiány, itt objektív tényálladékhiány címen) nem sikkasztáshoz járuló bűnsegély, hanem ismét orgazdaság vagy bűnpártolás bűncselekményében bűnös (*Olshausen*, 1219. s az ő nyomán *Illés*, 3. k. 192.).

A *Curia* szerint bűnsegéd, ki az elsikkasztott dolgot tudva elfogadja (Bjt. 6. k. 77.), aki a sikkasztott dolgok eladásánál az alkudozásban részt vesz és a lerakásban közreműködik (u. o. 38. k. 269.), ki az elsikkasztott váltót tudva átveszi és értékesíti (u. o. 27. k. 219.).

III. **Többség.** Ehelyütt különösen a folytatólágosság és a sikkasztásnak az okirathamisítással kapcsolata kíván megbeszélést.

1. A több sikkasztás *folytatólágosság* címen egység, ha az egyes sikkasztások tényálladékaik azonos elhatározásból fakadva alanyilag s tárgyilag összefüggnek; a nem ugyanazon sértettek kárára elkövetett több sikkasztás is lehet egység, ha egy az akaratelhatározás s az egyes cselekmények elkövetési módjukban nem különböznek s egymástól nem távoleső időben követettek el (ellenkező esetben anyagi halmazat állapítandó meg; v. ö. *Heil*, Bjt. 16. k. 392.).

Folytatólágosságot állapított meg a *Curia*, midőn a vádlott pénztáros a kezelésére bízott pénztárból több hónapon át nagyobb összeget sikkasztott (Bjt. 5. k. 306.), midőn az egyleti pénztárkezelő a beszedett díjakat hosszabb időn át elsikkasztotta, midőn a szolgálati viszonyban álló egyén több éven át meg nem határozható számban követte el a sikkasztásokat (*Grill*, 8. k. 2042—2043., Bjt. 27. k. 134., 35. k. 370.), általában szabály, hogy a többrendbeli sikkasztás folytatólágos bűncselekmény, ha megállapítható az akaratelhatározás egysége (Bjt. 72. k. 175.); ellenben kimondotta legfelső bíróságunk, hogy midőn vádlottak a sikkasztásokat különböző egyének kárára s különböző, egymástól távoleső időben követték el s nem is akként, hogy valamely kezelésükre bízott pénztárból vették volna ki a pénzt, de esetenként akkor, mikor az kezükre jutott: ki van zárva az, hogy a cselekmények egy akaratelhatározásból követték el, hanem mindegyik tétel külön-külön keletkezett elhatározásra vezetendő vissza, a vádlottak terhére bűnhalmazatként annyi sikkasztás állapítandó meg, ahány alkalommal felvett pénzt fordítottak a saját céljaikra (Bjogi dtár 6. k. 77.).

2. A sikkasztás elpalástolása céljából elkövetett *okirathamisítás* bár a két cselekmény eshetőleg az eszköz és cél viszonyá-

ban áll, *anyagi halmazat*, mert két különböző jogtárgyon esik a sérelem (v. ö. *Kézikönyvem* 5. k. 43., 85.).

Régebben a *Curia* eszmei halmazatot állapított meg ily esetekben, újabban *állandó gyakorlat* az anyagi halmazat megállapítása (v. ö. *Mutató*, 567.; így Bjt. 65. k. 30., 258., itt *Balás P. Elemér* megbeszélése; Bjt. 66. k. 48. l., u. o. 79. k. 125.; u. o. 83. k. 119. és itt *Zöldy Miklós* megbeszélése.) Más bűncselekménnyel a sikkasztás mindig anyagi halmazatban áll; így a bírósági napidíjas, ki a beadványokra ragasztandó bélyeg értékét pénzben vette át a felektől, de bélyeget nem vásárolt, hanem a pénzt megtartotta, sikkasztásban bűnös, de a sikkasztással halmazatban áll a bélyeghamisítás vétsége azért, mert a napidíjas a már befejezett ügyekben levő jegyzőkönyvekről a már átütött bélyegeket levette s azokat ragasztotta azokra az iratokra és jegyzőkönyvekre, amelyeknek bélyegére a felektől a pénzt átvette (Bjogi dtár 23. k. 48.); sikkasztás állapított meg anyagi halmazatban gyilkossággal, amikor a gyilkos a megölt által megőrzés végett reabízott pénzt a gyilkosság végrehajtása után jogtalanul eltulajdonította (Bjt. 83. k. 38.); az okiratok megsemmisítése eszközül szolgált ugyan a sikkasztások elpalástolására, ám az eszközcselekmény nem olvad be a célcselekménybe, ha az valamely más bűncselekmény tényálladékát is betölti; a két cselekmény egymással anyagi halmazatban állónak minősített (B. III. 3431/1934. sz. magánúton beszerzett ítélet); a sikkasztás palástolására szolgáló magánokirathamisítás, bár eszközcselekmény, de nem olvad bele a sikkasztás büntetébe, mert a két cselekmény tényálladéka különböző s mert a két cselekmény különböző jogi érdekeket sért (B. II. 2909/1935. sz. magánúton beszerzett ítélet); sértett a két darab váltót egy cégnél fennálló tartozásának fedezésére egyszerre adta át vádlottnak azzal, hogy azokat az illető cég követelésének fedezete végett ehhez a céghez továbbítsa; vádlott ezt a két váltót nem küldte el a meghatározott céghez, hanem azokat a maga javára számoltatta le s az ekként felvett pénzeszeget a maga céljaira felhasználta; ezzel vádlott nem kétrendbeli sikkasztás vétségét, hanem az értékre való tekintettel (az egyik váltó 143., a másik 180 pengőről volt kiállítva) egy rendbeli sikkasztás büntetést követett el (B. II. 3258/1935. sz. magánúton beszerzett ítélet); vádlott, midőn a fondorlatosan megrendelt s X. község címére érkezett olajat ki akarta váltani s az állomáson a község körbélyegzőjét követelték: a körbélyegzőt észrevétlenül maga ráütötte az értesítőre, arra saját nevét — olvaszhatatlanul — átvévként aláírta, az olajat kiváltotta és Z. városba feladta, az ellenértéket azonban nem fizette ki; közokirathamisítás és sikkasztás anyagi halmazata (B. III. 2376/1935. sz. magánúton beszerzett ítélet).

11. §. Büntetés, minősítés, magánindítvány, elévülés.

1. A sikkasztás büntetése vétség esetében enyhébb, büntett esetében súlyosabb. A megkülönböztetés a sikkasztás tárgyaként szerepelt dolgok *értéke* szerint igazodik. A Btk. 356. §-a értelmében ugyanis — figyelemmel a II. Bn. 1. §-ának rendelkezésére — a sikkasztás, ha az elsikkasztott vagyon értéke

nem tesz többet kétszáz pengőnél: vétséget, azon fölül pedig büntettet képez. Kiegészíti még e rendelkezést a Kbt. 126. §-a helyébe lépett I. Bn. 51. §-a, mely szerint: aki tíz pengő értéket fölül nem haladó élelmi- vagy élvezeti cikket, tüzelőszert vagy egyéb életszükségleti tárgyat ... elsikkaszt, ... amennyiben a cselekményt büntetté minősítő körülmény nem forog fenn, tulajdon elleni kihágást követ el.

Az *érték megállapításánál* ugyanazok a szabályok irányadók, mint a lopásnál (v. ö. *Kézikönyvem* 10. k. 90—96. l.), melyekhez kiegészítésként — figyelemmel a bírói gyakorlatra is — csupán a következő megjegyzésekre szorítkozom.

Az *érték minősítés objektív feltétele*, következőképp közbömbös, vajjon tudta-e az elkövető, mennyit ér az elsikkasztott dolog (v. ö. e különben vitás kérdésre *Kézikönyvem* 10. k. 94—95. l.).

Igy kimondotta a *Curia*, midőn vádlott nem tudta azt, hogy a sikkasztás tárgyául szerepelt képek értéke a 200 koronát meghaladta, hogy: a tettes felelőssége pusztán az eltulajdonított dolog értékének nagyobb voltánál fogva súlyosabb, mert az eltulajdonított dolog értéke a minősítésnek kizárólag tárgyi feltétele, mely tehát akkor is irányadó a minősítésnél, ha azt vádlott nem ismerte (Bjt. 55. k. 230.); figyelemreméltó a *Curia*nak következő kijelentése: az a megokolás, hogy a teljes összecszerűség meg nem állapítása folytán a bűncselekményi tényálladék meg nem állapítható: alaptalan, mert tényként van megállapítva, hogy az elsikkasztott összeg a 200 pengőt messze meghaladta, ami úgy a bűnösség, mint a minősítés szempontjából elegendő; fontossággal bír a teljes összecszerűség csupán a büntetés megállapításánál (B. I. 124/1935. sz. magánúton beszerzett ítélet).

A sikkasztás minősítésénél nem a sikkasztással okozott kár, hanem az elsikkasztott vagyon értéke veendő alapul (így a *Curia* is 2161/932. sz. magánúton beszerzett ítélet).

Kimondotta a *Curia*, hogy az *érték meghatározásánál* nem hagyható figyelmen kívül az, hogy a dolog tulajdonosa mily értéket tulajdoníthatott saját dolgának, hogy az reá nézve a hasznosítás vagy egyéb tekintetből mily értékkel bír; megállapított ugyan, hogy Sz. D. három sorsjegyének forgalmi értéke 298 korona volt, az az érték azonban reá nézve a 100 koronánál is nagyobb összeggel kevesbedett azáltal, hogy a sorsjegyeket zálogba adta és 100 korona kölcsönrel terhelte; nyilvánvaló tehát, hogy a cselekmény minősítése szempontjából is csak a 200 koronát meg nem haladó érték volt figyelembe vehető (Bjt. 64. k. 192.); Cs. Gy. az óvadéku átadott 250 pengőből 100 pengőt visszakapott, így a sikkasztás tárgya csak 150 pengő, tehát 200 pengőn alul lévén, a sikkasztás már eredetileg is vétség (B. III. 2632/1934. sz. magánúton beszerzett ítélet).

Viszont az érték szerint való minősítésnél az elsikkasztott dolognak a sikkasztás idején volt értéke az irányadó és nem az a haszonérték, amelyet a sikkasztó jogtalan cselekményével ért, amely lehet a dolog értékénél jelentősen csekélyebb.

Előfordult esetben az alsóbíróságok a vádlottak cselekményét azért minősítették sikkasztás vétségének, mert a 200 korona értékét meghaladó orgona csak 124 kor. 12 fillérrel lett megterhelve s így az okozott kárösszeg a 200 koronát meg nem haladja; a Curia ezzel szemben kimondotta, hogy: mert vádlottak a 200 koronát meghaladó értékű orgonát 200 koronát meghaladó tartozásuk fedezetül adták át és kötötték le, az általuk így elsikkasztott vagyon értéke a 200 koronát mindenképp meghaladja s így cselekményük tévesen minősített sikkasztás vétségének (Bjt. 67. k. 364.); legújabban kimondotta a Curia, hogy az értékmegállapítás ténykérdés, miért is az a felülvizsgálatnál kötelező és a miatt a semmisségi panasz használata a Bpn. 33. §. 3. bek.-e értelmében ki van zárva (B. III. 1440/1935. sz. magánúton beszerzett ítélet).

Az elsikkasztott dolgok értékének egybefoglalásáról a Btk. ugyan nem intézkedik, mindazonáltal tiltó rendelkezés hiányában a Btk. 334. §-ának analogiájára annál kevésbé tartom az egybefoglalás lehetőségét kizártnak, mert a Btk. 356. §-a nem az elsikkasztott dolog, hanem az elsikkasztott *vagyon* értékéről beszél (Illés, III. 197. szerint ha ugyanazon tettes több külön sikkasztást követ el, melyek egyszerre kerülnek megítélés alá: azok mindenike külön minősítendő vétségé vagy büntetése).

Értékre való tekintet nélkül büntetné minősül a sikkasztás visszaesés címén; a Btk. 357. §-a értelmében ugyanis: **büntettet képez a sikkasztás a 338. §. esetében is azon szakaszban megállapított megszorítás mellett** (a részletes szabályokra v. ö. *Kézikönyvem* 10. k. 142. s. köv. 1.).

A joggyakorlatból idevágólag kiemelem a Curia következő tételeit: a Btk. 357. §-a nem alkalmazható a 359. §. esetében (Bjt. 31. k. 373., 50. k. 282., 64. k. 94.); törvénysértés, midőn lopás miatt már kétszer büntetve volt vádlott vétségben mondatott ki bűnösnek (jogegységi hat., Bjt. 50. k. 299.).

2. A büntetés nemét és mértékét illetően a Btk. 358. §-a rendelkezik, melynek értelmében: **a sikkasztás vétsége egy évig terjedhető fogházzal, a sikkasztás büntetése pedig öt évig terjedhető börtönnel büntetendő (i. bek.). A szabadságvesztésbüntetésen fölül egyszersmind a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése is megállapítandó (2. bek.). A pénzmellékbüntetés kiszabása tárgya-**

ban a II. Bn. 3. §-a irányadó. A tulajdon elleni kihágásként minősülő sikkasztás **nyolc napig terjedhető elzárással büntetendő** (Bn. 51. §.; a pénzmellékbüntetésre v. ö. a II. Bn. 3. §-át.).

3. Sikkasztás bűncselekménye tárgyában az eljárás szabályszereint hivatalból indítandó meg. E szabály alól kivételek:

a) **a tulajdon elleni kihágásként minősülő sikkasztás, melynek tárgyában a Bn. 51. §. 2. bek.-e értelmében: a bűnvádi eljárás csak magánindítványra indítható meg;**

b) **a családi és szolgálati viszonyban állók által elkövetett sikkasztás, melynek tárgyában a Btk. 358. §-ának 3. bek.-e szerint: a 342. és 343. §§. határozatai a sikkasztás esetében is alkalmazandók; tehát csak a sértett fél indítványára indítható meg a bűnvádi eljárás, ha a sikkasztás házastársak, fel- vagy lemenő ágbeli rokonok, testvérek, vagy közös háztartásban élő rokonok között követetik el, úgyszintén, ha azt a gyámolt gyámja, a gondnokolt gondnoka, vagy a növendék nevelője ellen követi el (Btk. 342. §.), és csak a szolgálatadó, a ház feje, vagy pedig a sértett fél indítványára vonathatik bűnvádi eljárás alá: aki az ellen, kinek szolgálatában vagy fizetésében áll, vagy háztartásában él, vagy az utóbbival közös háztartásban élő hozzátartozók ellen (78. §.) követ el sikkasztást (Btk. 343. §.).** A részletekre a lopással kapcsolatban kifejtettek irányadók (v. ö. *Kézikönyvem* 10. k. 148—152. l.).

Az indítványi jogosultság — tekintettel arra, hogy a sikkasztás jogi tárgya a tulajdonjog — kizárólag a tulajdonost illeti meg. Ha tehát a tulajdonossal, mint sértettel a cselekmény elkövetője nem áll szolgálati vagy családi viszonyban: a sikkasztás tárgyában nem indítványra, hanem hivatalból indul meg az eljárás.

A bírói gyakorlatban ezek az elvek maradéktalanul érvényesülnek: így elvi érveléssel mondotta ki a Curia, hogy: szolgálatban álló egyén által elkövetett sikkasztás abban az esetben képez a szolgálatadó indítványára üldözendő bűncselekményt, ha a szolgálatadó az elsikkasztott dolog tulajdonosa (Bjogi Hat. Tára 1. k. 89.); vádlottak az a tettes, hogy szolgálatadójára (közjegyző) nevében és megbízásából magánévénektől felvett, ezek által köztartozásaiik törlesztése végett lefizetett összegeket jogtalanul saját céljaira fordította, ahelyett, hogy azokat kötelelességszerűen szolgálatadójának adta volna át, nem magánindítványra (Btk. 358., 343. §§.), hanem hivatalból üldözendő deliktum, mert elsősorban a lefizetők tekintendők sértetteknek, mint akik közpénzek átvételére és nyugtázására nem jogosított egyénnek teljesítették a befizetéseket (Bjogi dtár 5. k. 76.); a postamesternő által

alkalmazott postahivatali kisegítő által elkövetett sikkasztás nem a postamesternő magánindítványára, hanem hivatalból üldözendő (u. o. I. k. 236., Bjt. 62. k. 82.); bank fióktintézetének helyettes pénztárnoka az ugyanezen intézetnél szolgái minőségben alkalmazott vádlottnak megolvasás végett pénzcsomót adott át; vádlott ezt a pénzt, mely a bank tulajdonát képezte, elsikkasztotta; sikkasztás esetében a sértett a jogtalanul eltulajdonított dolog tulajdonosa lévén, a vádlottnak cselekménye csakis a bank képviselőjére jogosított részéről tett indítvány folytán lett volna bűnvádi eljárás alá vonható (Bjogi dtár, 7. k. 54.); annak az ügynöknek a sikkasztása, ki a jutalékkal felmondási idő nélkül van szerződötve: nem esik a Btk. 358. §. 3. bek.-e, illetőleg 343. §-a alá s így hivatalból üldözendő (u. o. 10. k. 182.); vádlott a jogtalanul megtartott 500 pengőt P. Takarékpénztártól kapta azzal a megbizatással, hogy ezt az összeget dr. M. A.-nak fizesse ki; ennek az összegnek jogtalan eltulajdonításával a P. Takarékpénztár károsodott; vádlott ebben az időben a P. Takarékpénztár igazgatósági tagja lévén, e rt.-nk szolgálatában állott; az ennek kárára elkövetett sikkasztás tehát a Btk. 358. §. 3. bek.-e és a Btk. 343. §. egybevetett értelme szerint csak magánindítványra üldözhető, amelynek előterjesztésére a sértett P. Takarékpénztár volt jogosult, ámde ezen sikkasztás miatt a feljelentést a V. rt. tette meg, amely feljelentés tehát nem joghatályos (B. III. 6013/1934. sz. magánúton beszerzett ítélet).

4. Az elévülés kérdésével kapcsolatban csupán a *Curiának* következő mindenkép helyes elvi kijelentésére hívom fel a figyelmet: a Btk. 355. §-ába ütköző sikkasztás nem az idegen ingó dolog birtokba, illetve bírlalatba vételével, hanem annak jogtalan eltulajdonításával vagy elzálogosításával végeztetvén be: az elévülés kezdete is a jogtalan eltulajdonítás, illetve elzálogosítás napjával veszi kezdetét (Bjogi Hat. Tára 4. k. 413., ugyanígy újabban: Bjogi dtár 26. k. 121. I.).

II. RÉSZ.

A zártörés és a zártöréses sikkasztás.

12. §. Jogtörténet és jogösszehasonlítás.

I. **Jogtörténet.** A zártörés és a külön tartott zártöréses sikkasztás bűncselekményei messzebb időkre visszanyúló történeti gyökereket nélkülöznek. Ha ezek a jogsértések egyáltalában büntetés alá estek, valószínű, hogy más generikus jellegű deliktumokba olvadtak be. Így a *római jog*-ban az ilyen mű cselekmény a *vis* fogalma alá eshetett (*Mommsen*, 652. s. köv. l.). Az *egyházi jog* álláspontjára még ennyi adalékot sem találunk. Nincs nyoma e cselekménynek a *Carolinában* s a későbbi jogkönyvekben sem. A mai fogalom alapja az 1810. francia *code pénal* 439. art.-a, melynek szóhangzata szerint: „Quiconque aura volontairement brulé ou détruit, d'une manière quelconque, des registres, minutes ou actes originaux de l'autorité publique des titres, billets, lettres de change, effets de commerce ou de banque, contenant ou opérant obligation, disposition, ou décharge, sera puni ainsi qu'il suit“ (v. ö. még a 254. és 255. art.-okat). Jelentékenyen szabatosabb már az 1813. évi *bajor btk.* 410. art.-a, mely a közhatalom tekintélye ellen irányuló bűncselekményért rendeli büntetni azt, aki bíróság vagy más közhatalóság által alkalmazott oly pecsétet, mely dolgok vagy iratok lezárására szolgál szándékosan feltör, eltávolít vagy megrongál. Ez a rendelkezés némi módosítással belekerül több német partikuláris btk-ébe, így a porosz btk-ébe is (v. ö. 106., 108., 272. §§.), amelynek rendelkezéseit aztán átveszi a *német bir. btk.* a 133., 136. és 137. §-okba.

Hazai jogunk sem ismeri e cselekményeket a legutolsó időkig. Az első törvényi rendelkezéssel az 1840. évi XV. t.-cikkben szabályozott váltótörvényben találkozunk, mely 153. §-ában kimondja, hogy a végrehajtásilag „zár s pecsét“ alá vett „tárgyak mind a foglalás alá került adósnál, mind a megbízott személynél olly letételek tekintetnek, mellynek szántsándékos rontása vagy elidegenítése legsúlyosabb beszámítású *tolvajság* büntetésével megfenyítendő“ (v. ö. még 1844:VI. t.-c. 17. §. és 1868:LIV. t.-c. 368., 381., 388. §§.). *Paule*r szerint e most idézett törvénynek „tolvajság“ kifejezése nem annyira a tolvajság fogalmának kiterjesztésére, mint inkább a zártörés büntetésének fokára s módjára vonatkozik, mely nézetének alátámasztására felhozza O. M. esetét, ki ugyan a lopás vádja alól „próbák elégtelenségéből“ felmentetett, a bíróságilag lepecsételt hambár erőszakos felnyitására azonban egy havi börtönrre ítéltetett (Törv. Csarnok, 1861. 127. sz.); hivatkozik még *Paule*r az általános törvényszéki gyakorlatra, mely a birói zártörést a tolvajstól élesen megkülönbözteti (v. ö. Büntetőjogtan II. 75.).

Ez a jogászai álláspont tükröződik le 1843. évi javaslatunkban is, melynek a sikkasztás fejezetébe felvett 311. §-a szerint: „a veszélyes tolvajság rendelete alá tartozik az is, ki a váltótörvénykönyv II-ik része 153-dik §-ának esetében, valamely bírói összeírás és zár alá vett ingó vagyont elmulasztja, vagy szándékosan megront”. Viszont a „Hivatalos pecsétek törvénytelen feltöréséről...” szóló 50. fejezet a következőket rendel: „465. §. A ki oly pecsétet, mely törvényhatósági határozat vagy bírói ítélet következtében, valamely zár alá vett tárgyakra, a törvényhatóság vagy bíróság tisztviselője vagy megbízottja által tétetett, tudva, hogy a pecsételés a törvényhatóság ítéleténél fogva történt, szándékosan feltör, amennyiben büntette más valamely súlyosabb büntetést nem foglal magában, három hónapi fogsággal büntetethetik s azonfelül minden károkat pótolni tartozik”. „466. §. Hasonlóan büntetethetik az is, amennyiben tette más súlyosabb büntetést nem megyen át, aki a bűnyomozást teljesítő tisztviselő pecsétjét, mellyel ez a bizonyításnak eszközeit lezárta, tudva és szándékosan feltörli.”

II. Jogösszehasonlítás. 1. Az osztrák Btk. 316. §-a „Eröffnung öffentlicher Amtssiegel” címen kihágásként bünteti oly közhivatali pecsét őnhatalmú vagy jogellenes felnyitását, mely iratok vagy más tárgyak zár alatt tartását szolgálja; a büntetés enyhébb, ha a tettes e cselekményt csupán pajkosságból vagy könnyelmű kíváncsiságból, — súlyosabb, ha azt a hivatali rendelkezés lenézése jeléül, vagy abból a célból követte el, hogy valamely vélt jogát érvényesítse vagy gyűlölködő célját őnhatalmúlag megvalósítsa. Kiegészíti e rendelkezést az „über strafrechtliche Bestimmungen gegen Vereitlung der Zwangsvollstreckung” című 1863. évi máj. 25-iki törvény, melynek 3. §-a szerint kihágásért büntetendő, ki hatóság vagy annak rendeletére zár alá vett dolgokat a hatósági rendelkezés alól elvon („Sachen, welche von einer Behörde oder in deren Auftrag sequestriert, gepfändet oder in Beschlag genommen wurden, der behördlichen Verfügung entzieht”).

2. Az 1866. évi portugál Btk. a lopás fejezetébe illeszti be e bűncselekményt (v. ö. 423. art. 3. §.).

3. Szemben a francia code, valamint a portugál Btk. és a magyar Btk. álláspontjával, mely a zártörést és zártöréses sikkasztást a vagyon elleni bűncselekmények közé iktatják, a többi törvényhozási munkálat e deliktumok jogi természetének helyes felismerésével azokat a köztekintély, az államhatalom vagy általában a közrend sérelmére elkövetett bűncselekményekkel hozzák összefüggésbe. Mintául szolgál e tekintetben az 1871. évi német Btk., mely a „Verbrechen und Vergehen wider die öffentliche Ordnung” című 7. fejezetében szól e két vétségéről; a 136. art. (Siegelbruch) szerint: „Wer unbefugt ein amtliches Siegel, welches von einer Behörde oder einem Beamten angelegt ist, um Sachen zu verschliessen, zu bezeichnen oder in Beschlag zu nehmen, vorsätzlich erbricht, ablöst oder beschädigt oder den durch ein solches Siegel bewirkten amtlichen Verschluss aufhebt, wird ... bestraft”, a 137. art. pedig (Verstrickungsbruch) rendel, hogy: „Wer Sachen, welche durch die zuständigen Behörden oder Beamten gepfändet oder in Beschlag genommen worden sind, vorsätzlich beiseite schafft, zerstört oder in anderer Weise der Verstrickung ganz oder teil-

weise entzieht, wird ... bestraft” (a német javaslatok sem a rendszerbeli elhelyezés, sem a szöveg tekintetében lényeges változtatást nem tesznek; v. ö. 1909. Vorentwurf 141., 142., 1911. Gegenentwurf 146., 147., 1920. Kommissionsentwurf 203., 204., 1920. Entwurf 195., 196., 1924. Reichsratsvorlage 153., 154., 1927. Reichstagsvorlage 161., 162., 1930. Entwurf 161., 162. §§.).

4. Az 1881. évi holland Btk. a közhatósági felsőbbség elleni bűncselekmények (Misdriften tegen het openbaar gezag) című VIII. titulusban határozza meg e két bűncselekményt; a 198. art. büntetni rendel azt, ki valamely dolgot a jogszerű lefoglalás vagy a bírói zárlat köréből elvon, vagy erről tudva ily dolgot elrejt („eenig good dan het krachtens de wet daarop gelegd beslag of aan eene gerechtigde sequestratie onttrekt of, wetende dat het daaraan onttrokken ist, het verbergt”), továbbá aki ily dolgot megsemmisít, megrongál vagy használhatatlanná tesz („verniet, beschadigt of onbruikbaar maakt”); súlyosabb büntetés alá esik, ki az ily dolog birtokában lévén, követi el vagy engedni elkövetni e cselekményeket, valamint a tettesnek segít; büntetés alá esik a dolog birtokosa, ha gondatlanság következtében („van onachtzaamheid”) követett el a cselekményt; a 199. art. szerint büntetendő, aki oly pecsétet, mellyel illetékes közhatóság rendeletéből vagy annak nevében dolgok lezáróltattak: feltör, felnyit, megrongál vagy más módon érvénytelenít („verbreekt, opheft of beschadigt of de door zoodanig zegel bewerkte afsluiting op andere wijze verijdt”); itt is súlyosabb büntetés alá esik a dolog birtokosa stb., s büntetendő a gondatlanság.

5. Az 1889. évi finn Btk. a felsőbbség és közrend ellen elkövetett bűncselekmények (Rikoksista julkista viranomaista ja yleistä järjestyä vastaan) című 16. fejezet keretében rendelkezik; a 17. §. szerint büntetendő, ki hatóság vagy hivatalnok által dolgok vagy iratok lezárásának céljából alkalmazott pecsétet őnhatalmúlag („ilman lupaa”) s szándékosan („tahallansa”) feltör („murtaa”); s ugyanúgy büntetendő, ki lefoglalt vagy zár alá vett dolgokat a zár alól szándékosan elvon („Jos joku tahallansa liikuttaa takavarikkoon otettua, ulosotonaista tahi kiinnipantua tavaraa; olkoon sama laki”).

6. Az 1896. évi bulgár Btk., mely legtöbb részében a mi Btk.-ünket veszi alapul, itt eltér ettől s az államhatalom elleni bűncselekményeket tárgyzó V. fejezet 150. art.-ban határozza meg a zártörést, melyet elkövet az, ki oly pecsétet, melyet közhatóság vagy annak szervei dolgokra annak jeléül alkalmazott, hogy azok zár alatt vannak vagy zár alá veendőek, őnhatalmúlag feltör, vagy aki oly helyiséget vagy tartályt, melyen a zárlat jeléül ily pecsét van, felnyit.

7. Az 1902. évi norvég Btk. az államhatalom ellen elkövetett kihágások (Forseelser mod den offentlige Myndighed) című 34. fejezetben a 343. §. alatt rendel büntetni azt, ki lezárólt dolgokat jogellenesen megsemmisít, megrongál, elrejt, elvesz vagy elidegenít vagy ily dolgokra vonatkozással a törvényes formák között kiadott tiltó rendelkezés ellenére rendelkezik, vagy aki közhatóság által alkalmazott pecsétet feltör vagy megrongál („eller bryder eller beskadiger et af offentlig Myndighed anbragt Segl eller medvirker hertil”).

8. Az 1907. évi japán btk. a különös rész 5. fejezetében (A hivatali jogok gyakorlását akadályozó vagy zavaró bűntettek) a 96. §. alatt ad meghatározást; büntetendő, aki valamely közhatalóság által alkalmazott pecsétet vagy a zár alá vétel más jelzését megrongálja vagy bármilyen módon közreműködik, hogy a pecsét vagy jelzés hatálytalanná legyen.

9. Az 1908. évi siami btk. a „Délits contre l'autorité publique” című II. titulus I. fejezet 121. art.-ában büntetni rendeli „qui brise ou enlève illégalement des scellés régulièrement opposés par l'autorité publique ou en rend la clôture inutile de toute autre manière”; a 122. art. pedig büntetés alá vonja, ki „dégrade, détruit, dissimule ou détourne des objets, livres ou documents saisis, ...” amennyiben e cselekmény nem minősül lopásnak vagy sikkasztásnak.

10. Az 1912. évi osztrák javaslat a XVI. Hauptstück (Strafbare Handlungen gegen Rechtspflege und Verwaltung) 201. §-ában szól a „Bruch einer amtlichen Beschlagnahme” című vétségről, melyet elkövet: „1. Wer eine von einer öffentlichen Behörde verfügte Pfändung, Beschlagnahme oder Zwangsverwaltung dadurch vereitelt, dass er die ihr unterliegende Sache beschädigt, zerstört oder beiseite schafft; 2. wer ein amtliches Siegel oder ein anderes Zeichen einer Pfändung, Beschlagnahme oder eines amtlichen Verschlusses beschädigt oder beseitigt oder wer einen amtlichen Verschluss aufhebt”.

11. A svájci javaslatok szintén az államhatalom ellen elkövetett bűncselekmények (Vergehen gegen die Staatsgewalt) közé sorozzák a zártörés (Siegelbruch, Bris de scellés) deliktumát; így az 1915. évi javaslat is, melynek 259. art.-a szerint: aki hivatalos jelzést, nevezetesen hivatali pecsétet, mely dolog zárolására vagy megjelölésére szolgál („servant à fermer ou à identifier un objet”) feltör, eltávolít vagy érvénytelenít („qui aura brisé ou enlevé ... ou qui aura déjoué l'effet”).

12. Az 1924. évi görög javaslat szintén az államhatalom ellen elkövetett bűncselekmények (X. fejezet) közé sorozza be e deliktumokat; a 145. art. szerint büntetendő, ki valamely zár alá vett dolgot megsemmisít, megrongál; a 146. art. pedig büntetni rendeli azt, ki a hatóság által dolgok vagy iratok zár alá vétele céljából vagy ennek jelzéséül alkalmazott pecsétet szándékosan s önhatalmulag feltör, megrongál, vagy a pecsét által eszközölt zárt bármilyen módon megsemmisíti.

13. Az 1925. évi cseh-szlovák javaslat az indokolásban is hangsúlyozza, hogy e cselekmények az államhatalom gyakorlása ellen irányulók (v. ö. Vorentwürfe; Begründung 1926. 148.); ehhez képest a közhatalom s ennek szervei ellenében elkövetett bűncselekményekről szóló VIII. fejezet 201. §-a tartalmazza a vonatkozó meghatározást, melynek szóhangzata: aki hatóság által zár alá vett vagy oly dolgot, mellyel a törvény szerint csak hatóság rendelkezhetik megrongál, megsemmisít vagy használhatatlanná tesz, vagy aki más módon közreműködik abban, hogy ily dolog a hatóság rendelkezése alól elvonassék, továbbá aki hatósági pecsétet vagy más oly hatósági jelzést, mely a dolog zár alá vételét jelzi, eltávolít vagy megsemmisít, megfelelően büntetendő.

14. Igen részletes szabályozást nyújt külön fejezetben (X. fejezet, zártörés, zártöréssel sikkasztás) az 1926. évi török btk.; a 274. §. bünteti, aki törvény vagy hatóság rendeletéből a dolog megóvása vagy azonosságának biztosítása céljából alkalmazott pecsétet eltávolít; súlyosabb büntetés alá esik a közhivatalnok, ki a pecsét alkalmazását elrendelte, valamint aki a zár alá vett dolog biztonságban tartására vagy őrzésére kötelezve van; a gondatlanság is büntetendő; a 275. §. bűncselekményre vonatkozó iratok stb. megsemmisítését vonja büntetés alá; a 276. §. büntetni rendeli azt, aki hatóság által őrizetére bízott lefoglalt dolgokat magának megtart, másnak juttat, elcserél vagy a jogosultnak nem ad ki; a gondatlanság is büntetendő, viszont ha a dolgok értéke igen csekély, vagy ha a tettes az eljárás megindítása előtt az elvont dolgokat visszaadja, a büntetés felére mérséklendő, — erőszak, fenyegetés, fegyveresen vagy több személy által való elkövetés esetében pedig egy harmaddal felemelendő.

15. Az 1926. évi irán btk. (szöveg és ismertetés: Ali Akbar Khan Daffary, Geschichte und System des iranischen Strafrechts, 1935.) szintén külön fejezetben rendelkezik (III. Pecsétek feltörése és megsemmisítése; közraktárakban levő dolgok lopása); a 113. art. szerint büntetendő, ki illetékes közhatalóság rendeletéből valamely dologra alkalmazott pecsétet célzatosan megsért vagy megsemmisít; súlyosabb a büntetés, ha a cselekményt a dolog őrzője követi el, de enyhébb, ha az elkövetést az őrző hanyagsága tette lehetővé; a 114. és 115. art. közhelyeken őrzött iratok stb. elvételét, eltávolítását, megsemmisítését vonja büntetés alá; a 116. art. erőszak alkalmazása esetében súlyosabb büntetést rendel.

16. Az 1927. évi szovjet btk. 89. §-a büntetés alá vonja a hatósági rendeltetű meghatározott dolgok vagy helyiségek biztosítására szolgáló pecsétek eltávolítását vagy sérelmezését.

17. Az 1928. évi kínai btk. V. fejezete (Infractions d'entraves aux fonctions publiques) ad helyt e bűncselekmény meghatározásának; a 145. art. szerint elköveti e deliktumot: „qui détruit, enlève, ou souille le sceau d'un fonctionnaire public, ou un avis revetu du sceau, ou qui commet une acte leur enlevant leurs effets”.

18. Az 1930. évi olasz codice a Dei delitti dei privati contro la pubblica Amministrazione című II. Tit. II. capo keretében határozza meg a Violazione di sigilli bűncselekményét; a vonatkozó 349. art. értelmében büntetendő, ki törvény vagy hatóság rendeletéből dolgok megmaradásának vagy azonosságának biztosítására („al fine di assicurare la conservazione o la identità di una cosa”) alkalmazott pecsétet megsért („viola”); súlyosabb a büntetés, ha a tettes a dolog őrzője; a 350. art. a dolog őrzőjének gondatlanságára visszavezethető zártörést is bünteti.

19. Az 1930. évi dán btk. a közhatalom elleni bűncselekményekről szóló 14. fejezetben (Forbrydelse mod den offentlige Myndighed) szól e vétségről, melyet elkövet, ki közhatalóság által alkalmazott pecsétet vagy jelet (Segl eller Maerke) eltávolít vagy megrongál (fjerner eller odelægger); büntetendő — enyhébben — az is, ki hatóság által közzétett hírdetményt (opslaet Bekendtgørelse) eltávolít (borttager) vagy megrongál (beskadiger; 127. §.).

20. Az 1933. évi lengyel btk. a hatóságok és közhivatalnokok ellen elkövetett bűncselekményeket összefoglaló 21. fejezetben a 139. art.-ban rendel, hogy büntetendő, ki állami vagy önkormányzati hatóságok által valamely dolog azonosságának megállapítása, zár alá vétele vagy a vele való rendelkezés biztosítása céljából jogszerűen alkalmazott jelzést megrongál, eltávolít vagy hatálytalanít.

21. A német nemzeti szocialista btk. tervezet, melynek munkálatairól Gürtner bír. ig. miniszter kiadásában 1935-ben megjelent Das kommende deutsche Strafrecht Besonderer Teil című jelentés tájékoztató: a zártörésre és zártöréses sikkasztásra vonatkozóan a tervezet átveszi úgyszólván szó szerint az 1927. évi Reichstagsvorlage 161. és 162. §-ait.

22. Az 1933. évi oláh btk. tervezete így rendelkezik: 252. §.: zártörés vétségét követi el, aki jogtalanul eltávolítja vagy letöri a törvényesen alkalmazott pecsétet; a gondnok akkor is büntetendő, ha a cselekményt az ő gondatlanságából követte el valaki; 254. §.: zárt dolgok elvonásának vétségét követi el, ki egészben vagy részben törvényes pecséttel lezárt dolgokat von el; büntetendő, ha a cselekményt a tulajdonos vagy zárgondnok követi el, akinek a zár alá vett dolgok gondjára lettek bízva, vagy ha a cselekményt más annak tudtával követi el (az eredeti oláh szöveg fordításáért dr. Ujlaki Miklós-nak tartozom köszönettel).

23. Az 1933. évi lett btk. a többség ellen elkövetett bűncselekményekről szóló 10. fejezetben a 170. art. alatt rendel büntetni azt, ki hivatali személy által a törvényben meghatározott esetekben valamely helyiségre, tárgyra vagy dologra megőrzés céljából alkalmazott pecsétet vagy jelzést megrongál vagy az ily lezárt helyiséget vagy tartályt megnyit; a kísérlet is büntetendő; viszont nincs helye a büntetésnek, ha a cselekmény a zárfelelő határozat hozatala, vagy annak a személynek kielégítése után követett el, akinek érdekében a zárlatot elrendelték.

24. Feltűnő részletességgel szabályoz az 1934. évi francia javaslat; a „Des délits contre l'Administration de la justice“ című Section III. alatt a VI. cím: „Bris de scellés et enlèvement de pièces dans les dépôts publics“, melynek keretében büntetés alá esik: az őrző, ha a hivatalos pecsét feltörése az ő gondatlanságára vezethető vissza (302., 303. art.), aki a pecsétet szándékosan feltöri vagy e cselekmény elkövetését megkísérli (az őrző súlyosabban büntetendő; 304., 305. art.); ha pecsét-feltörés után lopás követtetik el, a cselekmény rablásként minősül (306. art.); a VII. cím: „Détournement d'objets saisis“, mely alatt találjuk a zár alá vett dolgok megrongálásának s megsemmisítésének deliktumait (309.—311. art.).

Angliában, Kanadában, Indiában, New-Yorkban s az Egyesült Államok btk. tervezetében e bűncselekmények szabályozása hiányzik.

Hazai jogunkban mindenesetre arra kell törekedni, hogy úgy a zártörés, mint a zártöréses sikkasztás megfelelő helyre (közhatóság elleni cselekmények közé) kerüljön (v. ö. Merkel: Vergl. Darst. Bes. Teil II. 397. kritikai megjegyzéseit).

13. §. Zártörés.

1. A fogalom meghatározás tekintetében a Btk. 360. §-a igazít el, melynek szóhangzata szerint: zártörés miatt büntetendő, aki a zár eszközlésénél a bíróság vagy más hatóság közege által alkalmazott pecsétet illetéktelenül eltávolítja, feltöri vagy megsérti, vagy pedig a lezárt dolgok őrzésére szolgáló helyiséget vagy tartályt felnyitja.

Mindenekelőtt megállapítani kívánom, hogy a Btk. 360. §-a u. n. többes törvényes fogalmat (v. ö. Tankönyvem VI. kiad. I. 28., Wertheimer, Mischgesetze des D. StGB. 1903. 35. l. és Binding, Lehrb. II. 625.) határoz meg, mert nyilván különálló fogalom alá esik egyfelől a pecsét eltávolítása stb., másfelől a helyiség vagy tartály felnyitása.

2. E vétség elkövetője úgy tettesi, mint részesi minőségben bárki lehet. Jogi tárgy ugyanis — mint alább kimutatom — a hatósági tekintély csorbíthatatlanságához fűződő jogi védelmet igénylő érdek; ám ez érdek mindenkivel szemben védendő és így mindenki által sérthető is. Következésképp nemcsak tettesként, de részesként is szerepelhet úgy a lezárt dolgok tulajdonosa, illetve a helyiséggel vagy tartállyal rendelkezésre egyébként jogosult (helyesen Isaák, 214.), vagy akit azokhoz valamiféle érdek fűz, de szerepelhet más is, bár a zár alá vétel érdekkörén kívül esik. Ha közhivatalnok a tettes, úgy e minőségben szereplése mindenesetre súlyosító körülmény, de amennyiben cselekménye a Btk. 471. §-ában meghatározott hivatali visszaélés vétségének fogalmi elemeit is megvalósítja, e két vétség anyagi halmazata létesül figyelemmel a jogtárgyak különbözőségére.

Helyesen mondotta ki tehát a Curia, hogy az, aki tudja, hogy a helyiséget a bíróság közege záratta be, a jogtalanul felnyitott helyiségbe bemegy s onnan valamely lezárt ingóságot kihoz; tettestárs (Bjt. 45. k. 150.).

3. A cselekmény jogi tárgya a hatósági tekintély csorbíthatatlanságához fűződő jogi érdek (P. Merkel, Vergl. Darst. Bes. T. II. 374., Binding, Lehrb. II. 624. s. köv. l.), mely abban nyilvánul meg, hogy midőn az arra hivatott bíróság vagy más hatóság dolgokat a különben jogosult rendelkezése alól — majd harmadik személyek érdekeinek biztosítása, majd a dolognak különleges célra visszatartása, majd a vagyon megőrzése vagy okszerű kezelése céljából — elvon s ezt pecsét alkalmazásával vagy a dolognak lezárt helyiségbe, illetve tartályba helyezésével külsőleg is kifejezésre juttatja: e hatósági aktus tiszteletben tartandó. Aki

tehát ezzel szemben önhatalmúlag fellép, a hatóság tekintélyét és illetőleg azt az érdeket sérti, mely megkívánja a hatósági felsőbbség és erő érintetlenségét.

4. **Tevékenységi tárgya** a zártörésnek egyfelől a bíróság vagy más hatóság közege által a zár eszközlésénél alkalmazott pecsét, másfelől a lezárt dolgok megőrzésére szolgáló helyiségnek vagy tartálynak lezártágát jelző *készület*.

Pecsét általában valamely bevéselt jelnek, képnek, névnek stb. lenyomata. Az anyag, mely a lenyomatnál szerepel, a pecsétfogalomnál közömbös; lehet pecsétviasz, egyszerű viasz, ólom (u. n. plomba), lehet ostya vagy papír is (*Binding*, Lehrb. II. 626., *Geyer*, II. 148., *Hälschner*, II. 844., *Liszt-Schmidt*, 588.). A törvény a zár eszközlésénél (ennek különböző eseteire v. ö. *Ladik*, Magyar törvények és egyéb jogszabályok mutatója, 1928. 775.) alkalmazott pecsétet említi tevékenységi tárgyként, amiből nyilvánvaló, hogy minden oly pecsét, mely zár alá vételt jelez, ide-esik. Tehát pl. büntetőjogi védelem alá eső pecsét nemcsak az, melyet a végrehajtó az 1881:LIX. t.-c. 75. §. 3. bek.-e alapján szoros zár eszközlésénél „a lefoglalt áruknak tartályokba helyezése és lepecsételése” alkalmán alkalmaz, hanem az a pecsét is, mely akkor alkalmazandó, „ha valamely lakásban vagy raktárban eszközöltetett a végrehajtás” és pedig szoros zár alkalmazása nélkül, mikor is az 1881:LIX. t.-c. 74. §. 2. bek.-ének rendelkezéséből: „a lakás vagy raktár főbejárásának ajtajára bírói pecsét alkalmazandó”. Pecsét-e s a Btk. 360. §-ának védelme alá esik-e a villanyárammérő óra plombája? Ha hatóság közege alkalmazta zár eszközlésénél igen, mert a zár eszközlése nemcsak lefoglalásra s hasonlókra utal, hanem a hozzáférhetőséget akadályozó, vagy a hozzáférést tiltó mindennemű hatósági jelre is. Ezért pecsét az is, melyet a fogyasztási hivatal a boros hordóra (Bjt. 22. k. 222.), a községi előljáróság a romlott bort tartalmazó hordókra alkalmaz (u. o. 21. k. 76., 23. k. 383.).

A német bírói gyakorlatban pecsétnek minősítették az ú. n. „Pfändungsanzeiger” záradéka után alkalmazott száraz pecsétet s zártörést állapítottak meg, midőn vádlott a végrehajtó által annak a falliszekrénynek, melybe a lefoglalt dolgok elhelyeztettek, ajtajára felragasztott ezt az iratot leszakította (Entsch. 18. k. 388., 34. k. 398.). *Binding* nem osztja ez itélet felfogását s abban meg nem engedett analogia-vonást lát (Lehrb. II. 627. l. 1. jegyz.); *részemről* — főleg a Btk. 360. §-ának szemszögéből — helyeslem c. nézetet, mert a pecsét minden megkülönböztetés nélkül tárgya a védelemnek, nemcsak akkor, amikor zár, hanem akkor is, amikor jelez.

Büntetőjogi védelem alá eső a pecsét tehát nemcsak abban az esetben, amikor azt magukra a zár alá vett dolgokra vagy az ezeket tartalmazó helyiségre vagy tartályra alkalmazzák, hanem mindazokban az esetekben, amelyekben az csak figyelmeztet; kell azonban, hogy a pecsét „a zár eszközlésénél” legyen alkalmazva (helyesen *Frank*, 332.); sem az előbb, sem az utóbb alkalmazott pecsét nem esik ide (pl. mikor a végrehajtó a zár fogatosításakor elmulasztotta a pecsét alkalmazását, de később visszatérve pótolja mulasztását; v. ö. *Illés*, III. 211.).

Feltétel azonban, hogy a pecsétet bíróság vagy más hatóság közege alkalmazta légyen. Kell tehát, hogy a pecsét hivatalos jellegű legyen. A magánpecsét ezeknél fogva még ha hivatalos közege alkalmazza is, nem részesül büntetőjogi védelemben.

A *Curia* egy esetben kimondotta, hogy a bírósági végrehajtó által szoros zár fogatosítása alkalmával használt magánpecsét leszakítása is a Btk. 360. §-a alá esik (Grill dtár VIII. 2101.). Ez itélet a törvény szavainak nem mond ugyan ellent, de szembekerül a törvény értelmével, mert alig lehet kétséges, hogy amint pl. a közbenjáró ügyvéd által alkalmazott hivatali pecsét (hacsak nem a hatósági közeg felkérésére történt alkalmazása) éppúgy a hatóság által alkalmazott magánpecsét büntetőjogi védelem tárgya nem lehet. Az ellenkező felfogás rendkívül tág teret nyitna meg a büntetendőségnek, amennyiben oly eseteket is odavonna, amelyekben a hatósági tekintély a maga formájában kifejezésre nem jutott (helyesen *Binding*, II. 626., *P. Merkel*, Vergl. Darst. Bes. T. II. 363., *Lenz*, Strafrechtl. Pfandrechtschutz, 225.). Már a zárgondnok pecsétje nem esik a Btk. 360. §-ának védelme alá, mert a pecsét alkalmazása sem jogainak, sem teendőinek körébe nem tartozik (helyesen *Kecskeméti Bírót*, Bjt. 30. k. 17.), lévén a zárgondnok csak meghatalmazott (1881:LIX. t.-c. 245. §.), tehát nem hatósági közeg, kinek teendője csupán a kulcs őrzésére s annak megállapítására terjed, vajjon az elzárt helyiségen vagy tartályon a pecsétek sértetlenek-e, mikor is, ha az ellenkezőt tapasztalja, erről a bíróságnak jelentést kell tennie (*Imling*, 126. l.).

A mondottakkal csak arra kívánunk utalni, hogy a pecsétnek a bíróság vagy más hatóság közege által abstrakte vett hivatali hatáskörében alkalmazottnak kell lennie; a pecsét-alkalmazásra irányuló hatósági akaratnak külső s maradandó jellegű (a pecsétben kifejeződő) megnyilatkozása szükséges. A Btk. 360. §-a alá eső pecsét tehát az is, melyet a hatósági közeg rendelkezésére a kisérletében levő altiszt, de az már nem, melyet — bár felkérésre — magánegyen alkalmaz.

A helyiség vagy tartály lezártágát jelző *készület* a zártörési deliktum második neménél szerepel. Figyelemmel arra, hogy

a cselekmény e neménél a *felnyitást* jelöli meg a törvény elkövetési tevékenységként, nyilvánvaló, hogy oly készüllet lehet csak elkövetési tárgy, mely a helyiség vagy tartály lezárására szolgál s arra alkalmas. Ha *pecsét* jelzi a lezártágot, úgy ennek eltávolítása stb. a Btk. 360. §. első fordulatóban meghatározott vétség fogalmi keretébe esik s itt elég az eltávolítás stb.; az ezt követő felnyitás nem értékelendő mint külön bűncselekmény, mert csak folytatása az előbbi deliktumnak s így anyagi bűnhalmazat megállapítása annál kevésbbé foghat helyt, mert mindenik cselekmény ugyanazt a jogtárgyat (a hatósági tekintélyt) sértette. A felnyitással elkövetett zártörés tehát csak akkor forog fenn, ha nem történt *pecsételtávolítás*, ha tehát — mint említettem — *pecsét* alkalmazásának mellőzésével a helyiség vagy tartály *felnyitott*, azaz az akadály nélküli hozzáférést kizáró készüllet: szoros értelemben vett zár, lakat s hasonló szerkezet oly helyzetbe lett hozva, hogy a helyiségbe való bemenés, a tartályba való belenyúlás rendes módja biztosítva van. Nem ily készüllet tehát a tolozár, az egyszerű lezsinegelés és hasonlók.

A helyiségnek vagy tartálynak a *lezárt dolgok megőrzésére szolgálónak* kell lennie; ha tehát a kérdéses helyiségben vagy tartályban nincsenek ily dolgok: a felnyitás nem büntetendő (pl. a végrehajtó — u. n. kiküldött — oly helyiséget is lezárt, melybe lezárt dolgokat nem helyeztetett el; pl. lezárta a W. C.-t). Némi más az eset, amikor a kiküldött az 1881:LIX. t.-c. 75. §-a alapján a kereskedelmi árucikk fogalma alá nem eső dolgokat tartályba helyezi, szoros zár alá veszi s e tartályt a végrehajtást szenvedő hálósobájába viteti, majd e szobát is lezártja; a szoba zárjának felnyitása annál kevésbbé lesz a Btk. 360. §-a alá vonható, mert a felhívott 75. §. ut. bek.-e figyelmeztetést tartalmaz oly irányban, hogy „más — azaz a kereskedelmi árucikk fogalmán kívül eső — lefoglalt tárgyak lezárását . . . a kiküldött csak azon esetben“ eszköztesse, „ha ezáltal a végrehajtást szenvedőnek vagy családjának szükséges lakása és rendes foglalkozása gátolva nincs“. Ily esetben tehát a *tartály* felnyitása a Btk. 360. §-ának büntető szankciója alá eső tiltott cselekmény, de már a hálósoba (helyiség) felnyitása nem, mert nem ez szolgál a lezárt tárgyak megőrzésére.

Hangsúlyozottan emelem ki azonban, hogy az illetén felnyitáskor csak azért lesz elfogadható vádlottnak védekezése, mert nem lezárt dolgok megőrzésére szolgáló helyiséget nyitott fel,

de nem azért, mert a lezárás hatósági ténye jogellenes volt. A lezárásnak ugyanis nyilván jogszerűnek kell ugyan lennie, de a jogszerűség kérdését az érdekelt nem döntheti el hatállyal, nem különösen a materiális jogszerűség kérdését (az alaki előírások teljes mellőzésével eszközölt lezárás már jogtalan támadásnak minősül, mikor is a zár, illetve helyiség vagy tartály felnyitása a Btk. 79. §-ában meghatározott jogos védelem címén vonul ki a bűncselekmények sorából; v. ö. e kérdésre *Kézikönyvem* 7. k. 114. s köv. l.; *P. Merkel* ehelyütt különbséget tesz a pecsétalkalmazás semmissége és megtámadhatósága között; *Vergl. Darst. Bes. T. II. 369.*; e kérdéstről alább szólok). A felnyitó egyén *tevéde*se eshetőleg a Btk. 82. §-a alapján vezethet felmentésre (az egész kérdésre v. ö. még *Frank*, 332., *Binding*, *Lehrb. II. 628.* és alább 70. l.).

5. Az *elkövetési tevékenység* a vétség első alakjánál: a *pecsét eltávolítása, feltörése* vagy *megsértése*, — második alakjánál: a *helyiség vagy tartály felnyitása*.

Az *eltávolítás* annyi mint levétel, mely tevékenység kiemelése a törvény arra utal, hogy a cselekmény akkor is el van követve, amikor a tettes a pecsétet épségben nem érintve veszi le (talán éppen az észrevétlen visszahelyezés szándékával; itt azonban már is megjegyzem, hogy a későbbi visszahelyezés nem vezet büntetlenséghez, mert bevégzett bűncselekményről lévén szó, az eredmény-elhárítás fogalma alá vonható restitúció figyelmen kívül marad).

A *feltörés* oly cselekmény, mely a pecsét szétrombolásával egyértelmű (pl. a viaszból vagy ólomból készült pecsét leolvastása, az ércpecsét szétzúzása, a papirpecsét szétvágása stb.).

Megsértés a pecsétnek olynemű rongálása, amikor az egészben vagy részben *oly* változást szenved, melynél fogva szimbólum-jellegét elveszti, azaz nem jelképezi tovább a bírósági vagy hatósági akaratot. A bepiszkítás vagy pl. az ólom- vagy viaszpecsét széleinek leválasztása nem esik a megsértés fogalma alá (*Binding*, *Lehrb. II. 627.*).

A pecsét egyszerű megsértése — viszonylatban az eltávolítás és feltörés tevékenységeivel — lényegileg kísérleti cselekmény (pl. aki az eltávolítás vagy feltörés szándékával nyúl a pecsét-hez, s azt megrongálja, de cselekményét — akár mert megakadályozzák, akár mert eláll — nem folytatja), de mert a törvény azt egyvonalra helyezi a bevégzett eltávolítással, az mint véghez-

vitt bűncselekmény büntetendő, miből folyólag az önkéntes előállítás (Btk. 67. §. 1.) nem mentesít, — másfelől a megsértés az időben később megvalósított eltávolítással vagy feltöréssel a konzumpció szabályánál fogva (v. ö. *Tankönyvem* VI. kiad. II. 61.) anyagi halmazatba nem foglalható.

A zártörés második neménél a *felnyitás* az elkövetési tevékenység, melyen a hozzáférés akadályául szolgáló zár, más készület vagy szerkezet oly megváltoztatása értendő, mely a hozzáférés eddigi akadályát eltávolítja. Meg kell itt azonban jegyezni, hogy felnyitás nemcsak a zárnak bármilyen kulccsal (tehát pl. a tettesnél maradt másodkulccsal: Grill dtár, 8. k. 2102.) való kinyitása, a lakatnak letörése stb., hanem a zár vagy pecsét épségbenhagyása mellett a helyiségbe való bemenés vagy a tartály belsejéhez való hozzáférés lehetőségének megteremtése is (tehát pl. a lezárt raktár ablakának kinyitása, a falának kibontása, tetejének megnyitása, a láda egyik deszkájának lefesztése).

Figyelemmel arra, hogy a zártörés már a pecsét eltávolításával, feltörésével vagy megsértésével, illetőleg a tartály vagy helyiség felnyitásával van elkövetve és tehát bevégezve: minden további cselekmény — mint a tényálladék *külső zónájába* eső (v. ö. *Tankönyvem* VI. kiad. I. 32., 139.) — a zártörés törvényes fogalmának szemszögéből közömbös (hacsak e túlterjedő tényálladék nem illeszkedik bele valamely külön törvényes fogalomba, vagy nem húzza át az egyszerű zártörést pl. a Btk. 359. §-ába ütköző zártöréses sikkasztás törvényes fogalmának keretébe). E megállapításból kétségtelen ama további tétel helyesége, hogy a felnyitás fogalmához az elzárt helyiségbe vagy tartályba behatolás nem tartozik hozzá (tévesen *Illés*, III. 212.), és tehát a felnyitás nélküli behatolás (pl. egy tévesen nyitva hagyott ajtón keresztül) nem zártörés (helyesen *Frank*, 333.).

A pécsi tábla a *Curia* által helyeselten kimondotta, hogy a lezárt dolgok megőrzésére szolgáló helyiségnek felnyitása egymagában megállapítja már a zártörés vétségét (Bjt. 45. k. 152.).

6. Az elkövetési cselekvésnek **jogellenesnek** kell lennie. A zártörés első alakjánál az „*illetéktelenül*“ szóval kifejezetten utal erre a törvény, de nem kétséges, hogy a felnyitás is csak abban az esetben minősül zártörésként, ha a felnyitó illetéktelenül, azaz jogellenesen járt el (a német bir. btk. 136. §-a idevágólag még kevesebb kétséget hagy fenn, mert a meghatározás elején szereplő „unbefugt“ kifejezés grammatikailag is mind a két alter-

natívára kihat). Jogellenes a pecsét eltávolítása stb., illetőleg a helyiség vagy tartály felnyitása, ha a tettesnek arra joga nem volt. Hogy mikor illeti meg ilyenmű jog a cselekvőt, az egyfelől a jogellenességet kizáró általános, másfelől adott esetben speciális okok értelmének vonalán dönthető el. Nem lesz pl. jogellenes a feltörés, ha a szabálytalan hatósági pecsét alkalmazással szemben a cselekvő jogos védelemben volt (Btk. 79. §.), vagy ha a végszükség esete (Btk. 80. §.) forgott fenn (pl. a tettes magát vagy hozzátartozóját az égő házból csak úgy menthette ki, ha a lezárt helyiséget kinyitja s azon át menekül); ily jogellenességet kizáró ok lesz, midőn oltás közben a tűzoltóság kénytelen a lezárt helyiséget kinyitni, — midőn a felnyitás illetékes hatóság rendelkezésére történt; már abban az esetben, midőn a zárt feloldó határozatról az érdekelt hivatalosan értesült, vagy tudomására jutott a zár alapjául szolgáló körülményeknek megszűnte, s nem várja be a pecsét hatósági eltávolítását, hanem azt maga eszközli, helyesebb a jogellenesség tudatának hiányára alapítani a felmentést (Btk. 82. §.); *Balás* is felmentésre konkludál, de azzal a helytelen magyarázattal, mintha ilyenkor a cselekmény illetéktelen volta és tehát jogellenes minősége szűnt volna meg (v. ö. *Zsebk.* 433.); *Fayer* már jobban megérezte a helyes megoldást, midőn úgy okadatol, hogy: a tettes szabálytalanságot tett, de nem követett el kriminalitást (Tank. II. 384.).

7. A Btk. 75. §-ára figyelemmel a **szándék** is eleme a zártörés mindenik nemének (a gondatlan közreműködés ugyan képzelhető — pl. a zárgondnok a lezárt helyiség kulcsát a hatósági rendelkezés ellenére nem tartja biztos helyen, s így az ahhoz való könnyű hozzáférés s a helyiség felnyitásának lehetőségét gondatlanságával megteremti — de törvénysszabály hiányában nem büntetendő).

A szándék akkor forog fenn, ha a tettes tudja, hogy a pecsét hivatalos jellegű, hogy azt bíróság vagy más hatóság közege jogszerűen alkalmazta, hogy cselekménye alája esik az eltávolítás stb., illetve felnyitás fogalmának, hogy cselekményének elkövetésére nem volt joga. A pecsét-alkalmazás, a helyiség-lezárás jogszerűségének tudata nem tényálladáki elem, de viszont a tettesnek az a menthető tévedése, melynélfogva alakilag jogszerűtlennek vélte a vonatkozó hatósági cselekményt s annak a pecsét-alkalmazásban, helyiség-lezárásban megnyilvánuló eredményét: ténytévedés (Btk. 82. §.) címén ment. Itt térek vissza P.

Merkel-nek ama megkülönböztetésére, mely szerint más a semmis és más a megtámadható pecsételések vagy lezárások; az előbbi esetben a pecsét-eltávolítás stb. büntetlen, az utóbbiban büntetendő (Vergl. Darst. Bes. T. II. 363.), mely közelebbi megokolással nem kísért nézetét magamévé teszem azzal az alátámasztással, de némi korrektívummal, hogy míg az előbbi eset büntetlenségének alapja tényálladáshiány (a pecsételések, lezárások nem fejezik ki büntetőjogi védelem alá eső, hatósági tekintélyt kifejező akaratot: nincs tevékenységi tárgy, v. ö. fent 66. l.); a második eset tényálladáskiszorító (a pecsételések stb. bár formai hibában szenved, tehát nem szabályszerű, de az anyagi jog szemszögéből jogszerű, mert hatósági akarat kifejezője) s így büntetendő, hacsak nem siet a tettes javára annak (a hatósági cselekménynek) materiális jogszerűségében való tévedése, illetőleg, hacsak az a tudat nem volt meg nála, hogy a lepecsételések nemcsak szabályszerűtlen (megtámadható), de jogszerűtlen (semmis) is. Ilyenkor a tettes tévesen bár, de jogát vélte gyakorolni a pecsét eltávolításával, a helyiség felnyitásával, tehát ténytévedésben (Btk. 82. §.) volt s e címen felmentendő.

A szándékkal kapcsolatban még két megjegyzést kell tennem. Az egyik, hogy elég a *dolus eventualis* (ugyanígy *Binding*, Lehrb. II. 628.), a másik, hogy *különös célzat* a zártörési szándékhoz nem kell s így nem is vonandó a bizonyítás körébe, hogy mi volt a tettes közelebbi törekvése.

8. A zártörés vétségének kísérlete fogalmilag ugyan képzelhető (pl. a pecsét eltávolítására, a helyiség vagy tartály felnyitására alkalmas cselekmény megkezdése, de itt újból figyelmeztetek arra, hogy ha e tevékenységgel a pecsét már meg lett sértve: a megjelenésében kísérleti cselekmény a törvény akaratából bevégzett vétség), de törvényrendelet hiányában nem büntetendő.

Meg kell ehelyütt jegyezni, hogy a Btk. 360. §-ának törvényes fogalmát betöltő zártörés tényálladéka, amennyiben azt a zár alá vett dolog tulajdonosa valósítja meg — a Btk. 359. §-ában meghatározott sikkasztásnak tekintendő bűncselekménnyel való viszonylatában — lényegileg kísérleti cselekmény, mert a pecsét eltávolításával, a helyiség vagy tartály felnyitásával a tettesnek rendszerint további célja van és ugyan az, hogy a zár alatt levő dolgokhoz hozzáférkőzzék s azokkal rendelkezzenek, minél fogva ily esetben a zártöréssel a tettes tulajdonképpen valódi

céljának megvalósítását: a zártöréses sikkasztás deliktumának véghezvitelét kezdi meg, mégis ilyenkor nem a Btk. 359. §-a alá eső bűncselekmény kísérlete, hanem a 360. §-ba ütköző bevégzett zártörés vétsége állapítandó meg és pedig nemcsak azért, mert a törvény e lényegileg kísérleti cselekményt különállásba helyezi s sui generis delictumként rendeli büntetni, de azért is, mert az ellenkező felfogás ahhoz a képtelen eredményhez vezetne, hogy az a (dologtulajdonos) tettes, kire rábizonyult, hogy a pecsét eltávolítása után a zár alá vett dolgokkal rendelkezni akart (amennyiben e dolgok értéke a 200 P-t meg nem haladja) büntetlen maradna (a Btk. 359. §-ába ütköző vétség kísérlete ugyanis nem büntetendő), — aki viszont a bizonyított tényállás szerint (pl. ingerültségében) csupán a pecsétet szakította le s a dolgokkal való rendelkezésre irányuló további célja nem volt: a Btk. 360. §-a alapján büntetés alá vonatnék. Ez a következmény, mely a több esetében felmentésre, a kevesebb esetében büntetésre vezet: nem állhat meg s így az előrebocsátott álláspont helyességét igazolja.

9. Ha a zártörés elkövetése után a (nem tulajdonos) tettes a zár alatt volt dolgokat elvonja, úgy — figyelemmel a zártörés vétségének különállására és arra, hogy e vétség elkövetésével a tettes más jogtárgyat (hatósági tekintélyt) sért, mint aminőn (pl. tulajdonjogon, a hitelező kielégítési jogán) a dolog elvonásával ejt sérelmet: a zártörés és a dolog elvonása útján elkövetett bűncselekmény (lehet lopás, esetleg sikkasztás, hűtlen kezelés vagy a Btk. 368. §-ába ütköző jogtalan elsajátítás) anyagi halmazatban büntetendő.

Más az eset, amikor a zár alá vett dolog tulajdonosa követi el a zártörést, majd ezután a Btk. 359. §-ában meghatározott bűncselekményt. A Btk. 360. §-a ugyanis a pecsét-eltávolítás stb., a helyiség- vagy tartály-felnyitás tevékenységét csak attól a feltételtől függően vonja a saját keretébe, „amennyiben a 359. §-a esete nem forog fenn”, szóval, ha a tényálladék kitölti a 359. §-ban meghatározott törvényes fogalom keretét: a szubszidiaritás elvénél fogva a 360. §. alkalmazhatósága elesik (*Curia*, Grill 8. k. 2099.).

10. A bűnrészesség általános szabályainak alkalmazása körében vitakérdést nem látok. Legföllebb a Btk. 73. §-a kapcsán utalok arra az eshetőségre, amikor a felhajtó vagy bűnsegéd illetve társtettes csupán a zártörés vétségébe vélt bekapcsolódni,

ám a tettes a Btk. 359. §-ába ütköző bűncselekményt követte el, mikor is — hacsak a részes irányában a dolus eventualis nem nyer bizonyítást (ami a dolog természete szerint igen valószínű) — a súlyosabb beszámítású cselekmény (Btk. 359. §.) a részest nem terheli (de v. ö. a Bjt. 67. k. 301. l. közölt tanulmányomat).

11. A zártörés vétségének büntetése: hat hónapig terjedhető fogház (Btk. 360. §.). A pénzmellékbüntetés kiszabása nem kötelező, mert a zártörés nem vagyon elleni deliktum (II. Bn. 3. §.)

12. Az eljárás minden esetben hivatalból indítandó meg.

13. A zár, tehát hivatalos zár védelmét is szolgálja bár közvetve a Kbt. 133. §-a, melynek értelmében: „Lakatosok vagy más iparosok, akik lakatokat vagy záratokat készítenek vagy árulnak, ha valamely lakást, helyiséget, pénztárt vagy zárral ellátott bármely tartályt másnak rendeletéből nyitnak föl, mint akinek a felnyitásra való jogosultságáról maguknak tudomást szereztek ... pénzbüntetéssel büntetendők. Ugyanezen büntetéssel büntetendők, ha olyan kulcsot, mellyel valamely lakás, helyiség, pénztár vagy zárral ellátott más tartály felnyitható, másnak rendeletéből készítenek, vagy másnak adnak át, mint annak, akiről tudják, hogy arra jogosultsággal bír“. Ha ily személy (vagy akár más) bár másnak rendeletéből, de abban a tudatban, hogy a zár hivatalos jellegű, nyitja fel azt vagy készíti ahhoz, vagy ad át annak kinyitására alkalmas kulcsot, az első esetben a Btk. 360. §-a szerinti zártörésben tettes, a második esetben — ha a zár felnyitott — bűnsegéd (a Kbt. 133. §-ának alkalmazása ilyenkor elesik).

14. §. Zártöréses sikkasztás.

1. A Btk. 359. §-ában meghatározott bűncselekménynek, melyről itt szó esik, elnevezését a törvény nem adja, mert csak annyit mond: „sikkasztásnak tekintetik“, mi annyit jelent, hogy a kérdéses cselekmény nem sikkasztás ugyan, de úgy veendő, mintha az volna. Az irodalom igen sokféle kifejezéssel él (így *Illés* III. 198.: végrehajtási sikkasztás; *Fayer*, II. 378.: zár alá vett tárgyak elidegenítése; *Finkey*, 725.: zártöréssel kapcsolatos sikkasztás, *Degré*, *Zsebk.* 175.: zár alá vett dolog elsikkasztása, *Kautz*, 590.: anyagi zártörés, *Werner*, 626.: zártörés súlyosabb esete, *Irk*, 603.: zártöréses sikkasztás megjelölést használja; a

Javaslat csak sikkasztásnak nevezte e cselekményt; a *sikkasztásnak tekintetik* szavak a képv. ház ig. bizottságának javaslatára vétettek fel); részemről fenntartom az általam kezdettől fogva használt *zártöréses sikkasztás* elnevezést, mert bár igaz, hogy voltaképpen nem sikkasztás ez a cselekmény (hisz csak a tulajdonos lehet elkövető), de viszont az elkövetési tevékenységek ugyanazok, mint a Btk. 355. §-ban meghatározott sikkasztás cselekményénél felsoroltak; a „zártöréses“ jelző felvételét viszont az a körülmény okolja meg, hogy a cselekmény csak egy már bevégzett zártörés után követhető el (lehetne szó arról, hogy — figyelemmel a Btk. 368. §-ára — zártöréses jogtalan elsajátításnak nevezzük a cselekményt, de ennek meg ellene mond az a megfontolás, hogy ennél a vétségnél az elvétel az elkövetési cselekvés, már pedig a 359. §-ban sikkasztásos tevékenységeket említ a törvény).

2. A zártöréses sikkasztás tényálladéka a Btk. 359. §-ában olvasható fogalom meghatározás szerint akkor valósul meg, ha a bíróság vagy más hatóság által zár alá vett dolog tulajdonosa a nála hagyott vagy reá bízott ezen dologra nézve a 355. §-ban megjelölt cselekmények valamelyikét elköveti.

E meghatározásból kitűnik, hogy a zártöréses sikkasztás a zártörésnek *minősített esete* (*Finkey*, 725.) és illetőleg hogy a zártöréses sikkasztás mintegy bevégzett zártörés, már t. i. amennyiben a zártörést a zár alá vett dolog tulajdonosa követi el s a dolog feletti rendelkezésre irányuló valódi célját tettekben megvalósítja. A zártöréses sikkasztás éppen ezért mindig abszorbeálja a zártörést, lévén e két cselekmény a szubszidiaritás viszonyában.

Jellegének nézve a zártöréses sikkasztás sem vagyon elleni bűncselekmény, vagy legalább is nem minden vonatkozásában az, hanem elsősorban *hatósági tekintélyt sértő* bűncselekmény, minélfogva inkább a közhatóság elleni deliktumok között lenne a helye (valamelyes vagyont sértő jelleg eshetőleg annyiban van benne, amennyiben: ha zár alá vett oly dolog elidegenítésével követi el a tettes a cselekményt, mely kielégítési alapul szolgál, úgy sérti a hitelező vagyoni érdekét, bár ilyenkor a cselekmény ebben a részében legtöbbször az 1932:IX. t.-c. 1. §-ába ütköző hitelsértés büntetnének tényálladéka valósul meg, mely anyagi halmazatba foglalandó a Btk. 359. §-ában meghatározott vétséggel).

Kimondotta legutóbb a *Curia*, hogy: a Btk. 359. §-ában meghatározott bűncselekmény büntettségének alapja elsősorban a hatóság intézkedésének, tehát a köztekintélynek a megsértése (B. II. 3221/1935. sz. magánúton beszerzett ítélet).

3. A zártöréses sikkasztás elkövetője tettesi minőségben csak a bíróság vagy hatóság által zár alá vett dolog tulajdonosa lehet.

A *Curia* jogegységi határozata értelmében: a végrehajtás útján lefoglalt ingó dolog eltulajdonítása vagy elzálogosítása által elkövetett, a Btk. 359. §-ában körülírt sikkasztás tettese csak a végrehajtást szenvedő lehet (Bjogi Hat. T. I. 70.). Hozzá kell tennem: amennyiben tulajdonosa annak a nála hagyott vagy reá bízott zár alá vett dolognak, melyet elidegenített stb. Ha ugyanis a végrehajtást szenvedettnél oly dolgot foglaltak le s vettek zár alá, melynek más a tulajdonosa: az elidegenítéssel stb. nem zártöréses sikkasztást, hanem eshetőleg hűtlen kezelést (Btk. 361. §.) vagy egyszerű sikkasztást, esetleg lopást követ el a végrehajtást szenvedő. Viszont, ha a zár alá vett dolog másnak (pl. mert kezelésre zárgondnoknak adatott át: a zárgondnoknak) van birtokában s a dolog tulajdonosa ettől veszi azt el: cselekménye a Btk. 368. §-ba ütközik (ha pecsétet is feltört: a zártörés is megállapítandó a furtum possessionis vétségével halmazatban); de ismét zártöréses sikkasztásnak fog az minősülni, ha a dolog őrzője, birtokosa (tehát példánkban a zárgondnok) a dolgot a tulajdonosra bizza (így a *Curia* is, Grill, 14. k. 180.).

Aki nem tulajdonosa a zár alá vett dolognak, a zártöréses sikkasztás tettese semmi esetre sem lehet (abban az esetben, ha a tulajdonos félrevezeti, megtéveszti a harmadik személyt a dolog zár alatt levőségének minőségében s felkéri annak elidegenítésére, amit ez utóbbi meg is tesz: közvetett tetteséggel állunk szemben; az elidegenítést fogatosító nem felel, a tulajdonos viszont tettese a Btk. 359. §-ába ütköző bűncselekménynek). A nem tulajdonos nem lehet tehát társtettes sem. De vajjon mily bűncselekményért felel, amikor a zár alá vett idegen dolog elidegenítésében közreműködik vagy éppen azt maga eszközli? Ha e cselekményt a tulajdonos tudtával s beleegyezésével (vagy éppen felkérésére) követi el: *bűnségéd* (így a *Curia* is, Bjt. 66. k. 75.; *Wlassics* szerint társtetteség volna megállapítandó, Tetteség, 182.), ha ellenben annak tudtán s beleegyezésén kívül eszközölte az elidegenítést, úgy (az esetleges zártörésen felül),

amennyiben a dolog birtokában volt: sikkasztásért, amennyiben az kezelésére volt bízva: hűtlen kezelésért, amennyiben pedig nem volt a dolog birtokában: lopásért felel.

4. A zártöréses sikkasztás bűncselekményének jogi tárgya első vonalon mindig a *hatósági tekintély*, közelebbről a hatósági intézkedés, illetőleg annak csorbítatlanságához fűződő, annak tiszteletét követelő jogi védelem alatt álló érdek, de, amennyiben a tevékenységi tárgyként szereplő dolog harmadik személynek (a hitelezőnek) vagyoni érdekét biztosítani hivatott érték, úgy jogtárgy egyszersmind e *vagyoni érdek is*. Ez a jogtárgy-kettőség tehát csak eshetőleges; így nem esik sérelem harmadik személy vagyoni érdekén, hanem csak a hatóság tekintélyén, amikor a dolognak a tulajdonosnál hagyás mellett eszközölt zár alá vétele közigazgatási célt szolgál, amilyen a rendőri lefoglalás (Bjt. 18. k. 120., és itt *Vargha Ferenc* megbeszélését, melyben felmerül a bűnpártolás megállapíthatásának kérdése) vagy a boros hordónak a városi fogyasztási hivatal ellenőre által történt lepecsételése (u. o. 22. k. 222.).

A *Curia* újabban többször helyesen ismeri fel a jogtárgy-kettőséget, de téved, midőn azt minden esetben fennállónak véli, illetve nem élezi ki a vagyoni érdek sérelmének csupán eshetőlegességét; így nem helyes az a tétel, mely szerint: jogtalan az eltulajdonítás mindannyiszor, amikor az akár a hitelező, akár a hatósági intézkedést sérti (Jogi Hírlap, V. 482.); a hatósági intézkedésen ugyanis mindig sérelem esik; helyesebb, de azért nem egészen szabatos a *Curia* következő kijelentése: e bűncselekménynél a védett jogtárgy nemcsak a hitelező vagyoni érdeke, hanem a hatóság tekintélye is; sőt e bűncselekménynél a védett jogi érdek elsősorban a hatósági intézkedés sértetlensége (*Avédik*, 67.); nézetem szerint helyesen hozzá kellett volna még tenni: „esetleg a hitelező vagyoni érdeke is”; egészen szabatos a következő kijelentés: a 359. §-ban meghatározott vétség sérti a végrehajtató vagyoni érdekét és ennek védelmében a tulajdonjogban rejlő korlátlan hatalmat és szabad rendelkezési jogot megszüntető bírói intézkedést (B. II. 7277/1930. sz. magánúton beszerzett ítélet).

Ha a hitelező vagyoni érdeke is jogtárgyként szerepelt, úgy pótmagánvád helyt foghat, egyébként nem.

5. **Tevékenységi tárgy** a bíróság vagy más hatóság (közigazgatási, rendőri vagy pénzügyőri hatóság) által zár alá vett dolog, melyen azonban a zártöréses sikkasztás csak akkor követhető el, ha ez nála (a tulajdonosnál) hagyott vagy reá bízott dolog.

a) A dolog fogalmát illetően utalok a lopással kapcsolatban mondottakra (v. ö. *Kézikönyvem* X. 21—25.) azzal a kiegészíté-

téssel, hogy az 1931:XVI. t.-c. 72. §-a értelmében a villamos energiát és a joguralomnak alávethető egyéb energiákat a büntető-törvények alkalmazása szempontjából úgy kell tekinteni, mintha dolgok volnának (v. ö. megelőzőleg az 1907:III. t.-c. 2. §. 3. bek. és az 1916:III. t.-c.).

Sikkasztásszerű cselekményről lévén szó: tevékenységi tárgyként *ingatlan dolog nem* szerepelhet. A német irodalom az ingatlant is idevonja (így *Binding*, II. 609., 617., *Hälschner*, II. 847., *Meyer-Allfeld*, 568., *Frank*, 333., *Gerland*, 349., — ellenkezőleg *Schwarze*, ad 137. §. 2. jegyz.), mely álláspont a német bír. btk. 137. §-ának elhelyezésére (itt a cselekmény nem hordja magán a sikkasztás jellegét, mert nem ehhez simul, hanem a közrend elleni deliktumok fejezetében foglal helyet) s szóhangzatára („*Wer Sachen . . . enzieht*“) figyelemmel nem kifogásolható; a mi 359. §-unk azonban, bár szintén megszorítás nélkül említi a dolgot, de mert sikkasztásnak tekinti a cselekményt, s annak elkövetési tevékenységei megjelölésénél a 355. §-ra utal, melyben pedig ingó dolgokra vonatkozó cselekményekről van szó: nyilvánvaló, hogy a dolog szón csak az ingó dolog értendő. Ez azonban nem zárja ki a zár alá vett ingatlan dolog *ingóított* alkotórészeinek idevonását (v. ö. *Kézikönyvem* X. 26.).

Igy a *Curia* helyesen állapította meg a bűnösséget ingatlanra vezetett végrehajtás esetében a kályha, takaréktűzhely, léckerítés, szobapadló elvitelénél, a ház födelének elhordásánál (Grill 8. k. 2057., Bjt. 9. k. 75., Bjogi dtár 13. k. 49.); kimondotta a *Curia*, hogy a végrehajtás zálogjognak bekebelezése esetén az ingatlan tartozékainak elidegenítése külön zálogolás nélkül is a 359. §. alá esik (Bjt. 63. k. 183.), és: az ingatlan lefoglalt függő természetű bekebelezetett (Bjt. 26. k. 28.); elvi értelemben mondotta ki továbbá a *Curia* a következőket: az ingatlanra bekebelezett zálogjog kiterjed az ingatlan tartozékaira is; a végrehajtási zálogjognak a bekebelezése, valamint az árverés feljegyzése pedig azzal a hatállyal bír, hogy az ingatlan tartozékait együtt külön zárlat elrendelése és foganatosítása nélkül is bírói zárlat alá vetnek tekintendő, amiből következik, hogy a telekkönyvi tulajdonos végrehajtást szenvedett az ingatlant rendeltetése szerint használhatja ugyan, de csakis a jelzálog állagának és tartozékainak sérelme nélkül; vádlottnak az a tette, hogy a zárlat alá vetteknek tekintendő tartozékot az ingatlantól elválasztva, mint ingókat arról elvitte és elidegenítette s ezáltal a kielégítési alapot teljességében és értékében csökkentette, a Btk. 359. §-ában meghatározott sikkasztásnak tekintendő bűncselekmény tényálladékát megállapítja (Bjogi Hat. T. 5. k. 502.).

Erősen vitás kérdés, vajjon a *lefoglalt követelés* minősíthető-e ingó dolognak és tehát annak a végrehajtást szenvedő

által történt felvétele a Btk. 359. §-a alá esik-e? Kiindulásul szolgálhat az 1868:LIV. t.-c. 388. §-ának ma már ugyan érvényben nem levő, de azért figyelmet érdemlő következő rendelkezése: „A lefoglalt követelést se a marasztalt fél a foglalás után fel nem veheti, se az adós a foglalásról vett értesítés után bírói utalvány nélkül ki nem szolgáltatathatja. Ha a végrehajtást szenvedett fél e szabály ellen cselekszik: a 368. §. szerint fenytetik (a 368. §. értelmében az elidegenítés „mint sikkasztási büntény fenytetik“), az adós pedig úgy tekintetik, mintha ki sem fizette volna a követelést“. Az irodalomban van nézet, mely szerint e cselekmény egyáltalában *nem büntetendő* (így *Grubits*, Bjt. I. 175., *Tomcsányi Mór*, u. o. 6. k. 5.); van felfogás, mely különböztet: ha az adós rosszhiszeműen fizeti ki hitelezőjét, az adós terhén *hűtlen kezelés*, ha hitelezője által tévedésbe ejtve jóhiszeműleg fizetett, a hitelező terhén *csalás*, ha pedig a harmadik személyként szereplő adóstól eltekintünk, *jogtalan elsajátítás* (Btk. 308. §.) létesül (így *Fabinyi Ferenc*, Bjt. I. k. 271.); van álláspont, mely csalásra konkludál (így *Rotter Ernő*, Bjt. I. 271. és *Barna Ignác*, Jogt. K. 1881. 50.), — többen (*Csorba Károly*, Bjt. I. 206., *Illés*, III. 201., *Fayer*, II. 380., *Degré*, Zsebk. 176., *Balás*, Zsebk. 430.) a Btk. 368. § alkalmazása mellett emelnek szót, viszont mások a 366. §. alá vonnák a cselekményt (így *Csorba K.*, Bjt. I. 206.), végül van oly nézet is, mely a 359. §-ba ütközöséget lát azon a címen, mert itt dolog alatt mindaz értendő, amit zár alá lehet venni, tehát a követelés is (v. ö. *Heil F.*, Bjt. 25. k. 23., *Szeles E.*, Bjt. I. 271., a német irodalomban: *John*, Holtz. Hb. III. 192., *Hälschner*, II. 845., — *Lenz*, Strafrechtl. Schutz, 199.). *Részemről* eredeti álláspontom (v. ö. *Tankönyvem* I. kiad. II. köt. 573.) fenntartásával nem tartom e cselekményt egyetlen törvényes fogalom alá sem szubszumálhatónak. A Btk. 368. és 359. §-ainak alkalmazhatósága ki van zárva, mert a követelési jog — melyet a pénzfelvevő érvényesít — de lege lata semmiként sem vonható a dolog fogalma alá (v. ö. fent 16. l.), (ugyanígy *Berner*, 412., *Binding*, II. 613., *Liszt-Schmidt*, 812., *Geyer*, II. 148., *Frank*, 333., *Olshausen*, 631., *Wyszomirsky*, Golt. A. 36. k. 1., *Beling*, Zeitschr. 18. k. 284., *Hippel*, 306.), de különben is: bár az 1881: LX. t.-c. 82. §-a értelmében „a végrehajtást szenvedő adósa a követelés lefoglalásáról történt értesítés után tartozását ki nem fizetheti“, sőt ha azt „bírói utalvány nélkül kifizeti, az esetleges büntető következményen felül vagyonilag is akként marad köte-

lezve, mintha a fizetést nem teljesítette volna", — és bár a végrehajtást szenvedő a foglalás eszközlésekor vagy utóbb mindenestre tudomást vesz arról, hogy a lefoglalt követelést a foglalás után fel nem veheti, illetőleg azzal nem rendelkezhetik (ezt a tilalmat az 1868:LIV. t.-c. 388. §-a kifejezetten ki is mondja), — és tehát bár nem kétséges, hogy a lefoglalt követelést érdeklőn kétirányú tilalom hangzik el (egyfelől a lefoglalt követelés adósa, másfelől a végrehajtást szenvedő felé), mégis minthogy e tilalmak nem nyújtanak az államnak közvetlen hatalmat sem a végrehajtást szenvedő hitelezővel szemben arra, hogy az követelési jogát ne érvényesíthesse s a kezére teljesített fizetést el ne fogadja, — sem az adóssal szemben arra, hogy az birói utalvány nélkül ne fizessen, mert ezt e normáknak biztosítani módjukban nincs (az állam ily hatalmat nem is akarhat megteremteni, mert ebben a vonatkozásban tehetetlen — mint *Binding* mondja „*der Staat ist ohnmächtig solche Gewalt zu schaffen*“): következésképp a követelési jog nem tartozik és nem is tartozhatik ama tevékenységi tárgyak közé, amelyekkel — mint a sajátjával — való rendelkezés zártöréses sikkasztásnak volna minősíthető. Nem érdektelen, hogy az 1881:LX. t.-c. 82. §-a is — nagy óvatossággal — csak a végrehajtást szenvedőnek adásával kapcsolatban említi, hogy az ennek részéről — birói utalvány nélkül — teljesített fizetés „*esetleges*“ büntetőjogi következményekkel járhat, ám a végrehajtást szenvedő irányában még ily kijelentést sem tesz, sőt mellőzi az 1868:LIV. t.-c. 388. §-ának a „sikkasztási bűntény“-re volt hivatkozását. Mindezekből nyilvánvaló annak a tételnek helyessége, mely a lefoglalt követelési jog felől: a végrehajtást szenvedő részéről történt — bár tiltott — rendelkezés esetében sem a Btk. 359. §-ába ütköző zártöréses sikkasztást, sem a 368. §-ba ütköző jogtalan elsajátítást nem állapítja meg. Az a kisegítő elgondolás sem talál, mintha a beszédett összeg eltulajdonítása merítené ki a sikkasztás tényálladékát (azon a címen, mert „a surrogatio elve értelmében a követelés helyébe lépő ellenérték osztozik a követelés dologjogi sorsában“, v. ö. *Uj. Nagy Dezső* id. tanulmánya 469. l.), nem talál pedig azért, mert a zártöréses sikkasztás viszonylatában a kérdéses pénzesz-szeg nem volt zár alá véve sem a végrehajtást szenvedő adósánál, sem a végrehajtást szenvedőnél, s így nélkülözi azt az ismérvet („zár alá vett“ legyen a dolog), melyet a Btk. 359. §-a megkíván.

A birói gyakorlat e kérdésben egyideig ingadozó volt; így kimondotta a Curia, hogy lefoglalt követelésnek birói tévedésből keletkezett utalvány alapján történt felvétele nem esik a Btk. 359. §-a alá (Bjt. 25. k. 23., itt nyilván szándékhiány volt a felmentés valódi alapja), majd arra az álláspontra helyezkedett, hogy az a végrehajtást szenvedő, aki az adósnál lefoglalt követelését ettől felveszi, mielőtt ennek a letiltó rendelvénny kézbesített volna, a 368. §. alapján bűnös (u. o. 47. k. 124. és itt *Németh P.* megbeszélése), de van ítélet, mely szerint, ki a lefoglalt követelést a foglaltató tulta és beleegyezése nélkül felveszi, a 359. §-ba ütköző bűncselekményt követi el (Bjt. 44. k. 328.), sőt nem egyszer a 368. §. alá esőnek minősítették bíróságaink e cselekményt (Bjt. 6. k. 5., 51. k. 217.), így a Curia elvi érveléssel kimondta, hogy: aki valamely követelését ennek birói lefoglalás után ennek tudatában a letiltó rendelvénny kézbesítése előtt az adóstól jogtalanul felveszi, a Btk. 368. §-ába ütköző jogtalan elsajátítás vétségében bűnös (Ujogi Hat. Társ. 4. k. 415.), végre legutóbb (1935. III. 20.) ismét arra az álláspontra helyezkedett a Curia, hogy: a sikkasztásnak tárgya követelési jog nem lehet (*Török* tanács, Jogi Hírlap, 1935. 278. sz.). A német birói gyakorlatban a Reichsgericht plenáris ülése kimondotta, hogy követelési jog az u. n. Verstrickungsbruch vétségének tárgya nem lehet (Entsch. 24. k. 40.); a nagykanizsai íb. szerint: büntető következményről csak abban az esetben lehet szó, hogyha a végrehajtást szenvedő adósa másodszor nem fizet (Jog, Szeged, 1936. I. sz. 64.).

b) A dolognak zár alá vettnek kell lennie. Zár alá vett a dolog, ha azt bíróság vagy más hatóság a törvényes alakszerűségek megtartásával egyedileg meghatározott dolgokra foganatosította.

Bizonyos dolgoknak általános rendelkezéssel forgalmon kívül vagy elidegenítési tilalom alá helyezése a zár alá vétel fogalmával nem egyenlő jelentőségű (helyesen *Isaák*, 243.). Hogy melyek a zár alá vétel esetei s feltételei, valamint elrendelő hatóságai és alakszerűségei, ezt a vonatkozó törvények s rendeletek határozzák meg; — mindenesetre ide esik a közigazgatási zár alá vétel s a bűnügyi zárlat is (*Illés*, III. 202. tévesen feltételül kívánja meg, hogy a zár alá vétel alapján a foglaltató kielégítési jogot szerezzen).

Helyesen mondotta ki a Curia, hogy: a rendőrileg lefoglalt dolgokra is elkövethető e bűncselekmény (Bjt. 18. k. 120. és 164. l. megbeszélés), hogy a rendőrileg lefoglalt bűnjeltek tulajdonosa, ki azokat a zár feloldása előtt felhasználja, a 359. §. alapján büntetendő (u. o. 36. k. 105.), hogy a közigazgatási hatóság által lefoglalt ingóságok eltulajdonítása a tulajdonos által zártöréses sikkasztás (u. o. 29. k. 158.), hogy a jövedéki kihágás miatt lefoglalt dolgokon is elkövethető e bűncselekmény (u. o. 29. k. 20.); — egy esetben a Curia annak a nézetnek adott kifejezést, mely szerint a gondnokság alatt álló egyén zár alá vett vagyonának elidegenítése miatt csak akkor büntetendő, ha a vagyon zárgondnoknak átadatott s a gondnokolt annak

kezelésétől eltiltatott, s felmentő ítéletet hozott, mert mindez bizonyítható nem volt (Bjt. 16. k. 263.), ám ebből az ítéletből tévesen vonja le Illés (III. 202. * jegyzet) azt a következtetést, mintha a dolog tulajdonosának érdekében elrendelt zárlat nem tartoznék a Btk. 359. §-ában meghatározott zár alá vétel fogalma alá, mert a törvény ily megszorítást nem tesz; Ebermayer, 481. helyesen állapítja meg, hogy közömbös, vajjon magán- vagy közérdeket szolgál-e a zár alá vétel, de szintén téved, midőn csak a harmadik személyek érdekében fogatosított zár alá vételt vonja ide; a felmentés alapja az idézett esetben az alakszerűség hiánya volt.

A zár alá vételnek bíróság vagy más hatóság által fogatosítottnak kell lennie; ily hatóság természetesen lehet külföldi is, amennyiben ennek eljárása hazai jogunk értelmében helyt foghat (ellenk. Ebermayer, 483. hivatkozással a Reichsgericht egy ítéletére, v. ö. Entsch. 24. k. 10.). Az eljáró bíróságnak vagy más hatóságnak a zár alá vételre hatáskörrel s illetékességgel bírónak kell lennie.

A zár alá vett dolog csak akkor esik a Btk. védelme alá, ha az szabályszerű és jogszerű. E két kellék közül azonban míg a formális szabályszerűtlenség (az előírt alakszerűségek hiánya) többnyire kizárja, illetőleg csak kivételként engedi meg a 359. §. alkalmazását, mert a dolog rendszerint nem tekinthető zár alá vettnek, — addig a materiális jogszerűtlenség (az anyagi jogi szemszögből sérelmes zár alá vétel) általában figyelmen kívül marad (az érdekelt tulajdonos részéről bíráló tárgyává nem tehető) s csak kivételként — a materiális jogszerűtlenség evidens esetében — zárja ki a 359. §. alkalmazását. Ez a két variáns behatóbb megbeszélést kíván.

1. Szabályszerűtlen a zár alá vétel, ha annak fogatosításakor az előírt alakszerűségek nem voltak megtartva. Ez alakszerűségek közül mindazonáltal csak azoknak a hiánya vonja maga után az eltulajdonítási cselekmény büntetlenségét, amelyek oly mértékben teszik szabályszerűtlenné a zár alá vétel aktusát, hogy ebből a zár alá vételt kifejező hatósági akarat — főleg az érdekelt részéről — kellőképpen felismerésre nem juthat. Ezt a tételt az irodalom úgy szokta kihangsúlyozni, hogy a szabályszerűtlenség a lényeges alakszerűségek megsértése esetében áll elő (így Illés, III. 202., Isáák, 243., Olshausen, 634., Binding, II. 619. „die gesetzliche wesentliche Form“ muss gewahrt sein), ámde azt, hogy melyek a lényeges alakszerűségek, a büntetőjogszabály nem határozza meg (v. ö. Mothes, Die Beschlagnahme, 1903. 21. és Reichsgericht E. 14. k. 152.), minélfogva ezzel a

megjelöléssel semmivel sem jutottunk előbbre s így a helyzet az, hogy a kérdés adott esetben csak a konkrét körülmények figyelembevételével mellett s — ismétlem — annak megállapítása nyomán dönthető el, vajjon volt-e a zár alá vételi aktus olyan, melyből a tulajdonos a dolognak rendelkezése alól történt kivonását felismerhette.

A judikaturából idevágólag a következő ítéletek igazítanak el: felmentés, midőn a községy gyám a számadásában talált hiány biztosítása végett lefoglalt vagyona egy részét elidegenítette, mert nem tünt ki, hogy birtokát a törvényes formák közt zár alá vették s kezelés végett zárgondnoknak átadták volna (Bjt. I. k. 341.), midőn végrehajtást szenvedő a honn nem léte alkalmával eszközölt foglalásról értesítve nem lett (u. o. 6. k. 276., 16. k. 158., 25. k. 207., ez esetekben a felmentés helyes alapja a szándékhiány); figyelmet érdemlő további kijelentések: az elkövetendő tárgy lefoglalásának már az elrendelése a Btk. 359. §-a szempontjából zár alá vételnek tekintendő abban az esetben, amikor a lefoglalni rendelt dolog egyedileg megjelölve és mennyiségileg meghatározva van, a lefoglalást kimondó határozat pedig a tulajdonos előtt az elidegenítés büntetőjogi következményeire történő figyelmeztetéssel szabályszerűen kihirdetve lett (Bjogi dtár 18. k. 45.); a Btk. 359. §-ában meghatározott sikkasztásnak tekintendő bűncselekmény tényálladéka szempontjából közömbös az, hogy a végrehajtási eljárás során lefoglalt ingókra alkalmazták-e a szoros zárt vagy sem (u. o. 5. k. 195., 13. k. 49., 23. k. 133.); elítélés, mikor a végrehajtó a végrehajtást szenvedő vállalattal kiküldetése célját közölte, magát az összeírást és a foglalást a vádlottnak távollétében teljesítette ugyan, de utóbb a foglalás megtörténtéről vádlottat értesítette (u. o. 8. k. 84.); a végrehajtási eljárás során elkövetett az a szabálytalanság, hogy a lefoglalt ingók az 1881:LX. t.-c. 50. §-ában foglalt rendelkezés ellenére fel nem számláltattak, a foglalás joghatályosságát nem érinti; ehhez képest a felszámolás nélkül összeírt ingók elidegenítése is a Btk. 359. §-a alá esik (u. o. 9. k. 103.); az a körülmény, hogy a végrehajtó az 1881:LX. t.-c. 50. §. ut. bek. ellenére általa meg nem szemlélt ingóságot vett zár alá, nem zárja ki a Btk. 359. §. alkalmazását; ha a végrehajtó a végrehajtást rendelő végzést a végrehajtást szenvedő feleségének kézbesítette, neki a foglalás megtörténtét megmondotta, ennek jelentőségére őt figyelmeztette és minderről a végrehajtást szenvedő vádlott a feleségétől tudomást is szerzett (u. o. 21. k. 42. l.); a 359. §-ban meghatározott bűncselekmény tényálladékat nem zárja ki az a körülmény, hogy az árverés a törvényben megszabott határidő be nem tartásával, szabálytalanul tűzött ki (B. II. 1632/1924. sz. magánúton beszerzett ítélet).

A szabályszerűtlenséggel kapcsolatos kérdés, vajjon lényeges alakszerűség hiánya-e, ha a zár alá vételt fogatosító hatósági közeg nem figyelmezteti a végrehajtást szenvedőt, illetve a zár alá vett dolog tulajdonosát a nála hagyott vagy reabízott dolog eltulajdonításának vagy elzálogosításának tilalmára s e tilalom megszegésének büntetőjogi következményeire (1881:LX.

t.-c. 74. §.)? Többen (*Schnierer*, 280., *Fayer*, II. 379., *Finkey*, 725.) ily esetben kizárják a 359. §. alkalmazhatóságát. *Részemről* így általánosságban nem oszthatom e nézetet, mert az a lényeges: tudott és illetőleg tudhatott-e a dolog tulajdonosa — figyelmeztetés hiányában is — a zár alá vétel tényéről s ennek arról a hatályáról, hogy a kérdéses dologgal immár rendelkeznie nem szabad; a legtöbb esetben ezekről magának a zár alá vételnek aktusából tudomást szerez a tulajdonos; a büntetőjogi következményekre való figyelmeztetés elmaradásához meg éppen alig fűzhető a büntetlenség, mert a bűnösség megállapításának feltételeként a cselekmény büntetendőségéről való tudat nem kívántatik meg.

A *Curia* sokáig nem alkalmazta a 359. §-t, amikor a szóbanforgó figyelmeztetés elmaradt (Bjt. 6. k. 276., 18. k. 142., 14. k. 158., 25. k. 118—120., 207., Grill, 8. k. 2069.); újabban a bűnösség mindannyiszor megállapítottatik, valahányszor a zár alá vett dolog tulajdonosa a zár alá vételről — habár nem is figyelmeztetés alapján, de — tudomást szerzett; így kimondotta a *Curia*, hogy a Btk. 359. §-ában körülírt bűncselekménynek nem ismérve az, hogy a végrehajtást szenvedett az elidegenítésnek büntetőjogi következményeire figyelmeztetve lett legyen és ennek elmulasztása nincs befolyással a végrehajtás hatályosságára sem; elég, ha a végrehajtást szenvedett annak dacára, hogy a foglalásról, az összeírt dolgoknak zár alá vételéről tudomást nyert s a zár alá vett s nála hagyott vagy reá bízott dolgokra nézve a Btk. 355. §-ában felsorolt cselekmények valamelyikét elköveti (Bj. dtár 6. k. 211.); a Btk. 359. §-ában meghatározott bűncselekmény az elidegenítésnek büntetőjogi következményeire való figyelmeztetés elmulasztása esetében is megállapítható, ha a bíróság vagy más hatóság által zár alá vett dolog tulajdonosa a foglalásról, illetve arról, hogy a dolgok zár alá vétettek s azok mint ilyenek hagyattak az ő őrizete és fizikai hatalma alatt, tudomással bírt (u. o. 7. k. 27., 9. k. 102., Bjt. 65. k. 108.).

2. A *jogszerűtlenség*, értve ezen itt a zár alá vételnek anyagjogi szabályba ütközését: általában nem érinti a Btk. 359. §-ának alkalmazhatóságát, mert ilyenmű kérdés eldöntésére nem lehet jogosult az érdekelt, — meg lévén az orvoslásnak a vonatkozó szabályokban meghatározott törvényszerű módja.

Curia: az a kérdés, vajjon a vádlott tartozott-e a végrehajthatóknak, az ügy elbírálásánál közömbös, mert még ha vádlott az eljárást az anyagi jog szempontjából sérelmesnek tartotta is, a formailag lényeges kifogás alá nem eső bírói zárt, mint hatósági intézkedést megsértenie nem volt szabad (B. II 6974/1925. sz. magánúton beszerezett ítélet).

Kivétel e tekintetben mégis, ha a zár alá vétel nemcsak jogszerűtlen, de egyben szabályszerűtlen is, amikor pl. az 1908:XLI. t.-c. 2. §-ában felsorolt végrehajtás alá nem eső s ennél fogva le sem

foglalható dolgok vétettek zár alá, amelyekkel ha a tulajdonos rendelkezik: e cselekménye nem esik a Btk. 359. §-a alá, mert az ily dolgok zár alá vétele joghatállyal nem bír (v. ö. *Degré Lajos* ellenkező nézetét, mely szerint a Vt. 51. §. (ma 1908:XLI. t.-c. 2. §-a) ellenére teljesített foglalás joghatályos mindaddig, míg annak semmissége jogerős bírói határozatban kimondva nincs; (Bjt. 56. k. 169.; *részemről* fenntartom eredeti tételemet — *Tanönyvem* I. kiad. II. 574. —, mert ily esetben a foglalás önmagában semmis s a vonatkozó bírói határozat csak konstatálja és nem konstituálja a semmisséget).

A *Curia* legutóbb jogegységi határozatban mondotta ki, hogy: nem állapítható meg a Btk. 359. §-a alá eső bűncselekmény, ha az árverés elől elvont ingóság mentes a végrehajtás alól s így foglalás alá vonható nem volt; a közadó-tartozások miatt folyó végrehajtási eljárás során az adóst megillető mentességre nézve — 1927. jan. 1-től kezdve — az 1927. évi 600. P. M. számú hivatalos összeállítás rendelkezései irányadók (v. ö. *Brommer*, Bj. Hat. Tárának összefoglalása, 1935. 59., de már előbb Bj. dtár 9. k. 103.).

c) A zár alá vett dolognak a tulajdonosnál hagyottnak vagy reá bízottnak kell lennie. Ha tehát a dolog a zár alá vételkor másnak (pl. a zárgondnoknak) birtokába kerül s ettől veszi el a tulajdonos saját dolgát, a Btk. 368. §-a alkalmazandó.

Igy a *Curia*: ha a kinevezett zárgondnok a lefoglalt dolgokat nem veszi birtokba, hanem a végrehajtást szenvedettél hagyja, ez a dolgok eltulajdonítása által a 359. §-ba ütköző cselekményt követi el (Bjt. 52. k. 226.); viszont a 368. §. alapján ítélte el a *Curia* vádlottat, ki a nála lefoglalt, de zárgondnoki kezelés alá adott tárgyakat eladta (u. o. 9. k. 34.); és ismét: akkor is a 359. §. alkalmazandó, ha nem a hatósági közeg, hanem a zárgondnok bízta ideiglenes megőrzés végett a lefoglalt ingókat a tulajdonosra (u. o. 5. k. 150.).

6. Az *elkövetési tevékenység* ugyanaz, mint a sikkasztásnál, tehát az *eltulajdonítás* és az *elzálogosítás*. Az eltulajdonítás kifejezésen természetesen ehelyütt nem a tulajdonná tételt kell érteni, mert hisz a tettes tulajdonos, hanem a tulajdonjogot tevő ama részjogosítványok gyakorlását, amelyektől a zár alá vett dolog tulajdonosa el van tiltva, tehát a Btk. 355. §. 2. bekezdésében említett *elidegenítést*, *elhasználást*, a visszakövetelésre jogosult előtt való *eltagadást* és illetőleg a dologgal bármilyen más módon mint saját dologgal való *rendelkezést* (v. ö. e fogalmakra fent 34. l.).

Hogy a Btk. 359. §-ában meghatározott zártöréses sikkasztás tényálladékhöz — mint a *Curia* egyik ítéletében (Bjt. 66.

k. 332.) kifejezésre juttatja — a lefoglalt ingóságok *elidegenítése nem kívántatik* meg (helyesebben, hogy nem az elidegenítés vagy elzálogosítás az egyedüli elkövetési tevékenység), de be van ez a bűncselekmény fejezve a jogosított előtt való eltagadás, vagy azzal bármilyen más módon, mint sajátjával való rendelkezés által: az kétségtelen, ám ezzel a megállapítással a vitás kérdések még nem nyertek elintézését. Így különösen problematikus, vajjon elkövetési tevékenység-e az elrejtés, illetve az eltagadás akkor is, amikor a zár alá vett dolog tulajdonosa azt utóbb kézreadja, vagy amikor helyszíni szemle útján, vagy egyébként lefolytatott bizonyítás során megállapítást nyer, hogy a kérdéses dolgok vádlott birtokában vannak. *Illés* szerint a dolog egyszerű elrejtése vagy áthelyezése, ha az különben a tulajdonos birtokában van s árverés alá vonható, nem esik a 359. §. alá (v. ö. III. 205.). *Részemről* nem fogadom el e nézetet, mert amennyire a fellelést nem nehezítő áthelyezés (pl. szekrények egyik szobából a másikba vitele) valóban nem jelent zár alóli elvonást, annyira tilalom elleni rendelkezésnek minősül az elrejtés és pedig tekintet nélkül arra, vajjon a kérdéses ingók a tulajdonos birtokában maradtak-e vagy sem; az *elrejtés* — hacsak elő nem állítja a tulajdonos a dolgot az árverési eljárás befejezése vagy a további hatósági aktus előtt — a jogosult és illetőleg a hatóság jogával ellenkező rendelkezés, mert megghiúsítja a végrehajtató kielégítési jogának vagy a hatósági célrendelkezésnek érvényesítését, de egyben az ingóval mint a magáéval való rendelkezés fogalma alá esik. Ugyanez mondható az *eltagadásról*, mely szintén csupán abban az esetben nem minősül a „mint sajátjával“ rendelkezésnek, ha minden körülmény amellet szól, hogy a tulajdonos eljárása nem irányult a végrehajtató kielégítési jogának csorbítására, illetőleg a hatósági célrendelkezés meggátolására (lényegileg ugyanígy *Degré Lajos*, Bjt. 66. k. 84. és 330.). A *megrongálás* vagy *megsemmisítés* szintén annyi, mint a magáéval való rendelkezés, tehát megvalósítja a 359. §-ban meghatározott zártöréssé sikkasztás tényálladékát.

A bírói gyakorlatból figyelemre méltók a következő kijelentések: a tulajdonos felelős a más által történt, de általa megakadályozható eladásért (Bjt. 21. k. 253.), árverésnél, ha a végrehajtást szenvedett kijelenti, hogy a lefoglalt dolgot eladta, a 359. §. nyert alkalmazást, habár később kiderül, hogy a dolog nem adatott el (u. o. 18. k. 94., 47. k. 272.), árverés alkalmával a lefoglalt dolgok létezésének eltagadása a 359. §. alá esik (u. o. 34. k. 165.), lefoglalt dolgok elrejtése vagy eltagadása is megállapítja e vétséget

(u. o. 31. k. 228., 59. k. 126.), ki a lefoglalt és a nála talált dolgokat az árverés megkezdése előtt a bírói kiküldött előtt eltagadja, de azt még az árverés megkezdése előtt előállítja: nem büntetendő (u. o. 65. k. 143.), a lefoglalt ingók eltitkolása a bírói kiküldött előtt nem esik a 359. §. alá, ha nem állapítható meg az eltulajdonítási célzat (u. o. 65. k. 239.); ha a végrehajtást szenvedő a lefoglalt ingók hollétét a megkísérelt árveréskor a végrehajtó előtt eltagadta, a Btk. 359. §-a szerinti bűncselekmény megáll, jól lehet az ingó későbbi időpontban meg is van a végrehajtást szenvedő birtokában (u. o. 66. k. 84. és 330.); — kiemeli azonban a *Curia*, hogy az árverés megkezdése nem előfeltétel a 359. §-nál (u. o. 31. k. 13., 50. k. 22., 51. k. 34.), a 359. §-ba ütköző sikkasztás tényálladéka az árverés megkísérlése előtt is megállapítható és az eltulajdonítás ténye az árverési jkvön kívül más bizonyítási eszközzel is bizonyítható (jogegységi Bj. Hat. T. 1. k. 71.), — és tehat, hogy a végrehajtásilag lefoglalt ingóknak árverés előtti elidegenítése esetében a 355. és 359. §-okban meghatározott jogtalan eltulajdonítás az árverés megtartása nélkül is megállapítható (Bjogi dtár 4. k. 81.); egymagában az a tény, hogy a lefoglalt ingók az árveréskor nem voltak a helyszínen és nem találtak a végrehajtást szenvedett birtokában, nem valószínűsíti meg a 359. §. tényálladékát; vizsgálandó: hova lettek a lefoglalt ingók, miért nincsenek a végrehajtást szenvedő birtokában s a hiányzó ingók helyett bocsát-e a végrehajtást szenvedő más ingókat árverés alá (u. o. 7. k. 19.); a 359. §. alá eső bűncselekményt követi el az, aki a tulajdonjog fenntartásával vett gépet a vételár teljes kifizetése előtt elrejtette és azt az ellene vezetett biztosítási végrehajtás foganatosítása alkalmával a visszakövetelésre jogosított előtt eltagadta (u. o. 9. k. 142.); — a lefoglalt dolognak (bárka) bérbeadása nem esik a 359. §. alá (u. o. 7. k. 27.); az elzálogosítás elkövetési cselekedet (u. o. 7. k. 138.); felmentés a *Curia* által, mert az alsóbíróság nem állapította meg, miképpen használta fel vádlott a lefoglalt tárgyakat (Bjt. 47. k. 107.), és mert az alsóbíróság nem állapította meg, hogy vádlott a vetőmagból a megengedettnél nagyobb mennyiséget használt fel (u. o. 108.); a 359. §. alá eső bűncselekmény a lefoglalt dolog megsemmisítésével (bor kiöntése) is elkövethető (Bjogi dtár 9. k. 163.); a Btk. 359. §-ába ütköző bűncselekmény tényálladékát vádlottak megvalósították azzal, hogy mint a bíróság által zár alá vett ingók tulajdonosai a birtokukban hagyott ingóságokat beraktározva azokkal mint sajátjukkal rendelkeztek (B. III. 1355/1935. sz. magánúton beszerzett ítélet); M. I.-né vádlott a N. Z. követelése fejében bírósággal lefoglalt és nála hagyott teherautót, miután K. I.-t igénykeresetével már jogerősen elutasították, mint tulajdonos adta el, s ennek a cselekménynek véghezvitelét segítette elő K. I., midőn habár tudta, hogy a teherautó le van foglalva, annak M. I.-né által leendő eladása céljából vevőt szerzett; az alsófokú bíróságok a 355. §-ba ütköző sikkasztásnak minősítették a cselekményt; a *Curia* a Btk. 359. §-ba ütköző büntetést állapítja meg s M. I.-né tettesét, K. I.-t bűnsegédi minőségben bünteti (B. II. 3811/1934. sz. magánúton beszerzett ítélet).

7. A zártöréssé sikkasztás be van végezve, mihelyt az elidegenítés, elhasználás, eltagadás, vagy a mint magáéval rendelkezés, illetőleg az elzálogosítás megtörtént. A károsodás ugyan

nem eleme a zártöréssel sikkasztásnak, mégis tekintettel arra, hogy az 1881:LX. t.-c. 106. §-a értelmében a végrehajtást szenvedőnek jogában áll az összeírt ingóságok helyett más ingóságokat bocsátani árverés alá, következésképp ha el is idegenített a zár alá vett dolgokból, de azokat pótolta: jogsérelem hiányában nem büntethető (amennyiben azonban a pecsétet eltávolította, vagy a tartályt felnyitotta, a 360. §. alapján felelős, v. ö. fent 68. l.).

Kimondotta a Curia, hogy nem forog fenn e bűncselekmény, midőn vádlott az általa elidegenített lefoglalt dolog helyett mást bocsátott árverés alá s felperes ez ellen kifogást nem tett (Bjt. 46. k. 313.); de: a bírói zár alá vett dolgoknak az árverés alóli elvonása akkor is sérti a Btk. 359. §. által védett jogi érdeket, ha a végrehajtást szenvedőnek van lefoglalható más vagyona is (B. II. 2677/1926. sz. magánúton beszerzett ítélet).

A kísérlet kérdése a sikkasztásnál közölt szabályok szerint döntendő el (v. ö. fent 46. l.) annak megjegyzésével, hogy a vétés kísérlete nem büntetendő.

8. A bűnrészesség tárgyában az általános szabályok irányadók (de v. ö. fent 50. és 71. l.).

A joggyakorlat szerint segéd, ki a tulajdonos tudtával a dolgokat eladja (Bjt. 5. k. 150., 6. k. 349., 372., 8. k. 43, 28. k. 283.), ki a tulajdonos felhívására eladja a dolgokat (u. o. 29. k. 24.), ki az ingók lefoglalt voltát tudva, azok elszállítását eszközöli vagy abban részt vesz (u. o. 66. k. 74.).

9. A zártöréssel sikkasztás természetesen csak akkor állapítható meg, ha az elidegenítésre stb. a tettesnek nem volt joga és illetőleg ha az egyébként fennforgó jogellenességet valamely jogszabály nem zárja ki. Ily jogellenességet kizáró ok lehet a végszükség (Curia, Bjt. 7. k. 228.), továbbá a romlás veszélyének kitettség (Bjogi dtár 13. k. 14.).

Meg kell itt jegyezni, hogy sem a hitelező kielégítése, sem annak az elidegenítésbe való beleegyezése a jogellenességet nem zárja ki, mert e deliktum lényegileg a hatóság tekintélyén ejt sérelmet, ám akkor a jogellenességet a csupán vagyoniilag és másodsorban érdekelt hitelező beleegyezése nem szüntetheti meg. A felmentés azonban többnyire szándékhiány címén foghat helyt.

Curia: a Btk. 359. §-ába ütköző sikkasztásnak tekintendő bűncselekménynél teljesen közömbös az, hogy a végrehajtásilag lefoglalt ingók vételárát vádlott minő célra akarta fordítani, hanem ebben a tekintetben az a lényeg, hogy a lefoglalt ingók vételárát a végrehajtás útján zálogjogot szerzett hitelező követelésének kielégítésére fordította-e, — amely esetben a követelés megszűnése folytán a végrehajtási zálogjog is megarúvnán, az ingók

a végrehajtás elől elvontnak nem tekinthetők (B. II. 3811/1934. sz. magánúton beszerzett ítélet); a 359. §. csak akkor nem állapítható meg, amikor a zár alá vett ingó dolog eltulajdonítása akár a törvény, akár a hatóság rendelkezése, — akár végül a végrehajtató jogos engedélye folytán megengedettnek tekintendő (B. II. 6136/1930. sz. magánúton beszerzett ítélet).

10. A cselekmény csak szándékosan elkövetve büntetendő. A gondatlanságból elkövetés ugyan képzelhető, de törvényrendekezés hiányában nem büntetendő.

A szándék tudati elemének át kell fognia az összes tényállásbeli elemeket; a jogellenesség tudatának is meg kell lennie és illetőleg szándékhiány címén felmentő ítélet hozandó, ha a tettes az elidegenítésre magát jogosultnak hihette. Áll ez különösen akkor, mikor a végrehajtást szenvedő a zár alá vett dolog elidegenítése előtt tartozását kifizeti (de nem azért, mintha ezzel a zár is önként elenyészne, mint Illés III. 203. állítja, mert a zár csak a törvényszerű feloldással szűnik meg), vagy amikor a foglaltat az elidegenítésbe beleegyeznek, vagy amikor a végrehajtást szenvedő azért adja el a zár alá vett dolgot, hogy a vételárból a hitelezőt kielégítse, amit meg is tesz (mindezekben az esetekben az elidegenítés ugyan jogellenes, de mert a tettes jogot vélt gyakorolni, a Btk. 82. §-a alapján felmentendő).

A Curia idevágó kijelentései: felmentés, midőn vádlott a lefoglalt dolgot eladta, de a vételárat adósságának törlesztésére fordította (Bjt. 12. k. 56., 319., 58. k. 334, 20. k. 182, 25. k. 121, 122, 32. k. 190, 60. k. 24., Bjogi dtár 4. k. 69., 6. k. 175., 13. k. 14.; v. ö. e kérdéshez Schwartz Zs., Bjt. 16. k. 373., Vargha Ferenc, Jogt. K. 1887. 83., Nagy Elek, u. o. 149., Havas Jenő, Ügyv. L. 1893. 260., Posoni Gábor, u. o. 1889. 35.), de elítélés, mert a hitelező kielégítése a hatóság tekintélyét sértő cselekmény büntetőségét nem szünteti meg, hanem csak enyhítő körülmény (Grill, 8. k. 2082—2085., 11. k. 365., 12. k. 289, Bjt. 48. k. 105, 49. k. 124, 64. k. 208. 225., 65. k. 84., 66. k. 6. l.); a bűnösséget nem zárja ki, hogy a sértett hitelező foglalás után részletfizetést engedélyezett vádlottnak (Bjt. 66. k. 288., 74. k. 180., Bj. Hat. Tára 5. k. 535.); a 359. §-t nem zárja ki az a körülmény, hogy a végrehajtó a követelés kiegyenlítésére halasztást engedélyezett (Bjt. 68. k. 221.); a lefoglalt és eladott dolgok becsértékének lefizetése esetében: felmentés (u. o. 18. k. 333., de elítélés Bjt. 65. k. 387.); jóhiszeműség alapján felmentés, midőn vádlott a követelt összeget saját ügyvédjének törlesztés végett megküldötte (u. o. 15. k. 104.); felmentés, midőn a nő a férjével vezetett végrehajtásnál lefoglalt élelmi szerekét férje utasításához képest felhasználta (u. o. 24. k. 35.), midőn vádlottak a lefoglalt szalonára igényperert indítottak s ennek tartama alatt azt elfogyasztották (u. o. 54. k. 88.), midőn vádlott jogosan tehetette fel, hogy a közte s a végrehajtató közötti történt megállapodás folytán szabad rendelkezési jogát visszanyerte (u. o. 64. k. 71., 66. k. 142.); a pénzbüntetés behajtásának fefüggesztése nem joga-

sítja fel végrehajtást szenvedett a pénzbüntetés behajtása céljából lefoglalt dolgok elidegenítésére (u. o. 42. k. 238.); nem forog fenn e deliktum, ha a vádlottat végrehajtató képviselőjének megbízottja hatalmazta fel a lefoglalt ingók elidegenítésére; ha a végrehajtató oly feltétel mellett engedte meg vádlottnak a lefoglalt ingók elidegenítését, hogy vádlott azok befolyó vételárát végrehajtató követelésének törlesztésére fordítsa, vádlott pedig az ingókat elidegenítvén, a vételárát nem fordítja e célra: a 359. §. szerinti sikkasztás megállapítandó (u. o. 65. k. 314.); a jogellenesség tudatának fennforgása abból a tényből állapítható meg, hogy a végrehajtási eljárás befejezése után a végrehajtó vádlottal találkozott s közölte vele, hogy ellene végrehajtást fogatosított és mely tárgyakat foglalt le (Bjogi dtár 6. k. 211.); F. M. és neje vádlottak az ellenük 1933. febr. 10-én V. K. sértett javára 755 P lakbértartozás erejéig fogatosított biztosítási végrehajtás alkalmával 220 P becsértékben lefoglalt ingókat 1933. febr. 22-én eladták 600 P-ért G. H. vádlottnak s a kapott vételárból 290 P-t házbértartozásuk apasztására fordítottak, a többit pedig felélték; G. H. vádlott pedig az adott 170 P kölcsön levonása után fennmaradó vételárát kifizetve a kérdéses végrehajtás útján lefoglalt ingókat — bár a házfelügyelő ez ellen tiltakozott, sőt azt is közölte vele, hogy a bútorok le vannak foglalva — nyomban elvitette; F. M. és neje vádlottak a végrehajtási zár alá vételnek azt a célját, hogy a zár alá vett dolgok értéke — és nem csupán azok becsértéke — a végrehajtató követelésére fordíttassék, megíúsították; mint a bíróság által zár alá vett kérdéses dolgok tulajdonosai a náluk hagyott ezeket a dolgokat jogtalanul eltulajdonították az által, hogy azokat elidegenítették; G. H. vádlott pedig a nevezett két vádlott-társra ezen cselekményének elkövetését szándékosan előmozdította; a kérdéses lefoglalt ingóknak elidegenítése által a végrehajtató sértett jogsérelmet szenvedett; mindhárom vádlott nem jóhiszeműen, hanem jogsértő szándékkal cselekedett; F. M. és neje vádlottak a Btk. 359. §-ában meghatározott bűncselekmény alkotó elemeit, G. H. vádlott cselekménye pedig az ebben való bűnsegédi bűnrészesség ismérveit valószínűsíti meg (B. II. 3221/1935.); a megkárosítási szándék nem eleme a 359. §-ban meghatározott bűncselekménynek (B. II. 7277/1930. sz. magánúton beszerzett ítélet).

11. A büntetés tárgyában a 359. §. úgy rendelkezik, hogy e cselekmény a 358. §-ban foglalt megkülönböztetés szerint egy évig terjedhető fogházzal, illetőleg öt évig terjedhető börtönnel büntetendő. Itt is a kétszáz pengő értékhatár válaszolja el a vétséget a büntettől. Tekintettel arra, hogy ehelyütt nyilván csak a hitelezőnek stb. okozott kár lehet irányadó, az állandó és helyes birói gyakorlat szerint a minősítésnél mindig a kisebb érték veendő alapul oly értelemben, hogy vétség állapítható meg, ha akár a követelés, akár a zár alá vett s elidegenített dolog értéke, illetve becsára nem haladja meg a 200 pengőt (Bjt. 13. k. 233., 14. k. 375, 22. k. 26, 28. k. 43. és a 11. k. 290. és 321. lapon közölt megbeszélések); sőt kimondotta a *Curia*, hogy vétség állapítható meg, midőn a követelés és a lefoglalt elide-

genített dolgok értéke is 100 frtot (200 pengőt) meghaladt, de az árverés után fedezetlenül 100 frton (200 pengőn) aluli értékű követelés maradt (Bjt. 33. k. 16.); büntett tehát csak akkor állapítható meg, ha mindkét érték meghaladja a 200 pengőt (természetesen, ha nincs sértett hitelező, pl. közigazgatási zár alá vételnél, — úgy csak a zár alá vett dolog értéke jön figyelembe). Egyebekben a minősítésnél nem a dolgok valószínűsített értéke, hanem a zár alá vételkor megállapított becsár határoz (Bjt. 22. k. 378.)

A Btk. 357. §-a a 359. §-ra nem hat ki, azaz a *visszaesés* nem minősíti büntette a zártöréssel sikkasztást (állandó gyakorlat, Bjt. 31. k. 373., 50. k. 282., 64. k. 94. és *Kiss Albert* megbeszélése a Bjt. 31. k. 373. l.), és tehát viszont a Btk. 359. §-ában meghatározott sikkasztás a Btk. 338. §-a szerint való minősítésnél számba nem vehető (elvi, Bjogi Hat. Tára, 4. k. 177. l.).

Mellékbüntetésként: a szabadságvesztés-büntetésen felül a hivatalvesztés is kimondandó (Btk. 359. §. 2. bek.). A politikai jogok gyakorlásától való felfüggesztés nem alkalmazható (Jogegys. hat. Bjt. 50. k. 322.).

12. Az anyagi halmazat és illetőleg egység szemszögéből hangsúlyozottan emelem ki, hogy pecsét-eltávolítás, helyiség- vagy tartály felnyitás kapcsán elkövetett zártöréssel sikkasztás esetében a konzumpció elvénél fogva csak a 359. §. alapján mondandó ki a bűnösség (v. ö. fent 71. l.). Egyebekben több dolog elidegenítése nem többség, hanem egység.

Curia: csupán egy bűncselekmény (359. §.) állapítható meg, mikor vádlott külön-külön eladta azokat az ingókat, melyeket különböző követelések erejéig nála lefoglaltak és utóbb felülfoglaltak (Bjogi dtár 10. k. 57., Bjt. 39. k. 24.), de anyagi halmazat csalással, midőn végrehajtást szenvedett a lefoglalt ingókat azzal adja el, hogy azok foglalásmentesek (Bjt. 63. k. 52.); vádlottak ellen három cég javára vezetett végrehajtásoknak különböző időben fogatosításakor a végrehajtási íjvekből megállapíthatóan minden alkalommal különböző, más és más ingóságok foglaltattak le, minélfogva vádlottak ellenében helyesen állapítható meg három rendbeli sikkasztásnak tekintendő büntett (B. III. 1355/1935. sz. magánúton beszerzett ítélet).

13. A Btk. 342. és 343. §-ai sem közvetlenül, sem a Btk. 358. §-ának ut. bek.-én keresztül ide nem hatván ki, a 359. §-ba ütköző zártöréssel sikkasztás esetében az eljárás mindig hivatalból indítandó meg.

14. Kiegészítésül ideiktatom az Egyes gabonaneműek értékesítése érdekében szükséges intézkedésekről szóló 1930:XXII. t.-c. 33. §-át, melynek értelmében: *Büntettet követ el és öt évig terjedhető börtönnel, hivatalvesztéssel és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztésével büntetendő a gabonajelzőjoggal terhelt gabona tulajdonosa, ha a 24. §-ban meghatározott kötelessége ellenére a gabonát elidegeníti, elhasználja, a hitelező előtt eltagadja, elzálogostja, megrongálja, megsemmisíti, állandó elhelyezésének helyét vagy módját megváltoztatja és ily cselekményével a hitelezőjének kárt okoz (kétszáz pengőn aluli kár esetén a cselekmény egy évig terjedhető fogházzal s a mellékbüntetésekkel büntetendő vétség; az eljárás csak indítványra indítható).*

III. RÉSZ.

A hűtlen kezelés.

15. §. Jogtörténet; jogösszehasonlítás.

I. **Jogtörténet.** Az ezidőszerint hűtlenség (Untreue, abus de confiance) néven ismert bűncselekmény csak a legutolsó időkben fejlődött önálló deliktummá, ami nem azt jelenti, mintha az egyáltalában kívül esett volna mindennemű büntetőjogi értékelésen.

A) 1. *Hammurabi* törvénykönyvében nyilván a letéttel hűtlenül bánó büntetése érte az ily visszaélés elkövetőjét; a 124. §. szerint, ha valaki másnak ezüstöt, aranyat vagy bármi néven nevezhető holmit tanuk előtt megőrzés végett ad át és ott, ahol átadta, eltagadják tőle: az ilyen emberre bizonyítsanak rá, mire mindent, amit letagadott, megkészszerelve köteles megadni; a 125. §. a hanyag háziurat kötelezi, hogy amennyiben a reábízott holmi odaveszett, azt teljes árban tartozik a holmi gazdájának megtéríteni; látható, hogy itt a sikkasztással kerül együvé a hűtlen kezelés bűntette. Távolról idevág a 43. fejezet (241—249. §§.), melyben a munkára kiadott szarvasmarhán esett kár megtérítésére kötelezéssel találkozunk (v. ö. *Kmoskó*, i. m. 43., 58—59.).

2. A bibliai *Sefár Habberith* lényegileg hasonló intézkedéseket tartalmaz, de figyelemre méltó a következő tétel: „ha rábizonyosodik a véték (a nála letett vagyont, mely hűségére bízott letagadja), adjon vissza mindent, amit csalárdsággal akart nyerni és azonfölül ötödrészt urának, kinek kárt tett volna“ (*Weiss*, i. m. 19.).

3. *Manu* törvényeiben szintén a letét fejezetében (9-ik fej.) találunk több oly rendelkezést, melynek a hűtlen kezelő alája esik (így a 191. art.: „ki a letétet nem adja vissza ... mint tolvaj büntetessék“), de érinti e bűncselekményt a szerződés-szegésről szóló 14. fejezet is; így a 219. art.: „ki valamely faluhoz vagy kerülethez tartozó egyesület tagjai közül esküt tesz egy szerződés megtartására, de azt kapzsiságból megszegi, az ilyent száműzze a király az országból“; némileg idevág a 231. art. is, mely szerint: „akikre közügyek vannak bízva, de akik elhanyagolják az ügyes-bajos embereknek dolgait, mivel égeti őket a pénzvágy tüze, azokat fossza meg a király mindenüktől“ (*Büchler*, i. m. 119., 124., 173. l.).

4. *Egyiptomban* a papyrus jog kevés adalékot nyújt; a letét hűtlen kezelése: súlyos büntett, az ú. n. dialúzis alá esett (*Taubenschlag*, i. m. 30.).

5. A *római jogban* a tutor s a letétörző hűtlensége infámiával sújtott (l. I. 6. § 5—7. D. de his, qui not. inf.; I. 4. § 1. D. de susp. tutor.), de gyakrabban csak mint delictum privatum került elbírálása alá (*Mommsen*, 734. s köv. l.); bár kétséges, de van némi valószínűsége, hogy az ilyenmű

cselekmények a *stellionatus* fogalma s következményei alá estek (Wächter, II. 394., D. 47. 20. fr. 3. §. 1.); a *stellionatus* szó gyöke *stellio*, melyen a skorpió egy neme értendő (Plinius a *Historia naturalis* 431. l.: *nullum animal fraudulentius invidere homini tradunt, inde stellionum nomine in maledictum translato*).

6. A *germán népjogokban* a sikkasztás (underslan) fogalmához áll közel annak cselekménye, ki mint a dolog őrzője vagy kezelője kárt okoz, de a tettes többnyire büntetlen; az izlandi Gragas a hűtlen kezelést külön tartja, de újításnak (nymaeli) minősíti a büntetéssel fenyítést (His, 161.).

7. Az *egyházi jogban* közelesik a hűtlen kezelés fogalmához az a deliktum, melyet elkövet, ki mint egyházi vagyton (dominium directum vel utile aut usufructus) kezelője kárt okoz (c. 5. X. 3. 13.) V. 5. *Hollweck* I. m. 246.

8. A *Carolina* már igen közel jut a hűtlen kezelés deliktumának lényegéhez, mikor a „Straff der jhnen so mit vertrauter oder hinderlegter habe vngetrewlich handelt“ című 170. art.-ában ímígyen rendelkezik: „Item welcher mit eyns andern güttern, die jm inn guttern glauben zu halten vnd verwaren gegeben sein, williger vnd geuerlicher weiss, dem glaubiger zu schaden handelt, solch missethatt, ist eynem diebstall gleich zu straffen“.

9. A későbbi német jogfejlődés során különös jelentőséggel bír az 1577. évi *Reichspolizeiordnung*, mely 32. titulussában a gyámok által elkövetett hűtlen kezelés deliktumát kiemeli („Vervortheilung bei seinem Pflegekind oder dessen Güter“). A későbbi jogforrások a gondnokokra s általában minden vagytonkezelőre kiterjesztik e fogalmat (*Binding*, *Lehrb.* I. 395.). Az 1794. *porosz Landrecht* (XX. §§. 1328—1376.) már igen részletes szabályokat ad, de a csalással foglalja össze e bűncselekményt.

10. Teljes önállóságra s különállásba legelőször az 1810-iki francia *code pénal*-ban jut a hűtlen kezelés „abus de confiance“ címen.

B) Hazai jogunkban az első nyomot Werbőczy Hármaskönyvében találjuk, mely az I. 123. titulus alatt nemcsak általában nyújt igen figyelemreméltó szabályokat, de büntetőjogi szemszögből is felkelti az érdeklődést. A bevezető szavak arra utalnak, hogy a gyámok tiszte és kötelessége, hogy a gyámgyermek gyámságát híven és becsületesen (fideliter et probe) viseljék; mert — folytatja az I. §. — ha kitűnik, hogy gyanusak (fuerint in suspicione) és a gyámságot hűtlenül és gonoszul (maleque et sinistra tutelam gessisse), nemcsak a gyámság tisztétől és kezelésétől kell őket elmozdítani, hanem ezenfelül, ha a gyámgyermek vagyona és anyagi javára nézve találják és tudják gyanusaknak, a gyámgyermek javára kétannynak visszatérítésében kell őket elmarasztalni (ha per dolgában jártak el helytelenül és hűtlenül, ebből örökké tartó becstelenségnek kell következnie: infamia sempiterna inde sequi debet); a gyanusvá válás több oka közül idézem a következőket: ha a gyámok saját fekvő jószágait esztelenül elhárásolják (3. §.: si bona eorum propria stulte consumunt), ha felettte szegények (7. §.: si sunt nimium pauperes), ha félő, hogy az árvák fekvő jószágainak eltulajdonítására sóvárognak és azokat a maguk részére bitorolni törekszenek (9. §.: pro se usurpare contendunt).

A bírói gyakorlatban ezek a rendelkezések egyéb vagytonkezelőkkel szemben is alkalmazásra találtak (1655:LV. t.-c.), viszont az ilyenmű cse-

lekmények elég gyakran a sikkasztás vagy csalás címén estek büntetés alá (Bodo, Huszty, Vuchetich).

Javasataink közül különösen az 1843. évi szőlő részletesen a gyámok és gondnokok hűtlenségéről (55. fej.) és az ügyészek és mérnökök hűtlenségéről (56. fej.); az elpazarlás a kár kétszeri megtérítésével, esetleg fogással büntetendő (538. §.), ha pedig bebizonyosodik, hogy az árvai vagyton haszonlesésből vagy bármely vétkes célból szándékosan hűtlenül kezelte, a kárnak megtérítésén felül, mint tolvaj fog büntettetni (539. §.); büntetés alá esnek a zár- és tömeggondnokok, ha közfelügyelet alatt kezelnek valamely magánértéket, ha a kezelésben tudva és szándékosan hűtlenséget követnek el (591. §.).

Btűnk alkotója figyelemmel arra, hogy „a forgalmi életnek szükségei ma már tágultak, és ez okból a társadalmi érdek követeli, hogy a hűtlen kezelés miatti büntetés ne csupán a hatósági megbizással visszaélőket érje“, büntetés alá vonja a hűtlen kezelést úgy, „ha azt nyilvános vagy nyilvánosnak tekinthető állásban levő személy követi el“, valamint „ha az más, csupán magán személyek által követetik el“ (Löw, II. 708.).

II. **Jogösszehasonlítás.** E munkálatnál segítségünkre jön *Freudenthal*-nak, *Die Untreue* című tanulmánya (v. ö. *Vergl. Darst.* VIII. k. 126—136. l.), mely kiegészül természetesen az azóta ismertté lett törvénykönyvek és javaslatok vonatkozó intézkedéseivel. Külön csoportba foglalhatók azok a törvényhozási munkálatok, melyek a hűtlen kezelés fogalmát nem ismerik, vagy bár büntetés alá vonják az annak keretébe illeszkedő tényállásokat, de egészen különleges szemszögből és konstrukcióban, — és ismét külön csoportban mutathatók be e bűncselekményt öndöntő kódexek és javaslatok.

A) Nem ismerik a hűtlen kezelés önálló törvényes fogalmát:

1. Az 1810. francia *code pénal* 408. art.-a, melynek érvényben levő szövegét az 1863. évi máj. 13-iki törvény adja, és az „Abus de confiance“ cím alatt szől e visszaélések büntetéséről, a meghatározott törvényes fogalom azonban lényegileg a sikkasztási tényállást öleli fel; az elkövetési cselekvés ugyanis eltulajdonítás („quiconque aura détourné ou dissipé“, v. ö. *Chauveau et Hélie*, *Théorie du code pénal* V. 472.), s a tevékenységi tárgy a reábizott dolog („remis á titre de louage, de depot etc.“ Csekély eltéréssel ugyanígy az 1934. évi francia *jav.* 455. art.-a. A *code de commerce* 596. art.-a s az 1889. márc. 4. trv. 24. art.-a már önálló deliktumként bünteti a tömeggondnok s felszámoló hűtlen kezelését.

2. A *belga btk.* 491. art.-a szóhangzatában ugyan eltér a francia *code* 408. art.-ától, de lényegileg szintén sikkasztást lát e deliktumban.

3. Az 1889. évi olasz *codice* 417. art.-a, mely a „Delle appropriazioni indebito“ című fejezetben találja helyét, szintén inkább sikkasztásról szől, mert az elkövetési cselekvés itt is az eltulajdonítás („chiunque si approprii...“) s a tárgy a reábizott dolog („una cosa altrui che gli sia stata affidata o consegnata per qualsiasi titolo...“), csekély eltéréssel így az 1930. olasz *btk.* 646. art.-a.

4. Az angol jog bünteti a reábizott dolgok csalárd felhasználását (fraudulent misappropriation of property), de mint lopást (larceny) s ezzel a római jog *furtum* fogalmához közelít (ugyanígy az 1879. angol *jav.* 246. s k...v..

§§.). Ugyanígy az északamerikai s indiai btk. (ez utóbbinak elnevezése: criminal breach of trust, de a cselekmény voltaképpen sikkasztás).

5. Az 1881. évi holland btk. a sikkasztás fogalma alá vonja a hűtlen kezelés tényálladékát.

6. Az 1890. évi jún. 20-án kelt svéd btk. a 22. fej. 14. §-ának helyén csupán a perbeli meghatalmazottnak hűtlenségét emeli ki s szubszumálja egy nem eléggé világos törvényes fogalom alá (a vonatkozó törvényhely a család „Om bedrägeri och annan oredlighet” című fejezetbe igazodik).

7. Az 1908. évi siami btk. csekély változtatással a francia code rendelkezéseit veszi át, mégis v. ö. az erősen részletező 319. art.-t.

8. Az 1926. évi perzsa btk., melynek 10. fejezete ugyan a hűséggel visszaélés címet viseli, de ebben a hűtlen kezelésről nincs szó.

9. Az 1927. évi szovjet btk. a csalással helyezi egy vonalra e deliktumot.

10. Az 1928. évi chinai btk. 30. fejezetében a francia code-ot veszi alapul.

B) A hűtlen kezelést önálló deliktumként meghatározó törvényhozási munkálatok:

1. A legtöbb svájci kantonális btk.; így az 1824. okt. 6-iki baseli trv. 48. §-a („Beeinträchtigung fremder Rechte durch Untreue von Anwälten und Gewalthabern jeder Art”) s az 1846. aug. 1-én kelt baseli trv. 70. §-a („Untreue der Anwälte und Geschäftsleute”); St. Gallen 1885-iki trve (178. art.: strafbärer Vertrauensmissbrauch); Solothurn (1885. tkv. 160. §.), Neuenburg (1891. tkv. 392. art.) a német btkhöz csatlakoznak. A svájci javaslatok is önállósítják e deliktumot; így az 1915. évi jav. 140. art.-a: „Wer jemanden an Vermögen schädigt, für das er zufolge einer gesetzlichen oder einer vertraglich übernommenen Pflicht, sorgen soll, wird mit Gefängnis bestraft”; — a nyereségvágyból elkövetés súlyosabb büntetés alá esik s ha a cselekmény hozzátartozók sérelmére követtetett el, az eljárás indítványra indul meg.

2. Az 1871. évi német bir. btk. 266. §-a felsorolja részletesen az elkövetők különböző kategóriáit s büntetni rendel: „wenn sie absichtlich zum Nachteile der ihrer Aufsicht anvertrauten Personen oder Sachen handeln”, — ha a felhatalmazottak „über Forderungen oder andere Vermögensstücke des Auftraggebers absichtlich zum Nachteile desselben verfügen”, — ha egyéb megjelölt személyek: „bei den ihnen übertragenen Geschäften absichtlich diejenigen benachteiligen, deren Geschäfte sie besorgen”; a vagyoni haszonszerzés céljából cselekvés súlyosabb büntetés alá esik. Figyelemre méltó az 1927. évi Reichstagsvorlage 348. §-a: „Wer die ihm durch Gesetz oder Rechtsgeschäft eingeräumte Befugnis, über fremdes Vermögen zu verfügen oder einen anderen zu verpflichten, wissentlich missbraucht und dadurch dem anderen Nachteil zufügt, wird mit Gefängnis bestraft” (ugyanígy az 1930. évi Entwurf 348. §-a). A német btk. 266. §-a helyébe az 1933. évi máj. 26-iki trv. rendeletéből a következő szöveg lépett: „Wer vorsätzlich, die ihm durch Gesetz, behördlichen Auftrag oder Rechtsgeschäft eingeräumte Befugnis, über fremdes Vermögen zu verfügen, oder einen anderen

zu verpflichten, missbraucht, oder die ihm kraft Gesetzes, behördlichen Auftrags, Rechtsgeschäfts, oder eines Treuverhältnisses obliegende Pflicht, fremde Vermögensinteressen wahrzunehmen, verletzt, und dadurch dem dessen Vermögensinteressen er zu betrachten hat, Nachteil zufügt, wird wegen Untreue ... bestraft. ... Ein besonders schwerer Fall liegt insbesondere dann vor, wenn die Tat das Wohl des Volkes geschädigt oder einen anderen besonders grossen Schaden zu Folge gehabt oder der Täter besonders arglistig gehandelt hat.” A német nemzeti szocialista büntető tervezet Dahm szövegezésében (v. ö. Bericht, 1935. 343.) a következő meghatározást javasolja: „Treubruch. Wer die ihm auf Grund einer Treuverhältnisses obliegende Pflicht, fremde Vermögensinteressen wahrzunehmen, verletzt, oder es böswillig unterlässt, fremde Vermögensinteressen wahrzunehmen, obwohl er kraft eines Treuverhältnisses dazu verpflichtet ist, und wer dadurch dem, dessen Vermögensinteresse er zu betreuen hat, Nachteil zufügt, wird mit Gefängnis bestraft”.

3. Az 1851. osztrák btk. 181. §-a tulajdonképpen a sikkasztásszerű Veruntreuung meghatározása alá vonja a hűtlen kezelést, de a 101. §-ban (Missbrauch der Amtsgewalt) büntetni rendeli azt a hivatali megbizottat, ki „um jemanden ... Schaden zuzufügen, was immer für einen Missbrauch macht”. Az 1912. évi Regierungsentwurf 410. §-a Vertrauensmissbrauch cím alatt bünteti azt, ki idegen vagyon kezelésével lévén megbízva, más kárára kötelességellenesen cselekszik abból a célból, hogy magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen (1. pont), — az ügynököt, ki valamely reábizott ügylet ellátásánál megbizója kárára kötelességét megszegve oly célból működik, hogy magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen (2. pont), végül azt a jogképviselőt, ki a reábizott jogügyletben felének kárára másnak tanáccsal vagy segítséggel szolgál (3. pont); súlyosabb a büntetés, ha a tettes a cselekményt törvény vagy közhatóság által reábizott vagyonkezelés körében követi el (v. ö. Angyal, Osztrák btkjavaslat, 1911. 97.).

4. Az 1889. évi finn btk. 38. fej. 1. §-ában határozza meg az „epäreheflisydestä” néven e deliktumot, melyet elkövet az a gyám s más felsorolt vagyonkezelő, ki a reábizott ügyvitel során annak, kinek érdekeit ővni kötelessége, szándékosan kárt okoz.

5. Az 1902. évi norvég btk. 26. fejezetében, melynek címe a család és hűtlen kezelés (Bedrägeri og Utroskab) a 275. §. alatt szól e bűncselekményről, melyet az követ el, ki azon célból, hogy magának vagy másnak jogtalan hasznot szerezzen, vagy másnak kárt okozzon: más ügyeit, melyeknek ellátása reá van bízva, elhanyagolja vagy e minőségében a megbízó érdekei ellen cselekszik („eller Tilsyn, eller med Hensyn til disse handler mod Vedkommendes Tarv”).

6. Az 1896. évi bulgár btk. szintén a csalással foglalja egy fejezetbe (27. fej.) e deliktumot, melynek meghatározása a 349. art. szerint a következő: aki idegen vagyont, mely őrizetére vagy kezelésére van bízva jogtalanul megrövidít, fogházzal büntetendő.

7. Az 1907. évi japán btk. ugyan a család és zsarolás fejezetében (37. fej.) szól a hűtlen kezelésről; a 247. §. szerint büntetendő, ki mások ügyeit

ellátva haszonszerzési vagy károkozási célból hatalmi körét meghaladó cselekményt követ el.

8. Az 1924. évi görög javaslat a vagyoni jogok elleni bűncselekményekről szóló 29. fejezetbe sorozza be a hűtlen kezelést, melyet a 363. art. szerint az követ el, aki más vagyonát, mely törvény vagy jogügylet folytán gondjaira vagy kezelésére van bízva (akár egészben, akár részben, akár csak egy meghatározott cselekmény keretében): megkárosítja.

9. Az 1925. évi cseh-szlovák javaslat 318. §-a szerint büntetendő, ki mások vagyonának vagy jogügyleteinek igazgatásával megbízva kötelességét azok kárára abból a célból szegi meg, hogy magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen vagy másnak kárt okozzon.

10. Az 1930. évi dán btk. a vagyon elleni bűncselekményekről (Berigelsesforbrydelser) szóló 28. fejezetében a 280. §. alatt határozza meg a hűtlen kezelés (Mandatsvig) deliktumát, melyet elkövet, ki azon célból, hogy magának vagy másnak jogtalan hasznot szerezzen, másnak vagyoni kárt (Formuetab) okoz az által, hogy 1. az ennek nevében joghatályos cselekvésre jogosító hatalmával visszaél vagy hogy 2. mások vagyoni érdekeinek kötelező képviselőjében (det paahviler ham at varetage for den anden) ezek haszná ellenére (mod dennes Tarv) cselekszik.

11. Igen egyszerű az 1933. évi lengyel btk. 269. §-ának meghatározása: aki törvény vagy megegyezés alapján mások vagyoni ügyeinek ellátásával foglalkozik s ezek kárára cselekszik ... büntetendő.

12. Az 1933. évi oláh javaslat rendelkezési a következők: 551. §.: aki más vagyonának kezelésével, őrzésével vagy felügyeletével van megbízva és ebben a minőségében annak, akinek érdekeit támogatni tartozik anyagi kárt okoz, a hűtlen kezelés bűncselekményét követi el; súlyosabb a büntetés, ha a tettes a cselekményt anyagi haszon szerzése céljából követte el (további részletezések az 552. §-ban); az 553. §. értelmében az eljárás indítványra indul meg, de hivatalból, ha az elkövető gyám, gondnok stb., általában ha közmegbízott.

13. Az 1933. évi lett btk. 544. §-a bünteti azt, ki szerződés vagy törvény alapján, vagy mint megbízás nélküli ügyvivő idegen vagyont kezel s jogkörével tudva megbízójának illetve az érdekeltnak kárára visszaél, amelyben valósággal kárt is okozott; a gyám, gondnok súlyosabb büntetés alá esik, súlyosabb büntetés éri azt is, ki 1000 Lat értéket meghaladó kárt okozott.

16. §. A hűtlen kezelés bűncselekményének jogi természetete.

A hűtlen kezelés bűncselekményének törvényes fogalmát meghatározó büntetőjogszabály és illetőleg maga a törvényes fogalom egészen sajátos feladatok elé állítja az elemzésre vállalkozó dogmatikust. Minden deliktum-fogalom elemeinek joglogikai kifejtése előtt mellőzhetetlen a kérdéses bűncselekmény lényegének, jogi természetének megismerése, ami rendszerint nem is ütközik nagyobb nehézségbe. Ám a hűtlen kezelés bűncselek-

ménye ebből a szemszögből a szokottnál élesebb megfigyelést követel annál fogva, mert mióta a deliktum az egyes törvényhozási munkálatokban kivált a sikkasztás, csalás és egyéb rokontermesztű bűncselekmények kategóriáiból s önállósult, nem kevesebb, mint három egymástól eléggé eltérő felfogás alakult ki annak lényegszemlélete terén. E három elmélet bemutatása önmagában is elengedhetetlen, de annyival is inkább szükséges, mert meg kell állapítanunk, hogy a Btk. 361. §-ában olvasható törvényes fogalom azok közül melyikre támaszkodik, amely megállapításnak nem csupán elméleti, de gyakorlati szemszögből is igen nagy a jelentősége, mert a jogszabályalkalmazás során felmerülő vitás kérdések helyes eldöntése a legszorosabban összefügg a lényegszemlélet eredményeként jelentkező állásfoglalástól.

Bocsássuk előre mindenekelőtt a Btk. 361. §-ának meghatározását, melynek értelmében: hűtlen kezelést követ el az, aki idegen vagyon kezelésével, gondozásával vagy felügyeletével van megbízva és ezen minőségében annak, kinek érdekeit előmozdítani kötelessége, tudva és akarva vagyoni kárt okoz, — és lássuk ezután az egyes elméleteket.

1. A visszaélés elmélete (Missbrauchstheorie). Megalapítója Binding (v. ö. Lehrb. I. 395—398.), ki szerint hűtlen kezelés (Untreue): idegen vagyonnak szándékos és jogellenes károsítása a hivatott kezelő vagy őrző részéről a törvényileg ennek biztosított hatalommal való visszaélés útján (Untreue ist die vorsätzlich rechtswidrige Schädigung fremden Vermögens seitens berufenen Verwalters oder Behüters durch Missbrauch der ihm gesetzlich zuerkannten Machtstellung); rövidebben: hűtlen kezelés a jogszerű képviselői hatalommal való visszaélés útján elkövetett vagyoni károsítás. Ezzel a beállítással Binding egyfelől a csalástól, másfelől a sikkasztástól kívánja a hűtlen kezelést elhatárolni. A csalástól az a körülmény választja el a hűtlen kezelést, hogy míg a csalásnál a tettes a károsítani célzott személy akaratát tévesztéssel mintegy szövetségesévé teszi, — addig a hűtlen kezelés tettese abban a reá nézve szerencsés helyzetben van, hogy idegen vagyonnal jog szerint rendelkezik; e vagyonnak tehát legnagyobb ellensége ép az, kire annak kezelése, gondozása, őrzése reá van bízva s akivel szemben a vagyon alanya erélyes védelemre szorul. A sikkasztástól viszont abban különbözik a hűtlen kezelés, hogy míg a sikkasztó birtokában levő idegen dolgot tulajdonft el és tehát az elkövetési cselekvés a tu-

lajdonost illető jogok (elidegenítés, elhasználás stb.) gyakorlásában áll, — addig a hűtlen kezelés vétségének elkövetője az őt jogszerűen megillető hatalmi helyzettel visszaél vagyoni károkozás céljából. A hűtlen kezelés tehát bár vagyoni elleni deliktum, de ezek mindenikétől eltér, önálló jelleget ölt és — mint *Binding* mondja — „ist nur in ihrer eigenen Form begehbar“ (i. m. 397. l.). Ez a nézet jut kifejezésre a Reichsgericht több ítéletében is, így: „Das Wesen der Untreue besteht in der missbräuchlichen Ausnützung der Vertretungsmacht zum Nachteil des Vertretenen“ (Entsch. 65. k. 334.). Ennek a nézetnek követői: *Frank*, 602., *Gerland*, 517., *Kohler*, 126., *Hippel*, 263., *Cartier*, Der objektive Tatbestand der Untreue, 1902. 3., 96., *Hegler*, Arch. für Rechts- und Wirtschaftsphilosophie, 10. k. 152., *Leopold*, Zum Tatbestand der strafbaren Untreue, 1908. 25., 36—38.

2. A bizalomtörés elmélete (Treubruchstheorie) szerint a hűtlen kezelés lényege oly személyeket terhelő kötelességnek kártokozó megsértése, kik különös hűségre vannak kötelezve a kezelésük, gondviselésük alatt álló vagyon alanyai irányában; rövidebben: hűtlen kezelés: a tettes részéről a beléje helyezett bizalommal való visszaélés során elkövetett vagyont károsító cselekmény (így *Schwartz*, Komm. ad 266. §. 1., *Meyer-Allfeld*, 485., *Ammon*, Die Untreue, 1894. 1—7., 60., *Engelhardt*, Die Untreue 1902. 11., *Konrad*, Die Untreue des Bevollmächtigten 1900. 21., *Hellmuth Mayer*, Die Untreue, 1926. és legutóbb a Strafrechtskommission álláspontra nyomán *Dahm*, v. ö. Bericht, 1935. 334.). E nézet szerint a tettes és sértett közötti bizalmi viszonynak nem kell jogon nyugvónak lennie, elég annak ténylegessége. *H. Mayer* (Die Untreue im Zusammenhang der Vermögensverbrechen, 1926.) újabban annyiban tér el ez alapelmelettől, hogy szerinte a hűségre kötelezett személy s a vagyonalany közötti kötelezettségi vonatkozásoknak a belső viszonylatban nem kell jogon nyugvóknak lenniök, csak kifelé kell a képviseleti hatalomnak érvényes jogcselekményből eredőnek lennie. De ha a belső viszonylat akár a tettes kiskorúsága, akár turpis causa, akár jogtilalom címén érvénytelen, úgy a tényleges bizalmi viszonylatból büntetőjogi értékelés alá eső kötelesség nem származik (i. m. 252.). Ha viszont érvényes magánjogi szerződéses viszony forog fenn, úgy a büntetőjogi értékelés alá eső kötelesség megszegése egyben megszegése a tényleges bizalmi viszonyból származó kötelességnek, de nem megfordítva (i. m. 187—188.). Ez az elmélet

nyilván hűtlen kezelés címén büntetőjogi felelősségre vonja azt a részvénytársasági igazgatót, ki mértéken felüli tiszteletdíjat fogad el (*Frank*, 602. példája).

3. A jogi kötelezettség megsértésének elmélete, melynek *Freudenthal* (Untreue, Vergl. Darst. VIII. 116., 117.) a megalkotója, azt tanítja, hogy a hűtlen kezelés lényegileg az idegen vagyon kezelésével, gondozásával járó jogi kötelezettség megszegése („Die typische Art der Begehung von Untreue ist die Verletzung der Rechtspflicht zur Vermögensfürsorge“, v. ö. i. m. 117.). Közelebbről *Freudenthal* a következő helyzetképet rajzolja meg: a tettes a jog erejéből oly körbe jut, mely őt arra kötelezi, hogy idegen vagyoni érdeket gondjába vegyen; e jogi kötelességének eleget tesz, ha bizonyos tevékenységet (I.) kifejt; erre jogosult, de kötelezett is; — ám az a kör, melybe belejutott, megteremti annak tényleges lehetőségét, hogy másnemű, azaz olyan tevékenységet is kifejtessen, mely nem felel meg jogi kötelességének (II.); a tettes mármint gondozó kötelességének megszegésével e tényleges lehetőséget kihasználja, elkövet egy II. alá eső cselekményt s megkárosítja azt, kit érdekeiben védenie kell; a hűtlen kezelés sajátlagos vonása tehát az, hogy a tettes idegen vagyoni érdeken, annak gondviselésére irányuló kötelességét megszegve kárt okoz (így *Olshausen*, 1436., de ellene: *Leopold*, Zum Tatbestand d. strafb. Untreue, 1908. 58. s köv. l.).

Látásom szerint a Btk. 361. §-ában meghatározott törvényes fogalom a harmadik helyen ismertetett jogi kötelezettség megsértésének elméletén nyugszik. Kiténik ez főleg a hivatkozott szakasz keletkezésének történetéből. Az I. min. jav. 397. §-ának vonatkozó szövege (*Löw*, II. 707—709.) így hangzik: „Azon gyám stb., aki az ezen minőségében őt illető kötelességben hűtlenül a reábizott személy vagy ügy kárára jár el . . .“, mely szöfűzésből nyilvánvaló, hogy itt a kötelességsértésre helyezte a javaslat a súlyt s a bizalommal való visszaélést csak másodlagosan — a hűtlenül . . . jár el módhatározó felvételével — említi; kiténik ez e 397. §-hoz fűzött min. ind.-ból is, mely kihangsúlyozza, hogy amennyiben e cselekményt a nyilvános állással visszaélő kezelő követi el, ez a „cselekmény objektív bűnösségén fölül még a közhatóságnak vagy a közönségnek állásába, foglalkozásába helyezett bizalmát is megcsalja“; szóval az első javaslat szerint míg „a pusztán magánmegbizott“ cselekményének büntetést-érdemlőségét annak csupán a kötelességmegszegésben kifejezésre jutó

objektív bűnösség alapozza meg, addig a nyilvános állásban levő ezenfelül a bizalommal is visszaél. A típusos fogalom lényegét tehát a kötelességzegés teszi; a bizalommal való visszaélés csupán bűnösséget fokozó körülmény. A II. min. jav. 347. §-a már el is hagyja a *hütlenség* szót s csak annyit mond: „Azon gyám stb., ... aki az ezen minőségben őt illető vagy elvállalt kötelességben a reábízott ügy kárára jár el, és annak, akinek érdekeit előmozdítania kötelessége, vagyoni hátrányt okoz“. Ime itt még erősebben kidomborodik a kötelességsértés elméletének érvényesülése; a cselekménynek kifejezetten *kiemelkedő mozzanata a kötelességsértés*; a hütlenség már csak a cselekmény elnevezésében (*hütlenséggel*) marad meg. A képv. ház ig. bizottságának szövege, mely törvénné vált, szintén a kötelességet emeli ki (361. §.: „Aki ... ezen minőségében annak, kinek érdekeit előmozdítani kötelessége, tudva és akarva vagyoni kárt okoz“), s arra utal, hogy a cselekmény tulajdonképpen e kötelesség megsértésében áll; a hütlenség — a cselekmény elnevezésétől eltekintve — szóba sem kerül, de viszont amikor a 362. §. ama rendelkezését, mely szerint ha e cselekményt gyám stb. követi el, „a bűnvádi eljárás hivatalból indítandó meg“ az ig. biz. megokolja és azt mondja, hogy e „minősítésnek“ jellemzője, hogy: „az illető, kit idegen vagyon kezelésével a kormány vagy hatóság bízott meg, ezen állásával visszaélt“ — úgy ezzel — de csak ebben a vonatkozásban — a visszaélés elméletét is alapul veszi. Egy bizonyos, hogy a Btk. a bizalommal való visszaélés mozzanatát mellőzte és tehát a bizalomtörés elméletét nem tette magáévá; kitűnik ez nemcsak a már előadottakból, de a min. indokolás következő helyéből is: „a hütlenség ... felvétele ... igen messze vezetne; ... sokkal messzebbre, mint ameddig a hütlenségnek ezen különben is homályba burkolt s általános jelentésében *criminalisticailag nem értékesíthető eszmének* történelmi és dogmaticai vizsgálatában kiterjeszkedni lehet vagy szabad“; a továbbiakban azután határozottan kijelenti a min. ind., hogy: „a hűség megsértése s ami ehhez legközelebb áll: a bizalommal való visszaélés“ alapul nem vehető (Lőw, II. 688.).

De lege ferenda mindenesetre megfontolást érdemel, vajjon nem felelne-e meg a kezelővel, gondozóval, őrzővel szemben eléggé védtelen vagyonalany érdekeinek inkább a bizalomtörés elméletének vonalán megkonstruálható törvényes fogalom, mert annyi bizonyos, hogy a jogi kötelezettség megsértésének elméle-

tén nyugvó meghatározás aránylag szűk keretekre utal; így mindenképp büntetlenül maradnak oly esetek, melyekben az idegen vagyon kezelése, gondozása vagy felügyelete tárgyában átruházott hatalom csak tényleges és illetőleg megfelelő magánjogi alappal nem bír, pl. amikor a megbizásnál nem lettek az előírt formák megtartva, vagy a prokurista követte el a hütlenséggel a bank ügyfeleinek sérelmére (figyelemreméltó idevágólag a Strafsenat ítéletének megokolása, mellyel a felmentő ítéletet alátámasztja: „Denn als Prokuristen waren sie nur zu Vertretern ihrer Firma bestellt, um in deren Namen zu handeln, ohne dass dadurch bürgerlich rechtliche Beziehungen zwischen ihnen und den Kunden der Bank erzeugt wurden, und ihnen eine Befugnis zur Vertretung der Kunden zustand“ (v. ö. Entscheidungen 62. k. 18. 1.). A hütlenséggel jogi konstrukciójának kérdése mindenestre egyike azoknak, melyeknek helyes megoldására különös gondot kell fordítani a jövő törvényhozójának v. ö. idevágólag különösen Sauer, Kriminalsoziologie 1933. II., 496., Olshausen, 1435—1438. és Dahm, Treubruch, a Das kommende deutsche Strafrecht, Bes. Teil 1935. 335—338.).

17. §. Dogmatikai kifejtés.

1. A hütlenséggel kezelés fogalma alá — mint ez a Btk. által elfogadott kötelességsértés elméletének nyomán megállapítható — idegen vagyonnak megbizás alapján vállalt kezelésével kapcsolatos kötelességsértés következményeként előálló károsítás tartozik, — tehát oly többnyire cselekvéskomplexumból álló cselekmény, melynek elkövetőjeként szereplő egyén kárt okoz annak, kinek vagyoni érdekeit akár szerződésből folyólag, akár törvényen alapulólag képviselni kötelessége.

A dogmatikai kifejtésnél természetesen a közölt törvényes fogalmat veszem alapul.

2. Elkövetője tettesi minőségben e bűncselekménynek az a személy, ki idegen vagyon kezelésével, gondozásával vagy felügyeletével van megbízva. A megbizás lehet közjogi színezetű, avagy magánjellegű (szerződésen vagy más ezzel egyenlő megítélés alá eső egyéb jogviszonyon alapuló). A törvény fogalmi szempontból nem tesz különbséget a megbizásnak közjogi jellegű vagy magánjogi minőségű eredettsége között, de kell — mint ez a törvényszöveg további szavaiból („kinek érdekeit elő-

1./ Weintraub
2./ Roscher

mozdítani kötelessége¹⁾ kitűnik —, hogy a megbízás a megbízó érdekeinek előmozdítására irányuló jogi kötelességgel terhelje a megbízottat. Idetartoznak többek között: a cégvezető, a kereskedelmi alkalmazott, az intéző, számtartó stb., legyenek akár magánegyen, akár jogi személy vagyonának kezelésével, gondozásával vagy felügyeletével megbízva, — idetartoznak továbbá a Btk. 362. §-ában felsorolt személyek, így: a gyám, gondnok, zárt-, tömeg- vagy alapítványi gondnok, végrendeleti végrehajtó, valamely részvénytársulat vagy szövetkezet igazgatóságának, felügyelőbizottságának tagja, vagy általában olyan személy, ki idegen vagyon kezelésével hatóságilag van megbízva vagy arra hatóságilag fel van hatalmazva (az itt felsoroltak csak azért vannak kiemelve, mert az általuk elkövetett hűtlen kezelés tárgyában az eljárás hivatalból indul meg).

Kiegészíti e rendelkezést a hitelsértésről szóló 1932:IX. t.-c. 11. §-a, melynek értelmében: Akit csődeljárásban, csődönkívüli kényszerregezéségi vagy kényszerfelszámolási eljárásban az adós vagyonának kezelésével, gondozásával, felügyeletével vagy ezek ellenőrzésével megbíztak, ha megbízatása körében akár a hitelezőknek, akár az adósnak tudva és akarva vagyoni kárt okoz, hűtlen kezelés vétsége, illetve büntette címén a Btk. 361. §-ának első bekezdésében, valamint a Btk. 363. §-ában foglalt rendelkezések szerint büntetendő. A bűnvádi eljárást hivatalból kell megindítani.

Kérdés, lehet-e elkövetője a hűtlen kezelésnek a kiskorú gyermekeinek vagyonát kezelő szülő, a nő vagyonát kezelő férj, a közvagyon kezelésével stb. megbízott közhivatalnok s a felének érdekeit képviselni tartozó ügyvéd?

a) A szülő nézetem szerint nem lehet elkövető, mert nincs megbízva a vagyonkezeléssel; az 1877:XX. t.-c. 15. §-a értelmében ugyanis az atya atyai hatalmánál fogva kiskorú gyermekeinek vagyonát rendszerint (kivételek a 16., 24. és 25. §-okban) számadás terhe nélkül jogosítva van kezelni, tehát nem megbízásból ered a kezelés joga s bár e jogból egyszersmind kötelességek is hárulnak az atyára, ezeknek megszegése — mert nem megbízásból származnak — nem esik a Btk. 361. §-a alá (ez mindenestre hiánya a törvénynek s reávilágít arra, hogy a bizalomtörés elméletén alapuló konstrukció helyesebb); más az eset, midőn az atyát (tékozlás miatti gondnoksága alól történt fel-

mentése, vagy a vagyonkezelés tekintetében alkalmatlanságára következtetést engedő büntett miatt kiszabott büntetésének kiállása után) az 1877:XX. t.-c. 25. §-a alapján a gyámhatóság a vagyonkezeléssel megbízva (így Binding, I. 399., Frank, 603., Olshausen, 1449., ellenkezően Isadk, 245.).

b) A férj ugyan (kifejezett vagy hallgatóságos megbízás alapján) a házastársak közösségéből folyóan kezelje a nő szabadvagyonának (szabad vagyon a hozományon kívül a nőnek minden egyéb vagyona), s e kezelést a nő férjétől bármikor vissza is vonhatja s vagyonának kiadását követelheti, mégis, mert — ellenkező kikötés hiányában — a vagyon időközi jövedelméről számot adni nem tartozik, hanem azt úgy tekintheti, mint amellyel felesége a házassági terhek viseléséhez önként hozzájárult s amely vagyon jövedelmének ily célú felhasználására felesége őt feljogosította (Szladits, Magánjog, II. rész, 1935. 346—347., Kolosváry, i. m. 472.): a férj nem tekinthető a nő szabadvagyonára viszonylatában oly jogi formában megnyilatkozó megbízásra alapuló kezelőnek, gondozónak vagy felügyelőnek, amilyenre a Btk. 361. §-a utal és amely kezelésből a férjre a hűségkapcsolaton nyugvó bizalmi jellegű kötelességeknél erősebb jellegű jogi kötelességek hárulnak; következképp a férj habár — a kezeléssel kapcsolatos kötelességét megsértve — vagyoni kárt okoz is a nőnek, mégis, mert nem jogi, hanem csupán erkölcsi kötelességet sért és tehát csak a bizalmi elvárhatóságot csorbítja: nem követ el hűtlen kezelést (így: Frank, 603., Binding, I. 399., Olshausen, 1449.).

c) A közhivatalnok nyilván lehet akár hivatali állásából folyólag, akár hatósági megbízás folytán idegen vagyon kezelésével stb. megbízott egyén, s így ha illetén jogi kötelességének megsértésével vagyoni kárt okoz, hűtlen kezelés deliktumában bűnös, de mert ilyenkor mindig „hivatali eljárásában vagy intézkedésében“ szegi meg kötelességét: a megvalósított tényálladék a Btk. 471. §-ában meghatározott hivatali visszaélés vétségének törvényes fogalma alá esik, mely úgy a specialitás elvénél fogva, de mint súlyosabb büntetési tétel alkalmazását maga után vonó fogalom is kizárja a 361. §. szerinti minősítést, — sőt ez esetben: ha nem is okozott vagyoni kárt, a 471. §. alkalmazandó, amennyiben azon célból cselekedett, hogy „valakinek ... kárt vagy más sérelmet okozzon“; ha viszont azon célból szegte meg kötelességét, hogy „valakinek“ (Btk. 471. §.) és illetőleg „magának

vagy másnak jogtalanul vagyoni hasznot szerezzen" (Btk. 363. §.), úgy a 363. §. szerinti hűtlen kezelés büntette állapítandó meg terhére.

d) Az ügyvéd megbízás alapján jár el ugyan felének érdek-képviselőjében, de mert kötelességzegése speciális — és pedig a hűtlen kezelésnél súlyosabban büntetendő — büntett, melynek fogalmát a Btk. 482. §. határozza meg, amennyiben a kérdéses tényálladék magánhordja a 482. §-ban leírt ügyvédi büntett ismérveit, ez és csak ez, s nem a 361. §. alkalmazandó; ha a 482. §. ismérveinek valamelyike hiányzik, úgy a 361. §. (vagy esetleg a 355. §.) alkalmazhatósága fog helyt (III. 216. a 483. §. esetleges alkalmazását is lehetségesnek vitatja, de ez téves tétel, mert a 483. §. büntető ügyekre s az ügyvéd megvesztegetésére vonatkozik).

A megbízás adható szóval vagy írásban; lehet átmeneti vagy állandó jellegű; a forma — hacsak jogszabály nem követeli — közömbös; kell azonban, hogy a vagyonkezelésre vonatkozó jogi hatalom a megbízottra valósággal átruháztassék s ebből folyólag, hogy a megbízott a megfelelő kötelezettségekkel (ha nem is minden részletében, de általában) megterheltesék. A megbízás nélküli ügyvivő tehát semmiesetre sem lehet a hűtlen kezelés elkövetője (helyesen III. 216., 218., Finkey, 727.).

A bírói gyakorlatból idevágó megnyilatkozások: aki pactum reservati dominii mellett ingót kap birtokba, ez ingóságra elkövetheti a hűtlen kezelést (Curia, B. jogi dtár 6. k. 241., 7. k. 118.); elkövetheti e vétséget a bizományos (u. o. 16. k. 76., ellenk. III. 216.), a zárgondnok, ki azonban csakis a kezelésébe tényleg átadott ingók megőrzéséért tartozik büntetőjogi felelősséggel (u. o. 8. k. 221.), a községi élelmiszerárúsító üzemnél alkalmazott székálló (u. o. 18. k. 5., Grill 18. k. 208.), a faeladással megbízott erdőőr (u. o. 2. k. 39.), a községi közbirtokosság erdőbírája (u. o. 8. k. 18.), a m. kir. kincstári erdőőr (Bjt. 69. k. 358.), a jegyszedő (u. o. 26. k. 249.), a szövetkezeti tisztviselő (u. o. 58. k. 49.), a részvénytársasági hivatalnok (u. o. 49. l. 333.), a cégvezető (u. o. 62. k. 237.), a vasuti pénztárnok (u. o. 3. k. 156.), a vétel eszközisével megbízott, ki drágábban számítja fel megbízójának a vásárolt dolgot, mint ő vette (u. o. 22. k. 76.); a szövetkezeti vagyon kezelésével és gondozásával megbízott egyénnek tekintendő az, ki egy szövetkezet könyvvitelének és évi mérlegének elkészítésével van megbízva, mivel ezek oly fontos tényezők a szövetkezet vagyonának nézőpontjából, amelyek nélkül a vagyon kezelése teljesen lehetetlen (Ávédik, 68.).

3. Jogi tárgya a hűtlen kezelésnek egyfelől annak, kinek vagyona harmadik személy kezelésére, gondozására, felügyeletére van bízva, ahhoz való joga, hogy vagyoni érdekei megőv-

sanak és illetőleg, hogy vagyonában a kezelés stb. körüli cselekmények következtében kárt ne szenvedjen, — másfelől az idegen vagyont kezelő, gondozó, felügyelő részén fennálló *jogszempontú kötelességek teljesítéséhez fűződő elvárhatóság jogilag védett érdeke*. Ez az elvárhatóság fokozatokat enged s különböző értékelés alá esik; így ha magánmegbízáson nyugszik a megbízottat terhelő kötelesség, melyet ez megsért, a cselekmény indítványi (Btk. 361. §.), ha a megbízás hatósági jellegű, az eljárás hivatalból indul meg (Btk. 362. §.), ha közhivatalnok az elkövető, rendszerint a hivatali visszaélés (Btk. 471. §.), s ha ügyvéd, úgy eshetőleg ügyvédi büntett (Btk. 482. §.) állapítandó meg.

A jogi tárgy felismerése vezet el a sértetthez, ki a Btk. 361. §-a esetében az indítványtételre jogosult (v. ö. alább 112. l.).

4. Tevékenységi tárgy az idegen vagyon. A vagyon fogalmára v. ö. *Kézikönyvem* XI. k. 92. azzal a kiegészítéssel, hogy vagyonon értendők úgy az ingó, mint ingatlan dolgok, valamint az összes vagyoni jellegű jogok.

A vagyonnak idegennek s a tettes kezelésére, felügyeletére, gondozására bízottnak kell lennie.

Idegen az a vagyon, melyhez tartozó dolgok tulajdonjogilag nem a tetteséi, s amelyhez tartozó jogoknak nem a tettes a jogosultja. A közös vagyon tárgya lehet a hűtlen kezelésnek annak irányában, ki társának megbízásából kezeli az egész vagyont s kötelességének megsértésével oly vagyoni kárt okoz, mely annak (társának) részét megrövidíti; a közkereseti és betéti társaság vagyona is lehet tehát tevékenységi tárgy, de természetesen csak annak a tagnak irányában, ki e vagyon kezelésére megbízást kapott (III. 216. idevágó nézete homályos).

Kezelésre, gondozásra, felügyeletre bízott az az idegen vagyon, mely ily célból a tettesnek át lett adva, ki tehát annak birtokába jutott (a dolgokat átvette, a jogok felett rendelkezési hatalmat nyert). Kezelés annyi, mint a vagyonnal, annak egyes részeivel kapcsolatos olynemű gazdasági tevékenység kifejtése, mely a vagyon és illetőleg részei természetének megfelelő; gondozáson oly tevékenység-összeség értendő, mely a megőrzésen kívül főleg az értékcsökkenés, elveszés, megsemmisülés lehetőségeinek távol-tartására s egyben arra irányul, hogy a vagyon a maga természet szerű gyarapodásának útját akadálytalanul bejárja; felügyelet az a tevékenység, mely a kezelés és gondozás szakszerű ellenőrzésében s esetleg irányításában merül ki. Itt kérdéses lehet,

vajjon kezelésre, gondozásra, felügyeletre bízott-e az a vagyon, mely ily célból ugyan, de oly egyénnek adatott át, ki magánjogi cselekvőképességgel nem bír, vagy akinek irányában a reábizás semmis (pl. jó erkölcsökbe ütköző)? Annyi bizonyos, hogy magánjogunk értelmében szabály, melyet a Magánjogi Törvkv. Javaslat 1024. §-ában juttat kifejezésre, hogy: „Korlátoltan cselekvőképes személy mint másnak képviselője hatályosan eljárhat“ és hogy „Ugyanez áll a tizenkét évnél fiatalabb gyermekre, ha a szükséges értelmes akaratelhatározásra képes“; az is szabály továbbá, mit a Javaslat 1021. §-a imígyen jelent ki: „Oly szerződés alapján, amelyet valaki mint másnak képviselője ennek nevében képviseleti jogának határai között köt, a képviselt van jogosítva és kötelezve“ (v. ö. még a Jav. 22. s köv. §§.). A cselekvőképtelen személyre tehát csak a törvényes képviselő valószínűs, vagy feltételezett beleegyezése esetében (Jav. 22. §.), a korlátozottan cselekvőképesre — amennyiben önálló kereső foglalkozást űz — e beleegyezés hiányában is, de csak az ily foglalkozással járó ügyletek körében (Jav. 24., 26. §§.) a meg- illetve reábizással jogi köteleességek hárulnak, a vagyon tehát a Btk. 361. §-a értelmében reábizottnak minősül és tehát a hűtlen kezelésnek tárgya lehet (v. ö. e kérdésről *Binding*, I. 400., *Meyer-Allfeld*, 486. 6. jegyz., *Engelhardt*, 20., *Ammon*, *Die Untreue*, 1894. 65., *Cartier*, 17., *Konrad*, 24., 25., *Leopold*, 29—35., *Frank*, 603—604., *Freudenthal*, 108—109., *Ebermayer*, 874.). Ha semmis a reábizás, úgy a megbizottat jogi kötelezettség nem terheli, az ily vagyon jogilag nem minősül kezelésre stb. bízottnak, tehát nem tárgya a hűtlen kezelésnek.

A *Curia* hűtlen kezelés helyett csalás miatt ítélte el vádlottat, ki azzal lévén megbízva, hogy a gazdája raktárába szállított gabonát ávegye, több ízben be nem szállított gabonáról állított ki nyugtát, melyekre a szállító a gazdától a pénzt felvette: mert a hűtlen kezeléshez szükséges, hogy a tettes valamely vagyont ávegyen s ezt a jogosított akarata ellenére oly célra fordítsa, melyre fordítania nem lett volna szabad (Bjt. 6. k. 208.); a pénzbeszedés, mint a pusztán kézzel járó gépies működés csak oly *tényleges* kezelés stb., amelyet egy beszedett összeg az átvétel idejétől a beszolgáltatás idejéig igényel s így nem esik a Btk. 361. §-ban említett vagyonkezelés stb. fogalma alá; a *Curia* nem a Btk. 361. §-át alkalmazta, hanem a 355. §-ba ütköző sikkasztást állapított meg (*Grill*, VIII. 2104.); zárgondnok felmentett, mert a végrehajtás foganatosításakor a lefoglalt ingók neki számba nem adattak (Bjogi dtár 6. k. 221.).

5. Az elkövetési tevékenység köteleességszegés útján vagyoni kár okozása.

Köteleességszegést a törvény kifejezetten ugyan nem kíván meg, de a 361. §. ama szavaiból, melyek szerint e cselekményt az követi el, ki vagyonkezelői stb. „*minőségében annak, kinek érdekeit előmozdítani kötelessége . . . vagyoni kárt okoz*“, nyilván következik, hogy az elkövetési tevékenység csak oly cselekmény, illetőleg cselekmény-komplexum lehet, mely vagyoni kárt okozó vagy okozni alkalmas minőségén kívül egyben szembe kerül a vagyon kezelése, gondozása, felügyelete tárgyában a kezelőt, gondozót, felügyelőt terhelő jogi köteleességgel s minthogy az ily szembekerülés egyben e köteleesség megsértésével egyértelmű, tehát köteleességszegés. Hogy e köteleességszegés mily konkrét tevékenységben nyilatkozhatik meg, azt közelebbről meghatározni nem lehet (éppúgy, amint nem lehet felsorolni azokat a konkrét tevékenységeket, melyek a „megöl“ szóval jelölt ölési cselekmény fogalma alá esnek), nem azért, mert e fogalom áttekinthetetlen számú és változatú tevékenységeket fog át. Elvi szemszögből csak annyi állapítható meg, hogy köteleességszegés mindaz a tevékenység, mely vagy *elmulasztása* valamely a vagyonkezeléssel kapcsolatos előírt, illetve a vonatkozó megbízás természetéből folyó tevékenységnek, — vagy oly *tevékenység*, mely akár kifejezetten, akár a vagyonkezelés stb. gazdasági s egyben jogi vonatkozásában tiltott. Ily köteleességszegések pl. a földbirtok parlagon hagyása, a bérház lakásának — bár erre meg volt az alkalom — ki nem adása, — a kezelés alatt álló vagyontárgyak végrehajtás során történt lefoglalásáról a tulajdonos értesítésének elmulasztása, midőn nem a tulajdonos a végrehajtást szenvedő, — a kezelésre átadott pénzüsszegnek tilalom ellenére kölcsönként kiadása vagy nem a meghatározott célra fordítása, — az üzleti forgalom körében meg nem engedett kedvezmények nyújtása, — a beszerzésnél silány áruknak magas — az áruk piaci árát jelentősen meghaladó — áron való megvétele, — a künnlevő követelések biztosításának, behajtásának elmulasztása, — a romlásnak kitett áruk meg nem óvása, — annak eltűrése, hogy harmadik személy a vagyontárgyakat jogtalanul elvegye, elhasználja, megromlítja és hasonlók. Konkrét esetben tehát az a kérdés, vajjon a cselekvés köteleesség- és ugyan jogszemponitú köteleességszegésnek minősül-e, úgy dönthető el, hogy előbb megállapítandó, mily jogi köteleességek terhelték a megbízás kapcsán — akár előírás alapján, akár a megbízás és illetőleg kezelés, gondozás, felügyelet természetéből folyólag — a megbizottat s vajjon

az inkriminált tevékenység vagy cselekvés-komplexum ellentétben álló-e e kötelességekkel vagy azok valamelyikével?

A kötelességszegő cselekménynek *vagyoni kárt okozónak* is kell lennie (a vagyoni kár fogalmára v. ö. *Kézikönyvem V. 48—49.*; kiegészítésként megjegyzem, hogy az elmaradt haszon is vagyoni kár; ugyanígy *Isádk*, 215.). A vagyoni kárnak annak sérelmére kell bekövetkeznie, akinek érdekeit a megbízott előmozdítani tartozik; ez legtöbbször maga a megbízó, de nem szükségképpen az, lehet harmadik személy is (pl. a gyám vagy gondnok kötelességszegő cselekménye alája esik a Btk. 361. §-ának, bár nem a megbízást adó gyámhatóságnak, hanem a gyámoltnak illetőleg gondnokoltnak okoz kárt, — a végrendeleti végrehajtó elköveti a hűtlen kezelést, midőn kötelességét megsértve az örökösöknek, s nem a megbízást adó — már nem is élő — végrendelezőnek okoz vagyoni kárt). Kell továbbá, hogy a kár a kötelességszegő cselekmény okozati következményeként magán a kezelésre, gondozásra, felügyeletre bízott vagyonon álljon be; a megbízó, illetőleg az érdekelőmozdítást igénylő egyéb vagyonán bekövetkezett kár okozása nem állapítja meg tehát a hűtlen kezelést (helyesen *Illés*, III. 218.).

Ha a kártokozó kötelességszegés cselekménye más bűncselekmény törvényes fogalmának kereteit tölti be: ez és nem hűtlen kezelés állapítandó meg (*Degré*, *Zsebk.* 177., *Isádk*, 245., *Harmath*, Bjt. 86. k. 65.; a *Curia*nak is az a nézete, hogy hűtlen kezelés megállapításának csak akkor van helye, ha a vádbeli tett egyéb vagyon elleni bűncselekmény tényálladékát meg nem állapítja; Bjt. 69. k. 356., 79. k. 66.).

A birói gyakorlatból idevágólag a következő kijelentések közlésére szorítkozom: hűtlen kezelés, midőn a kiskorú vagyonának kezelésével megbízott közgyám a kezelése alatt évek során támadt nagyobb hiányról beszámolni nem tudott (Bjt. 8. k. 94.), midőn a jegyzedő, kinek kötelessége lett volna a belépő jegyek szelvényeit letépní s a jegyet a belépőnek visszaadni, ehelyett több belépőjegyet elszedett és újra elárusított (u. o. 12. k. 360.), midőn a megbízott drágábban számította fel megbízójának a részére vásárolt dolgot, mint amennyiért azt vette (u. o. 22. k. 76.), midőn az útkaparó jutalom ellenében megengedte, hogy a szállító a már szállított követ újonnan szállított gyanánt tüntesse fel (u. o. 26. k. 247.), midőn a malomkezelő két öröltetű búzájából ezektől nyert jutalom ellenében vámot nem vett (*Grill*, 8. k. 2112.), midőn a pactum reservati dominii mellett vásárolt ingó lefoglalásáról a végrehajtást szenvedett vevő a tulajdonos eladót nem értesítette (Bjogi dtár 7. k. 118., 6. k. 241., 27. k. 59.); midőn vádlott nem óvta meg sértettet a károsodástól (Bjt. 47. 174.); de felmentés azon az okon, mert

nem nyert bizonyítást, hogy vádlott az értesítést sértett károsítása végett mulasztotta el (Bjogi dtár 6. k. 140.); midőn a bizományos a bizományba átvett gépeknek lefoglalásáról a megbízó tulajdonost nem értesítette (u. o. 16. k. 76., 23. k. 61.); midőn a részvénytársasági hivatalnok a váltóavatolást elmulasztotta (Bjt. 49. k. 333.), midőn a községi élelmiszerárúsító üzennél alkalmazott székálló a kedvezményes áron elárusítás végett neki átadott zsírkészletből 27 kg-ot az ár megtérítésével a saját részére tartott meg, mely tétével az arra reászorult szegényebb emberektől a zsírmennyiséget elvonta s így a székesfővárosnak mint erkölcsei testületnek és a kisemberek érdekei gondozójának vagyoni kárt okozott (Bjogi dtár, 18. k. 5., *Grill* 18. k. 208.); midőn a faeladással megbízott erdőőr az egyes vevőknek nagyobb mennyiségű fát szolgáltatott ki, mint amennyit a vevők vásároltak (Bjogi dtár 2. k. 39.), midőn a községi közbirtokosság erdőbírája a fatolvajjal a fa értékén alul maradó összegben kiegyezett, a fát a tolvajnál hagyta és a tolvajt fel nem jelentette (u. o. 8. k. 18.), midőn vádlott, ki a megyei útra szükséges kőanyag kezelésével és az út gondozásával is meg volt bízva, e minőségében az úttest fenntartására szolgáló anyagot a fennálló szabály ellenére elhordani engedte (*Grill*, VIII. 2109.); midőn a szövetkezet könyvelője tudva hamis mérlegeket készített, amelyek alapján illetéktelen osztalék- és jutalék-kifizetések történtek (Bjogi dtár 26. k. 13.), midőn a szövetkezeti tisztviselő az alapszabályok ellenére kölcsönt utalt ki (Bjt. 58. k. 49.), midőn a cégvezető tilalom ellenére váltókötelezettséget vállalt (u. o. 62. k. 237.); midőn a vállalat igazgatóságának tagjai a meghatározott céllal kezüköz jutott, bírólal is letiltott idegen vagyon jellegével bíró pénzt egy bukóféltben levő rt. megmentése céljából kétes kimenetelű üzletbe fektették, hol az csakhamar elveszett (Bj. dtár 26. k. 140.; Bjt. 86. k. 65. és itt *Harmath* megbeszélése); vádlott sorozatos tözsdézésével, mint a sértett takarékpénztárnak az igazgatója, tehát mint olyan személy, aki idegen vagyon kezelésével van megbízva s aki ebben a minőségében a sértett takarékpénztárnak az érdekeit előmozdítani köteles, a sértett takarékpénztárnak tudva és akarva vagyoni kárt okozott, s ezt a cselekményt abból a célból követte el, hogy jogtalanul szerezzen magának vagyoni hasznot; vádlottnak e tette kimeríti a Btk. 361. §-ában meghatározott s a 363. §. szerint minősülő hűtlen kezelésnek összes tényelemeit (B. II. 2461/1935. sz. magánúton beszerzett ítélet).

6. A vagyoni kár bekövetkezése hiányában csupán kísérlet állapítandó meg, mely azonban vétség esetében nem büntetendő (*Curia*, Bjt. 29. k. 93.). Ha a tettes a kötelességszegést abból a célból követi el, hogy magának vagy másnak jogtalanul vagyoni hasznot szerezzen és tehát a tényálladék a Btk. 363. §-ához képest büntett: a kísérlet büntetendő. Természetesen ilyenkor vizsgálát tárgyává teendő, vajjon a kötelességszegő cselekmény *alkalmas* volt-e arra, hogy vagyoni kárt okozzon; alkalmatlanság esetében a *Curia* gyakorlata szerint kísérletről nem lehet szó.

Kísérletet állapított meg a *Curia*, midőn a jegyzedő a már fölhasznált jegyeket újból leendő fölhasználás végett félretette (Bjt. 26. k. 247.).

7. A **bűnrészesség** tárgyában nem kétséges, hogy — mert tettes csak az lehet, ki az idegen vagyron kezelésével, gondozásával vagy felügyeletével meg van bízva — aki e megbízás körén kívül áll, vagy bár megbizott, de nem ebben a minőségében vesz részt a cselekményben: tettesként semmi esetre, de tevékenységének minőségéhez képest mint felbujtó, illetőleg mint bűnségéd felel.

Kiemelem még, hogy — figyelemmel a Btk. 370. §-ára, mely a hűtlen kezelést nem említi — aki oly dolgot, mely hűtlen kezelés büntette vagy vétsége következtében jutott birtokosa vagy bírlalójának kezébe, vagyoni haszon végett megszerez: nem követ el oly cselekményt, mely az orgazdaság törvényes fogalma alá esik; a Btk. 375. §-ába ütköző bűnpártolás azonban a hűtlen kezeléssel kapcsolatban is elkövethető.

Felbujtóként büntette a Curia vádlottakat, kik a tettest a vám elengedésére reábírták (Grill VIII. 2112.), és bűnségédeként a megbízás viszonyán kívül álló vádlottakat, kik a megbizottat cselekménye elkövetésében elősegítették (u. o. 2113.).

8. A hűtlen kezelés csak **szándékosan** elkövetve büntetendő. Következik ez úgy a Btk. 75. §-ából, mint a Btk. 361. §-ának „tudva és akarva“ szavaiból. Meg kell itt jegyezni, hogy e szavak a képv. ház ig. biz.-ának javaslatára kerültek be a törvénysszövegbe azért, hogy a szándékosság kelléke iránt minden kétely kizárassék s a vétkekesség fogalma a tévedésből és vigyázatlanságból származó károsításra ki ne terjesztessék (Lőw, II. 709.). A szabálytalan vagy éppen gondatlan kezelés és illetőleg kulposus kötelelességesség, még ha származott is abból vagyoni kár, nem oly tényálladék, mely a Btk. 361. §-a alá esik, tehát nem büntetendő. A szándéknak egyebekben magán kell hordania az általában megkívánt jellemvonásokat; kell tehát, hogy a tettes tudata átfogjalja a törvényes tényálladék összes elemeit, tehát tudnia kell a tettesnek, hogy tevékenységével a megbízásból származóan őt terhelő köteleltséget sért, hogy abból vagyoni kár fog származni s hogy a bekövetkezett vagyoni kár tevékenységének okozata, — kell, hogy tudomással bírt vagy bírhatott arról, hogy cselekménye köteleltséggellenes, — és kell, hogy a kár bekövetkezésnek, mint eredménynek képzete motiválta legyen őt a cselekmény elkövetésére és pedig vagy pozitíve (a tevékenységre indítólá), vagy negatíve (attól vissza nem tartólá). *Különleges* — és ugyan károsítási — *célzatot a törvény nem kíván meg* (ugyan-

így *Degré L.*, Bjt. 65. k. 93.; a Curia több ítéletében csak akkor büntet, ha bizonyítást nyer, hogy a tettest károsítási célzat vezette, ezzel azonban contra legem megszükkíti a Btk. 361. §-ában meghatározott törvényes fogalmat, mely beéri a dolus eventualisszal is; *Finkey* 728. helyesli a Curiának azt a gyakorlatát, mely szerint „a kár, illetőleg a károsítási szándék e cselekmény lényeges kelléke“; a „kár“ igen, sőt az „illetőleg“ szóval a kár kifejezéshez kapcsoltn említett „károsítási szándék“ is kelléke, helyesebben eleme a hűtlen kezelés deliktumának, csak hogy *Finkey* nyilván ezzel a károsítási *célzat*-ra utal s nem a cselekménynek károkozó minőségét átfogó *tudatra*; a *Curiát* s nyilván *Finkeyt* is az „akarva“ kifejezés vezeti tévútra, — ám ezzel a törvény csak a gondatlanságból elkövetés büntethetőségét kívánja kizárni s éppenséggel nem akarta a fogalmat szűkebbre szabni, azaz csak akkor büntetni, ha a tettest ez a dolus speciális vezeti; ahol a törvény célzatot kíván, ott félreérthetetlenül — „azon célból“ szavakban — fejezi ki akaratát).

A Curia idevágó ítélet-megokolásai közül tévességén felül még nem is szabatos az, melyben így beszél: „a hűtlen kezelés alkotó elemeinek egyike a károsítási szándék“, majd a felmentést azzal okolja meg, hogy: nem volt bizonyítva, hogy vádlott a terhére rótt vádbeli cselekményeket a sértett „megkárosítására irányuló *célzattal* követte ... el“ (Bjt. 50. k. 236.); ismétlem, károsítási szándék nem azonos a megkárosításra irányuló *célzattal*, mely utóbbiról a „tudva és akarva“ tehát szándékosan károkozást kívánó 361. §. mit sem tud; kifejezésében már szabatos és kijelentett tételének második részében kifogástalan a Curia következő kijelentése: minthogy a hűtlen kezelés bűncselekménye a törvény szerint (?) csak a károsítás célzáttal véghezvitt cselekvéssel illetve mulasztással követhető el, ellenben a gondatlanságból okozott ily károsítás nem meríti ki a hűtlen kezelés ismérveit, ennél fogva vádlottnak megállapított cselekménye nem bűncselekmény (Bjt. 65. k. 22., szöszertint ugyanígy Bjt. 66. k. 94.); figyelemreméltó ellenben a *Curiának* az az ítélete, mellyel felmentti a fedezetési állomás vezetőjét, ki a fedezetési díjnál kisebb összeget felajánló II. r. vádlottól ezt elfogadta, mert bizonyítást nyert, hogy vádlott csupán színlelte az olcsóbb díj elfogadását s ezzel a kincstár jogellenes megkárosításába való beleegyezését, és hogy a színlelésnek csak az volt az indoka, hogy II. r. vádlottat a felsőbb-ségnél feljelentse (Bjt. 29. k. 90. l.; az agent provocateur-ség esete); idegen dolog kölcsönadása, ha a fungibilis dolog helyett ugyanolyan s ugyanannyi visszatérített, nem büntetendő (u. o. 29. k. 93.).

9. Ha a tényálladék egyben a lopás, sikkasztás, csalás, hivatali visszaélés vagy ügyvédi büntett törvényes fogalmának is alája esik, nem forog fenn **többség** és tehát nem állapítható meg anyagi halmazat, de hűtlen kezelés sem, hanem csak a spe-

ciális deliktum (helyesen a *Curia*, Bjt. 69. k. 356.). A több egymásba szövődő tevékenység sem több hűtlen kezelés, hanem a szándék egységénél s a láncolatszerű kapcsolatnál fogva *egység* (de ha ugyanaz a vádlott több személy vagyonának volt kezelője, úgy már anyagi halmazat forog fenn).

Curia: vádlott — mint az O. Gy. L. volt kormányzó elnök-helyettese — az O. Gy. L. vagyonából 22.800 pengőt a maga részére kiutaltatott s ezt saját céljaira felhasználta; a Btk. 361. §-ába ütköző hűtlen kezelés büntette (Btk. 363. §.) csakis abban az esetben állapítható meg, ha a vádbeli tett egyéb vagyon elleni súlyosabb bűncselekmény tényálladékát meg nem állapítja; jelen esetben vádlott a sértett O. Gy. L.-t, illetve annak intézőségét s pénztárát abból a célból, hogy magának jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, fondorlattal tévedésbe ejtette s ez által az O. Gy. L.-nak vagyoni kárt okozott; vádlott cselekménye a Bn. 50. §-ába ütköző, a Btk. 380. §. 2. bek.-e, a Btk. 381. §. 2. pontja szerint minősülő, a Btk. 383. §. 2. bek.-e első tétele szerint — fegyházzal — vagyis a hűtlen kezelés bünteténél súlyosabban büntetendő család büntetékének ismérveit foglalja magában (B. II. 5257/1934. sz. magánúton beszerzett ítélet).

10. Az *elévülés* kezdő napjának meghatározásánál kifogástalan a *Curia* tétele, mely szerint: hűtlen kezelés esetében az *elévülés* a kezelés megszűnésének napjától számítandó (Bjt. 59. l. 9.).

11. A büntetés a 361. §. 1. bek.-be ütköző hűtlen kezelés vétsége esetében három évig terjedhető fogház, de ha a hűtlen kezelés azon célból követtetik el, hogy a tettes magának vagy másnak jogtalanul vagyoni hasznot szerezzen, a cselekmény büntett, mely öt évig terjedhető börtönnel büntendő (Btk. 363. §.). A minősítés alapja nem a valósággal megtörtént vagyoni haszon *szerezése*, hanem az erre irányuló *célzat* (a vagyoni haszon fogalmára v. ö. *Kézikönyvem* XI. 90.; nézetem szerint itt is szövegezési hibával állunk szemben, mert nem a vagyoni haszon szerzési módjának, hanem a vagyoni haszonnak kell jogtalanul lennie, v. ö. *Kézikönyvem* XI. 75., 94. l.).

Ellenkezően a *Curia*: a Btk. 363. §-a szerinti súlyosabb minősítés a törvény helyes értelmezése szerint nem a vagyoni haszon jogtalanságára, hanem a szerzési mód jogtalanságára van alapítva; ez az alkotó elem pedig, tekintve, hogy a vádlott sógora K. G. a vádlottal szemben fennálló követelésére nézve magát nem ennek a vagyonából, hanem a vádlott birtokában levő idegen vagyontárgyból elégitette ki: a vádlott cselekvőségében kétségkívül fennforog (B. II. 3327/1934. sz. magánúton beszerzett ítélet).

Mellékbüntetésként — lévén a hűtlen kezelés vagyon elleni deliktum — pénzbüntetés mindig kiszabandó (II. Bn. 3. §.), és

a szabadságvesztés büntetésen felül a hivatalvesztés is ki-mondandó (Btk. 364. §.).

12. A bűnvádi eljárás — szabály szerint — csak a sértett fél indítványára indítható meg (Btk. 361. §. 2. bek.). Sértett fél az, aki a kárt szenvedte; a megbízó tehát csak akkor, ha egyszersmind ő a károsult is (v. ö. fent 104. l.).

A *Curia* jogegységi határozata szerint: a község terhére a községi pénztáros által elkövetett bűncselekmény esetében a község lakosa mint magán-egyén sértettnek nem tekinthető s ennek folytán nem illeti meg a pótmagánvádlói jogosultság (Bjt. 80. k. 167.).

Ha a hűtlen kezelést a Btk. 362. §-ában vagy az 1932:IX. t.-c. 11. §-ában meghatározott személyek (v. ö. fent 102. l.) valamelyike követi el: a bűnvádi eljárás hivatalból indítandó meg (Btk. 362. §.).

Kérdés: vajjon indítványra, vagy hivatalból üldözendő-e a hűtlen kezelés büntette (amikor a tettes haszonszerzés céljából cselekedett: Btk. 363. §.), melyet nem a Btk. 362. §-ában felsorolt személyek valamelyike, hanem magánszemély követett el? *Illés* (III. 221.), *Finkey* (728.), *Balás* (435.), *Bernolák* (318.), *Degré* (178.) minden közelebbi megokolás nélkül a 363. §. szerint minősülő hűtlen kezelést *mindig* hivatalból üldözendő büntetnek tekintik; ugyanezt a nézetet vallja *Heil Fausztin* (Bjt. 37. k. 120.) azzal a megokolással, hogy mert „a 361. §. 1. bek.-ét úgy kell olvasni, mintha ott a „vagyoni kárt okoz“ szavak után még a következő szavak állnának: „amennyiben azt nem abból a célból teszi, hogy magának vagy másnak jogtalanul vagyoni hasznot szerezzen“, — ezzel az a kör, amelyben a hűtlen kezelés csak indítványra üldözhető, meg van határozva; a 363. §-ban meghatározott dolus specialis esetében a hűtlen kezelés nem a 361. §., hanem a 363. §. alá esik s ennél fogva, minthogy a 363. §. a bűnvádi eljárást nem teszi függővé a sértett fél indítványától, az eljárás ebben az esetben hivatalból indítandó meg“; annyit azonban *Heil F.* is elismer, hogy a törvénynek szövegezése nem „minta szövegezés“. Hasonló nézetet vall még *Dorning Henrik* (Jogt. Közl. 1928. évf. 3. l.) azzal, hogy a 361. §. rendelkezése az indítvány tárgyában kivétel, mely „a 363. §. külön tényálladékai büntetése“ nem vihető át.

A *budapesti tábla* a *Curia* által nem kifogásoltan így is okolja meg álláspontját: a Btk. nem azt mondja: „a hűtlen kezelés indítványra üldözendő, hanem a 361. §. meghatározván a hűtlen kezelés tényálladékát, erre

nézve azt nyilvánítja ki, hogy „a bünvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg; a kivétel szorosán magyarázandó s a kivétel magát a szabályt, a tüzetesen ki nem vett esetekre nézve minden további kijelentés nélkül is érvényben hagyja, sőt megerősíti; mindezeknél fogva a Btk. 361. §-ának azt a rendelkezését, hogy az ebben a §-ban meghatározott cselekmény miatt az eljárás csupán a sértett fél indítványára indítható meg, más, tényálladékkilag tőle különböző cselekményekre ki nem terjeszthetni; a Btk. 361. §-ában meghatározott cselekmény a 363. §-belitől nemcsak mint a 362. §-ban említettől, alanyára nézve, hanem intentionális elemére is különbözik; éppen ezen elemnek relevans voltánál fogva nyilvánítja a törvény „megkülönböztetően” a hűtlen kezelésnek a 361. §-ban meghatározott esetét vétségnek, a 363. §-belit pedig büntettnak; csak a büntetendő cselekmény súlyosabb alakulására megállapított kivételt s illetve perjogi feltételt, minő az indítványjog lehet ugyanazon cselekmény enyhébb alakulására s nem viszont az enyhébbre megállapítottat is a súlyosabbra okszerűen bíróság alkalmazni; nyilvánvaló tehát, hogy a Btk. 361. §-ának az a kivételes megállapítása, hogy a hűtlen kezelésnek benne meghatározott vétsége csak a sértett fél indítványára üldözendő: a hűtlen kezelés büntetnének a Btk. 363. §-ában meghatározott esetre nem alkalmazható (Bjt. 37. k. 122.); utóbb a Curia is kimondotta közelebbi megokolás nélkül, hogy a Btk. 363. §-a nem teszi függővé a bünvádi eljárást a sértett fél indítványától (u. o. 49. k. 336.).

Részemről kezdettől fogva az ellenkező nézet helyessége mellett szállottam síkra (*Tankönyvem*, Kül. rész 580. l.) azzal a megokolással, hogy a szabályként kijelentett indítványiságtól eltérő hivatalból üldözést a 362. §. csak azért mondotta ki, mert a 362. §-ban meghatározott elkövető nem a magánszemélytől várt, hanem közmegegyezésből eredő kötelességet sértett. Azóta többen csatlakoztak e nézetemhez. Így: *Ladányi Sándor* (Jogt. Közl. 1917. évf. 281. l.), ki helyesen mutat rá arra, hogy a 361. §. nem a hűtlen kezelés *vétségét*, hanem *általában* a hűtlen kezelést sorozza be az indítványi deliktumok közé, tehát a 363. §-ban meghatározott hűtlen kezelés büntetett is, és hogy a 362. §. csak az elkövető személyére vonatkozással tesz kivételt s jelenti ki az e szakaszban felsorolt személyek által elkövetett hűtlen kezelést hivatalból üldözendő bűncselekménnyé. Ellentmondást nem tűrő érveléssel helyesli kifejezetten is nézetemet *Doleschall Alfréd* (Jogt. K. 1917. évf. 294.), amikor a 361—363. §-ok fejlődéstörténetéből állapítja meg a törvény félreérthetetlen abbéli akaratát, hogy a hűtlen kezelés csak a 362. §. viszonylatában üldözendő hivatalból (bár megjegyzi: „ember legyen a talpán, ki a törvény eredeti rendelkezésére ráismer”), tehát indítványi deliktum úgy a 361., mint a 363. §. esetében annál is inkább, mert in dubio

mitius. Helyes argumentációval csatlakozik még nézetemhez *Szalay József* (Jogt. Közl. 1927. évf. 193.), figyelmeztetve arra a körülményre, hogy a 363. §. csak súlyosbbitása a 361. és 362. §-okban meghatározott deliktumoknak.

Nincs okom eredeti felfogásomtól eltérni, sőt bízom abban, hogy a Curia bölcsesége előbb-utóbb a helyes útra tereli a bírói gyakorlatot. Döntő erejűnek minősítem *Doleschall* érvelését, melyhez még a következőket fűzöm: 1. az indítványiság nem a cselekmény súlyához, hanem jellegéhez fűződő következmény (van igen súlyos büntetett, mely indítványi, pl. a Btk. 232. §-ában meghatározott erőszakos nemi közöszülés, és van igen enyhe, mely hivatalból üldözendő, pl. a lopás vétsége); a 363. §-ban meghatározott hűtlen kezelés *nem másféle* bűncselekmény, mint a 361. §-ban leírt, hanem *súlyosabb* (az intencionális elem címén), tehát a súlykülönbség nem változtathatja s nem is változtatja meg annak jellegét, amelyhez az indítványiság következménye tapad; 2. a kötelességszegés elméletét tartva szem előtt, melyet Btkvünk magáévá tett (v. ö. fent 98. l.), nyilvánvaló, hogy az indítványiság alapja az a körülmény, hogy ha magánszemély a hűtlen kezelés elkövetője: ez csak magánjellegű kötelességet sért, csak olyant, amelynek megsértése esetében a cselekmény büntetést érdemlősége kérdését csupán a vagyoni érdekeiben sértett döntheti el és pedig minden esetben, tehát akkor is, ha a tettest haszon-szerzési cél vezette (363. §.), — viszont a hivatalbóliság megokolt, de csak akkor, ha közmegegyezésből származó kötelesség sértésével követte el a tettes a cselekményt; 3. ahol a törvény indítványiságot statuál s bizonyos többlet-körülmény címen a bűncselekményt hivatalból üldözendővé akarja tenni, ezt kifejezetten megmondja (v. ö. Btk. 238. és 239. §§.); 4. végül ne felejtjük el, amire *Sauer* figyelmeztet: „es dürfte kaum einen Fall geben, in dem die Untreue nicht Gewinn für den Täter oder für einen anderen bezweckt“ (v. ö. *Kriminalsoziologie*, 1933. II. 496.), — ám ha ez a típus, úgy ebből az következik, hogy — amennyiben a vagyoni haszon céljából elkövetett hűtlen kezelést hivatalból üldözendő deliktumnak minősítjük — a 361. §. 2. bek.-ének nem marad alkalmazási tere, ám ez a következtetés nem fér össze a törvényakarattal.

A jogtalan elsajátítás.

(BTK. MÁSODIK RÉSZ XXIX. FEJEZET, 365., 367., 368., 369. §§;
1921:XI. T.-C. 44. §.)

HATÁSKÖR: A XXIX. FEJEZETNEK 365., 367-369. §-AIBAN MEGHATÁROZOTT VÉTSÉGEK
A JÁRÁSBÍRÓSÁG HATÁSKÖRÉBE TARTOZNAK (1897: XXXIX. T. C. 18. §.
I. 1. P.); AZ 1921: XI. T. C. 44. §-ÁBAN MEGHATÁROZOTT VÉTSÉGEK
TEKINTETÉBEN A TÖRVÉNYSZÉK MINT EGYES BÍRÓSÁG JÁR EL ÉS
HATÁROZ (ID. T. C. 44. §. 2. BEK.).

18. §. Bevezetés.

A Btk. XXIX. fejezete jogtalan elsajátítás cím alatt négyrendbeli vétséget határoz meg. Ezek: 1. a talált dolog jogtalan elsajátításának vétsége (Btk. 365. §.); 2. a régi kincs jogtalan elsajátításának vétsége (Btk. 366. §.); e vétség helyét azonban a muzeum-, könyvtár- és levéltárügy némely kérdéseinek rendezéséről szóló 1929:XI. t.-c. 44. §-ában meghatározott vétségek közül a második helyen említett foglalja el (a Btk. 366. §-át az 1929:XI. t.-c. 44. §-ának 2. bek.-e hatályon kívül helyezi); 3. a véletlenül vagy tévedésből birtokba jutott dolog jogtalan elsajátításának vétsége (Btk. 367. §.); és 4. a birtoklopás (Btk. 368. §.). A régi kincs jogtalan elsajátításának vétségéhez közel áll s mert ezzel együtt ugyanaz a törvényszabály (1929:XI. t.-c. 44. §.) határozza meg itt tárgyalandó: *a*) a tiltott területen ásatás vétsége és *b*) az ingó műemlék tiltott elidegenítésének vétsége.

E négy és illetőleg hat vétséget meghatározó büntető jogszabályok dogmatikai elemzését megelőzően jogtörténeti vázlatot nyújtok s eleget kívánok tenni a jogösszehasonlítás feladatának.

I. A talált dolog jogtalan elsajátítása.

19. §. Jogtörténeti vázlat és jogösszehasonlítás.

I. **Jogtörténeti vázlat.** A talált dolog visszaadását előíró szabály azok közé az ősrégi normák közé tartozik, amelyekkel úgyszólván minden népnél s a legrégebb időktől fogva találkozunk. E parancsoló norma megszegése büntetés alá is esett kezdetől fogva, de nem mint önálló bűncselekmény, hanem többnyire mint a lopásnak, sikkasztásnak vagy csalásnak egyik elkövetési neme.

A) 1. A *bibliai safar habberith* már előírja: „Ha elétalálod ellenséged eltévedt ökrét vagy szamarát, hajsd vissza hozzája“ (Ex. 23. 4.), de így a következő hely is: „Ha atyádfia ökrét vagy juhát látod tévelyegni, ne menj el mellette, hanem vidd vissza atyádfiának, és ha atyádfia nincs közel hozzád, sem nem ismered őt, vidd azokat házadhoz és legyenek nálad, míglea megkeresi azokat atyádfia és visszavezi; hasonlóképen cselekedjél a számmárral és ruhával és atyádfia minden elveszett holmijával, ha megtalálod azt: ne hagyj el mint idegent“ (Dent. 22.; Lev. 6. 2.). E helyek büntető szankció nélkül utalnak a vonatkozó normákra (v. ö. *Weiss*, i. m. 18.).

2. A *Codex Hammurabi* már büntetni rendeli és pedig tolvajként a talált dolog elsajátítóját: 9. §. „Ha valakinek holmija elveszett s elveszett holmiját másnak a kezében csípi meg“, ez utóbbi ha a dolgot eladta s jóhiszeműségét nem igazolja, „mint tolvaj ölessék meg“, a veszett holmi gazdája elveszett tárgyát vigye haza; a vevő a pénzt, melyet lefizetett, az eladó házában foglalja le“. 10. §. „Ha vevő az eladót, ki neki eladott és a tanukat, kiknek jelenlétében vásárolt, elő nem állítja, — viszont pedig az elveszett holmi gazdája elveszett holmiját ismerő tanukat hoz, a vevő tolvajként ölessék meg, a veszett holmi gazdája pedig elveszett holmiját vigye haza“. De a 11. §. szerint az igazolás nélkül vindikáló tulajdonos rágalmozásért „mint gazember ölessék meg“. (V. ö. *Kmoskó*, i. m. 30., *Weiss*, i. m. 18., 33.).

3. Az *egyptomiaknál* a birtokban levő dolog eltulajdonítása lopás, s e vonatkozásban közömbös, hogy az eltulajdonító miként került a dolog birtokába, következésképp, aki dolgot talál s azt eltulajdonítja, mint tolvaj büntetetik (v. ö. *Taubenschlag*, i. m. 26., 88., 115.).

4. *Mana* törvénykönyvének 30. §-a mindenekelőtt kimondja, hogy: „A király három évig tartsa őrizet alatt az olyan tulajdont, melynek ismeretlen az ura; ezen három esztendőn belül átveheti a tulajdonos; azontúl a király tartsa meg“, ha valaki — mint a 32. §-ban olvassuk — „nem tudja megjelölni a helyet s az időt az elveszett tárgyra nézve az igazságnak megfelelően, továbbá annak színét, alakját és méretét, akkor a tárggyal egyenlő

értékű pénzbüntetést érdemel“, a 34. §. előírja, hogy: „az elveszett, de őrizetébe átvett tulajdont bizza alkalmas emberek gondjára, akiket pedig ha azután lopáson kap rajta: azokat elefánttal tapostassa agyon“ (*Büchler*, i. m. 102—103.).

5. A *római jog*-ban magánjogi deliktum rendjén felelt a talált dolog eltulajdonítója; a lopásra vonatkozó büntető rendelkezések abban az esetben voltak alkalmazhatók, ha a találáskor birtokba vett dolgot deliktuózus tudattal vette tulajdonába a találó, mert „furtum sine contrectatione fieri non potest“ (Dig. 16, 3, 29, pr. 47. 2. 1. 2. 1. 52. 7., 1. 68. pr., v. ö. *Mommsen*, i. m. 678., 735.; *Marton*, A furtum, mint delictum privatum, 1911. 95.).

6. A *germán népjogok* a talált dolog jogtalan elsajátítását lopásként büntetik, sőt büntetik a találót már akkor, ha az előírt bejelentést elmulasztja. Egy korabeli svéd törvény szerint azért esik egy vonalra a találó a tolvajjal, mert a tolvaj éppúgy találással védekezik, mint a sekrestyés, ki kelyhet lopott („fyndik agher maest piufnaepi standa, py at piuvaer hittaer giaerna, sva sum klokkaerin hitti kalkin“). A középkori német jogkönyvek is már akkor büntetnek, ha a találó nem tesz jelentést a találásról, illetőleg azt titokban tartja. Már a *Sachenspiegel* csak akkor büntet, ha a találó kérdésre a találást eltagadja. Büntetésül általában a lopás büntetése nyer alkalmazást, mert „gefunden Gut verhoehlen ist so gut wie gestohlen“ (v. ö. *Hits*, i. m. 160.).

7. Az *egyházjog* a lopással azonosítja e deliktumot, mert: „Si quid invenisti et non reddidisti, rapuisti“ (cc. 6., 8., C. XIV. qu. 5.); az egyházjogi irodalom is ezt az álláspontot foglalja el (v. ö. *Schmalzgruber*, V. 18. 40. jegyz.), de azzal a korlátozással, hogy a találó a dolgot használhatja, ha meg volt nála a törekvés az elvesztő személyének felderítésére (v. ö. *Hollweck*, i. m. 274. 1. 3. jegyz.).

8. A *Carolina* kifejezetten nem tesz említést a későbbi irodalomban: *Fundaneignung* néven ismert bűncselekményről; a 170. art. ugyanis határozottan csak a reabízott s letétbe helyezett dolgokkal való visszaélésről („Straff der jhenen so mit vertrawter oder hinderlegter habe vngtetrewlich handeln“) szól, s így a kiterjesztő magyarázat nem foghat helyt (v. ö. *Wächter*, i. m. 340., 397.).

9. Az *1751. évi Codex juris criminalis Bavarici* (I. fej. 2. §. 10.), valamint az *1794. évi Allg. Landrecht* (I. 9. §. 73.) a törvényes fogalom meghatározásával az annak alá eső tényálladékokat lopásnak minősítik, — viszont a *német partikuláris törvénykönyvek* legtöbbje azt a sikkasztással azonosítják, — de van néhány (braunschweigi btk. 238. §., badeni btk. 462—464. §.), mely azt a család körébe vonja. Az önálló deliktumként szabályozás csak elvétve történik néhány újabb keletű törvényhozási munkálatban.

B) *Hazai jogunkban* régebbi törvényeink nem tesznek említést e bűncselekményről, valószínű azonban, hogy azt a gyakorlat különösen a súlyosabb esetekben — a lopás fogalma alá eső sikkasztásként büntette. Erre enged következtetni az 1645:XXXI. t.-c. („Equus, qui in castris solutus aufugerit; repertus capitaneo detur; et poena, equum huiusmodi occultantis“), melynek értelmében: „Ha valakinek a lova a táborban éjjel vagy nappal elszabadulván, elszaladna: akkor az, aki az ilyen lovat megtalálja és elfogja,

köteles azt azonnal a kapitány kezébe adni, hogy nála megkaphassák. 1. §. Ha valaki ezt meg nem tenné, hanem a lovat elrejténé, főbenjáró büntetésbe essék (poenam capitis subeat) és ezen felül az elrejtőnek a javai annak adományozandók, aki öt rajtakapta. — Enyhébb esetekben a talált dolog vissza nem adása a károkozás fogalma alá esett, lévén a kár, damnum — Kelemen meghatározása szerint — „Omne id, quod patrimonium alicujus diminuit“ (v. ö. Inst. iuris Hungarici privati. 1818. Lib. II. 403.).

Javasataink közül is az 1843. évi az első, mely nemcsak büntetni rendel, de külön fejezetbe foglalva önálló deliktumként határozza meg a talált dolog jogtalan elsajátítását. A „Talált vagyont vissza nem adásáról“ szöveg XXXII. fejezet szól ugyanis így: „315. §. A ki másnak valamely elveszett ingó vagyont megtalálta, ha tudja, ki volt a tulajdonos vagy az elvesztő, s a talált vagyont még is megtartja, annak visszaadását elmulasztja, vagy megtagadja, vagy azt, hogy valamit talált, eltitkolja, a 295. §. rendelkezése alá esik (a 295. §. az ú. n. egyszerű tolvajságnak büntetéseit határozza meg), büntetése azonban az abban kijelölt büntetéseknek csak feléig terjedhet. 316. §. Ha pedig nem tudja, hogy ki az elvesztő vagy tulajdonos, a talált vagyont elköltötte, eladta vagy elhasználta, vagy anélkül, hogy iránta a felsőbbéknél legfeljebb nyolcz nap alatt jelentést tett volna, a 295-ik §-ban kijelölt büntetéseknek csak egy negyedével büntethetők.“ — Az irodalomban igen jellemző Szokolay Istvánnak nézete (v. ö. Büntetőjogtan, 1848. 284.), ki szerint „Nem lehet ugyan tagadni, hogy itt meglehetősen nagyságú rosszakarat létezik, — nagyon különbözik mégis a tolvajságtól... A nép sohasem találja igazságosnak az illy büntetést, mely a lopáshoz vagy más gonoszsághoz közeledik“; a be nem jelentést meg azért nem véli Szokolay büntetendőnek, mert „milly sok eset jöhet elő, melyben majdnem lehetlenné válik a bejelentés, p. o. elutazás, lebetegedés, elfeledés stb.“ — Kőrösi Sándor (v. ö. Büntetőjogtan, 1872. 274., 287.) kifejezetten sikkasztásnak minősíti e tényálladékot, mert sikkasztást „nem csak azon dolgokon lehet... elkövetni, melyek valakire rábízottak, hanem azokon is, amelyek... találás... útján a tettes birtokába jutottak“.

II. **Jogösszehasonlítás.** Az újabb törvényhozási munkálatok állásfoglalása igen változatos képet tár a szemlélő elé. Áttekinthető csoportokra osztva az azonos jellegű törvényfelfogásokat, a következő összeállítást nyújthatom:

a) **Lopásnak** minősítik e cselekményt: 1. az 1810. évi francia code pénal, amennyiben a találó tudja, vagy tudhatja, hogy a dolog nem uratlan, hanem tulajdonban levő s azt eltulajdonítási célból megtartja; ha ez a célzat nem bizonyítható: a találás pusztán eltagadása nem büntetendő (379. art.; és a Limoges-i bírói határozat 1887. márc. 3.: „l'individu qui trouve et conserve un objet perdu ne peut être condamné comme voleur qu' autant qu' il est établi qu'au moment meme, de l'apprehension de la chose trouvée il a eu l'intention de se l'approprier en fraude et au préjudice du droit du propriétaire“, Dalloz, 495.); 2. az 1866. évi portugál btk. 423. art.-a, melynek értelmében a lopásra meghatározottnál enyhébb büntetéssel büntetendők, kik idegen dologot találnak s azt csalárd módon elmulasztják tulajdonosához juttatni, vagy amennyiben ez ismeretlen, elmulasztják a törvény előírta szabályok megtar-

tását; 3. lopás a cselekmény a Waadi kanton btkvének 291. art.-a értelmében, ha a találó már a találáskor tudta, hogy ki vesztette el a dologot; 4. ugyanígy a spanyol btk. 590. §-a és 5. az 1903. évi orosz javaslat 572. és 573. art.-ai; 6. az angol jog szerint is lopást követ el a találó, ha a dolog eltulajdonítási célból veszi birtokába s tudja vagy a körülményekből tudhatta, hogy ki a dolog tulajdonosa (Harburger, i. m. 361.); 7. az 1934. évi francia javaslat 424. art.-a.

b) **Sikkasztás** látnak abban: 1. az 1867. évi osztrák jav. 271. §-a; 2. az 1871. évi német bir. btk. 246. §-a, melynek meghatározása („wer eine fremde bewegliche Sache, die er in Besitz oder Gewahrsam hat, sich rechtswidrig zueignet“) a talált dolog elsajátítását is átfoglalja, amennyiben a birtokbalehelyezkedés után eltulajdonítási céllal tartja meg a találó a dologot (E. 19. k. 38., 42. k. 420., 49. k. 194, 53. k. 302.); 3. az 1881. évi holland btk. 321. art.-a, mely szintén úgy definiál, hogy a szóbanforgó tényálladék sikkasztásként büntetendő; de van nézet, mely szerint csak akkor forog fenn sikkasztás, ha az eltulajdonítási célzat a birtokbavétel után keletkezett, — viszont lopásforog fenn, ha az a dolog birtokbavételekor már megvolt (v. ö. Schmidt, Geschichte von het wetboek van Strafrecht II. 535.); 4. az 1889. évi finn btk. is a sikkasztásról („kavaltamisesta“) című 29. fejezetben szól e deliktumról, melyet a 2. §. szerint az követ el, ki ingó dologot talál („Joka tapaa tahä löytaa...“ — úgy a „tapaa“, mint a „löytaa“ igék Szinney Finn-Magyar Szójegyzéke szerint találást jelentenek) s azt, ha a tulajdonos vagy más jogosult jelentkezik, eltagadja („sala“) vagy eltulajdonítja („anastaa“); 5. az 1902. évi norvég btk. 256. §-a, melynek szóhangzata: a talált dolog elsikkasztása („Underslag of Hütte gods“) pénzbüntetéssel vagy hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő, de ha a dolog értéke öt koronát nem halad meg, a cselekmény kihágás (394. §.); 6. az 1907. évi japán btk. 254. §-a (ki elveszett, partravetődött, vagy más a tulajdonos birtokából kiesett dologot elsikkaszt, eltulajdonít: 1—10 évi fegyházzal büntetendő); 7. az 1908. évi siami btk. az „Abus de confiance“ fejezetében a 318. art. alatt így definiál: „Celui qui, ayant trouvé un objet... se l'approprie sans s'être conformé aux exigences de la loi relatives... aux objets trouvés...“; 8. az 1912. évi osztrák javaslat a „Diebstahl und verwandte strafbare Handlungen“ című XXVI. fejezetben a sikkasztás (Unterschlagung) műszó alá vonja e tényálladékot; a 346. §. 1. szerint: „Wer eine fremde Sache, die durch Fund... in seinen Gewahrsam gelangt ist, sich aneignet, um dadurch sich oder einem Dritten einen unberechtigten Vermögensvorteil zuzuwenden...“; 9. több svájci kantonális btk. (v. ö. Stooss, Grundz. II. 93.); 10. az 1924. évi görög jav. 397. art.-a, mely a „bármily módon birtokba jutott dolog“ eltulajdonítását sikkasztásnak minősíti; 11. az 1925. évi cseh-szlovák jav. 320. §-a, mely szerint sikkasztást követ el, ki találás útján birtokába jutott idegen ingó dologt abból a célból tulajdonít el, hogy magának vagy másnak jogellenes vagyoni hasznot szerezzen; 12. az 1926. évi török btk. 511. §-a, mely szerint indítványra üldözendő sikkasztást követ el, ki elveszett dologt talál s azt a vonatkozó magánjogi szabályok sérelmével eltulajdonítja; ha tudta ki az elvesztő, a büntetés súlyosabb; 13. az 1927. évi szovjet btk. 168. §-a sikkasztásként bünteti a talált dolog jogtalan elsajátítását; 14. az 1928. évi kínai btk. az „Infractions d'abus de confiance“ című 30. fejezetnek 358. §-ában

bünteti a talált dolog jogtalan elsajátítását, amennyiben a maga vagy más jogellenes hasznára törekszik; 15. a német nemzeti szocialista büntetőjog is sikkasztást lát e cselekményben (v. ö. *Kohlrusch*, *Das kommende deutsche Strafrecht*, Bes. Teil, 1935. 310.); 16. az 1933. évi lett btk. 542. art.-a: sikkasztás a talált dolognak hasznoszerzés céljából való eltulajdonítása, mely súlyosabban büntetendő, ha a tettes tudja, ki az elvesztő, s az 543. art. szerint enyhébben büntetendő, ha ezt nem tudja, ha az érték csekély, ha a tettes a dolgot a büntető eljárás megindítása előtt visszaadta, vagy ha szükséghelyzetben tartotta meg a dolgot.

c) A csalás fogalma alá vonják a szóbanforgó tényálladékok: az 1852. évi osztrák btk. 201. §. c) pontja („wer gefundene ... Sachen geflissentlich verhehlt und sich zueignet“; v. ö. még 200., 202., 203., 205. és 460., 461. §§.).

d) Már a be nem jelentést is büntetik: 1. az 1889. évi finn btk. 29. fejelet 2. §., mely szerint büntetendő, ki a találást a törvényben előírt módon nem jelenti be; 2. az 1902. évi norvég btk. 394. §-a értelmében pénzbüntetéssel büntetendő kihágást követ el, ki talált dologról a törvényes módon jelentést nem tesz („som undlader paa lovlig Maade at lyse op eller anmelde en funden Gjenstand“); 3. az 1903. évi orosz javaslat 571. art.-a; 4. a be nem jelentést bünteti az 1924. évi görög jav. 348. art.-a, ha a dolog értéke öt drachmát meghalad, s a találástól számítva 14 nap elmúlt.

e) Enyhe esetekben nem büntetnek: 1. az 1866. dán btk. 247. §-a; 2. Waadt kanton btkve a 291. art. értelmében, ha a talált dolog értéke igen csekély; 3. Wallis kanton btkve a 315. §. szerint, ha az érték nem haladja meg az egy frankot; 4. a zürichi btk. 175. §-a, ha öt franknál, s 5. a solothurni btk. 150. §-a, ha 10 franknál nem nagyobb a talált s eltulajdonított dolog értéke; 6. az angol jog szerint nem büntetendő a találó, ha a találáskor nem tudta ki az elvesztő (*Harburger*, i. m. 361.).

f) Öndíj büncselekményként határozzák meg a talált dolog jogtalan elsajátítását: 1. az 1866. évi dán btk. 247. §-a, mely röviden csak annyit mond: aki talált dolgot eltitkol, fogházzal büntetendő; különös súlyosító körülmények, főleg visszaesés esetében 2 évig terjedhető javítómunkára ítéhető a tettes, viszont rendkívül enyhe esetben pénzbüntetés alkalmazható, sőt felmentő ítélet is hozható; 2. az 1867. évi belga btk. 508. art.-a, mely szerint büntetés alá esnek: „ceux qui ayant trouvé une chose mobilière appartenant à autrui ... l'auront frauduleusement celer ou livrée à des tiers“; 3. az 1889. évi olasz codice a „Delle appropriazioni indebite“ című 4. fejezetben a 420. art. alatt vonja büntetés alá azt, ki másnak elvesztett dolgát megtalálja („chiunque, trovate cose da altri smarrite“) s ezt eltulajdonítja, anélkül, hogy a talált dolgok tulajdonának megszerzésére vonatkozó szabályokat megtartaná („senza osservare le prescrizioni della legge civile sull'acquisto della proprietà di cose trovate; az olasz polg. tkv. 715. s köv. art.-ai értelmében a találó tartozik a dolgot, ha az elvesztő ismeretes ennek, ellenkező esetben az előjárónak átadni; ez két egymást követő vasárnap azt közhírré teszi, s ha a jogosult két éven belül nem jelentkezik, a dolog a találójé); 4. az 1896. évi bulgár btk. 334. art.-a, mely átveszi a mi Btkünk szövegét („ki idegen dolgot talál s azt egy héten belül a hatóságnak vagy az elvesztőnek át nem szolgáltatja“); 5. az 1915. évi svájci javaslat 127. art.-a „appro-

priation d'objets trouvés“, „Fundunterschlagung“ név alatt; a legalis definíció így hangzik: „aki azon célból, hogy magának vagy másnak jogtalan hasznot szerezzen, idegen ingó dolgot, melyet talált, eltulajdonít“; 6. az 1930. évi olasz btk. 647. §-a a következő szövegezéssel: „E punito, a querela della persona offesa ... 1. chiunque, avendo trovato denaro o cose da altri smarrite, se li appropria, senza osservare le prescrizioni delle legge civile sull'acquisto della proprietà di cose trovate“; 7. az 1930. évi dán btk. a lopás és sikkasztás közé ékeli be a talált dologgal való jogtalan elbánást (277. §.: „ulovlig Omgang med Hittegods“), melyet elkövet az, ki azon célból, hogy magának vagy másnak jogtalan hasznot szerezzen oly idegen ingó dolgot, mely nincs senkinek a birtokában („som ikke er i nogens Varetaegt“) vagy amelynek hollétérol a tulajdonos nem tud („som ved Ejerens Forglemmelse“) eltulajdonít („tilegner“); 8. az 1933. évi lengyel btk. 262. art.-a a sikkasztással ugyan kapcsolatban, de mégis önálló rendelkezéssel bünteti a 3. §. szerint azt, „ki talált dolgot eltulajdonít“; 9. az 1933. évi oláh javaslat 544. §-a: „Aki a talált dolgot a hatóságnak vagy annak, aki azt elvesztette nyolc napon belül át nem adja, a jogtalan elsajátítás vétségét követi el („comite delictul de insusire ...“); súlyosabb a büntetés, ha a tettes a dolgot házban, kertben vagy hasonló helyen találta s nem adta át a gazdának vagy a hely bérlőjének; s ugyanígy büntetendő a fuvaros, sofför, szállodatulajdonos vagy fogadós, aki a vendég vagy utas által otfelejtett holmit nem adja át a rendőrségnek.

20. §. Dogmatika.

1. Törvényes fogalom. A Btk. 365. §-ának értelmében: a talált dolog jogtalan elsajátításának vétségét követi el, aki idegen ingó dolgot talál és azt nyolc nap alatt a hatóságnak vagy annak, aki elvesztette, át nem adja.

2. Elkövetője e vétségnek tettesi minőségben bárki lehet, aki idegen ingó dolognak találás útján jutott birtokába. Találáson valamely oly dolognak észleléssel egyidejű vagy ezt követő tényleges hatalomba vételét értjük, amely nem uratlan, vagyis amelyről nem kétségtelen, hogy azt tulajdonosa tulajdonjogáról kifejezetten vagy per facta concludentia lemondva hagyta el (v. ö. e fogalomra *Szladits*, i. m. I. 228.). A találás két mozzanatból összetevődő cselekmény; kell hozzá: 1. valamely dolognak az észlelési körébe esősége és 2. a dolognak tényleges hatalomba vétele. Az észlelési körébe esősége leggyakoribb módja a meglátás (a dolognak látószerveink útján észlelése); de lehet dologról más szervek útján is észlelési képet kapni (tapintással, a dologról kiinduló zörej meghallásával; tapogatással a vak is talál; ugyanígy sötétben is lehet találni; a tyúkot nemcsak az veszi észre, ki meg-

látja, de az is, aki kotkodácsolását hallja). A *tényleges hatalombavétel* annyi, mint a dolognak magáhozvonása, magáhozkerítése, — a dolog feletti — tulajdonjogra emlékeztető — uralomnak, illetve gazdasági rendelkezésnek megszerzése (amit *Binding Lehrb.* 264. a *Zeigung* kifejezéssel jelöl; v. ö. a mélyebb elemzésre *Kézikönyvem* 10. k. 65. l. és *Meszlény Artur* Emlékkönyv 1936.-ben közölt: Az eltulajdonítás fogalmának büntetőjogi értelme című tanulmányomat). E két mozzanat *együttesen* juttat a találás fogalmához; az érzéki észrevezés még nem találás (aki észrevesz valamely dolgot, de elhalad mellette anélkül, hogy birtokbavenné azt: nem talált), aminthogy a birtokbanlét, melyet nem előz meg a dolognak észrevezése, szintén nem találás (itt különül el a dolog birtokának véletlenül megszerzése a találástól; az előbbiről a Btk. 367., az utóbbiról annak 365. §-a szól). A találás tárgya csak *ingó* dolog lehet; a Min. Ind. szerint: találás „véletlen ráakadás valamely *ingó dologra*, mely dologról annak, aki ráakadt, alapos okoknál fogva azon meggyőződésben kell lennie, hogy az elveszett, s ez okból magát e dolognak magához vételére jogosítottnak kelle tartania“ (v. ö. *Löw*, II. 710.); ingatlant nem lehet találni. Ám a találás tárgya egyben csak *idegen* ingó dolog lehet; saját dolgunkat *megtalálhatjuk*, de nem találhatjuk. Az elveszett dolog *tulajdonosa* tehát nem találó s így nem lehet elkövetője a Btk. 365. §-ban meghatározott vétségnek. E két mozzanat legtöbbször ugyanabban a személyben találkozunk, de nincs kizárva a találás akkor sem, ha a dolognak az egyik személy részéről történt észrevezését s megragadását, felvételét követően annak birtokbavétele egy másik személy részéről történik, mikoris — lévén a birtokbavétel mozzanata a fogalmat teljessé tevő elem — nem az első észrevező, hanem a dolgot magáhozvevő a találó; s ugyanez okból: ha több az észrevező, nem az a találó, ki a dolgot előbb látta meg, hanem az, aki azt a többi kizárásával előbb vette birtokba.

Ezek a tételek érvényesültek a *birót gyakorlatban*; így kimondatott, hogy: találó nem az, ki az elveszett dolgot legelőször meglátja és arra lábát ráteszi, hanem az, aki a dolgot felveszi (*Bpesti Tábla; Márkus*, V. 491.); találó, ki a dolgot a beszámítási képességgel nem bíró találótól átveszi (Bjt. 38. k. 214., pl. 12 éven aluli gyermektől. u. o. 20. k. 381., 42. k. 268; 45. k. 303., 360.; de volt eset, hogy ilyenkor orgazdaságot állapított meg a *Curia*; Bjt. 45. k. 304. és itt *Dombóváry*-nak e felfogást helyeslő megbeszélése); találó, ki a találó által elvesztett dolgot megtalálja (u. o. 21. k. 160.); a *Curia* találónak minősítette azt, akinek a más által talált dolog mint ilyen

jutott birtokába; a tényállás szerint F. Gy. hivatalosolga az adóhivatal előszobájában talált részvényt B. K. adóhivatali ellenőrnek azzal a kijelentéssel adta át, hogy azt a jelentkező tulajdonosnak kézbesítse; B. K. a részvényt hónapokig asztalán hevertette, utóbb annak lejárt szelvényét, sőt magát a részvényt is értékesíteni megkísérelte; az alsóbiróságok sikkasztást, a *Curia* jogtalan elsajátítást állapított meg B. K. vádlott terhére (u. o. 23. k. 157.).

3. **Jogi tárgya** e vétségnek a *tulajdonjog*. A dolognak az elvesztése ugyanis nem elvesztése egyszersmind a dologon fennálló tulajdonnak is; finom éllel mondja *Tóth Lajos*: „az elvesztett dolog az *enyém* marad“ (v. ö. *Magyar magánjog*, 1930. 94.). Adott esetben az elvesztéssel a dolog birtoka sem vész el; így mikor a dolog csak elkallódik, elhányódik, eltéved (v. ö. *Kézikönyvem* 10. k. 35. l.); az ily dolog azonban valójában nem vesztett el, birtokában van a jogosultnak, miért is annak magáhozkerítése nemcsak tulajdonsértés, hanem egyszersmind birtoksértés is, azaz birtokelvonás útján elkövetett tulajdonjogsértés (v. ö. *Kézikönyvem* X. 20.), tehát *lopás*.

A dolog elvesztése tehát a birtokvesztést jelenti, de nem egyszersmind a tulajdonjog megszűnését is, következésképp a dolognak találásával a találó csak birtokot szerez a dologra, de nem egyszersmind tulajdonjogot is, sőt a találás ténye kötelezettségeket ró úgy a találóra, mint az elvesztőre. Az *elvesztő* tartozik a talált dolog birtokbavételével (pl. kiemelés a tó fenekéről) és megőrzésével kapcsolatos költségeket megtéríteni, illetve csak ezeknek megtérítése ellenében követelheti a dolgát (v. ö. *Tóth*, i. m. 95.); a *találó* viszont tartozik a találás tényét a hatóságnak nyolc napon belül bejelenteni, a dolgot beszolgáltatni, vagy gondosan megőrizni, illetőleg az elvesztőnek átadni; e parancs mellett ott hallik a tilalom: a találónak nem szabad a talált dolgot magáévá tennie. A parancs megszegésével: *veszélyezteteti*, a tilalom ellen cselekvéssel: *megsérti* a találó a talált dologra vonatkozó tulajdonjogot.

E kettős norma tehát a tulajdonjogot védi; a parancs a dolog tulajdonosának azt az érdekét, hogy dolgának birtokához ismét hozzájusson, — a tilalom viszont azt az érdekét, hogy tulajdonjogát el ne veszítse. E paranccsal s tilalommal tulajdonképen bevonja a jog a találót a tulajdont védő szervek körébe, de hogy ezt elérje egyfelől előnyösíti a találót (ha a tulajdonos egy év alatt nem jelentkezik, a találó mint birtokos a dolog használatára nyer jogot s tulajdonossá lesz, ha elbirtokol; *Curia*,

Dtár új. f. 8. k. 229.), másfelől bizonyos magatartásra (bejelentés, beszolgáltatás, átadás, megőrzés) kötelezi. Ez önként vállalt, illetve a találás tényéből folyó jogvédelmi cselekvésre azonban csak akkor számíthatni, ha a jog nem ró a találóra túlsok kötelezettséget, mert ezzel megcsökken a „becsületes találók“ tábor. Az elvesztett dolog hollétét felfedező ugyanis, hogy kellemtlenségeknek ne tegye ki magát s hogy sok kötelezettséget ne vegyen magára: inkább nem veszi magához az elvesztett dolgot (Ind. a Magyar Magánjogi Tervezethez, II. 269.). Ha a minimumra csökkentjük is a találás kötelezettségeit, az *eltulajdonítás tilalma* vele szemben *teljességgel fennáll* s annak megszegése büntető szankciót követel.

4. **Tevékenységi tárgya** a jogtalan elsajátítás vétségének: a *birtokból kiesett*, de azért a találótól különböző személy tulajdonában levő, tehát: *idegen ingó dolog*.

Az *idegen dolog* fogalma itt is az, mint a lopásnál (a dolog fogalmára v. ö. *Kézikönyvem* X. k. 21. s köv. l., az idegen dologra u. o. 27. s köv. l.). Ha a dolog egyáltalában nincs tulajdonban (uratlan dolog), esetleg a foglalási jog megsértéséről (ilyen az 1929:XI. t.-c. 44. §-ának 2. fordulataiban meghatározott kincs jogtalan elsajátításának esete), illetve vadászati vagy halászati kihágásról lehet szó, — ha pedig a dolog a találóé, úgy *delictum putativum* forog fenn, mely nem büntetendő.

A *birói gyakorlatban* nem minősített idegen dolognak s így a jogtalan elsajátítás tárgyának: a kiszabadult kanári madár, mert előbbi szabadságát visszanyerve uratlan dologgá lett (Bjt. 23. k. 367., 61. k. 294.), a méhráj, melyet a tulajdonos nem üldöz (u. o. 33. k. 259. és újabban a kaposvári tsz. Bf. 4979/1935. v. ö. *Jog*, Szeged, 1936. évf. 64. sz.), a folyam medrében 25 év óta beiszapolt fatörzsek (Bjt. 46. k. 61.); — ellenben mint e vétség alkalmas tárgyai minősítettek: az adójeggyel ellátott kutya (u. o. 33. k. 62.), az idegen területen talált döglött szarvas vagy őz (u. o. 30. k. 46., 50. k. 199.), a Dunán úszó féltűz tüzifa (u. o. 45. k. 365.); az idegen uradalom területén talált szarvasagancs (u. o. 52. k. 265.); — a szabadon élő vadnak elevenen történt elfogását vadászati kihágásnak minősítette a hatásköri bíróság (u. o. 58. k. 22.).

Az *ingó dolog* fogalma is a lopásnál szereplő hasonló fogalommal azonos (v. ö. *Kézikönyvem* X. 25—27.).

A dolog *értékessége* tárgyában szintén a lopással kapcsolatban mondottak irányadók (v. ö. *Kézikönyvem* X. k. 36—38.), mégis azzal a birói gyakorlatban is általában követett nézetre hivatkozással, hogy az igen csekély értékű vagy épen értéktelen

talált dolog megtartása nem jogtalan elsajátítás, nem, mert az ily dolgot a találó uratlannak, elhagyott dolognak hihette s így nem érezhete magát kötelezve arra, hogy azt a hatóságnak átadja, s nem gondolhatott arra, hogy annak eltulajdonítása tiltott (Bjt. 26. k. 361., 32. k. 97.); a felmentés helyes alapja azonban ilyenkor a szándékhiány.

Csak a megokolás szemszögéből esik tehát kifogás alá a *Curia* ítélete, melyben kimondotta, hogy az értéktelen dolog eltulajdonítás tárgya nem lehet s vádlottat azért mentette fel, mert az általa talált rongyos, szakadozott zsebkendő semmi értéket sem képviselvé, nem elveszett, hanem elhanyagolt dolognak, fölszedhető rongynak tekinthető (*Márkus*, V. 492.).

Az idegen ingó dolognak *birtokból kiesettnek* kell lennie. Ez ismerv a „talál“ kifejezésből állapítható meg. Nyilvánvaló ugyanis, hogy míg a dolog más birtokában van, addig azt csak *elvenni* lehet, — viszont ha a dolog a *tettes* birtokában van, úgy szintén nem lehet szó találásról, hanem *megtartásról*, eltulajdonításról; az előbbi esetben lopás, az utóbbiban sikkasztás (esetleg a Btk. 367. §-ába ütköző vétség) forog fenn. E három deliktum ugyanis egyebektől eltekintve ép abban különbözik egymástól, hogy míg a *lopásnál* a dolog másnak, a *sikkasztásnál* a tettesnek birtokában van, addig a *jogtalan elsajátításnál* egyáltalában nincs birtokban. A birtok fogalmát illetően a lopásnál mondottak irányadók (v. ö. *Kézikönyvem* X. 48—61. l.). Szükségszerűen tartom kiegészítésül annak megjegyzését, hogy a birtokból kiesettség a találó irányában merőben objektív szempontok szerint igazodó fogalom; az a körülmény tehát, hogy a találó tudta, ki az elvesztő: a birtokból kiesés fogalmát nem érinti. A szubjektív szempont esetleg az *elvesztő* részén jöhet figyelembe, s ilyenkor közvetve kihat a találóra is; így ha az elvesztő abban a hitben van, hogy a dolog birtokának visszaszerzése lehetetlen, vagy ha lehetséges is, nem érdemes, úgy amennyiben ez az animus változás, illetve megszűnés a derelinkválás szándékának ad helyet, a dolog uratlanná lett s így nem tárgya a 365. §-ban meghatározott vétségnek.

A *birói gyakorlatból* álljanak itt a következő kijelentések: a jogtalan elsajátításnak tárgya lehet ismert tulajdonosnak elhagyott dolga is (Bjt. 16. k. 394., 19. k. 252., 22. k. 77., 263., 42. k. 209.); a színházban a zártzék alatt fekvő tárcsa eltulajdonítása a széknýtógató által a Btk. 365. §-ába ütközik (u. o. 37. k. 47.), ugyanígy, midőn vádlott a pénztárhelyiséghez vezető lépcsőn talált pénzt eltulajdonította (u. o. 40. k. 58.); elvi éllel mondotta ki a *Curia*, hogy a Btk. 333. és 365. §-ai szempontjából a sértett birtokából vagy

bírlatából kiesettnek valamely ingó dolog csak akkor tekinthető, ha a sértett azt olyan körülmények közt vesztette el, hogy azt ismét birtokába vagy bírlatába venni már nem tudja, azért, mert arról a helyről távozott vagy más okból a dolog fizikai uralma alá nem vonhatja s arra fizikai hatalmát nem tudja kiterjeszteni; a sértett zsebéből melléje a földre esett pénzzel telt könyvecske a sértett által elveszettnek nem tekinthető; lopás állapított meg (Bjogi Hat. Tára 7. k. 788.); lopásban bűnös a banktisztviselő, ki az általa kezelt safe deposit helyiségében a padlón talált értékpapírt eltulajdonítja, ha egyedileg nem is tudta, hogy az értékpapír a banknak melyik ügyfelé (Bjt. 71. k. 78.); lopást követ el, ki a korcsmahelyiségben elejtett tárgyat a tulajdonos távozása után felveszi és eltulajdonítja (u. o. 77. k. 115.), valamint aki a dulakodás közben földrejtett pénzt felveszi (u. o. 66. k. 153.); — viszont: tűzvész elől történt menekülés közben elvesztett dolog elsajátítása a 365. §. alá esik (u. o. 31. k. 5.), a tolvaj által elrejtett dolog megtalálása s eltulajdonítása is a 365. §. alá vonatott (u. o. 4. k. 330.), figyelemreméltó a Curia következő kijelentése: tekintve, hogy meg nem állapítható, hogy vádlott a pénztárca megtalálásakor annak tudatával bírt volna, hogy az csak károsé lehet, tekintve, hogy káros maga is azt állítja, hogy akkor, midőn a tornáccon vádlott gazdája konyhájának ajtaja előtt a dézsában megbotozva elesett s a kezében tartott tárgyakat elejtette, a szintén kezében volt pénztárcára nem is gondolt és csak vagy három óra múlva — már éjjel — jutott eszébe hiánya; tekintve, hogy ezek szerint káros pénztárcáját nem uralma alatt levő területen s oly körülmények között hagyta el, hogy nemcsak fizikai uralmát veszít el a felett, de azt akaratával sem birtokolta többé: vádlott cselekménye nem lopás, hanem jogtalan elsajátítás (u. o. 35. k. 7.); lopás állapított meg, midőn vádlott a sértett által a vasuti kocsis mosdófülkéjében elejtett tárcát, — a vasuti fülkében hagyott dolog, melyben sértettnek ülőhelye volt, de amely fülkéből rövid időre távozott, — a sértettnek a vasuti váróteremben letett felső öltönyét, midőn sértett csak rövid időre távozott, — a sértett mellényét, melyet egy ismerősevel udvarába letett: eltulajdonította (u. o. 45. k. 358.); lopást állapított meg a Curia, midőn vádlott egy épülőfélben levő vendégfogadó folyosóján, — a már elkészült vendégfogadó árnyékszékében talált pénztárcát tulajdonította el (u. o. 35. k. 101., v. 5. még a 30. k. 42. l. között eseteket az ott olvasható megbeszéléssel).

5. Az elkövetési tevékenység meghatározásánál a törvény mulasztásra utaló formulát használ, mondván: ki idegen dologt talál és azt nyolc nap alatt a hatóságnak vagy annak, aki elvesztette át nem adja. Látszólag tehát mulasztási deliktum a 365. §-ban meghatározott vétség, ám a közelebbi szemlélet arról győz meg, hogy itt is tevéssel elkövetett bűncselekmény forog szóban. Lévéen ugyanis a jogtárgy a tulajdonjog, ezen a sértés csak a tulajdonjog megtörésével: az eltulajdonítással, tehát oly cselekménnyel követhető el, melynek eredménye a tulajdonosnak tulajdonjogából való kizárása, ez pedig az *eltulajdonítás*, a dologgal

tulajdonosi minőségben való rendelkezés, ami viszont csak tevéssel követhető el. Az át nem adás magában rejti az eltulajdonítás cselekményét, mert bár igaz, hogy — mint a Min. Ind. is megjegyzi — „itt az eltulajdonítás praesumálása állapított meg kriterion gyanánt“ (Lőw, II. 711.), de viszont nem kétséges, hogy aki az átadás kötelezettségének eleget nem tesz, voltaképpen már eltulajdonítási szándékkal tartja magánál az irányában idegen dologt s ezzel a találás jogos cselekménye a tiltott eltulajdonítás jogellenes cselekményévé alakul át. Az át nem adás passzívuma annyi, mint az idegen ingó dologgal tulajdonosi minőségben való aktív rendelkezés.

Hangsúlyozottan emelem ki, hogy nem a nyolc napon belüli be nem jelentéssel, hírül nem adással, hanem az át nem adással van a cselekmény elkövetve. A bejelentés elmulasztása csak veszélyezteti az elvesztő tulajdonjogát, viszont a megtörtént bejelentés, illetőleg a találás tényének az elvesztő tudomására hozása arra enged következtetni, hogy a találó nem akarta a dologt eltulajdonítani, s így szándék hiánya címén felmentendő.

Adott esetben, midőn panaszos maga is beismerte, hogy vádlott azt, miszerint gyermekei a láncot az erdőn megtalálták, neki tudomására hozta s hogy szokás szerint a gyermekek részére néhány krajcár találási díjat, jutalmat követelt s mintán panaszos nem adott, vádlott a láncot elvette, de később a panaszosnak kiadta: a bíróság szándékhiány címén felmentő ítéletet hozott, — a debreceni tábla — mert a nyolc nap eltelt — bűnösnek mondotta ki vádlottat a Bk. 365. §-ába ütköző vétségben, — a Curia nézetem szerint helyesen az elsőfok ítéletét hagyta helyben kimondván, hogy „az elsajátításra irányuló szándék híján az átadás elmulasztásának pusztán ténye a bűnösséget meg nem állapítja“, — továbbá, hogy „a vádlott részéről történt értesítés a szándék fennforgását egyenesen kizárja“ (Bjt. 25. k. 125.).

6. A törvény értelmében azzal van a cselekmény elkövetve, ha a találó a dologt nyolc nap alatt nem adja át a hatóságnak vagy annak, aki azt elvesztette.

E szabállyal kapcsolatban több kérdés vár megoldásra, és ugyan:

a) *Honnét és miként számítandó a nyolc nap?* Nézetem szerint a találás napjától a naturalis komputáció szabályai szerint, mert itt a dologt elvesztő érdeke áll homloktérbe s így a találó javára időmeghosszabbítás nem foghat helyt; a naturalis komputáció szabályának alkalmazása viszont a Btk. 3. §-ából folyik. *Illés* — minden megokolás nélkül, de nyilván a Bp. 11. §-ára gondolva — azt vitatja, hogy a nyolc napi határidő a találás

napja után következő első napon veszi kezdetét (v. ö. Komm. III. 228.), helyesen *Fayer* (Tank. II. 389.).

A *Curia* igen helyesen kimondotta, hogy a Btk.-ben megállapított határidők kezdő és végső pontjának meghatározásánál nem a Bp.-nek szabályai s így különösen annak 11. §-a, hanem a Btk.-nek szabályai irányadók (Bjogi Hat. Tára I. 23., Bjt. 77. k. 173.).

b) *Hatóságon* itt a rendőri, közigazgatási, bírói hatóságok, illetőleg ezeknek közegei értendők; természetesen a községi előjáróság s a csendőrség is.

Mentesül a találó akkor is, ha annak adja át a dolgot, aki *elvesztette*. Ehelyütt megjegyzem, hogy ha az elvesztő nem azonos a dolog tulajdonosával, s a találó a tulajdonoshoz juttatja a dolgot: eleget tett kötelességének. Előfordulhat, hogy tévesztés alapján harmadik személynek adja át a találó a dolgot; ilyenkor a találó nem felel (és pedig a Btk. 82. §-a alapján), — a magát elvesztőnek vagy tulajdonosnak színlelő esetleg csalásban bűnös.

c) A *talált dolog* átadására kötelez a törvény, de vajjon elköveti-e e vétséget az, ki helyettesíthető dolgot talál s nem azt, de azzal egyenértékű dolgot ad át a hatóságnak? Példa: A. talál egy 100 pengős bankjegyet s tíz darab 10 pengőt ad át a hatóságnak. Nézetem szerint a 365. §-ban meghatározott vétség nem állapítható meg, mert bár a találó nem „*azt*“ (a talált idegen dolgot) adta át, de mert az elvesztő érdeke nem a 100 pengős bankjegyhez, hanem a 100 pengőt érő *pénzhez* tapad, a találó eleget tett kötelességének, amennyiben megnyitotta a dolognak az elvesztő felé vezető útját; ennyi kell, de elég is az ő részéről. Más a megoldás, ha már eleve azzal a célzattal ad át a hatóságnak tíz darab 10 pengőt a 100 pengős helyett, hogy a hatóságot s még inkább az elvesztőt félrevezesse; az elvesztő 100 pengős bankjegye után érdeklődvén, esetleg a tíz darab 10 pengőt nem kapja ki; elmúlik az egy év s a tíz darab 10 pengős a találó birtokába jut; részemről csalást látok megállapíthatónak a fondorlattal tévedésbejuttató találó terhére.

d) Megállapítható-e a jogtalan elsajátítás vétsége a *nyolc nap eltelté előtt*, s megállapítható-e okvetlenül a *nyolc nap elteltével*?

Lévén az elkövetési cselekvés az eltulajdonítás, melynél az át nem adás csupán szimptomatikus, következtetési alapul szolgáló cselekmény, nem kétséges, hogy ha a találó a dolgot nyolc

napon belül eltulajdonította (pl. a dolgot elidegenítette, elfogyasztotta, a pénzt vagy akár csak annak egy részét elköltötte): a bűnösség megállapítandó (*állandó gyakorlat*; Bjt. 13. k. 45., 15. k. 60., 21. k. 186., Grill dtár 8. k. 2128.; helyesen *Gyurkovich László és Nagy Elek*, Bjt. 7. k. 61., 83., *Illés*, III. 229., *Isádk*, 247., *Balás*, 437., *Finkey*, 730., *Irk*, 606., ellenk. *Vargha Ferenc*, Jogt. Közl. 1887. 126., ki ilyenkor a Kbt. 127. §-a alá vonná a cselekményt; *Kelemen Samu* a Btk. 367. §-át véli alkalmazandónak, mert a találó is véletlenségből jutott a dolog birtokába); kivétel mégis, ha helyettesíthető dolog (főleg pénz) találása esetében bizonyított van, hogy a találónak meg volt az átadásra irányuló szándéka, s hogy a netán közben elköltött pénz pótlására meg volt a készsége és képessége. Viszont szintén nem kétséges, hogy a nyolc nap alatti átadásnak igazolt akadály okából történt elmulasztása egymagában nem valósítja meg e vétség tényálladékát, nem különösen akkor, ha a találó az akadály megszűntével a dolgot nyomban átadja, vagy ha előző magatartásából az átadásra irányuló szándéka bizonyítást nyert; nem büntethető tehát az a találó, kinél ugyan nyolc napon túl volt a dolog, de bebizonyítja, hogy bár kereste, de nem találta meg a tulajdonost vagy az elvesztőt, — hogy a hatóságnál betegség okából nem volt módjában jelentkezni, — ha feledékenységből vagy tudatlanságból mulasztotta el a határidőt (ugyanígy; *Illés*, III. 228., *Finkey*, 730., *Balás*, 437., *Bernolák*, 320.; ellenk. *Fayer*, II. 389., ki azonban nem helyesli, hogy a találó a nyolcadik nap elteltével okvetlenül büntetessék).

7. Az eltulajdonításnak *jogellenesnek és szándékosnak* kell lennie.

A *jogellenesség* ki lehet zárva különösen *végsszükség* címén (pl. a találó a talált élelmi szert az éhhalállal küzködő családjának viszi haza), de ki lehet zárva *jogi engedély* alapján is (így a Polg. Tvk. Javaslat 572. §-ának életbelépése után az öt pengő értéket meg nem haladó talált dolog bejelentése elmaradhat, s a találó az átvételre jogosultat csak akkor köteles értesíteni, ha tudja, hogy ki az és hogy hol tartózkodik; ellenkező esetben a dolgot megtarthatja).

A *szándék* léte a Btk. 75. §-ához képest kell e vétséghez. A gondatlan elkövetés képzelhető (pl. a találó az elvesztőként jelentkezőnek átadja a dolgot anélkül, hogy meggyőződne arról, hogy a jelentkező csakugyan az elvesztő), de nem büntetendő.

A szándéknak a tényálladék összes elemeire ki kell terjednie. Ha tehát a találó tévedésből azt hiszi, hogy a dolog kiesett a birtokból, holott az valósággal birtokban volt, nem lopásért, hanem csak jogtalan elsajátításért felel; — ha megfordított a helyzet és illetőleg a tettes tévedése (birtokban levőnek vélte a birtokból kiesett dolgot), szintén csak jogtalan elsajátítás vétségében mondanó ki bűnösnek (a lopás konstrukciója nem állhat meg, mert az delictum putativum); ha végül uratlannak vagy (a csekély értékre tekintettel) elhagyottnak vélte a talált dolgot: felmentendő.

Vitás kérdés, vajjon mentesít-e a törvény ama rendelkezésének nem tudása, mely szerint az átadásnak nyolc napon belül kell megtörténnie? *Illés* szerint a határidő elteltével „hiába hivatkozik a találó arra, hogy nem tudta a törvényt (81. §.)“, szóval szerinte ily esetben figyelmen kívül hagyandó büntetőjogi tévedés forog fenn (v. ö. Komm. III. 230.), *Irk* nézete, hogy itt közigazgatási rendszabályról van szó, melynek nem tudása mentesít (Tank. 606.); részemről ez utóbbi felfogást helyeslem, mert mint ezt már Tankönyvemben is kifejtettem (Kül. rész, 583. l.): *a nyolc napon belül eszközlendő átadás kötelezettségét előíró norma nem büntetőjogi, hanem magánjogi szabály*, melynek nem tudása a Btk. 82. §-a alapján bűnösséget kizáró körülmény.

8. **Többség** és tehát anyagi halmazat csak akkor forog fenn, ha a tettes különböző időben s más-más helyen talált dologra vonatkozással követi el e vétséget. Egység ellenben, ha egy időben ugyanazon a helyen több — bár különböző személyek tulajdonát képező — dolgot talál a tettes, s ezeket nem adja át, mert itt a szándék egysége a folytatóság analogiájára okolja meg az együvéfoglalást. Nem bontja meg az egységet az ugyanazon helyen találás esetében az időkülönbség, ha a találás tényei összefüggésben vannak (pl. midőn tolongáskor a tettes valamely dolgot találván, a tömeg szétszálása után visszatér s immár keresve még néhány elveszett dologra akad). A találás helytöbbsége sem vezet mindig anyagi halmazathoz (pl. midőn a tolongáskor hol itt, hol ott lel valamit a tettes).

A talált dolog jogtalan elsajátításának vétsége az át nem adással és illetőleg az eltulajdonítással be lévén fejezve, minden a dolgot érintő további cselekmény már a tényálladék külső zónájába esik és tehát — hacsak különleges és illetőleg más termé-

szetű jogi érdeket nem sért — figyelmen kívül marad. Ha tehát a találó a dolgot nem adja át és elidegeníti, használja, nem büntethető a jogtalan elsajátításon felül még sikkasztásért vagy a furtum usus kihágásáért, — de ha a dolgot szándékosan és jogtalanul megrongálja vagy megsemmisíti, úgy a 365. §-ba ütköző vétségen felül a 418. §-ba ütköző idegen ingó rongálásáért is felel anyagi halmazatban.

9. Az *elévülési idő* a nyolc nap elteltével kezdődik (*Fayer*, II. 389.), de esetleg előbb, ha az eltulajdonítás e határidő eltelte előtt megtörtént.

10. A **büntetés** a 365. §-ba ütköző *vétség* esetében: három hónapig terjedhető fogház és a II. Bn. 3. §-a 2. bek. értelmében pénzmellékbüntetés. Kiemelkedik azonban a vétségi körből az I. Bn. 51. §-ában meghatározott tulajdon elleni kihágás, melyet az követ el, aki tíz pengő értéket felül nem haladó élelmi- vagy élvezeti cikket, tüzelőszert vagy egyéb életszükségleti tárgyat ... jogtalanul elsajátít; e kihágás nyolc napig terjedhető elzárással büntetendő.

11. A *vétség* esetében az eljárás szabály szerint hivatalból indítandó meg, ha azonban az által az elsajátítónak házastársa, fel- vagy lemenő ágbeli rokona, testvére, vele közös háztartásban élő rokona, gyámja, gondnoka, vagy nevelője károsított meg; a bűnvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg (Btk. 369. §.). A tulajdon elleni kihágás esetében a bűnvádi eljárás csak magánindítványra indítható meg (I. Bn. 51. §. 2. bek.).

II. Az 1929:XI. tc. 44. §-ában meghatározott vétségek.

21. §. Jogtörténet; jogösszehasonlítás.

Jogtörténet. I. 1. A kincstalálásra sem a bibliai Szövetségekben, sem a Codex Hammurabi-ban, sem az egyiptomi jogban adalékokat nem találtam.

2. Manu törvénykönyve már részletes szabályokat ad; így a 35. §-szerint: „Ha egy ember igazsággal mondja a talált kincsre vonatkozólag: ez az enyém, a király elvehet tőle a maga számára egy hatodrészt vagy akár egy tizenkettődrészt is”; a 36. §. viszont kimondja: „Ha pedig hazug mondja ezt, megbírságolandó a saját vagyona nyolcadrészig vagy pedig ezen letéteményben levő kincs értékének kiszámítása után ennek kisebb arányos részéig”; jellemző a 37. §.: „Ha egy tudós brahman felfedez egy régen elrejtett kincset, magához veheti az egészet, mert hisz' mindennek ő az ura”, és a 38. §.: „De hogyha a király fedez fel egy ősrégi kincset, mely el van rejtve a földbe, ebből a felét a brahmanoknak adja, a másik felét pedig a kincstárba helyezheti”; végül a 39. §.: „Ősrégi kincsekből, úgyszintén a földben levő ércekből is a fele illeti meg a királyt a megőrzés fejében, mert hát ő a földnek az ura”.

3. A római jog szerint: „Thesaurus est vetus quaedam depositio pecuniae, cuius non exstat memoria ut iam dominum non habeat” (Paulus, v. ő. Marton Géza, A római magánjog, III. kiad. 1928. 146.). A kincs tehát uratlan dolog, mégis az a régi jog szerint valószínűleg a telek tulajdonosát illette. Az Inst. 2. 1. 39. szerint a loco sacro, religioso talált kincs a találót, a D. 49. 14. 10. szerint a loco religioso talált felerészben a fiscusé; ez voltaképpen ellenmondás a szövegben, melyet újabban az olaszok (Bonfante, Corso II. 2. 101. l.) azzal magyaráznak, hogy a fiscus (ill. aerarium) már a Hadrianus-féle rendezés előtt is igényt támasztott minden talált kincs bizonyos részére, valószínűleg a felére. A császári jog (Hadrianus) szerint a kincs fele a találót, fele a telektulajdonost illeti. Saját telken vagy uratlan dologban talált kincs egészen a találót, viszont idegen dologban a telektulajdonos beleegyezése nélkül történt kutatással talált kincs egészen a telektulajdonosé (v. ő. Marton, id. h. és ugyanő: A furtum mint delictum privatum, 1911. 154. l.). A telektulajdonos jogának sérelmére történt visszatartást a római jog nem büntette, s a telektulajdonos a találót szemben csak magánjogi úton érvényesíthette igényét. Sajátos tétele idevágólag még a római jognak, hogy: aki tiltott, babonás szertartásokkal keresve lelte a kincset, ebből mit sem tarthat meg, ez esetben az a fiscust illeti (v. ő. Vécsey, Római jog, II. kiad., 1888. 322.).

4. A középkori germán népjogokban, a Carolinában s az egyházi jogban büntetőjogi szankció a találót szemben egyáltalában hiányzik (mégis az egyházi jogot illetően v. ő. cc. 6. 8. C. XIV. qu. 5., mely általában az ide-

gen dolog visszatartását bünteti) s így legfőleg a talált dologgal való visszaélés körében esett az ilyenmű cselekmény büntetés alá.

5. Az 1794. évi Allg. Landrecht kifejezetten az idegen dolog találójára vonatkozó szabályok alkalmazását írja elő azzal szemben, aki régi kincset talál s azt be nem szolgáltatja (I. 9. §. 102.), s mert a találó a tolvajjal esik egy vonalra: a talált kincs megtartása lopásként esik büntetés alá.

II. A magyar jogfejlődés során is igen szörványosak az idevonatkozó adalékok. Régi törvényeinkben a kincs jogi sorsára rendelkezést egyáltalában nem találunk. Az Árpád-kori királyok idejében a talált kincs valószínűleg a királyt illette, s az azt be nem szolgáltatók tolvajként estek büntetés alá (erre enged következtetni a Fejér, Cod. dipl. VII. 2. 212. helye, mely szerint: „Anno domini 1229., quod fures essent regis, eo quod thesaurum inventum, cum deberent, regi non indicassent”). Erdélyben az Approb. Const. III. rész 54. cím (kincs találásról) 1. art.-a rendelkezik imígyen: „Ha ki elásott régi kincset talál maga határán, harmad részét fiscus tárházába tartozzék adminisztrálni; mások határán találkozáván, a dominus terrestris (a földes úrral) is tartozzék conveniálni (kiegyezni); ki ha eltitkolná, egészben elvétezzék tőle” (I. 1570. évi erd. t.-c.). Utóbb Mária Terézia és Ferenc királyok idején bocsátottak ki egyes felmerült esetek alkalmából rendeleteket, melyek nagyjából a római jog megfelelő elveit juttatták érvényre. Ezekből a rendeletekből szűrte le a bírói gyakorlat a változott viszonyoknak megfelelő magánjogi szabályokat (Curia 1891. évi 10.020. sz. ítélete, v. ő. Dtár új f. 30. k. 40.), melyek a következők: ha a talált kincs értéke 300 pengőt meg nem halad, fele részben a találót (jure inventionis), fele részben pedig annak a dolognak a tulajdonosát (jure accessionis) illeti, melyben a talált kincs elrejtve volt (1777. jan. 23-án kelt 111. sz. kir. rend.); ha a találó egyszersmind a rejtéskül szolgáló dolog tulajdonosa, a kincs egészen az ő tulajdonába megy át; a 300 pengőn felül értékű kincs esetében hárman osztozkodnak egyenlő arányban; ilyenkor ugyanis a föld földtulajdonából folyó jogainál fogva egy harmadrész az államkincstárt illeti (1776. jan. 27-én kelt 102. sz. kir. rend.); ha a kincs elrejtésére szolgáló dolog városi tulajdon, úgy a kincs egyharmada a város pénztárába folyik (1792. évi apr. 5-én kelt 56. sz. kir. rend.); amennyiben kiváló régészeti vagy egyéb tudományos értékű tárgyakról van szó: a nemzeti múzeum és a budapesti tudományegyetem kiválasztási és megtartási jogot gyakorolnak (1816. évi szept. 10-én kelt 37.068/1343. sz. kir. rend.); e jogot a nemzeti közintézetek többször gyakorolták is (Curia, 1894. évi 4293. sz. ítélet; v. ő. Márkus, VII. 20.). A be nem jelentés a Btk. életbe lépéséig büntetőjogi következményekkel nem járt, hanem amennyiben a mulasztás szándékos és rosszszemű volt, a találót illető rész elvesztését vonta maga után, mely a feljelentőnek jutott, ha pedig hivatalból szerzett a hatóság a leletről tudomást, az államkincstárra szállt (1813. évi aug. 3-án kelt 18.788. sz. rend.; v. ő. Kassich, Enchiridion); ha a találó nem rosszszeműleg mulasztott, úgy figyelemmel az alsóbb néposztályhoz tartozó kincslelőkre: a találó az öt megillető egyharmad résznek csupán kétharmadát veszítette el, az egész érték egy kilenced részére továbbra is megtartotta jogigényét („Malitiose occultantis tota rata portio Denunciandi addicitur. Homini autem rudis, plebae conditionis, qui ex ignorantia altissimarum ordinationum, aut ab alia ipsi imputari nequeuntia impedimenta non indicavit, duae tertiae itidem

Denunciati cedunt, una duntaxat ipsi remanente", v. ö. Kelemen, Inst. iuris Hungarici, Liber II. 1818. 51.; v. ö. még Curia, Bjt. 13. k. 111. l.). Idegen területen a tulajdonos előzetes engedélye nélkül a kincskeresés kártérítés és pénzbírság terhe alatt tiltva volt (v. ö. Szlemenics, I. 19., 21.; az egész kérdésre s a magyar jogfejlődésre v. ö. még: Szász-Schwarz, Peregra, 124., Új irányok 231., Biermann, Talált kincs tulajdonjoga. M. Igügy X. 28., Galamb István, A Btk. 366. §-ához, M. Igügy 23. k. 197—201., u. a. A régiségletelekre vonatkozó törvények és rendeletek, 1886., Moldoványi István, Kincselet, M. Jogi Lex. IV. 792., Szladits, i. m. I. 228., Kolosváry, i. m. 185., Tóth Lajos, i. m. 96.).

Jogösszehasonlítás. A ma érvényben levő büntetőtörvénykönyvek és törvényhozási munkálatok közül csekély azoknak a száma, melyek a kincstalálásra vonatkozó magánjogi és közigazgatásjogi szabályok megsértését kifejezetten bűncselekménynek minősítik.

Nem büntetik e cselekményt: 1. az 1852. évi osztrák btk., mely midőn 201. §-ában a csalás eseteit felsorolja s c) pontjában a talált dolog jogtalan elsajátítását is idevonja, kifejezetten kimondja, hogy ez a határozmány „jedoch auf die Verheimlichung eines aufgefundenen Schatzes nicht anwendbar ist“ (az Oberste Gerichthof azonban nem minősítette pl. kincsnek az alig 50 évvel azelőtt lakásban elrejtett pénzt, melynek volt lakói ismertek; Altmann, I. 590.); 2. az 1864. évi svéd btk.; 3. az 1866. évi portugál btk., melynek 423. art.-a a kincsekre azért nem terjed ki, mert e szabály szerint csak a más tulajdonában levő tárgy elsajátítása büntetendő; 4. az 1912. évi osztrák jav., mely szintén kijelenti 346. §-ában, hogy „Auf die Aneignung eines Schatzes sind die Bestimmungen (sikkasztás) nicht anzuwenden“; 5. az 1915. évi svájci javaslat; 6. az 1924. évi görög jav., amennyiben általában elvesztett dologról tesz említést (848. art.); 7. az 1925. évi cseh-szlovák jav., mely a 320. §-kapcsán kijelenti, hogy ily rendelkezést nem tart szükségesnek (Begründung, 1926. 235.); 8. az 1926. évi török btk. 511. §-a, mely elvesztett dolgokról szól; 9. az 1926. évi perzsa, 10. az 1927. évi szovjet btk.; 11. az 1928. évi chinai btk. (v. ö. 358. art.).

Csalásként bünteti e cselekményt: az 1867. évi belga btk., mely a De quelques autres fraudes című Titre IX. Chap. II. Sect. V. alatt 508. art.-ában rendeli felelősségre vonni „Ceux qui, ayant découvert un trésor, se le seront approprié ou préjudice des personnes auxquelles la loi en attribue une partie“ (Code civ. 716.).

Lopásért vonja felelősségre a régi kincs elsajátítását: az 1810. évi francia code 379. art.-a és 2. az 1934. évi francia jav. 424. art.-a (a francia javaslat szerint az, ki a Code civ. 716. art. szerint a telektulajdonostól az őt illető felerészt elvonja, lopásért felel: „comme le propriétaire qui soustrait la chose commune“; Chauveau et Hélie, V. 1924. sz., Garraud, V. 2093. sz.).

A talált dolog jogtalan elsajátítása vétségének keretébe vonják e tényálladékat: 1. az 1866. évi dán btk. 247. §-a, mely általában talált dolgot említ; 2. az 1902. évi norvég btk. 258. §-a; 3. az 1930. évi dán btk. 277. §-a (csupán Hittogods-ról szól); 4. az 1933. évi lengyel btk. 262. art. 3. §-a, mely szintén csak talált dologról szól; 5. az 1933. évi lett btk. 543. art.-a.

Sikkasztásnak minősül e cselekmény: 1. az 1871. évi német btk. 246. §-a alapján, de csak akkor, „wenn der Besitzergreifung ein Aneignungsakt

nachfolgt“ Kohlrusch, Strafbg. 1930. 269., Harburger, i. m. 345.); 2. az 1881. évi holland btk. 321. art.-a; 3. az 1907. évi japán btk. 254. §-a; 4. az 1908. évi siami btk., mely az „Abus de confiance“ fejezetben a 318. art. alatt így szól: „Celui qui ayant trouvé ... un trésor, se l'approprie sans être conforme aux exigences de la loi relatives aux trésors ... sera ...“

Külön bűncselekményként határozzák meg a kincstalálással kapcsolatos visszaélést: 1. az 1889. évi finn btk. 29. fej. 2. §-a ut. bek.-e értelmében hivatkozott törvényhely („Muinaiskalujen löydöstä erittain saadetty“; v. ö. Merilaki 9. p. Kesäk. 1873., 168—170. §.; és A. muinaislaikaisten etc. 2. p. Huhtik. 1883. 10. §.); 2. az 1896. évi bulgár btk. 336. art.-a, mely szerint: aki kincset talál és egy héten belül erről a hatóságnak jelentést nem tesz, pénzbüntetéssel büntetendő; a kutatás előzetes bejelentése esetében a határidő 30 nap; 3. az 1889. évi olasz codice a „Delle appropriazioni indebite“ című fejezetben a 420. art. 2. p.: „chiunque trovato un tesoro si appropria, in tutto o in parte, la quota dovuta al proprietario del fondo“ (v. ö. C. civ. 714. art.); 4. az 1930. olasz btk. 647. art.-a: „chiunque, avendo trovato un tesoro, si appropria in tutto o in parte, la quota dovuta al proprietario del fondo“; (az olasz irodalomban idevágólag figyelemreméltó forrásmű: Rotondi, I ritrovamenti archeologici e il regime dell' acquisto del tesoro; Riv. di dir. civile 1910. 311—337.); 5. az 1933. évi oláh jav. 545. §. 1. p.: „aki a talált kincset nem jelenti be 8 nap alatt a hatóságnak“; 6. az angol jog, mely a kincselitkolást foghással vagy pénzbüntetéssel bünteti (a kincs ugyanis a király tulajdona; Stephen, IV. 168., Blackstone, IV. 107.).

22. §. Dogmatika.

A talált kincs jogtalan elsajátításának vétségét meghatározó Btk. 366. §-a az 1929:XI. t.-c. 44. §-a 3. bek.-ének rendelkezésével hatályát veszítette. E most hivatkozott törvény idézett §-ának 1. bek.-e — ha nem is a Btk. 366. §-a helyén — háromrendbeli vétséget határoz meg; ezek: 1. a tiltott területen ásatás, 2. a kincs be nem jelentésének és 3. az ingó műemlék tiltott elidegenítésének vétsége.

I. A tiltott területen ásatás vétsége. Elköveti e vétséget: Aki ásatás szempontjából „tiltott terület“-en ásatást végez vagy végeztet (1929:XI. t.-c. 44. §. első fordulat). E vétség tulajdonképpen egyszerű tilalomszegés, ú. n. Unbotmässigkeit (Binding, Grundriss, VIII. kiad. 1913. 64.); tartalmi elemeiben — amennyiben a tilalomszegő abból a célból végez vagy végeztet ásatást, hogy a netalán előkerülő kincset eltulajdonítsa, illetve a kincseletről jelentést ne tegyen — előkészületi cselekmény. Mindenik vonatkozásában e tényálladék csak annál fogva büntetendő, mert a törvény azt — bennrejlő büntetést érdemlőségénél fogva — bűncselekmény rangjára emeli.

Elkövetője e vétségnek bárki lehet. Tettesi minőségben felel úgy az ásatást végző, mint végeztető, tehát aki az ásatást intézi, erre megbízást ad; a különben felbujtó fogalma alá eső is tettes, — aminthogy tettes az is, ki az ásatás fizikai munkáját látja el, kivéve azokat az alkalmazott munkásokat, kik akár a célt, akár a terület tiltott minőségét nem ismerve a tettes eszközöként szerepelnek. Az archeologus szakértő, ki az ásatás során közreműködik, ha csak tanáccsal szolgál, útbaigazítást ad, a munkát irányítja, a talált leletet rekonstruálja, a munkásoknak szerszámokat bocsát rendelkezésre: csupán bűnsegédi részesként felel; de tettes, ha — bár megbízásból — az ásatás munkálatait intézi.

Jogi tárgy: az Országos Magyar Gyűjteményegyetem Tanácsa (1922:XIX. t.-c.) által kijelölt intézménynek a „tiltott területnek” nyilvánított területen való kizárólagos ásatás joga. *Tevékenységi tárgy:* a tiltott terület, melyen a régészeti, történeti, antropológiai, földtani és őslénytani emlékeket rejtő s a vallás- és közoktatásügyi miniszter által ásatás szempontjából „tiltott terület”-nek nyilvánított terület értendő.

Elkövetési tevékenység az ásatás végzése vagy végeztetése. Ideesik nemcsak az ásatás fizikai munkája, hanem az ily munka végzésére való megbízás, intézés, szóval mindennemű oly cselekmény, mely a tudományos értékű lelőhelyek feltárására irányul. A cselekmény csak akkor esik a hivatkozott 44. §. első fordulatának keretébe, ha tiltott területen lett elkövetve, miből következik, hogy amennyiben az ásatás megkezdése után nyilvánítja a területet a miniszter tiltott-nak, a megelőzőleg végzett ásatás nem büntetendő, viszont ilyenkor a területnek tiltottá nyilvánítása után, és illetőleg az erről való tudomásvétel után az ásatás folytatása állapítja meg e vétséget.

Kísérlete e vétségnek képzelhető (pl. a szakszerű felvilágosítással, és megfelelő szerszámokkal ellátott munkásoknak a területre kivezetése, a feltárandó terület megjelölése stb.), de törvényrendelkezés hiányában nem büntetendő. Magának az ásatási munkának megkezdése rendszerint a bevégzett vétséget állapítja meg, mert a megkezdett ásatás már ásatás (esetleg nem büntetendő kísérletről van szó, amikor a munka még csak a felszínen folyik s csupán az ásatás akadályainak eltávolításáig haladt előre; pl. előfák kiásása, termés learatása, felszínen levő szikla robbantása).

A cselekmény csak *szándékosan* s *jogellenesen* elkövetve

büntetendő. A szándék szemszögéből kell annak tudata, hogy a terület tiltottnak lett nyilvánítva (ennek nem tudása — lévén nem büntetőjogi, hanem közigazgatásjogi szabály nem tudásáról szó — a Btk. 82. §-a alapján mentesít), kell továbbá, hogy a cselekmény lelőhely feltárására irányuljon (aki bár tudja, hogy szőlője tiltott területen fekszik s azt forgattatja, vagy ily területen kutat ásat: nem cselekszik az e vétséghez megkívánt szándékkal, tehát nem büntetendő). A *jogellenességnek* objektíve kell fennfognia; nincs jogellenesség, ha a Tanács az ásatáshoz előzetesen hozzájárult vagy éppen saját közgeivel maga végezteti a vonatkozó munkálatokat. Szubjektíve nem kell jogellenesség; a 44. §. rendelkezésének s büntető szankciójának nem tudása nem mentesít (Btk. 81. §.).

A vétség *elévülése* az ásatás megszüntetésének napján veszi kezdetét. *Büntetése:* hat hónapig terjedhető fogház.

Ha az ásató az ásatás során előkerült kincset nem jelenti be: a tiltott ásatás s a be nem jelentés vétségei anyagi halmazatot alkotnak, mert különböző jogtárgyakon esett sérelem (a 44. §. 2. bek.-ének szövege ugyan arra enged következtetést, hogy ilyenkor egység állapítandó meg, mert e törvényhely „e vétség” kifejezést használja, ám e nem szabatos: összefoglaló szóhasználat nem változtathat a jogtárgy-többség és tehát e vétségek különböző jogi természetének tényén).

II. A kincs be nem jelentésének vétsége. Elköveti ezt: aki az ásatás eredményeként vagy tervszerű ásatás esetén kívül előkerülő tudományos vagy közművelődési szempontból jelentős vagy egyébként a kincs fogalma alá eső ingó dolgot a törvényes határidő alatt be nem jelenti (1929:XI. t.-c. 44. §. 2. fordulat).

Elkövetője e vétségnek bárki lehet; az ásatást végző vagy végeztető éppúgy, mint akárki más, aki az ásatás során közreműködik, sőt az is, ki „az ásatás esetén kívül előkerülő” dolognak kincs minőségéről tudomást vesz. Mégis úgy vélem, annyira nem terjeszthető ki az elkövetők köre, hogy ebbe minden — bármily módon előkerült — kincsről bármily módon tudomást szerző egyén besorozható volna. Az ellenkező felfogás — azon kívül, hogy messzemenő zaklatások lehetőségét teremtené meg — nem felel meg a 44. §. 2. fordulatában kifejezésre jutó törvényakaratnak sem, mely — ha e vonatkozásban a szabáttosság szemszögéből távolesik is a Btk. 366. §-ának ama szó-

használatától, melynek nyomán nem kétséges, hogy e vétség elkövetője csak az lehet, „aki régi kincset talált”, — végül is még sem kívánhatott a bejelentés kötelezettségével *mindenkit* megterhelni, hanem csak azt, aki a kincs fogalma alá eső ingó dolgot *találta*, azaz aki azt észrevette és vagy birtokba vette, vagy (pl. mert telektulajdonos) birtokában levőnek minősíthette (hogyan csak a találóra gondol a törvény, az kitűnik annak 22. §-ából). Nem gondolom, hogy a törvény hat hónapig terjedhető fogházbüntetés súlya alá akarta helyezni azt a sétáját élvező egyént, ki — bár ásatás színhelyén, de azzal semminemű kapcsolatban nem állván — valamely, talán az ásatást végző által észre nem vett kincset megpillant, de tovább megy s nem tesz bejelentést.

Jogi tárgya e vétségnek kettős; egyfelől a kincsből a találót meg nem illető részre (ha az ingóságot a Tanács nem váltja meg, tulajdonát fele részben a találó, fele részben a rejtő dolog tulajdonosa szerzi meg; 1929:XI. t.-c. 21. §. 6. bek.; megváltás esetében: a találót s a rejtő dolog tulajdonosát kártalanításként egyenlő arányban együttvéve a lelet értékének két harmada illeti meg; id. t.-c. 21. §. 3. bek.) vonatkozó *foglalási jog* (Illés, 232. l., Schnierer, 545. l., Werner, 634. l., Finkey, 730. l.), másfelől a Tanács *megváltási joga* (így a megelőző jogállapottal kapcsolatban a Btk. 366. §-ának *Min. Ind.-a*, v. ö. Löw, II. 712., *Moldoványi*, Jogi Lex. IV. 792., *Irk*, 606.). *Elkövetési tárgy*: „a tudományos vagy közművelődési szempontból jelentős vagy egyébként a kincs fogalma alá eső ingó dolog”. Amily eléggé világos a *kincs* fogalma (oly akár belső, akár régészeti értékkel bíró régi tárgy, amelyhez való tulajdonjogát senki sem tudja igazolni, illetőleg amelynek jogos tulajdonosa semmi módon meg nem állapítható; Dtár 21. k. 161. l.), oly — legalább is — nehezebben megállapítható valamely dolognak *tudományos vagy közművelődési szempontból való jelentősége*; valamely dolognak ezt a — későbbi megállapítás során kitűnő — tulajdonságát a szakértelemmel nem rendelkező laikus (hogy *Kelemen* v. ö. fent 135. l. idézett szavait használjam: „rudis plebae conditionis”) kevéssé ismeri fel, ami a szándék léte kérdésénél mindenesetre figyelembe veendő.

Az elkövetési cselekvés: a be nem jelentés. Az 1929:XI. t.-c. 20. §-a szerint: A Tanács előzetes hozzájárulásával, de szakértő közegének részvétele nélkül folytatott ásatás eredményeként előkerült, vagy egyébként talált dolgot a találó köteles *harminc nap*

alatt, — tervszerű ásatás esetén kívül előkerülő és a 18. §. első bek.-ében felsorolt ingóságok fogalma alá eső dolgot legkésőbb *három nap alatt* a közigazgatási hatóságnak vagy a Magyar Nemzeti Múzeumnak bejelenteni. A be nem jelentés szorosán véve az eltulajdonítás vélelmét zárja magában: aki a bejelentést elmulasztja, azzal szemben megáll az a feltevés, hogy a dolgot eltulajdonította. Bizonyíthatja az ellenkezőt, de ez azért nem mentesíti a büntetés alól, melyet a normával szemben tanúsított engedetlenségével von magára (ha a mulasztás igazolt okból történt: szándékhiány címén felmentendő a mulasztó, — viszont ha az eltulajdonítás a törvényes határidőn belül megtörtént — pl. a találó rögtön eladta a kincset — a vétség el van követve annak ellenére, hogy utóbb a törvényes határidő letelte előtt a találó a kincsleletet bejelentette; ellenkezőleg *Fayer*, ki szerint „az is eleget tesz e szabványnak, aki a bejelentéskor már túladott a talált kincsen”, v. ö. Tank. II. 391.; egyéb részletkérdésekre v. ö. fent 129. l.).

Kisérlete e cselekménynek nincs (a be nem jelentés véghezvitele nem kezdhető meg).

A *szándékosság* és *jogellenesség* ehelyütt is elengedhetetlen elem. Nincs szándék, ha a találó nem ismerte fel a talált dolognak kincs minőségét vagy annak tudományos vagy közművelődési szempontból való jelentőségét (a bejelentési kötelezettség nem tudása — lévén az erre vonatkozó norma a büntetőjogszabály alkatrésze — nem mentesít; Btk. 81. §.). Nem jogellenes a cselekmény, ha a találó jogosult volt a bejelentés elmulasztására (pl. a találó munkás jelentést tett az őt felfogadónak, ki vállalta a bejelentés eszközését).

Az elévülés a három, illetőleg harminc napos határidő utolsó napjának elteltével kezdődik.

A büntetés: hat hónapig terjedhető fogház.

A be nem jelentés kapcsolatban a tiltott ásatással *anyagi halmazat*, mert ez utóbbi cselekménnyel a Tanács kizárólagos ásatási jogán, az előbbivel a foglalási s megváltási jogon esik sérelem.

III. *Az ingó műemlék tiltott elidegenítésének vétsége.* Elköveti e vétséget: ki a 24. §-ban meghatározott gyűjteményt vagy tárgyat (a Tanács által a tulajdonos értesítése mellett nyilvántartott művészeti, tudományos, történelmi vagy muzeális szempontból különösebb jelentőséggel bíró ingóságok; id. t.-c. 24.

§.) a Tanácsnak vagy a nemzeti nagy közgyűjtemények valamelyikének vételre való felajánlás nélkül elidegenít.

Elkövetője e vétségnek, ki az ingó műemlék felett rendelkezni jogosult.

Jogi tárgy: az ingó műemlékek tekintetében a Tanácsot illető elővásárlási jog (id. t.-c. 25. §.). *Tevékenységi tárgy:* a fent idézett 24. §-ban meghatározott ingó műemlék.

Elkövetési tevékenység: az elidegenítés (a vételre felkínálás csak előkészületi cselekmény, — az adásvételi vagy ajándékozási szerződés megkötése — ha még nem történt meg az átadás: kísérlet, de nem büntetendő).

A *szándékon kívül jogellenesség* is eleme e vétségnek. Nincs szándék, ha az elidegenítő nem tudott az elidegenítés tilalmáról (pl. az ingó műemlék tulajdonosa meghal s az örökös nem ismerte a kérdéses dolognak ingó műemlék minőségét, illetve nem tudott annak nyilvántartottságáról). Nem jogellenes az elidegenítés, ha a Tanács elővásárlási joga megszűnt (megszűnik e jog a 25. §. 2. bek.-e értelmében, ha az elővásárlásra jogosult a Tanácshoz vagy a nemzeti nagy közgyűjtemények valamelyikéhez a bejelentett vételre felajánlás vételétől számított két nap alatt a felet az elővásárlási jog gyakorlásának szándékáról nem értesíti, vagy ha ez értesítéstől számított hét napon belül e jogát nem gyakorolja).

A *büntetés:* hat hónapig terjedhető fogház.

Az 1929:XI. t.-c. 44. §-ának utolsó bekezdése előírja, hogy: aki az első bek.-ben meghatározott gyűjteményt vagy tárgyat a 26. §. tilalma ellenére engedély nélkül külföldre visz, a vámjog szabályozásáról szóló 1924:XIX. t.-c. 164. §-a értelmében esik büntetés alá. A most hivatkozott 26. §. ugyanis kimondja, hogy: a 24. §. rendelkezései értelmében nyilvántartott ingóságokat az ország területéről csak a Tanácsnak vagy a tőle szabályrendeletben kijelölt szervnek előzetes engedélyével szabad kivinni. A tiltott kivitel mint tiltott áru csempészete az 1924:XIX. t.-c. 164. §-a alapján: egy évig terjedhető fogházzal és az áru értékének kétszeresétől annak nyolcszorosáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő; a pénzbüntetés mellett az elkobzás is kimondandó.

Az ingó műemlék tiltott kivitele s tiltott elidegenítése: anyagi halmazatba foglalandó két vétség, mert mindenik különös jogtárgyakat sért.

III. A véletlenségből vagy tévedésből birtokba jutott dolog jogtalan elsajátítása.

23. §. Jogtörténet; jogösszehasonlítás.

I. Jogtörténet. A címbeli kifejezés alatt megjelölt vétség törvényes fogalmát betöltő tényálladék a régi jogokban önálló büncselekményként egyáltalában nem szerepel, de a sikkasztáshoz közeledésénél fogva, ahol azt büntetés alá vonták, arra a sikkasztás tényálladékára vonatkozó rendelkezéseket alkalmazták. Áll ez úgy a külföldi, mint a magyar viszonylatban.

II. Jogösszehasonlítás. Az ezidőszerint érvényben levő büntetőtörvénykönyvek s újabb törvényhozási munkálatok közül is a legtöbb nem emeli önállóságra e deliktumot, hanem azt vagy a sikkasztás, vagy a lopás, vagy a csalás fogalmi körébe vonja.

1. A *sikkasztás*-ra vonatkozó szabályok alkalmazása többhelyütt azért kézenfekvő, mert az idegen ingó dolog birtokbajutásának módja a sikkasztás fogalom meghatározása szerint közömbös lévén: a tévedésből vagy véletlenül birtokba került dolog eltulajdonítása egyébként megvalósítja mindazokat a tényelemeket, melyeket az e felfogásban levő törvényhozási munkálat a sikkasztáshoz megkíván. Ezt az álláspontot foglalják el: 1. az 1866. évi portugál btk. 453. art.-a; 2. az 1867. évi belga btk. 491. art.-a; 3. az 1871. évi német btk. 246. §-a; 4. az 1881. évi holland btk. 321. art.-a (csak a büncselekmény útján birtokbajutott dologra nem követhető el sikkasztás, azaz elkövethető minden oly dologra, „det hij anders dan door misdrijf onder zich heeft“); 5. az 1889. évi finn btk. 29. fej. 2. §-a kifejezetten sikkasztásként (kavaltamisesta) büntet, amikor valaki véletlen által (sattuman kautta) birtokába került dolgot nem jelent be (kuulututa miin); 6. az 1889. évi olasz codice 420. art. 3. p. (chiunque si appropria cose altrui, delle quali sia venuto in possesso in conseguenza di un errore o di un caso fortuito); 7. az 1902. évi norvég btk. 255. §-a; 8. az 1907. japán btk. 254. §-a; 9. az 1908. évi siami btk. az „Abus de confiance“ fejezetében a 317. art. (Celui qui, dans le dessein le se procurer ou de procurer á un tiers un profit illégitime, s'approprie une chose qui lui a été remise par erreur); 10. az 1912. évi osztrák jav. 346. §-a (Wer eine fremde Sache, die durch ... Irrtum ... in seinen Gewahrsam gelangt ist, sich aneignet); 11. az 1924. évi görög jav. 347. art.-a; 12. az 1925. évi cseh-szlovák jav. 320. §-a; 13. az 1926. évi török btk. 511. §-a; 14. az 1927. évi szovjet btk. 168. §-a; 15. az 1928. évi kínai btk. 358. art.-a; 16. az 1933. évi lengyel btk. 262. art.-a; 17. az 1933. évi lett btk. 543. §-a.

2. *Lopásként* büntetik e cselekményt: 1. az 1810. évi francia code, amelynek 379. és 408. art.-a körében kifejlődött gyakorlat lopást állapít meg (v. ö. 1917., 1921. évben kelt ítéletek; Dalloz, 494., 512.); 2. az 1926. évi perzsa btk. 222. art.-a; 3. az 1934. évi francia javaslat 424. art.-a (kifejezetten utal arra, hogy „est également coupable de vol quiconque s'approprie frauduleusement une chose qui lui a été remise soit par erreur...“); 4. az angol jog (v. ö. Wilshire, 205. l.).

3. Csalást látnak abban: 1. az 1852. évi osztrák btk. 201. §. c) pontja (csalást követ el: „wer ihm irrümlich zugekommene Sachen geflissentlich verhehlt und sich zueignet“); 2. az 1930. évi olasz codice a Dei delitti contro il patrimonio mediante frode című fejezetben a 647. art. alatt (chiunque si appropriò cose, delle quali sia venuto in possesso per errore altrui o per caso fortuito).

4. Végül önálló bűncselekményként határozzák meg azt: 1. az 1866. évi dán btk. 248. §-a (a talált dolog jogtalan elsajátítására vonatkozó 247. §-talál alkalmazást arra, ki véletlenül birtokába jutott dolgot eltulajdonítja); 2. az 1896. évi bulgár btk. 335. art. 1. p. (ki véletlenül vagy tévedésből kezére jutott dolgot jogtalanul eltulajdonít); 3. az 1915. évi svájci javaslat 127. art.-a (wer ... eine fremde bewegliche Sache, die ihm durch Naturgewalt, Irrtum, Zufall, oder sonst ohne seinen Willen zugekommen ist, oder ein fremdes Tier, das in seinen Gewahrsam geraten ist, sich aneignet ... um sich oder einen andern unrechtmässig zu bereichern); 4. az 1930. dán btk. 277. §-a (együtt a talált dolog eltulajdonításával, melynek oly dolog is tárgya, amely véletlenül — „tilfaeldig Maade“ — került a tettes birtokába); 5. az 1933. évi oláh btk. javaslatának 545. §-a (aki tévedésből — din eroare — más dologhoz jut s azt illetékes helyen — in locul respectiv — be nem jelenti és a dolog jogtalanul elsajátítja).

24. §. Dogmatika.

1. A szóbanforgó bűncselekmény törvényes fogalmát a Btk. 367. §-a imígyen határozza meg: vétséget követ el ... aki másnak tulajdonát képező dolgot, ha véletlenségből vagy tévedésből birtokába jutott, jogtalanul elsajátítja.

Ez a deliktum lényegileg nem egyéb, mint a sikkasztásnak egy különleges és enyhébb esete (Löw, II. 719.); a különbség a két bűncselekmény között csak az, hogy míg a sikkasztás esetében a dolog tulajdonosa tud dolgának hollétéről, addig ennél a vétségnél a tulajdonosnak e tudomása hiányzik s mert e tudomáshiány nem ismeretlen a dolgot bíráló előtt sem, e körülmény rendkívül nagy csábító erővel hat oly irányban, hogy a véletlenül vagy tévedésből kezére került dolgot ennek bírálója eltulajdonítsa (v. Fayer, II. 392.). A Min. Ind. példaként a következő eseteket sorolja fel: „az, akinek a pénztár nagyobb összeget fizet ki, mint amennyi neki jár; az, akinek más pénzével terhelt levele vagy másnak vagyona tévedésből átadatik például a nevek egyenlősége következtében; az, akinél valakinek esernyője, tárcája, órája vagy más ingósága hagyatott“ (Löw, II. 719.).

E vétségnek a sikkasztással közeli rokonságából következik, hogy a törvényes fogalom ismerve úgy általában, mint részleteiben megegyeznek a sikkasztásával.

2. Elkövetője e vétségnek lehet bárki, kivéve a dolog tulajdonosát.

3. Jogi tárgy a tulajdonjog, amely ismerv a sértett és amennyiben a cselekmény indítványra üldözendő (Btk. 369. §.), az indítványtételre jogosult személyének megállapítása szempontjából jelentős.

4. Tevékenységi tárgy: a másnak tulajdonát képező ingó dolog (e fogalmakra v. ö. fent 16. l.), mely véletlenségből vagy tévedésből jutott az elkövető birtokába.

Véletlenségről van szó, midőn a birtokbajutás — többnyire emberi magatartástól függetlenül — de mindenesetre úgy következett be, hogy annak folyamatát s okát a bíráló a birtokbajutás előtt nem ismerte s így annak bekövetkezését még mint valószínűséget sem láthatia előre (a véletlenség fogalmára v. ö. A véletlenség és kísérlet című tanulmányomat, 1903. l.).

Véletlenségből birtokba került dolog a bírói gyakorlat szerint: az eltevedt lábas jószág, a nyájhoz csatlakozott idegen marha, a galambokhoz repült idegen galamb, a csatlakozó idegen vadászkutyá, az elcsereált kalap (v. ö. Mutató 593—594.).

Tévedés esete akkor forog fenn, amikor a birtokátruházással a dolog felett tényleges hatalmat szerző az átruházásnak oly cselekménye útján kerül a dolog birtokába, amelynek ténybeli elemeiről, jelentőségéről és következményeiről az átruházó nem tud, s amelyre vonatkozóan tehát tudata nem fedi a valóságot, akarata pedig ellenkezik valóságos akaratával.

Ilyen — a joggyakorlatban előfordult — esetek: midőn a tettes kocsián idegen szűrt talált, midőn pénzváltásnál, illetve nagyobb pénzdarabnak fizetesként való átadásánál a tettes tévedésből kevesebbet ad vissza, vagy túlfizetés esetében több pénzhez jut, — a fizető adóstól a tartozás átruházása utáni pénzfelvétel, — az átadott könyvben talált pénz, — az elcsereált kalap, — a helytelen címre kézbesített áru, — a hatóság által hibásan kituttalt pénz (v. ö. Mutató 593—594.).

Ha a tévedés előidézője maga a tettes s a dolognak az ő birtokbajutása e fondorlatos működés eredménye, úgy tévesztésről, tévedésbeejtésről lévén szó és —amennyiben a többi ismerv is fennforog — csalás állapítandó meg (v. ö. Heller Erik, Bjt. 54. k. 4., 49., Isáák, 249.).

5. Az elkövetési tevékenység: a dolognak elsajátítása, azaz a dologgal — miután a bíráló annak idegen voltát felismerte — tulajdonként rendelkezés. Általában elsajátításon mindazok a cselekmények értendők, melyekről a Btk. 355. §-ának 2. bek.-e

említést tesz (*Bernolák*, 320.). Az elzálogosítást a törvény ugyan nem említi, de kétségtelen, hogy ezzel a tevékenységgel is elkövethető a 367. §-ban meghatározott vétség, mert aki dolgot zálogba ad, azzal úgy rendelkezik, mint a sajátjával. Ha az elzálogosítás a visszaváltás szándékával történt, a megoldás ugyanaz, mint a sikkasztásnál (v. ö. fent 38. l.).

6. Az elsajátításnak szándékosnak s jogellenesnek kell lennie. Nem szándékos az elsajátítás, ha a bíráló abban a tudatban volt, hogy a dolog az övé (nem eszmélt rá a véletlenségre, nem tudott a tévedésről). Nem jogellenes az elsajátítás, amikor arra magát jogosultnak hitte; idetartoznak különösen az önbíráskodás esetei.

Felmentették bíróságaink vádlottat, ki a kúbaesett pipát a kútjavítási költségek fejében zálogul megtartotta (Bjt. 22. k. 2.), ki a boltban vásárolt árukat fizetés nélkül elvitte, azt hívén, hogy hitelt engedtek neki (Grill, 8. k. 2148.).

7. Ha az elsajátításban előzetes egyetértés mellett többen működtek közre (pl. a dolog felhasználásában többen vettek részt) társtetteség, eshetőleg bűnsegély állapítandó meg, de ha a felhasználás az elsajátítás után történt, a közreműködők orgazdaságért felelnek (Bjt. 3. k. 92., 4. k. 364.).

8. Anyagi halmazat csak akkor forog fenn, amikor az elsajátított dologgal más jogtárgyat sértő bűncselekményt is követett el a tettes.

Igy a *Curia*, midőn vádlott a véletlenségből birtokába jutott váltót megtartotta és hamis aláírással ellátva értékesítette: Btk. 367. és 403. §§. (Bjt. 9. k. 185.).

9. A büntetés hat hónapig terjedhető fogház (Btk. 367. §.) és a II. Bn. 3. §. 2. bek.-e rendeletéből pénzmellékbüntetés; ha azonban az elsajátított dolog tíz pengő értéket felül nem haladó élelmi vagy élvezeti cikk, tüzelőszerszám vagy egyéb életszükségleti tárgy, úgy a cselekmény tulajdon elleni kihágás, melynek büntetése nyolc napig terjedhető elzárás (Bn. 51. §.) és a II. Bn. 3. §. 2. bek.-e rendeletéből pénzmellékbüntetés.

10. Az eljárás vétség esetében hivatalból indul meg, de ha a Btk. 369. §-ában felsorolt személyek (az elsajátítónak házastársa, fel- vagy lemenő ágbeli rokona, testvére, vele közös háztartásban élő rokona, gyámja, gondnoka vagy nevelője) valamelyike károsított meg, úgy a bűnvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg. A tulajdon elleni kihágás esetében mindig kell indítvány az eljárás megindításához (Bn. 51. §.).

IV. A birtoklopás.

25. §. Jogtörténet; jogösszehasonlítás.

Jogtörténet. I. 1. A furtum possessionis fogalmával a római jogban találkozunk először; így lopást követ el a tulajdonos, ha megtöri a jogosult detentiót; „si ab aliquas impensas, quos in rem commodatam fecisti, retentionem eius habueris, etiam cum ipso domino, si eam subripiat, habebis furti actionem, quia eo casu quasi pignoris loco ea res fuit“ (Dig. 47. 2. 60.); különben *Paulus* közismert meghatározása szerint is: „furtum est contrectatio ... vel ipsius rei, vel etiam usus eius possessionisve“. *Celsus* az ingatlan jogellenes elvonását a birtokos sérelmére az elvonó tulajdonos terhén szintén furtum possessionis-nak minősíti (Dig. 13. 3. 2., 47. 2. 25. 1.). Actio furti általában helyt foghatott a tulajdonával a jogosult birtokos sérelmére visszaélő tulajdonossal szemben (v. ö. *Mommsen*, i. m. 743. l. 2. jegyz. és *Marton*, i. m. 156.).

2. A germán népjogok külön nem említik e deliktumot, de azt nyilván mint lopást büntették. A *Carolina* sem helyezi azt különállásba.

3. Az egyházi jogban a fogalom nem ismeretlen (v. ö. *Reiffenstahl*, V. 18., n. 2.), de különállásba itt sem jutott a furtum possessionis vagy furtum suae rei tényállásba, mely — mert be volt illeszthető a lopás keretébe — a lopás büntetése alá esett.

4. Az 1794. évi porosz *Landrecht* II. 20. §. 110. kifejezetten lopás címén rendeli büntetni azt, ki saját dolgát attól, ki azt használat vagy megőrzés céljából birtokolja, saját hasznára s a birtokos kárára magához veszi. A további jogfejlődés során német jogterületen több partikuláris btk. a csalás körébe vonta e deliktumot (így elsőként az 1813. évi bajor btk. 211. art.-a, majd a hesseni btk. 356., a nassauinak 349. art.-a, némileg a hannoveri btk. 821. art.-a valamint a braunschweigi btk. 238. §-a; a badeni btk. 463. §-a is a csalás büntetésével rendeli sújtani azt, ki a zálogbirtokostól s a dologra egyébként jogosulttól saját dolgát elveszi). Hazai jogunk szemszögéből különösen figyelemreméltó a porosz btk. 271. §-a, melynek fogalom meghatározása megállapíthatóan erősen befolyásolta törvényhozónkat; a cselekmény egyebekben itt már különállásba jut s mint a „Strafbarer Eigennutz“ egyik esete szerepel.

II. Hazai jogunkban is a Btk. megalkotásáig külön meghatározásban a furtum possessionis nem részesül. A fogalom azonban nem ismeretlen s a vonatkozó tényálladék nyilván lopásként esett büntetés alá. De hogy nem igazi lopásnak minősítették a joggyakorlatban e bűncselekményt, kiténik *Vuchetich*-nek következő szavaiból: „ad vera furta iure nostro non pertinet furtum ... possessionis“ (i. m. 275.). *Szokolay* (Büntetőjogtan, 1848., 289.) már meghatározást is ad mondván: „Birtoklati lopás az, midőn a jószág tulajdonosa saját ingóságát attól, kinek a birtoklatához zálog, vagy más cím

alatt joga volt, önkényesen és törvénytelenül elveszi." Már *Kőrösi* (Büntető-jogtan, 1872. 273.) annak a nézetének ad kifejezést, hogy: „ha valaki a maga dolgát, mely más jogos bírálásában, például zálogtartó, vagy haszonélvezőnél létezik, a bíráló beleegyezése nélkül maga hatalmába ejti, nem tolvajlást, hanem a tett körülményei szerint csalást vagy erőszakot követ el". *Pauler* (i. m. II. 212.) szerint a furtum possessionis ugyan büntetendő, de nem lopásként, hanem külön deliktumként.

Jogösszehasonlítás. A birtoklopás törvényes fogalmát ma már a legtöbb törvényhozási munkát meghatározza, de a rendszerben való elhelyezés tekintetében elég nagy az eltérés az egyes kódexek és javaslatok között.

1. Néhány btk. e cselekményt a *lopás* fogalma alá vonja; így az *1866. évi portugál btk.* 422. art.-a (a lopás büntetése alá esik, ki a saját dolgát, mely másnál zálogban vagy letétben van, csalárd módon elveszi); a *luxerni btk.* 198. art.-a; érdekes az *1907. évi japán btk.* álláspontja; a lopás és rablás fejezetében a 242. §. alatt értelmezőleg kijelenti, hogy az idegen dologgal egyenlőnek tekintendő a saját dolog, ha az másnak birtokában van, vagy ha azt hatóság rendelkezéséből más kezeli; az *1908. évi sziami btk.* 290. art.-a („Celui qui ... soustrait des objets saisis en vertu de loi, soit que ces objets lui appartiennent ... se rend coupable de vol") és 291. art.-a („Celui qui ... soustrait un objet engagé dont il est propriétaire, et l'enlève à la possession du créancier gagiste sans le consentement de celui-ci, se rend coupable de vol"); az *1926. évi török btk.* 504. art.-a („ki saját dolgát megsemmisíti stb., hogy ezáltal jogtalan vagyoni hasznot szerezzen"), — így az *angol jog* (v. ö. *Harburger*, i. m. 326.).

2. *Csalásnak* minősítik e vétséget az *1866. évi dán btk.* 253. §-a; az *1867. évi belga btk.*, mely a „Des quelques autres fraudes" című fejezetben az 507. art.-ban vonja büntetés alá a: „le saisi et tous ceux auront frauduleusement détruit ou détourné, dans son intérêt, des objets saisis sur lui".

3. Sajátszerűen *vagyonrongálásnak* minősíti e deliktumot az *1925. évi cseh-szlovák jav.* 328. §-a („ki károkozás szándékával másnak haszonélvezeti, használati, zálog vagy megtartási jogát egészben vagy részben az által hatálytalanítja, hogy ily joggal terhelt dologt megsemmisít, megrongál, használhatatlanná tesz, eltitkol vagy elvesz..."); némileg így az *1928. évi kínai btk.* 385. art.-a.

4. A legtöbb törvényhozási munkát *önállósítja* a furtum possessionis fogalma alá eső bűncselekményt; így az *1810. évi francia code* eredetileg ugyan nem vette fel e deliktumot, de az 1863. évi máj. 13-án kelt törvény a code 405. art.-ának 5. bek.-ében a lopás büntetését rendeli alkalmazni, „si la garde des objets saisis et qu'il aura détruits ou détourné avait été confiée à un tiers"; ám a bírói gyakorlatban általánosan hangsúlyozott tétel, hogy az ily dologelvétele nem lopás („Le saisi conservant la propriété des objets compris dans la saisie exécution, le délit qu'il commet en les détournant ne constitue pas une soustraction frauduleuse rentrant dans les termes de l'art. 379. code p."); ugyanezt a nézetet vallja az irodalom is (v. ö. *Chauveau et Hélie*, V. 1918., *Garraud*, V. 2234., 22356., 2237.), amiből nyilvánvaló, hogy e bűncselekmény a francia jogban önálló deliktum (ugyanígy *Harburger*, i. m. 327.); az *1871. évi német bír. btk.*, mely a Strafbare Eigennutz und

Verletzung fremder Geheimnisse című XXV. fejezetében a 289. art. alatt *Pfandkehrung* néven határozza meg a törvényes fogalmát („Wer seine eigene bewegliche Sache oder eine fremde bewegliche Sache zugunsten des Eigentümers derselben, welchem an der Sache ein Gebrauchs- oder Zurückbehaltungsrecht zusteht, in rechtswidriger Absicht wegnimmt"); az *1881. évi hollandi btk.* a hitelezőket károsító cselekmények („Benadeeling van schuld-eischers of rechthebbenden") című 26. fejezetbe utalja e vétséget, melynek a 348. art.-ban adott meghatározása lényegileg egyezik a német btk. definíciójával (a dologot bírálók köre részletesebb leírást nyer: „kinek a dologra zálogjoga, megtartási-, haszonélvezeti vagy használati joga van" — „die daarop een recht van pand, terughouding vruchtgebruik of gebruik heeft"); az *1889. évi finn btk.* 38. fejezetében, melynek címe Hűtlenség és büntetendő haszonszerzés (Epärehellisydesta ja rangaistavasta voittonpyynnöstä) az 5. §. alatt határozza meg e deliktumot (mintául a német s holland törvény szolgálhatott; tárgyként azonban csak a saját dolog — „irtainta omaisuut-tansa"); az *1896. évi bulgár btk.* 335. art.-ának 2. pontja (*Harburger* tévesen a 337. art.-t említi) elhelyezés és meghatározás tekintetében teljesen a magyar Btk. 368. §-át mintázza; az *1902. évi norvég btk.* a Hítelsértés („Forbrydelse i Gjeldsforhold") című fejezet nyitó 280. §-ában bünteti azt, ki vagyontárgyát, melyre másnak zálog vagy biztosítékjoga („anden Sikkerhed") van, a jogosulttól elvonja (v. ö. még a 392. §-t); az *1912. évi osztrák Regierungs-Entwurf* a Hítelsértés című 29. fejezetben 375. §. alatt („Aki haszonszerzés vagy károkozás céljából saját dolgát a haszonélvezőtől vagy zálogtartótól elveszi, vagy megrongálás vagy megsemmisítés által elvonja..."); az *1915. évi svéd jav.* 132. §-a (Veruntreuung und Entzug von Pfandsachen und Retentionsgegenständen): „der Schuldner, der in Absicht, seinen Gläubiger als Faustpfand oder als Retentionsgegenstand besitzt, diesem entzieht, sie beschädigt, zerstört oder unbrauchbar macht, — der Dritte, der eine solche Handlung zum Vorteil des Eigentümers vornimmt, der Dritte, der in der Absicht, den Gläubiger zu schädigen, seine dem Gläubiger als Pfand oder Retentionsgegenstand dienende Sache dem Besitzer entzieht, sie beschädigt, zerstört oder unbrauchbar macht"; az *1924. évi görög javaslat* 371. §-a („aki azáltal, hogy saját dolgát mástól elveszi, egészen vagy részben megrongálja, ezt használati, haszonélvezeti, lakás-, zálog- vagy megtartási jogának gyakorlásában megakadályozza..."), továbbá „aki e cselekményeket a tulajdonos érdekében követi el..."; az *1930. évi dán btk.* az adós-csalás (Skyldnersvig) egyik eseteként büntet, midőn valaki a saját dolgát (ham tilhørende Gods), melyre harmadik személynek joga van (hvorover Trediemand har erhvervet en Rettighed) elidegeníti (afhaender), elzálogosítja (pantsetter), vagy azzal más módon rendelkezik (283. §.); igen figyelemreméltó az *1930. évi német javaslat* 354. §-ában adott fogalom meghatározás; a „Rechtsvereitelung" vétségét követi el: „Wer seine eigene Sache zerstört, beschädigt oder einem anderen wegnimmt und dadurch die Ausübung eines Rechtes auf Befriedigung aus der Sache oder eines Niessbrauchs-, Nutzgenießungs-, Gebrauchs- oder zurückbehaltungsrechts ganz oder zum Teil vereitelt"; az itt lefektetett gondolatot aztán még tovább fejleszti az *1933. évi német nemzeti szocialista tervezet* és illetőleg a *Strafrechtskommission* (v. ö. Denkschrift, 99. 1. és *Schäfer* a Das kommende deutsche Strafrecht, Bes. Teil 374—376.)

— amennyiben az ingatlanon s a tulajdonos beleegyezése nélküli elkövetést is büntetés alá vonandónak véli.

5. Van jogterület, ahol e vétség egyáltalában nem büntetendő, illetőleg csak igen szűk körre szorított részében esik büntetés alá; így az 1852. évi osztrák btk. a fogalmat nem ismeri, de az 1883. évi máj. 25-iki törvény 3. §-a kihágásért büntetni rendeli azt, „wer ... Sachen, welche von einer Behörde oder in deren Auftrag sequestriert, gepfändet oder im Beschlag genommen werden, der behördlichen Verfügung entzieht...” (a joggyakorlatra v. ö. *Altmann*, i. m. 773. l.); az 1889. évi olasz codice idevonatkozóan semminemű rendelkezést nem tartalmaz, egyedül a 203. art. szól a zálogul átadott dolog elvételéről; az 1926. évi perzsa btk. nem emlékezik meg e cselekményről; hallgatással mellőzi azt az 1927. évi szovjet btk. is; az 1930. évi olasz codice; az 1933. évi lengyel btk., az 1933. évi oláh btk.

26. §. Dogmatika.

1. A furtum possessionis fogalmát hazai Btk.-ünk 368. §-a határozza meg; e meghatározás szerint elköveti e vétséget: aki saját vagy a tulajdonos beleegyezésével, vagy annak számára más ingó dolgát a hasznélvezőtől, zálogbirtokostól vagy attól, aki a dologra nézve használati vagy megtartási joggal bír, jogtalanul elveszi.

2. Elkövetője e vétségnek — tettesi minőségben — az elvétel tárgyaként szereplő dolog tulajdonosa, de bárki más is, amennyiben a dolog tulajdonosának érdekében cselekszik, azaz ennek számára veszi el a dolgot.

Ha nem a tulajdonos a tettes, de ez a tulajdonos számára veszi el a dolgot, úgy a tulajdonos, ha a tettet az elvételre reá bírta: felbujtó, — ha az elvételben működött közre: társtettes, — ha pedig oly tevékenységet fejtett ki, mely lopás esetében bűnszegélyként minősülne (v. ö. *Kézikönyvem* X. 47—48.): bűnszegéd; a dolgot elvevő harmadik személy, amennyiben a tulajdonos érdekében cselekszik, akkor is büntetendő, ha a tulajdonos az elvételről mit sem tud; viszont habár a dolgot harmadik személy veszi el, de a tulajdonos részéről megtévesztve: a tulajdonos közvetett tettes, s a harmadik személy nem büntetendő.

Ha a tulajdonos a tettes, úgy a közreműködő harmadik személy tevékenységének minősége szerint felbujtó, társtettes vagy bűnszegéd; az a harmadik személy azonban, ki a dolog elvétele után működik közre — hacsak ez iránt nem egyezett meg a tulajdonossal az elvétel előtt (mely esetben bűnszegéd) — mint részes nem vonható felelősségre, de lehet orgazda, ha az elvett dolgot vagyoni haszon végett megszerzi, elrejtí vagy annak elidege-

nítésére közreműködik (Btk. 370. §., v. ö. alább 181. l.), vagy amennyiben a dolog elvételéből származó előny biztosítására működik közre: bűnpártoló (Btk. 375. §., v. ö. alább 220. l.).

A Curia egy esetben, midőn vádlottak a kárból behajtott lovaikat a zálogbirtokostól önhatalmúlag elvették, B. K. vádlott ellenében, ki vesszővel a kezében a ló elhajításában segédkezett: a Btk. 368. §-ában meghatározott jogtalan elhajítás vétségét nem állapította meg, mert ő a lovak elvételében nem működött közre s mert akkor, mikor B. K. vádlott vesszővel a kezében a lóelhajításban segédkezett, vádlott társai részéről a bűncselekmény elkövetése már be volt fejezve (*Grill*, VIII. 2157.); ez állásponthoz nem fér szó, de nézetem szerint vádlottat a Btk. 375. §-ba ütköző bűnpártolásban kellett volna bűnösnek kimondani.

3. A furtum possessionis jogi tárgya a birtokhoz való jog és illetőleg közelebbről — figyelemmel a törvény felsorolására — a hasznélvezeti, zálogbirtokosi, használati és megtartási jog. E jogok létezése és terjedelme tekintetében a magánjog szabályai irányadók (a hasznélvezeti jogra v. ö. *Szladits*, i. m. I. 295., *Kolosváry*, i. m. 212., *Tóth*, i. m. 275. l.; a zálogbirtokosi jogokra: *Szladits*, i. m. 303., *Kolosváry*, i. m. 217., *Tóth*, i. m. 326. l.; a használati jogra *Szladits*, i. m. 298., *Kolosváry*, i. m. 214., *Tóth*, i. m. 294.; a megtartási jogra: *Szladits*, i. m. 286.). Kiegészítésül szükségesnek tartom megjegyezni a következőket: a) amennyiben a kérdéses jog (pl. a zálog- vagy visszatartási jog) csupán valamely más jog biztosítására szolgál, úgy az előbbi érvényének s büntetőjogi védelmének feltétele, hogy az alapul szolgáló igény mint jog létezzék; ha tehát az a jogügylet, melyből a biztosítani kívánt jog származnék, semmis: a birtoklás nem nyugszik jogon, következésképp büntetőjogi védelmet nem igényelhet, v. ö. *Binding*, I. 318.); b) más az eset, amikor a biztosítást célzó birtok oly jogra vonatkozik, amely csak megtámadható jogügyletből származik (v. ö. *Illés*, III. 238., *Olshausen*, 1611.); c) a mondottakból az is kétségtelen, hogy amennyiben az a követelés, melynek biztosításául a birtok (pl. a zálogjog címén való birtoklás) szolgál, beszámítás következtében megszűnt (Polg. Tkv. Jav. 1277. §.): a birtok jogi alapja elenyészett s így a dolognak a birtokostól elvétele nem vonható a Btk. 368. §-a alá; d) a Btk. 368. §-a azt a tényleges hatalmat védi, amelyet az ingó dologra a tulajdonostól különböző harmadik személy gyakorol; e szakasz alkalmazhatóságának feltétele tehát, hogy ennek a harmadik személynek az idegen ingó dologon egyfelől korlátozott joga legyen, másfelől azt ténylegesen hatalmában tartsa; a korlátozott jognak a törvény

által felsorolt négy jog egyikének kell lennie (a haszonélvezeti s zálogjog dologi jogok, — a használati s visszatartási jog lehet dologi, de lehet kötelmi természetű, — ám e különbség a Btk. 368. §-a szemszögéből közömbös). Itt figyelmeztetek arra, hogy a *tényleges hatalom* fogalma nem azonos a birtok fogalmával; a *tényleges hatalom* tágabb körű és illetőleg oly fogalom, mely a (birtokhoz hasonló) *tényleges uralmi alávétettséget*, a dologra való *tényleges behatás lehetőségét* is átfoglalja; ily *tényleges hatalom* ugyanis fennáll már akkor, amikor a hatalmat gyakorlónál meg van annak fizikai lehetősége, hogy a hatalmi körében levő idegen ingó dolognak e körből való eltávolítását megakadályozza; a *tényleges uralom* védelmet kap tehát már abban az esetben, amelyben a korlátozott jognak korlátozott hatalom felel meg; mindezekből következik, hogy a bérbeadóank, kit bérkövetelésének biztosítására törvényes zálogjog illet azokon az ingókon, amelyeket a bérlő vagy vele együtt lakó házastársa vagy gyermeke vagy részükre más a bérlemény szerződészerű használatának céljából a bérlemény területére hozott, — mondom: a bérbeadónak az említett dolgokra kiterjedő *törvényes zálogjoga* is jogi tárgya a Btk. 368. §-ában meghatározott vétségnek (1881: LX. t.-c. 72. §-a és Polg. Tkv. Jav. 1503. §.); de mert a törvényes zálogjog csak addig áll fenn, amíg az ingók annak az ingatlanok területén vannak, amely egészben vagy részben a bérlet tárgya (1881: LX. t.-c. 72. §. és Polg. Tkv. Jav. 1504. §.): ha a bérlő már előzőleg azzal a szándékkal hordja el ingóságait, hogy azokra a bérbeadó a bérkövetelés esedékességekor törvényes zálogjogát ne gyakorolhassa: nem büntethető (így a *Curia* is, Bjt. 17. k. 176.); e) minthogy a törvényes zálogjog nem terjed ki oly dolgokra, amelyek végrehajtás alá nem vonhatók (1908: XLI. t.-c. 2. §.): ezeknek elvételével nem valósul meg a *furtum possessionis* vétsége (így: *Meyer-Allfeld*, 457. l. 10. jegyz., *Oertmann*, D. Jur. Z. 8. k. 136., *Hellwig*, Recht 7. k. 169.; ellenk. *Ebermayer*, 982., *Harburger*, 324., *Ortloff*, Arch. f. bürg. Recht 22. k. 281.); f) amint a dolog feletti uralomnak — habár korlátozottan, de — *ténylegesnek* kell lennie, azonképen a dolog feletti tulajdonjog is csak mint valóban létező jön figyelembe; a *vélelmezett tulajdonjog* a büntetőjogi értékelés köréből kiesik (így bár a Polg. Tkv. Jav. 129. §-a értelmében: a házastársak közös lakásában vagy közös birtokában levő dolgokról harmadik személyekkel szemben az a *vélelem*, hogy a férj tulajdonai: a

férj csak akkor lehet elkövetője a 368. §-ban meghatározott vétségnek, ha csakugyan oly dolgokat vont ki a bérbeadó törvényes zálogjoga köréből, melyek bizonyítottan az ő tulajdonai).

A *Curia* felmentő ítéletet hozott, midőn vádlott a vasutra feladott bórondjét önhatalmúlag visszavette, mert a vasutársaságnak a földadott podgyászra nincs megtartási joga (Bjt. 11. k. 335., de mert az elvétel célja az volt, hogy a podgyász tulajdonosa a feladóvevény alapján kártalanítást követeljen a vasutársaságtól: csalás állapított meg); midőn vádlott egy udvarkertből zálogul behajtott sertéseit a zálogadó óljából visszavette, mert az udvarkertben okozott kár a mezőrendőri kártétellel azonos nem lévén, panaszosnak a sertések zálogbavételére joga nem volt (u. o. 16. k. 109., v. ö. még *Grill*, 8. k. 2154—2157., 11. k. 377., 12. k. 293.); mellőzte a *pozsnyí tábla* a 368. §. alkalmazását, mert panaszosnak az az egyszerű kijelentése, hogy vádlott edényeit mindaddig, míg az ő állítólagos kárkövetését ki nem egyenlíti, el nem viheti: a vádlottat a tulajdonában volt edényekkel való szabad rendelkezési jogában nem korlátozhatta; vádlottnak az a cselekménye tehát, hogy a káros szolgálatából való kilépése után a saját tulajdonában levő edényeket volt gazdájának tudta és beleegyezése nélkül elvitte: a Btk. 368. §-át meg nem állapítja (Bjt. 31. k. 24.); a *budapesti tábla*: vádlottnak az a ténykedése, hogy a sértettől bérelt lakásból ingóit, amelyek végrehajtás útján le nem foglaltattak, a bérleti összeg teljes kifizetése előtt elvitte, a Btk. 368. §-ába ütköző jogtalan elsajátítás vétségét nem állapítja meg, mert a bérbeadót megilleti ugyan a törvényes zálogjog a bérbevevő tulajdonában levő és a bérbeadott helyiségekben található összes ingókra nézve, de ez a jog csak akkor részesül büntetőjogi védelemben, ha egyedileg meghatározott ingóságra vonatkozik, ami csak akkor következik be, ha a kérdéses ingókat vagy maga a bérbeadó veszi birtokba, vagy pedig ő vagy mások bírósággal lefoglaltatják (*Márkus*, 8. k. 319.; a fent kifejtettek alapján az ítélettel nem értek egyet); felmentett, ki visszaitelt dolgát az addig jogos birtokostól visszavette (Bjt. 12. k. 255.); nem esik e §. alá a tulajdonos, ki a házmestertől visszatartott oly ingó dolgot visz el, melyre a háziúrnak törvényes zálogjoga nincs (u. o. 50. k. 93.), felmentés: mert a sértett a kézi zálogul kijelölt dolgot birtokba nem vette; a tulajdonos tehát a dolgot elvihette (u. o. 39. k. 169.); viszont *megállapította a Curia vádlott bűnösségét*: ki tilos legelőn ért és zálogul behajtott sertéseit a zálogoló óljából elvitte (u. o. 6. k. 373.), ki a behajtott lábas jószágot a behajtó hatósági közegetől visszavette (u. o. 36. k. 133. s köv. l.; erőszak alkalmazása esetében csak Btk. 165. §., v. ö. u. o.); ki az utánvétellel érkezett sört az utánvétel kifizetése nélkül az államvasuti alkalmazott birtokából elvitte (*Grill*, 11. k. 376.), ki lóversenyfogadás biztosítására letett takarékpénztári könyvecskéjét a biztosított összeg kifizetése nélkül elvitte (u. o. 13. k. 217.); figyelemre méltó a *Curia* ítélete, melyben felmentette vádlottat, ki a társa részére kiállított, de tőle — mert bűncselekmény elkövetésével gyanúsított — a községi jegyző által elkobzott útlevelet a községi jegyző asztalfiókjából kivette és 90 K ellenében az útlevel tulajdonosának visszaadta; a felmentő ítélet megokolása: „az idegen birtoklásában levő valamely dolog csak akkor lehet a Btk. 368. §-ában meghatározott vétségnek tárgya, ha arra nézve az, kitől elvételik, a

törvényben felsorolt jogosítványok valamelyikével bír, ezek a hasznélvezeti-, zálog-, a használati és megtartási jog; *hogy pedig valaki e most elősorolt jogok valamelyikével bírjon, arra nézve az szükséges, hogy a jog alapját valamely törvényes és ennek folytán létesült érvényes jogügylet képezze; már pedig a községi jegyzőnek a kérdéses útlevele nézve törvényes igénye nem lévén, ő az útlevele nézve a fent felsorolt jogok egyikével sem bír, hanem az nála csak megőrzés végett volt, következésképp az arra alapított birtoklás nem is részesülhet a Btk. 368. §-ának védelmében (Bjogi dtár 186.).*

4. *Tevékenységi tárgy oly ingó dolog, mely a hasznélvező stb. tényleges uralma alatt van.*

A *dolog* s az *ingó dolog* fogalmára ugyanazok a szabályok érvényesek, amelyeket a lopás és sikkasztás bűncselekményeinek e tényálladási elemeiről szólva közöltem (v. ö. *Kézikönyvem* X. 21., 27. l. és fent 16. l.). Ehelyütt is újból kiemelem, hogy a *követelési jog* kívül esvén a *dolog* fogalmán: a Btk. 368. §-ában meghatározott vétségnek nem lehet tevékenységi tárgya, következésképp: *a lefoglalt követelés jogellenes felvétele furtum possessio-ként nem büntethető* (helyesen Illés, III. 238., Tomcsányi Móric, Bjt. 6. k. 5.).

Ez utóbbi tétellel szemben a *Curia* elvi éllel mondotta ki, hogy: aki valamely követelését ennek bírói lefoglalása után, ennek tudatában a letiltó rendelvény kézbesítése előtt az adósától jogtalanul felveszi, az a Btk. 368. §-ába ütköző jogtalan elsajátítás vétségében bűnös (Bjogi Hat. T. IV. 186. l.); sajtószere, hogy a *Curia* e nagy horderejű kijelentését egyáltalában nem okolja meg, hanem csak annyit mond: „vádoltinak ama cselekményében, hogy a végrehajtás útján lefoglalt s letiltott azt a saját óvadékösszegét, melyre a foglalkoztató zálogjogot szerzett, a zálogbirtokostól jogtalanul elvette, a Btk. 359. §-ában meghatározott sikkasztásnak alkotó elemei fel nem találhatók, hanem a vádlottnak említett cselekménye a Btk. 368. §-ába ütköző jogtalan elsajátítás vétségének ismérveit meríti ki”; — ez megállapítás, de nem megokolás; hisz' ép az a megállapítás vár megokolásra: miért eskik az ily tényállás — annak ellenére, hogy a tevékenységi tárgy nem dolog, hanem jog — a Btk. 368. §-a alá; újabban szintén kimondotta a *Curia*, hogy a háztulajdonosnak az a cselekménye, hogy a lakóktól a bíróság letiltott házbért — a letiltás tudatában — felvette és saját céljaira felhasználta: a Btk. 368. §-ában meghatározott jogtalan elsajátítás tényálladékát állapítja meg (Bjogi dtár II. 114. l.; v. ö. még Bjt. 51. k. 217.). Részemről itt is osztom a *Curia* Töreky tanácsának azt a kijelentését, hogy „jogok, tehát követelési jog is a sikkasztásnak nem lehetnek tárgyai” (Jogi Hirlap 1935. évf. 273. sz.), de ugyanezen okon nem lehetnek tárgyai a furtum possessio-nak sem (v. ö. fent 16. l.).

A tevékenységi tárgyként szereplő ingó dolog lehet a tettesé, de lehet a tettes irányában idegen; e különbség a tényálladék alanyi elemeit illetően mutat eltérést, így ha a dolog tulajdonosa

a tettes, elég az elvétel szándéka, ha harmadik személy a tettes, kell, hogy ennek szándéka arra irányuljon, hogy a dolgot a tulajdonos számára vegye el (v. ö. alább 161. l.).

A dologra vonatkozó *birtokviszonyt* illetően visszatérve a már előadottakra (v. ö. fent 154. l.) a következőkben közlöm nézetemet. Mindenekelőtt megállapítani kívánom, hogy a 368. §. nem azt mondja (mint a lopásnál), hogy az követi el e vétséget, ki a dolgot a hasznélvező stb. *birtokából*, hanem aki azt a hasznélvezőtől veszi el. Tehát már is megállapítható e kifejezésbeli különbségből, hogy furtum possessionis esetében a dolognak nem kell a harmadik személy oly jellegű birtokában lennie, mint aminőt a törvény a lopásnál kíván meg. Rendszerint ugyan a *birtok*-fogalom alá eső tényleges hatalmában van a dolog a hasznélvezőnek, zálogbirtokosnak stb., mert rendszerint nála: hatalmi szférájában van a dolog, melyre ép ezért gyakorolja és gyakorolhatja fennálló hatalmát; de elképzelhető s van is olynemű jogilag biztosított korlátolt behatási lehetőség a dologra, mely a szoros értelemben vett magánjogi birtok körén kívül eső: a *dolog csak eszmei* (*Grosschmid*, Fejezetek II. 1279.), *sőt csupán virtuális kötelékkel van a személyhez kapcsolva* elannyira, hogy a harmadik személynek nemcsak abból a szempontból korlátozott a dolog feletti hatalma, hogy ő a dolognak csupán készhasznavehetőségét (*Tóth*, i. m. 16.) tartja hatalma alatt, hanem oly vonatkozásban is, hogy az ő virtuális hatalma szinte csak *lebeg*: a tulajdoni birtokviszony keretében a dolgot tulajdonosi joghatásokkal birtokló személy tényleges hatalma felett. Ez más szavakkal annyit jelent, hogy a dolgot a tulajdoni birtokviszony vonalán birtokló személyen kívül lehet ugyanarra a dologra harmadik személynek is — jogon alapuló, de kettősen korlátozott — hatalma s ez utóbbinak létezését az előbbi éppen nem zárja ki. Tipikus példája e hatalomnak, e — nevezhetném — *lebegő birtoknak*: a bérbeadó törvényes zálogjogán nyugvó ama virtuális hatalom, mely a bérlőnek a bérlemény területén levő ingóságaira terjed ki (az 1881:LX. t.-c. 72. §. 2. bek.-e értelmében: Törvényes zálogjog illeti a bérbeadót a kibérelt helyiségben levő ingóságokra félévi bérösszeg erejéig, a haszonbérbeadót pedig a haszonbérrelt jószágon levő vagy ahhoz tartozó terményekre, gazdasági felszerelvényekre és lábas jószágokra egy évi haszonbérösszeg erejéig; ime: a törvényes zálogjoggal terhelt dolog a bérlő birtokában van, ám arra a bérbeadónak is van virtuális hatalma; a dolog

szerzési cím nélkül mint *pignus necessarium* szolgál biztosítékul (már a római jogban ismert ú. n. *tacita hypotheca legalis* — v. ö. *Marton*, i. m. 186., *Vécsey*, i. m. 350., — mely hallgatagul, a törvény rendeletéből folyólag automatikusan jön létre, anélkül, hogy a felek vagy a bíróság részéről valamely igazolási cselekményre lenne szükség; így: *eo iure utimur, ut quae in praedia urbana inducta et illata sunt, pignori esse credantur, quasi id tacite convenerit*, Dig. 20. 2. 4. pr. *Neratius*). Törvényes zálogjog esetében a dolog a bérlő birtokában van, de egyben arra a bérbeadónak is van bizonyos korlátozott hatalma (így a *Polg. Tkv. Jav. 1504. §. 2. bek.* értelmében: a bérbeadó megtilthatja a törvényes zálogjogával terhelt ingók elvitelét, s a 3. bek. értelmében: a bérbeadó a jogos tilalma ellenére megkísérelt elvitelt ön-hatalmúlag meggátolhatja s a bérlő kiköltözése esetében az ingókat birtokba veheti). Ez a — bár korlátozott — hatalom nyilván illuzóriussá lesz, mihelyt annak tárgya — a törvényes zálogjoggal terhelt dolog — e hatalmi körből kivonatik; a dolognak a bérbeadó hatalma alól való kivonása tehát *meghiúsítja* a törvényes zálogjog gyakorlását, következésképp mindenestre jogsérelem, és pedig büntetést-érdemlő jogsérelem. A kérdés már most csak az, vajjon e jogsérelemnek büntetést érdemlőségét a Btk. felismeri-e és illetőleg 368. §-ában adott meghatározásával azt rendel-e, hogy az ilyen mű dolog-eltétel *furtum possessio-ként* büntetés alá essék? Nézetem szerint a felelet igenlő, mert aki bérlemény területén birtokában levő ingó dolgot elhordja, azaz oly helyre szállítja, amelyen arra — mert már nem inducta et illata res — a törvényes zálogjog nem terjed ki: a dolgot „a zálogbirtokos“ hatalmi köréből kivonta, „a zálogbirtokostól ... jogtalanul elvette“, azaz oly tényálladékot valósított meg, mely betölti a 368. §-ban meghatározott törvényes fogalom keretét. Ennek az okfejtésnek nem szegszhet ellen hatállyal az a kifogás, hogy aki birtokban van (a bérlő) nem veheti el a birtokában levő dolgot, mert mint máshelyütt kifejtettem: amikor az uralmi behatás lehetősége több személy között oszlik meg, ezek egyike is elveheti a dolgot, s ha a dologra vonatkozó tényleges hatalmat eltulajdonítási célzattal, a többinek kizárásával ragadja magához: lopást követ el (v. ö. *Kézikönyvem* X. 57.); no és látásom szerint nem lévén kétséges, hogy a bérlő, ki a bérlemény területén birtokában, de a bérbeadó hatalmában is levő dolgot elszállítja, azt a bérbeadótól (a törvényes zálogjog jogosultjától) *elveszi*,

mert hisz elviszi: nyilvánvaló, hogy az ilyen mű dologelvitel alája esik a Btk. 368. §-ának.

A *Curia* gyakorlata e kérdésben nem egységes; így kimondotta a *buda-pesti Tábla*, a *Curia* által helyeselt, hogy a törvényes zálogjog csak akkor részesül büntetőjogi védelemben, ha egyedileg meghatározott ingóságra vonatkozik, ami csak akkor következik be, ha a bérbeadó a kérdéses ingóságokat vagy maga veszi birtokba, vagy pedig ő vagy mások bíróságilag lefoglaltatják (Bjt. 17. k. 176.); majd: a végr. trv. 72. §-a azt mondja, hogy a bérbeadó az őt megillető zálogjogot „*érvényesítheti*“ tetszése és pedig az adott helyzet szerint a törvényben meghatározott összegek erejéig; addig tehát, amíg a bérbeadó törvényes zálogjogát nem érvényesítette — pl. a lakás lezárása vagy nyilatkozat által, amelyből kitűnik, hogy törvényes zálogjogát érvényesítette — nem tekinthető zálogbirtokosnak és így vele szemben a bérlemény területén levő ingók elvitele nem valósítja meg a Btk. 368. §-ában meghatározott vétséget (*Avédik*, 68.; ugyanígy Bjogi dtár 26. k. 11. l.); viszont kimondotta a legutóbb a *Curia*, hogy a garázstulajdonost a garázst bérlő autójára, a garázsdíj erejéig a törvényes zálogjog megilleti; amennyiben a bérlő a tulajdonos tilalma ellenére az autót a garázból kihajtja, a Btk. 368. §. alá eső vétség tényálladékát megvalósítja (u. o.); v. ö. idevágólag a *Curia* 66. sz. polgári döntvényét is.

Ha valaki harmadik személynél végrehajtásilag lefoglalt és annál hagyott dolgokat azon az alapon, hogy azok az ő tulajdonát képezik, a végrehajtást szenvedőnek beleegyezése nélkül elveszi és elidegeníti anélkül, hogy tulajdonjogát az 1881:LX. t.-c.-ben meghatározott módon érvényesítette volna: a Btk. 368. §-ába ütköző vétséget követi el (68. sz. teljesülési határozat).

5. Az *elkövetési tevékenység* ugyanaz, mint a lopásnál: dolog-eltétel (v. ö. *Kézikönyvem* X. 38.), azzal, hogy elvételen a dologra gyakorolt olynemű fizikai behatás értendő, amelynek következtében a dolog felett eleddig létezett tényleges uralom *vagy annak lehetősége* megszűnik s arra egy ettől mennyiségileg vagy minőségileg különböző tényleges uralom jön létre. Ha tehát a bérlő titkon kihordozóskodik a lakásból s azokat a dolgait, melyekre a bérbeadónak törvényes zálogjoga van elszállíttatja — az ú. n. „*Rücken*“ —, cselekménye elvételen minősül, mert az elvétel fogalma alá esik mindennemű kivonása a dolognak más hatalmi köréből (*Binding*, I. 318., *Frank*, 681., *Lenz*, *Der strafrechtliche Schutz des Pfandrechts*, 1893. 113., *Harburger*, 323., *Gerland*, 471., és a *Reichsgericht* állandó gyakorlata).

A dolog megrongálása vagy megsemmisítése nem minősíthető elvételen, de amennyiben és bárha a megrongálás vagy megsemmisítés *célja* volt az elvételen, s ez az elvételt követőleg meg is tör-

tént: úgy az elvétel fennforogván, a Btk. 368. §-a alkalmazásának nincs akadálya. Aki tehát a dolgot a haszonélvezőnél stb. — anélkül, hogy elvinné — rongálja meg: nem büntetendő (*Binding*, I. 317., *Meyer-Allfeld*, 457., *Harburger*, 325., *Liszt*, 457., *Frank*, 682., ellenk. *Olshausen*, 1615.; de lege ferenda nagyon megfontolandó, vajjon a megrongálás, megsemmisítés ne vonassék-e az elkövetési tevékenység körébe annál is inkább, mert a jogvédelem feladatának ehelyütt a törvény akkor tesz eleget, ha a haszonélvezeti stb. jogok gyakorlásának *meghiúsítását* tiltja s bünteti, már pedig a meghiúsítás nemcsak a dolog elvételével, de megrongálásával, megsemmisítésével is bekövetkezik; v. ö. a legújabb német törvényhozási álláspontot, fent 151. l.).

6. A vétség az elvétellel, a dolognak a haszonélvező stb. hatalmi köréből való kivonásával van *bevégezve*; kár bekövetkezése a bevégezethez nem szükséges; elég, ha a dolog oly helyzetbe került, hogy ennekfolytán a haszonélvező stb. jogának gyakorlása meghiúsult; viszont a kár utóbb bekövetkezett megtérülése nem szünteti meg a bűnösséget.

Curia: vádlott a K. S.-nál lefoglalt és annál hagyott ingóságokat eladva, attól jogtalanul elvette; e cselekménye a Btk. 368. §. tényálladékát kimeríti; nem változtat ezen az a később bekövetkezett körülmény, hogy a K. S. vagyónából és követeléséből a foglalás alapjául szolgált köztartozás kifizetett (B. III. 2825/1934.).

Kisérlet képzelhető (pl. a tulajdonos a törvényes zálogjoggal terhelt dolgait ugyanannak a háznak egy másik bérlakásába szállíttatja át; a német Reichsgericht előtt előfordult eset: E. 41. k. 397.; a mi jogunk szerint ez az eset inkább bevégezethez, de törvényrendelkezés hiányában nem büntetendő (Bjt. 15. k. 105.).

Az elkövetési tevékenységet s a bevégezést érdeklő bírósági kijelentések közül figyelemre méltók a következők: a 368. §. tényálladéka ki van merítve, ha vádlott tulajdonos a lefoglalt dolgot a zárgondnoktól átvette (Bjt. 44. k. 61.); a dolog elhasználása a 368. §. alá esik (u. o. 9. k. 90., 25. k. 121.); zárgondnok-rendelése esetében a végrehajtást szenvedett az ingók eladása által a 368. §. alapján büntetett, habár maga a zárgondnok juttatta vádlottat az ingókhoz (u. o. 40. k. 296.); életfogytig tartó haszonélvezettel terhelt földön levő díofa kivágása a tulajdonos által a 368. §. alá vonatott (u. o. 27. k. 112.); ki a haszonélvezeti jog gyakorlása céljából biróilag zárgondnoki kezelés alá adott, de nevére telekkönyvezett ingatlanát felszántja és beveti, nem követ el bűncselekményt (u. o. 49. k. 135.); zálogul adott takarékpénztári könyvre betett összeg felvétele és megállapodásellenes megtartása a 368. §. alá esik (u. o. 51. k. 296.); ki a végrehajtó által lefoglalni szándékolt pénzt elkapja és azzal távozik, a 368. §-ban meghatározott vét-

séget követi el (u. o. 53. k. 199.); a 368. §-ban meghatározott vétség akkor is megállapítandó, ha a tulajdonos a dolgot nem a zálogbirtokos közvetlen birtokából, hanem más oly birtokostól vette el, akitől a zálogbirtokos azt tetszése szerint magához is szállíttathatja (Bjogi dtár 27. k. 26.).

7. Az elvételnek *szándékosnak* s *jogellenesnek* kell lennie.

A *szándékot* illetően kétségtelen, hogy a gondatlanságból való — alig képzelhető — elkövetés nem valósítja meg a furtum possessionis tényálladékát.

Egyebekben kell annak tudata, hogy a tettes a dolog elvételével a haszonélvező stb. jogának gyakorlását hiúsítja meg; következésképp a dolus eventualis is elég (helyesen *Frank*, 682. és *Zeitschr.* 14. k. 409.; ellenk. *Ebermayer*, 984., *Olshausen*, 1616.; nem világos *Illés*, III. 242.). Sem károsítási, sem nyereszkesedési célzat nem kívántatik meg.

Amennyiben nem a tulajdonos, hanem *harmadik személy a tettes*, úgy kell vagy a tulajdonos *beleegyezése* az elvételbe, vagy e harmadiknál az a *célzat*, hogy a dolgot a tulajdonos *számára* vegye el. A 368. §. a harmadik személy tettessége esetében csak akkor alkalmazható, ha a harmadik személy vagy kizárólag, vagy a saját érdeke mellett a tulajdonos érdekében is cselekszik; ha a harmadik személy csak saját érdekét szolgálta az elvétellel, úgy a 368. §. nem foghat helyt, de — amennyiben a tettes a dolgot jogtalan eltulajdonítási célból vette el — lopásban bűnös (*Binding*, I. 320.; az eltulajdonítási célzat fogalmához v. ö. *Angyal*, Bjt. 58. k. 241., hol reámutatók arra, hogy de lege ferenda kívánatos volna a közjogias birtoklopást is bevonnai a Btk. 368. §-ának keretébe).

A *jogellenességet* illetően elég gyakori a nehézség oly esetekben, valahányszor az önbíráskodás címén követi el a tettes a cselekményt. A *Curia* 68. sz. döntvénye (v. ö. fent 159. l.) lényegileg azt az elvet mondja ki, hogy aki a dolog-elvétellel valódi vagy vélt jogigényét akarja érvényesíteni: jogellenesen cselekszik, miáltal, az önszegélyt büntetés alá vonja.

Ha a birtok jogi alapja hiányzik vagy megszűnt (v. ö. fent 153. l.), úgy az elvétel nem jogellenes, de csak amennyiben a jogi alap érvénytelensége vagy megszűnte formailag is megállapíttatott.

Curia: A 368. §. a törvényesen megszerzett zálogjogot védi; az a körülmény, hogy a végrehajtás alapjául szolgáló közokirat, még nem jogerős

ítélettel hatálytalannak mondatott ki, a törvényesen megszerzett zálogbirtok joghatályosságát nem érinti (Bjogi dtár 26. k. 52.).

Nem jogellenes az elvétel akkor sem, ha a tettes a haszonélvező stb. részéről feljogosított az elvételre.

Igy a *Curia*, midőn felmentette vádlott bérlőt, mert a bérbeadó feljogosította, hogy a bérlemény területén található ingókat elhasználja, bár a bérbevevő oly dolgot is felhasznált, melynek ottlétéről a bérbeadónak nem volt tudomása (Bjt. 45. k. 47.).

Ha a tettes — bár tévesen — feljogosítottnak érezhette magát az elvételre, a felmentés a Btk. 82. §-ára alapítandó.

Curia: a nő, ki férje ellen vezetett végrehajtásnál lefoglalt élelmiszereket férje utasításához képest felhasználta: felmentetett (Bjt. 24. k. 35.).

8. A többség körében csupán annak kiemelésére szorítkozom, hogy az elvételnél alkalmazott erőszak vagy fenyegetés csak mint súlyosító körülmény jön figyelembe (az u. n. *rablásos jogtalan elsajátítás* tényálladékára külön törvényes fogalom nincs); de természetesen ha az erőszak testi sértésre vezetett, vagy egyáltalában ha a *furtum possessionis* kapcsán más jogi érdeket sértő cselekmény is követtetett el: anyagi halmazat állapítandó meg.

Igy: anyagi halmazat forog fenn magánlaksértéssel az idegen helyiségbe történt behatolással elkövetett jogtalan elsajátítás esetében (*Curia*, Bjt. 31. k. 39., 80. k. 62.), midőn a tettes behajtott marháját az ajtó feltörése mellett kiszabadította (u. o. 64. k. 100.); behajtott lábas jószág visszavétele a behajtó hatósági közegetől csak a Btk. 105. §-a alá esik (u. o. 36. k. 137.), ha nem alkalmaztatott erőszak vagy fenyegetés, úgy meg csak a Btk. 368. §-a nyer alkalmazást (u. o. 36. k. 135.), de, midőn vádlott látván, hogy sértett csősz a nagynénjének tilosban talált kosait behajtja, előbb a kosokat tőle elterelni és hazahajtani igyekezett és midőn őt ezért a csősz kérdőre vonta, vádlott a csősz botját kiragadta és azzal a csőszet megverte, azután a kosokat hazahajtotta: a 368. §-ba ütköző jogtalan elsajátítás és a hatósági közeg elleni erőszak anyagi halmazatban állapított meg, mert vádlott a 368. §-ba ütköző jogtalan elsajátítás vétségét már elkövette akkor, midőn a csősz által behajtott kosokat elterelte és utóbb egy egészen más irányú, egy külön jogot, a hatósági jog egyesekre ruházott oltalmi jogát sértette meg (Bjt. 36. k. 9.).

9. A büntetés: hat hónapig terjedhető fogház (Btk. 368. §.) és *penz mellékbüntetés* (II. Bn. 3. §. 2. bek.).

10. Az eljárás szabály szerint hivatalból indul meg, de ha a Btk. 369. §-ában felsorolt személyek valamelyike károsított meg (v. ö. fent 135. l.), úgy a *bűnvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg*.

Az indítványosság körét illetően megjegyzem — s ez a 368. §-on kívül a 365. és 367. §-okra is vonatkozik, — hogy ez sokkal szűkebb, mint aminőt a törvény a lopásnál és sikkasztásnál határoz (Btk. 342. és 343. §-ok és a 358. §. 3. bek.-e); a 368. §-ban a *szolgálatban vagy fizetésben álló* ugyanis nincs említve s így ha valaki szolgálatadóját meglopja, — amennyiben a sértett nem tesz indítványt — menekül a büntetés elől, ha azonban ennek elveszett dolgát eltulajdonítja, úgy a cselekmény jogtalan elsajátítás lévén, „nincs mód az elengedésre“ (*Fayer*, II. 393.), mégis e disszonancia csak látszólagos, mert pl. a lakásban elvesztett (helyesebben elhányódott) dolog nem esett ki a tulajdonos birtokából s így annak birtokbavételével a cseléd valójában nem jogtalan elsajátítást, hanem lopást követ el, — ha viszont a lakáson, az ahhoz tartozó kerten stb. kívül csakugyan elvesztett dolgot talál, úgy nincs ok, mely cselekményének indítványosága mellett harcolna.

Az orgazdaság és bűnpártolás.

(BTK. MÁSODIK RÉSZ, XXX. FEJEZET 370—378. §-ok; KBTK. MÁSODIK RÉSZ X. FEJEZET 129. §., 1930:III. T.-C. 76., 77., 84. §-OK.)

HATÁSKÖR: A BTK. 370. §. 1. BEK.-ÉBEN, 371. ÉS 372. §-AIBAN MEGHATÁROZOTT ORGAZDASÁG BÜNTETTE, AMENNYIBEN A BN. 49. §. 1. BEK. 2. MONDATA VAGY 2. BEK.-E SZERINT BÜNTETENDŐ LOPÁS BÜNTETTÉVEL KAPCSOLATOS, TOVÁBBÁ AZ 1930: III. T. C. 77. §. 2. BEK.-ÉBEN MEGHATÁROZOTT BŰNPÁRTOLÁS BÜNTETTE, VALAMINT A TÖRVÉNYSZÉK TANÁCSÁNAK HATÁSKÖRÉBE TARTOZÓ BÜNTETTEL VAGY VÉTSÉGGEL KAPCSOLATOS S A BTK. 374., 375. VAGY 376. §-AIBAN MEGHATÁROZOTT BŰNPÁRTOLÁS VÉTSÉGE A TÖRVÉNYSZÉK TANÁCSÁNAK, — A BTK. 370. §. 1. BEK.-ÉBEN, 371. ÉS 372. §-AIBAN MEGHATÁROZOTT ORGAZDASÁG BÜNTETTE, AMENNYIBEN A LOPÁSNAK A BN. 49. §. 1. BEK. 1. MONDATA ALÁ ESŐ BÜNTETTÉVEL VAGY A SIKKASZTÁS BÜNTETTÉVEL KAPCSOLATOS, ÉS A BTK. 370. §. 2. BEK.-E ALÁ ESŐ ORGAZDASÁG VÉTSÉGE, AMENNYIBEN ZSAROLÁS VÉTSÉGÉVEL KAPCSOLATOS, TOVÁBBÁ A BŰNPÁRTOLÁS VÉTSÉGE, AMENNYIBEN A TÖRVÉNYSZÉK EGYES BÍRÁJÁNAK HATÁSKÖRÉBE TARTOZÓ BŰNCSELEKMÉNNYEL KAPCSOLATOS: A TÖRVÉNYSZÉK EGYES BÍRÁJÁNAK, — A BTK. 370. §. 2. BEK.-ÉBEN MEGHATÁROZOTT ORGAZDASÁG VÉTSÉGE, AMENNYIBEN A LOPÁS, SIKKASZTÁS VAGY JOGTALAN ELSAJÁTÍTÁS VÉTSÉGÉVEL KAPCSOLATOS, TOVÁBBÁ A BTK. 374. ÉS 375. §-AIBAN MEGHATÁROZOTT BŰNPÁRTOLÁS VÉTSÉGE, AMENNYIBEN A JÁRÁSBÍRÓSÁG HATÁSKÖRÉBE TARTOZÓ VÉTSÉGGEL KAPCSOLATOS: A JÁRÁSBÍRÓSÁG HATÁSKÖRÉBE TARTOZIK (1897: XXXIV. T. C. 17. §. 1., 4. p., 18. §. 1. 7., 8. p., 1930: XXXIV. T. C. 101. §. 3., 4., 7. p.)

27. §. Bevezetés.

A Btk. Második Részének „Az orgazdaság és bűnpártolás“ címet viselő XXX. fejezete, melynek anyagát kiegészíti a Kbt. 129. §-a, valamint az 1930:III. t.-c. 76., 77. és 84. §-a, két vagyon elleni deliktumot (az *orgazdaságot*: Btk. 370—372. §-ok, és az ú. n. *tárgyi bűnpártolást*: Btk. 375. §.) és a *személyi bűnpártolást* (Btk. 374. §.) határozza meg, mely utóbbi vétség (illetőleg bűntett: 1930:III. t.-c. 77. §.), mert nem a vagyont, hanem az állami igazságszolgáltatást sérti, nem itt, hanem — mint ki fogom fejteni — a Btk. más helyén lett volna szabályozandó. E két bűncselekmény-kategóriára tekintettel külön kellene tartanom egyfelől az orgazdaságot és tárgyi bűnpártolást, másfelől a személyi bűnpártolást, ám figyelembevételre a személyi és tárgyi bűnpártolásnak a törvény részéről történt egybefoglalását s többé-kevésbé közös szabályok alá helyezését, a gyakorlati megfontolás arra indít, hogy az első fejezetben csupán az orgazdaság, a másodikban pedig a személyi és tárgyi bűnpártolás bűncselekményeit tárgyaljam. Az elméleti igényt mégis annyiban kívánom kielégíteni, hogy a fejlődés során amúgy is erősen összefonódó orgazdaság és tárgyi bűnpártolás deliktumait érdeklő jogtörténeti s jogösszehasonlító vázlatot az első fejezet élén közlöm, míg a személyi bűnpártolás bűncselekményére vonatkozó hasonló adalékokat a második fejezet elején mutatom be s itt már csak röviden utalok a tárgyi bűnpártolással való esetleges kapcsolatra.

I. FEJEZET.

Az orgazdaság.

28. §. Jogtörténet és jogösszehasonlítás.

I. **Jogtörténet.** A) Külföldi jogfejlődés. 1. *Hammurabi* törvénykönyvében bár a lopás fogalma alá eszen, de megtaláljuk már az orgazdaság és tárgyi bűnpártolás nyomát; a 6. §. szerint: „Ha valaki az isten vagy a palota tulajdonát ellopja, az illető ölessék meg, és az, *akinek kezében a lopott holmit meglelik*: ölessék meg“; a 10. §. értelmében pedig: „Ha a vevő az eladót, ki neki eladott és a tanukat, akiknek jelenlétében vásárolt elő nem állítja ... a vevő tolvaj; ölessék meg“ (v. ö. *Kmoskó*, 29—30., *Weiss*, 17—18. l.).

2. *Manu* törvényeiben is azonosul az orgazdaság a lopással; erre enged következtetni a 40. cikk, mely kimondja, hogy: „A király köteles visszaadni az összes osztályoknak (kasztoknak) azt a tulajdont, melyet tolvajok ellop-tak volt; az a király, aki ezt a maga számára őrzi meg, a tolvajnak a vét-kébe esik“; a 279. cikk már kifejezetten elrendeli, hogy: „... akik a lopott holmi orgazdái, azokat pusztítsa el a fejedelem éppen úgy, mint a tolvajokat“ (v. ö. *Büchler*, 103., 170. l.).

3. Az *egyiptomiaknál* nincs külön szabály sem az orgazdára, sem a tárgyi bűnpártolóra, de alaposan feltehető, hogy ezek a bár utólagosan közreműködők úgy mint a tolvaj: a dolog visszaadására s az érték kétszere-sének megfizetésére köteleztettek (v. ö. *Taubenschlag*, 28.).

4. A *görögöknél* sem esik külön szabályozás alá e kétféle közre-működés, mely azonban minden valószínűség szerint a lopás büntetése alá esett (v. ö. *Freudenthal*, 13. l.).

5. A *római jog* eleinte szintén a lopással foglalta egybe a lopott dolog megvétele, elrejtésének cselekményét (a műkifejezés: celare); „is qui fugitivum celavit fur est“ (Dig. 11., 4., 1. pr.); „qui celat hoc ipso tenetur“ (Dig. 47. 2., 48. 1.); „eos, qui a servo furtim oblata scientes susceperint, non tantum de susceptis convenire, sed etiam poenali furti actione potes“ (Caracalla, Cod. 2. 11. 8.); „manifestissimum est, quod omnes, qui scientes rem furtivam susceperint et celaverint, furti nec manifesti obnoxii sunt“ (Diocletian, Cod. 9. 20. 12., Inst. 4. 1. 4.); ugyanily elbírálás alá esett a rablással s peculatus-szal kapcsolatban elkövetett orgazdaság s tárgyi bűnpártolás is (Th. 9. 28. 2., Inst. 9. 12. 9., Cod. 9. 28. 1.). A furti concepti actio tehát nem-csak a tolvajjal szemben volt érvényesíthető, hanem azzal szemben is, kinél a dolgot megtalálták. A császári korban az orgazdaság és bűnpártolás mint crimen extraordinarium esik büntetés alá (Dig. 47. 16., Cod. 9. 39.); a lopott, rablott dolgokat üzletszerűen átvevő, elrejtő, — a haszonban a büntetővel

osztozó, vagy a hasznat ennek javára biztosítani törekvő receptores, illetve receptatores (crimen receptatorum) megfelelő büntetéssel sújtattak (Dig. 47., 9. 3. 3.). A fogalmak éles különválása azonban még a császári korban sem következett be (v. ö. *Mommsen*, 101., 747., 775.).

6. Az *egyházi jog* a római jog hatása alatt szintén a lopással azono-sítja az orgazdaságot, de lényegileg mint a lopásban való részvételt bünteti azt (c. 4. X. 5., 8., — c. 5. C. XIV. qu. 6; v. ö. *Hollweck*, 273.).

7. A *germán népjogok* szerint az orgazda (gewita, helaere) egyenlő a tolvajjal; a keleti gótok törvénye szerint tolvaj: 1. aki lop, 2. aki a dolgot a tolvaj kezére játssza és 3. aki a lopott dolgot őrizetbe veszi. A tolvajnak az orgazdával azonosítása általános szabállyá lesz; kifejezetten így a következő fries törvényhely: „dij heller, dij steller ... schel ma myt lyke pyna pyngia ende sint allyre schyldich“. Szórványosan előfordul az orgazdának külön büntetéssel sújtása; így a fries Landfrieden a lopott dolog értéke tíz-szeresének megfizetésére kötelezi az orgazdát; a fries és flandriai jogok büntetik a lopott dolognak e minőségét nem ismerő vevőt s őrzőt is (v. ö. *Hie*, 28—31., *Wilda*, 637.).

8. Az *olasz praktikusok* azt a nézetet, mely szerint az orgazdaság és tárgyi bűnpártolás nem egyéb, mint a részességnek különleges alakja: u. n. auxilium post malefactum, tudományos alapon igyekeztek megerősíteni s ez a felfogás erősen befolyásolta a későbbi jogfejlődést (v. ö. az idevágó rész-letekre: *Angyal*, A személyi bűnpártolás, 1900. 22—25.).

9. A *Bambergensis* 203., s a *Carolina* 40. és 177. cikkei már teljesen a részesség körébe vonják e kétféle közreműködést; így a 40. cikk szerint ideesik, aki „wissentlich und geuerlicher weiss von geraubtem oder gestolnem gut, beut oder theyl nimbt ... oder obgemelt vnrecht gut gar oder zum theyl wissentlich annimpt, heymlich verbringt, beherbergt, verkaufft oder vertreibt“ s a 177. cikk, melynek címe „Von straff der fürderung, hilff vnd beistand der missthätter“ szintén oly szöveget ad, melybe az orgazda s tárgyi bűnpártoló beleesik: „Item so jemand eynem missthätter zu übung eyner missthat wissentlicher, vnd geuerlicher weiss einicherley hilff, beistand oder fürderung, wie das alles namen hat, thut...“

10. A *későbbi jogfejlődés* során mindjobban megerősödik a concursus subsequens fogalma s az orgazdaságnak és tárgyi bűnpártolásnak e keretbe illesztése vagy legalább is annak kijelentése, hogy a tolvajjal egyenlően büntetendők azok „welche ... Gestohlenen Gut mit empfangen und participiren“ (így az 1572. szász constitutiók, idézve *Wlassics*, *Tetteség*, 99.). Itt-ott ugyan önállósul már a crimen receptatorum büntette (1620. porosz, 1787. osztrák btk.), de még mindig inkább a bűnrészesség fogalmi körébe vonás felel meg az uralkodó legislatórius nézetnek (így az 1794. évi porosz Landrecht). Az irodalomban azonban már többen az önállósítás mellett emelnek szót (így különösen *Carpzow*), de azért — mint a jogösszehasonlító részben látni fogjuk — még a XIX. század irodalma s több törvénykönyve is fenntartja az utólagos részesség fogalmát. Meg kell itt említenem, hogy az 1905. évben Budapesten tartott nemzetközi börtönügyi kongresszus előadmányom s elő-terjesztett javaslataim alapján kimondotta, hogy úgy az orgazdaság, mint a bűnpártolás önálló bűncselekmények s a különös részben szabályozandók.

B) Hazai jogfejlődés. 1. Az orgazdaság és tárgyi bűnpártolás, mely a lopott dolognak haszonvágyból történő tudatos eltitkolásában, átvételében, megszerzésében vagy elárulásában áll (Pauler, II. 221.), mint a lopással kapcsolatos cselekmény legrégebbi törvényeink szerint ugyanolyan büntetés alá esett, mint aminő a lopás tettesére volt alkalmazandó. Így Szent László II. 7. caput szerint: „Nemo vendat vel emat praeter mercatum. §. 1. Si quis vero contra hoc emerit de furtiva re, pereunt omnes: et emptor et venditor et testes“; ha vásáron történt a vétel s kitudódik, hogy a dolog lopott jószág („si res empta furtiva esse apparuerit“), a vevőt mentse ugyan a bíró meg a vámos tanubizonyosága alapján, de az eladót adják kézre a tanuk („testes autem reddant venditorem“); ugyanígy Szent László III. 11. caput szerint: „Ha valaki vásárról városra járván vásárol vagy árul és utóbb kitudódik, hogy lopott jószágot adott el („postea furatum esse apparuerit“), az eladó mint tolvaj bűnhődjék („ille qui vendidit, sicut fur dijudicetur“), a tanukra pedig lássanak törvényt, s ha vétkeseknek találtatnak, tolvajok gyanánt ítéljék meg őket („sicut fures ita dijudicentur“). Az 1659:XVII. t.-c. elrendeli, hogy a megyei hatóság: „a rabolva vagy lopva elvitt dolgok vevőit vagy konok és szándékos visszatartóit („emptores vero, seu contumaces et voluntarii detentores rerum praedonice vel furtive ablatorum“): ha főpapok, mágnások, nemesek vagy szabad városi polgárok kétszáz forintnyi pénzbüntetéssel, ha pedig nem nemesek, saját fejdíjukkal („in homagio suo“, ez negyven forint) büntesse. Utóbb a gyakorlatban az orgazdák bűnösségük fokához mért szabadságvesztés büntetéssel sújtattak s e gyakorlat a Btk. életbelépéséig fennállott (Pauler, II. 224.).

2. Az erdélyi 1653. évi márc. 15-én kiadott *Approbatæ constitutiones regni Transilvaniae* III. R. 47. tit. 4. art.-a szerint: „Mínt hogy pedig nem találtatnék annyi gonosztevő, hogyha a falukon és városokon orgazdák nem volnának...“ az orgazdákat kézre kell keríteni s szigorúan meg kell büntetni (v. ö. 4—22. art., V. R. 34. edictum, Comp. Const. III. R. 14. tit.).

3. A régi hazai irodalomban Bodó szerint az orgazdaság ugyan bűnrészesség, de speciális büntetéssel büntetendő; az *auxilium post furtum* fogalma alá esnek a „rerum furtivarum emptores“, kiknek büntetése „poena extraordinaria“ (v. ö. részletesen A személyi bűnpártolás című monografiám 39—42.). Huszty ugyan bűnelkövetési módként említi: „si rei furtivæ particeps fiat“, mindazonáltal úgy az orgazdaságot, mint a bűnpártolást különleges deliktumnak minősíti, mert: „Censetur autem delicta publica nominata et ordinaria esse sequentia... fauorem et receptorem esse malefactorum“. Szlemenics és Vuchetich szintén önállósítják e bűncselekményeket (v. ö. id. monografiám 43—46. l.).

4. Javaslataink közül az 1792. évi *Codex de delictis eorumque poenis* a Pars II. 39. art.-ában, melynek címe: „De furum fautoratu“ az 1. §-ban kifejti: „Qui fures protegant, delictoque ipsorum qualitercunque implicentur, furum fautoratus rei sunt“. Majd felsorolja az elkövetés módzatait: „Modi autem, quibus aliquis furto alterius implicari potest, multiplices occurrere solent; horum enim refertur; qui rem furto ablatam scienter emit, aut vendit, receptat, atque occultat; dum furtum perpetratur, excubias agit; occasio nem furandi explorat, et denique quidpiam ad furtum, seu mediate seu im-

mediate contribuit“. A fogalomnak a bűnrészességgel való kapcsolatára utal a 2. §., mely különbséget tesz, vajjon a cselekmény „ante furtum perpetratum, vel in ipso furti acta, vel denique post commissum furtum“ követte-e el. Az 5. §. szerint azután: „Post commissum furtum praestitum furti auxilium nunquam eadem poena puniri potest, qua principale furtum; quamvis enim deliquens hujusmodi res furto sublatus receptando, furem occultando, aut aliter qualitercunque furtum approbare censeatur, ad ipsum attamen furti actum neutiquam concurrat, nisi e repetitis actibus, aut circumstantiis aliis eveniat, eunde ante furtum etiam, vel in ipso furti actu opem realem, vel consilium furi praestisse, quin tamen previa notitia, aut etiam consensus pro reali auxilio haberi possit“. Igen haladott felfogásra mutat, hogy még az orgazdaságot és tárgyi bűnpártolást a „Delicta bona, facultates, libertatemque Civium impetentia“ című részben, addig a személyi bűnpártolást a „Delicta adversus securitatem publicum“ című részben tárgyalja a javaslat (v. ö. alább 207. l.). Az 1827. évi javaslat is külön tartja az orgazdát s a személyi bűnpártolót. Az 1843. évi javaslat szerkesztői a bűnpártolást Mittermaier tanácsára kihagyták az általános részből; Pulszky ugyan azt írja, hogy meghagyták a részesség körében, de utóbb mégis mást határoztak (v. ö. Fayer, Anyaggy. I. 168., 200.). Egyebekben a 42. fejezet, melynek címe „Az orgazdaságról s a büntetettnek be nem jelentéséről“ érdekel itt; sajnálatos, hogy az orgazdaság műszó alá foglalja a javaslat a személyi bűnpártolást is. A 411. §. szerint orgazdának tekintetik, „aki valamely büntett által szerzett vagyon, tudva, hogy az büntett által szereztetett, mástól szándékosan átvesz és elrejt, vagy elhasznál, vagy elad, másnak elszerez vagy abban részesül, úgyzintén aki csődület esetében a bukottnak valamely vagytonát az 1839/40:XXII. t.-cikk 33-dik §-ban körülírt módon kezére veszi s elrejt...“; a 413. §. azután a büntetést határozza meg (négy, hat, nyolc évig terjedhető rabság); itt jelentős a 415. §., mely az orgazda s a „fő büntett“ büntetésének arányba hozását rendeli el s kimondja, hogy az orgazda „büntetése legfeljebb csak a fő büntetettre rendelt legnagyobb büntetésig terjedhet“. A 416. §. értelmében, ha az orgazda egyszersmind részes, úgy mint ilyen büntetendő „s az orgazdaság mint beszámítást súlyosító körülmény vétetik íckintetbe“.

II. **Jogösszehasonlítás.** A jogösszehasonlítás során nem csekély gondot okoz az anyagnak oly sokféle szempont figyelembe vétele mellett keresztülvitt elrendezése, mely alig juttat áttekinthető képhez. Az alábbiakban alapul veszem *Beling*-nek nagy fáradsággal megállapított csoportosítását (v. ö. Vergl. Darst. Bes. Teil 7. k. 95. s köv. l.), melynek keretében ehelyütt csupán az orgazdaság és tárgyi bűnpártolás meghatározásait mutatom be (a személyi bűnpártolásra vonatkozó szabályok tartalmi elemeiről alább 207. l.) s természetesen beledolgozom a *Beling*-féle összeállítás — tehát 30 év — óta ismertté vált törvényhozási munkálatok anyagát.

I. **Az orgazdaság és a bűnpártolás mindkét neme bűnrészesség: concursus subsequens.**

1. **Görögország.** Az 1833. évi Poinikos Nomos az I. könyv 4. fejezetében, és illetőleg a III. könyv 1. fejezetében a tettesek és részesek során és tehát az általános részben szól a közreműködés e nemeiről, melyek beleolvadnak:

a bűnsegély (sünergia) fogalmi körébe; közelebbről bűnsegéd — egyebeken kívül —, aki az alapcselekményből származó dolgokat házába viszi, elrejtí, ajándék vagy fizetés gyanánt elfogadja, megveszi, elcseréli stb.; a büntetés ugyanaz, mint amely a tettesre érvényes, de a kísérletnél figyelembejövő enyhítéssel (71., 72., 74. §§.) s ha nem anyagi haszon volt a motivum, úgy a büntetés 2 évig terjedhető fogház; üzletszerű elkövetés esetében az orgazda mint tettes (autoörgós) büntetendő; a hozzátartozók nem büntetendők.

2. Svájc és ugyan az 1853. évi Bundesstrafgesetz, valamint az 1851. évi graubündeni, az 1857. évi aargau, az 1859. évi schaffhauseni, az 1860. évi luzerni btk.

3. Az 1870. évi spanyol btk. 11. art.-ában a tetteségnek három kategóriáját különbözteti meg: 1. tettesek (los autores), 2. az akcessorius részesek (los complices, kik bizonyos actos anteriores vagy simultaneos követnek el és 3. a bűnpártolók és orgazdák (los encubridores, kik intervienen con posterioridad); a büntetés a 3. pont alá esőknél az alapcselekmény büntetésénél két fokkal enyhébb.

4. Lényegileg ugyanígy az 1874. évi chilei btk.

5. Hasonlóan rendelkezik az 1884/1886. évi portugál btk., melynek 23. art.-a szerint orgazda egyebek között, ki vétel, zálog, ajándék címén az alapcselekményből hasznot húz vagy a tettesnek a haszon biztosítása körül segítségére van (4. pont).

II. Az orgazdaság (és a tárgyi bűnpártolás) önálló bűncselekmény, a személyi bűnpártolás részeség.

1. Több svájci kantonális btk. Így az Unterwalden ob dem Wald kanton 1864. évi btkve (a személyi bűnpártolás mint utólagos részeség jön figyelembe, — a tárgyi bűnpártolás s az orgazdaság önálló kihágás); hasonlóképpen az 1871. évi zürichi btk. (mégis azzal az eltéréssel, hogy a büntetéstől származó dolgok megvétele, elrejtése vétség, sőt büntetett, ha a dolog rablásból vagy zsarolásból származik, — ha üzletszerűség nyer megállapítást vagy a dolog értéke 500 frcs-nál több, — s negyedik visszaesés esetében a büntetés 10 évig terjedhető fogház); hasonlóan az 1876. évi zug-i btk., valamint Appenzell kanton 1878. évi és St. Gallen kanton 1885. évi btkv-ei (ez utóbbi btkv. a gyanús dolgok vételét is bünteti, de csak az érték háromszorosával); csekély eltéréssel így még az Uri kanton 1894. évi javaslata.

2. Az angol-amerikai jogvidék törvényei, illetve vonatkozó jogszabályai. Így közelebbről: a) Az angol jog (a személyi bűnpártolás: accessory after the fact; az orgazdaság és tárgyi bűnpártolás: receiving of stolen etc. property, melynek súlya aszerint kevesbedik, amint az alapcselekmény felony, misdemeanor vagy petty offence); b) az 1876. évi délaustráliai btk. nagyban egészben utánképzí az angol jog szabályait, különösen az 1861. évi Larceny Act-ben foglaltakat; c) hasonlóan az 1879. évi angol javaslat (Criminal Code Bill); a receiving property unlawfully obtained önálló deliktum, melynek lényege, hogy valaki bűncselekményből származó dolgot receives, melyről tudja, hogy az dishonestly szerezett; d) ugyanígy még Queensland-nak 1899. évi btkve. Főbb vonásaiban hasonlóan rendelkeznek e) a skót büntetőjog (fegyházzal vagy fogházzal büntetendő, ki lopásból stb. eredő dolgot dishonestly megszerez), valamint f) az Északamerikai Egyesült Álla-

mok törvényei, g) a keletindiai 1860. évi btk., végül h) az 1892. évi kanadai kódex.

3. Az 1884. évi Silvela-féle spanyol javaslat.

4. Az 1906. évi ecuador btk. nyilván az 1884. évi Silvela-féle spanyol javaslat hatása alatt általában részeségnek minősíti ugyan az utólagos közreműködést (encubrimiento), de a lopott stb. dolog megszerzését 470. art.-ában sui generis deliktummá teszi s önálló büntetéssel (6 hónaptól 5 évig terjedhető fogház) bünteti.

III. A személyi bűnpártolás önálló bűncselekmény, az orgazdaság és tárgyi bűnpártolás ellenben a bűnrészeség különleges alakja.

1. Az 1810. évi francia code pénal (a recel des criminels a 248. art. szerint vétség, ellenben a 62. art. értelmében: „Ceux qui sciemment auront recélé en tout ou en partie des choses enlevées, détournées ou obtenues à l'aide d'un crime ou d'un délit, seront punis comme complices de ce crime ou délit“); e rendelkezést az 1915. máj. 22-iki törvény törli.

2. A francia code szabályait változatlanul átvevő 1826—1835. évi haiti-i btk.

3. Ugyanígy az 1858. évi török btk. (de a 216. art. csak a lopásnál említi a részeségként minősülő orgazdaságot).

4. Az egyiptomi btk. szintén a francia mintát veszi át (69., 74. art.-ok).

5. Az 1886. évi japán javaslat (részesként büntetendő, ki a bűncselekmény hatásait, eredményét a tett után biztosítja: 122. art.; utóbb az orgazdaságról még a 444. art. is szól, de eléggé zavaros szövegben).

6. Wallis kanton 1858. évi kódexe (hár itt a tárgyi bűnpártolás: recel des choses részeség).

7. Neuenburg kanton 1891. évi btkve (itt is a tárgyi bűnpártolás, részeség: aki „favorise volontairement l'auteur d'un délit ... en lui procurant ou lui assurant les avantages qui doivent en résulter“; az orgazdaság önálló deliktum).

8. az 1934. évi francia jav. (art. 119. és 289.).

IV. A személyi bűnpártolás önálló deliktum, az orgazdaság és tárgyi bűnpártolás részeség, de némely esetben önállósul.

1. Az 1866. évi dán btk. 55. §-a szerint: aki a bűncselekmény által létrehozott eredmény vagy jogellenes állapot fenntartásában közreműködik (fortsaette den ved Forbryselden tilvejebragte retsstridige Tilstand) utólagos részeség (efterfølgende meddelagtighed) címén felel, de aki lopott dolgot vesz meg, a 238. §. szerint sui generis delictumban bűnös.

2. Az 1864. évi svéd btk. 3. fej. 9., 10. §-ai értelmében: aki bűncselekményből származó dolgokat átvész, eltitkol, elrejt, átdolgoz, az ú. n. reell faution-ban bűnös és pedig utólagos részeségként, de nem az alapcselekmény után igazodó részesi büntetés, hanem az eset súlyához mérten 6 hónapig terjedhető fogházzal, vagy 8 évig terjedhető kényszermunkával büntetendő (szóval az orgazdaság részeség, de értékelése során önálló deliktum).

V. Az orgazdaság és a tárgyi, valamint a személyi bűnpártolás a különös részben meghatározott önálló bűncselekmények, melyek azonban némileg magukon hordják a részeség jellemvonásait.

Igy az 1889. évi olasz *codice penale*, mely 225. art.-ában határozza meg a favoreggiamento personale és reale bűncselekményeit, melyeknek mindenké a jogszolgáltatás ellen irányul; a büntetés azonban — súlyosabb esetekben — az alapdeliktum büntetéséhez igazodik (tehát sui generis delictum részesi büntetéssel); az orgazdaságról, mely vagyon elleni bűncselekmény, a 421. art.-ban van szó; ricettazione büntetése bűnös, ki „acquistà, riceve o nasconde danaro o cose provenienti da un delitto...“; a büntetés itt is a részesség módján az alapdeliktum büntetésének arányában állapítandó meg; a bűnpártolás fogalommeghatározásánál feltűnik a következő kivétel: „senza contribuire a portarlo a conseguenze ulteriori“, ami arra utal, hogy az u. n. continuatore (bűncselekmény-folytató) nem bűnpártoló, hanem bűnrészes.

VI. Mind a három deliktumnál maradék nélkül keresztülvesszük az önállósítást, mégis a következő árnyalatbeli különbséggel:

A) A meghatározásokat az általános részben találjuk, s így a részesség materiájával az összefüggés *külsőleg* megvan, de mindenik törvényes fogalom sui generis delictumként jelentkezik külön büntetéssel; így 1. az 1880. évi szerb btk., 2. az 1841. és 1868. évi thurgau-i kódex, 3. az 1866. évi berni btk., továbbá 4. Glarus kantonnak 1867. évi, 5. Solothurn kantonnak 1885. évi, 6. Appenzell kantonnak 1899. évi btk-ve, valamint 7. az 1871. évi mexikói btk.

B) A különös részben tárgyalják e bűncselekményeket: 1. az 1906. évi argentiniai javaslat (mely azonban nem von éles határvonalat a bűnpártolás és orgazdaság között), 2. trifurcative szétválasztják a személyi bűnpártolást, a tárgyi és az orgazdaságot: a) az 1868. évi freiburgi btk., b) az 1871. évi német btk., c) az 1872. évi baseli és d) az 1874. évi tessini btk.; e) az osztrák javaslatok, f) az 1879. évi horvát javaslat, valamint g) a mi btk-ünk utánképző 1896. évi bulgár btk., és h) az 1902. évi norvég btk., i) az 1930. évi olasz btk. (378. art.: Favoreggiamento personale, 379. art.: Favoreggiamento reale; 648. art.: Ricettazione); j) az 1933. évi oláh btk. (274. §. személyi, 275. §. tárgyi bűnpártolás s külön az orgazdaság); 3. bifurkatív alapon (személyi bűnpártolás és orgazdaság, a tárgyi bűnpártolás nem nyer külön meghatározást) rendezik az anyagot: a) Waadt kanton 1843. évi btk-ve, b) az 1864. évi oláh btk., c) az 1852. évi osztrák kódex, d) az 1867. évi belga code pénal, e) a code Congolais, f) az 1874. évi genji btk., g) az 1881. évi holland btk., h) az 1898-ban kiadott holland-indiai javaslat, i) az 1900. évi holland javaslat, j) Finnországnak 1889. évi btk-ve, k) a svájci javaslatok, l) az 1899. évi japán javaslat, m) az 1903. évi orosz btk., n) az 1907. évi japán btk., o) az 1908. évi siami btk., p) az 1924. évi görög javaslat (199. art. személyi bűnpártolás, 367. art. orgazdaság), r) az 1925. évi cseh-szlovák jav. (199. §. személyi bűnpártolás, 329. §. orgazdaság); s) az 1926. évi török btk. (296. §. személyi bűnpártolás, 512. §. az orgazdaság); t) az 1926. évi perzsa btk. (124. art. személyi bűnpártolás, 230. §. lopással kapcsolatban elkövetett tárgyi bűnpártolás), u) az 1927. évi szovjet btk. (164. §. orgazdaság), v) az 1928. évi kínai btk. (személyi bűnpártolás a 174—178., orgazdaság 376—379. art.), w) az 1930. évi dán btk. (284. §-a: büntetendő Haeleri

címen a felsorolt bűncselekményekből származó dolog elfogadása, megszerzése — „modtager eller sraffer“ —, valamint a bűncselekményből eredő haszon — „Udbyttet“ — biztosításában való közreműködés — „virker til at sikre“; a személyi bűnpártolásról a 125. §. szól); x) az 1933. évi lengyel btk. (148. art. személyi bűnpártolás; 160. art. orgazdaság), y) a német nemzeti szocialista tervezet (v. ö. Das kommende deutsche Strafrecht, Bes. Teil 175., 318. l.), z) az 1933. évi lett btk. (195. §. személyi bűnpártolás és külön az orgazdaság: 570. art.).

29. §. Az orgazdaság fogalma.

1. Az orgazdaság *elvileg* valamely bűncselekmény által létrehozott jogtalan vagyoni helyzetnek a bűncselekmény elkövetőjétől különböző harmadik személy részéről eszközölt fenntartása, biztosítása és illetőleg kihasználása. Ma már általánosan elismert tétel az irodalomban, hogy az orgazdaság önálló és pedig *vagyon elleni bűncselekmény* s e tétel a törvényhozási munkálatokban is úgyszólván kivétel nélkül érvényesül. Az orgazdaság szereplése nemcsak jogsértő, de általában szociális veszélyt is magában rejtő. *Jogsértő*, mert annyiban mintegy fokozza ama bűncselekménnyel előidézett vagyoni kárt, melyhez hozzákapcsolódik, hogy az elvont vagyoni tárgyakat még jobban eltávolítja a sértett vagyoni köréből; szociális szempontból *veszélyesítő*, mert ösztökélő hatással van a lopás és egyéb vagyon elleni bűncselekmények elkövetésére (v. ö. Sauer, Kriminalsoziologie, 1933. II. 510.). Találón fejezi ki ez utóbbi jelleget az a közismert német közmondás: „Ohne Hehler kein Stehler“, melyet szinte találón egészít ki az a másik: „Hehler ist schlimmer als Stehler“.

Ehelyütt csak röviden kívánok arra utalni, hogy az orgazdaság *jogi természetét* illetően a ma már antikválnak tekinthető *részességi elméleten* kívül két felfogás alakult ki. Az egyik az ezidőszert uralkodó *fenntartási elmélet* (Aufrechterhaltungstheorie), mely az önállósított orgazdaság lényegét abban látja, hogy az orgazdaság az alapcselekmény által a dologra vonatkozással teremtett jogellenes helyzetet fenntartja; a másik a *részességi elmélet* (Beteiligungstheorie), mely szerint az önállósult orgazdaság tettese az, ki az alapcselekményből származó jogellenes haszonban részesedik. E két elmélet nemcsak *szövegezési különbségben* merül ki, hanem érdemileg is eltérő következmé-

nyekhez vezet, mert pl. az alapcselekmény által a tettes birtokába került dolog helyébe lépő dolog (az u. n. Ersatzsache) megszerzése csak a részesedési elmélet szellemében szövegezett törvény alapján büntethető. Helyesen jegyzi meg *Kohlrausch* (v. ö. *Vermögensverbrechen und Eigentumsverbrechen* című tanulmányában: *Das kommende deutsche Strafrecht*, 1935. 320. s. köv. l.), hogy társadalmi védelmi szempontból különbséget kell tenni az orgazdák két típusa között: a személyi és a tett-típushoz tartozó orgazdák között. A személyileg tipikus orgazda (der Hehler als persönlicher Typ) mintegy kitarthatja a tolvajnak s egyben a legtöbb lopás és sikkasztás elkövetésére létezésénél fogva batorító jelenség, — a csupán elvéte, egy-egy, sőt talán egyetlen alkalmat felhasználó és tehát a tett-típushoz (zu einem Tattyp) tartozó orgazda mindenesetre nem oly veszedelmes egyén, mint az előbbi. Az mintegy az egész vagyoni rendet veszélyezteti s éppen ezért első sorban a rendőrség figyelmét hívja fel, és a megelőzés vonalán biztonsági büntetés alkalmazását indikálja, — ez csupán ugyanazt a vagyoni jogot sérti, mely az alapcselekmény folytán szenvedett sérelmet s így beéri a megtorló büntetést alkalmazó bíró ítéletével. *Kohlrausch* szerint de lege ferenda az orgazdaság fogalmi meghatározásánál s a jogkövetkezmények alkalmazásánál e típusbeli különbségek figyelembe volnának veendőek. Részemről teljes mértékben osztom *Kohlrausch* nézetét azzal a megjegyzéssel, hogy: 1. az üldözhetőség körének szükséges kitérítése s az alapcselekmény következtében a bírálóhoz került dolog helyébe lépőnek megszerzése körüli kételyek eloszlása céljából a fogalom meghatározás a részesedési elmélet szellemében konstruálendő meg. — 2. az üzletszerűség minősítő körülménye a közveszélyes munkakerülés (1913:XXI. t.-c.) analogiájára egymagában is megadja annak lehetőségét, hogy az ilyen személyileg tipikus orgazda ellenében a leghatályosabb biztonsági büntetés alkalmaztassék már egyetlen — inkább szimptomaként értékelendő — orgazdaság esetén.

2. Büntetőtörvénykönyvünk fogalom meghatározása a következő: az orgazdaság büntetettét követi el, aki olyan dolgot, melyről tudja, hogy lopás, sikkasztás, rablás vagy zsarolás büntette következtében jutott birtokosa vagy bírálójának kezébe, vagyoni haszon végett megszerez, elrejt vagy annak elidegenítésére közreműködik (Btk. 370. §. 1. bek.) és tovább: vétséget képez az orgazdaság, ha a dolog lopás, zsa-

rolás vagy sikkasztás vagy jogtalan elsajátítás vétsége következtében jutott birtokosa vagy bírálója kezébe (Btk. 370. §. 2. bek.). E fogalom meghatározások bővülnek az 1930: III. t.-c. 76. §-a rendelkezéséhez képest, melynek értelmében: *A Btk. 370. §-a új harmadik bekezdésként a következő rendelkezéssel egészítették ki: A jelen (370.) §. első bekezdésében felsorolt büntettekkel a Kbtbk. (1930:II. t.-c.) 113—116. §-aiban és 132. §-ának második bekezdésében meghatározott büntettek, a jelen §. második bekezdésében felsorolt vétségekkel pedig a Kbtbk. 113—116. §-aiban és a 132. §-ának második bekezdésében meghatározott vétségek egy tekintet alá esnek.*

Teljesség kedvéért ideiktatom a Kbtbk. hivatkozott szakaszainak tartalmát. Kbtbk. 113. §.: *Az a katonai egyén, aki háború idején nagyobb fegyveres erő gyülekezése által a lakosságban előidézett benyomás felhasználásával: 1. idegen ingó dolgot annak birtokosától vagy bírálójától oly célból vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa, 2. abból a célból, hogy magának vagy másnak jogtalanul vagyoni hasznot szerezzen, harácsol vagy sarcot, egy évtől öt évig, súlyos esetben öt évtől tíz évig terjedhető börtönnel büntetendő; ha azonban az elvett, harácsol vagy sarcott ingó értéke kétszáz pengőnél nem nagyobb, a büntetés egy hónaptól egy évig terjedhető fogház. Kbtbk. 114. §.: Ha a tettes az előbbi §. esetében az ingó dolog elvétele céljából annak birtokosa, bírálója vagy más jelenlevő ellen erőszakot vagy fenyegetést használt, jegyelem és rend elleni büntetést is figyelembe kell venni. Kbtbk. 115. §.: Az a katonai egyén, aki háború idején oly idegen ingó dolgot, amely nem szolgálhat hadizsákmánnyul, a hadviselő felek bármelyikének harctéren maradt halottjától, sebesültjétől vagy betegétől akár erőszakkal, vagy fenyegetéssel, akár a nélkül oly célból vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa, egy évtől öt évig terjedhető börtönnel, súlyos esetben öt évtől tíz évig terjedhető fogházzal büntetendő. Tíz-től tizenöt évig terjedhető fogház a büntetés akkor, ha a tettes: 1. ily büntetést miatt, avagy rablás vagy zsarolás miatt már meg volt büntetve és utolsó büntetésének kiállása óta tíz év még el nem telt, 2. a cselekménnyel szándékos emberölés kísérletét, vagy súlyos testi sértést is követett el. Ha pedig a cselekménnyel szándékos emberölést is követett el, a büntetés életfogytig tartó fogház. A szabadságvesztés büntetésen felül a hivatalvesztést és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztését is ki kell mondani. Kbtbk. 116. §.: Az a katonai egyén, aki az általa ejtett hadizsákmányt jogtalanul eltulajdonítja, hat hónaptól, súlyos esetben hat hónaptól három évig terjedhető fogházzal büntetendő. Kbtbk. 132. §. 2. bek.: Az a katonai egyén, aki a saját szolgálati használatában levő, kincstári tulajdonban álló ruházati, fegyverzeti vagy felszerelési cikket, lőszert, tábort eszközt vagy lovat jogtalanul eltulajdonítja vagy*

veszni hagyja, nyolc naptól hat hónapig terjedhető fogházzal, ha pedig a dolog értéke ötven pengőt meghalad, hat hónaptól egy évig, súlyos esetben egy évtől öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Az 1935:IV. t.-c. (az erdőkről és a természetvédelemről) életbelépése előtt az 1879:XXXI. t.-c. 97. §-a értelmében az „erdei kihágást képező cselekményből származó dologra” vonatkozólag elkövetett orgazdaság is büntetés alá esett (és pedig mert pénzbüntetéssel volt büntetendő s mert az erdei kihágások között nyerte szabályozását) kihágás címén. Az új erdőtörvény — megokolás nélkül — mellőzte e rendelkezést s így ezidőszert az erdei lopásból származó dologra vonatkozással (hacsak nem büntett vagy vétség a kérdéses erdei lopás) orgazdaság éppúgy nem létesülhet, mint a mezőrendőri lopásból (1894:XII. t.-c. 93. §.) származó dologra vonatkozással (így a *Curia* is, Bjt. 66. k. 79. l.).

Összefoglalva a most közölt jogszabályokat az orgazdaságnak törvényen alapuló egységes meghatározása imígyen hangzik: *orgazdaságot követ el, ki olyan dolgot, melyről tudja, hogy lopás, rablás, zsarolás, sikkasztás vagy jogtalan elsajátítás büntette, illetőleg vétsége vagy a Kbtk.-ban meghatározott s e bűncselekményekkel egy tekintet alá eső büntett, illetőleg vétség következtében jutott birtokosa vagy birtalójának kezéhez, vagyoni haszon végett megszerez, elrejt vagy annak elidegenítésére közreműködik.*

2. Az orgazdaság elkövetője bárki lehet. Mégis három kérdés feleletre vár. Lehet-e elkövető: a) az alapcselekmény elkövetőjének hozzátartozója (Btk. 78. §.), b) az alapcselekmény tettese vagy részese, c) az orgazdaság tevékenységi tárgyaként szereplő dolog tulajdonosa?

a) A hozzátartozó, ha bűnpártolást követ el, a Btk. 378. §-a értelmében nem büntetendő (a 374., 375. §§. rendeletei nem alkalmazhatók, ha a bűnpártoló az azokban meghatározott cselekményt valamely hozzátartozójának érdekében követte el); ám ez a rendelkezés, a Btk. 370. §-ában meghatározott orgazdaságra nem terjedvén ki, nyilvánvaló, hogy az orgazdaságot elkövető hozzátartozó e személyi büntethetőséget kizáró ok címén nem menthető fel. A felmentés legfeljebb arra a körülményre alapítható, hogy a hozzátartozó a Btk. 77. §-ában meghatározott ellenállhatatlan erő vagy fenyegetés kényszerhatása alatt cselekedett, s hogy a cselekmény többnyire nem esik a megszerzés stb. fogalma alá.

A *Curia* többször felmentette a hozzátartozót, így: vádlottnő a lopott tárgyak elfogyasztásában a házassági viszonyból eredő alárendeltségénél fogva férje fölénye alatt vett részt; e cselekményeért, minthogy vádlott ezenfelül önállóan semminemű megszerzési, elrejtési vagy elidegenítési közreműködéssel nem terhelhető, az ellenállhatatlan erkölcsi kényszernél fogva felelősségre nem vonható (Bjt. 31. k. 12.); vádlottak az a cselekménye, hogy a férje által lopott és a háztartásba hozott baromfit férjének kényszerítő befolyása alatt felhasználta és azzal, hogy gyermekeivel együtt elfogyasztotta: nélküli az orgazdaság tényálladékához tartozó azt a főkölléket, hogy a lopottnak tudott dolog az orgazda által vagyoni haszon végett megszerzessék, elrejtessék vagy elidegeníttessék (*Márkus*, 10. k. 620.); tekintve egyfelől azt, hogy a háztartásról törvény szerint a férj köteles gondoskodni, másfelől pedig azt, hogy a nő törvényes férjének hatása alatt áll: a nő azért, mert a törvényes férje által hazavitt lopott élelmicikket elfogadja, elkészíti és az elfogyasztásban részt vesz, valamint azért, hogy a törvényes férje által lopott s eladott dolgok árából hazavitt pénzből, annyit, amennyi rendes körülmények között a háztartásra szükséges, elfogad s ezt a háztartás céljaira elfogadja, büntetőjogi felelősségre nem vonható (Bjogi dtár 4. k. 19.); vádlott feleségének az a cselekménye, hogy a férje által lopás útján a közös háztartás céljaira megszerzett sirkereszteket a házassági viszonyból és a közös háztartásból folyó helyzetében feltűzelte, az ő terhére külön nem tudható be (Bjt. 61. k. 310., v. ö. még a *Mutató* 600—601. l. között eseteket); *nézetem szerint* a feleség és férj közötti viszony s az a körülmény, hogy a nő a férjjel szemben engedelmisséggel tartozik, *egymagában* még nem okolja meg a nő mentességét, mert elvégre a nő a házasságban bűncselekvési képességét nem veszti el, de ismétlem: felmenthető, ha a Btk. 77. vagy hozzátéve 80. §-a hívható fel, vagy ha a cselekmény (elfogyasztás, elkészítés stb.) nem esik a megszerzés, elrejtés vagy elidegenítésben közreműködés fogalma alá (*Németh Péternek* a Bjt. 60. k. 30. lapján kifejtett nézete már közelesik a helyes felfogáshoz); ezzel a túl tág gyakorlattal szemben akadnak ellentétes, illetőleg a speciális körülményeket nagyobb körültekintéssel mérlegelő ítéletek is; így megállapította a *Curia* annak a nőnek bűnösségét, ki a férje által lopott lisztből kenyeret sütött (Bjt. 58. k. 236.), továbbá orgazdaságért büntette a nőt, ki a férje által ennek szolgálatadójától ellopott kukoricadarát a bűnsegédként elítélt O. I. vádlottól átvette s azt saját és férjének közös tulajdonát képező sertések etetésére használta fel (Bjt. 60. k. 31.); szabatoosságánál fogva figyelemreméltó a *Curia*nak következő okfejtése: a feleségnek orgazdaság miatti bűnössége rendszerint nem állapítható meg, ha férjétől oly dolgot vesz át, melyről tudja, hogy az lopás vagy más, a Btk. 370. §-ában megjelölt bűncselekmény következtében került a férj kezébe, nem különösen akkor, ha a közös háztartás költségeit a férj szokta viselni, továbbá, ha az ily dolgok a közös háztartásra nélkülözhetetlenek, másokkal nem helyettesíthetők és tényleg a háztartás költségeinek fedezetére használtattak fel; ezen túl a feleség kivételes mentessége nem terjed, nem különösen arra az esetre, amikor a feleség oly nagy mennyiségű élelmiszert fogad el és használ fel, ami éppen nem áll arányban a háztartás pillanatnyi szükségletével, vagy amikor nem háztartási cikket

(rum, sör, cipő) vesz át férjétől s azt akár egyedül, akár férjével együtt elhasználja (Bjt. 77. k. 69. l.).

b) Az alapbűncselekmény tettese vagy részese orgazdaság elkövetője nem lehet, mert a lopás stb. útján szerzett dolognak vagyoni haszon végett való elrejtésével, elidegenítésével való közreműködésével tulajdonképen folytatja a lopás stb. elkövetését, és illetőleg mert a dolog elvételével, illetőleg eltulajdonításával elkövetett cselekmény minden további behatást a dologra éppúgy konzumál, mint ahogy a dolog elvételével elkövetett lopás konzumálja az ugyanazon dologot eltulajdonító tolvajnak különben sikasztásként minősülő cselekményét. Ez a nézet úgy a hazai, mint a külföldi irodalomban általában elfogadott (így *Liszt-Schmidt*, 703., *Meyer-Allfeld*, Bar, 828., *Delaquis*, Jur. Wochenschrift 47. k. 179., *Frank*, 578., *Hippel*, 268., nálunk *Illés*, III. 253., *Finkey*, 734., *Heil*, 2. k. 57., *Irk*, 610.; némi eltéréssel *Binding*, I. 391., *Olshausen*, 1350., *Ebermayer*, 840., *Beling*, 85., *Kries*, Z. 7. k. 565., *Gudewill*, Partirerei 107.).

Bírói gyakorlatunkban szintén uralkodó nézet, hogy az alapcselekmény tettese vagy részese a dolog megszerzésével, elrejtésével vagy elidegenítésével közreműködésével orgazdaságot nem követ el; így a lopásban segéd nem lehet egyszersmind orgazda (Bjt. 7. k. 20., vonatkozó megbeszélések u. o. 5. k. 44., 169., 185. l.); vádlott, ki a lopott bornak vagyoni haszon végett történt megszerzésén felül e borlopást megelőzően a lopás véghezvitelénél felhasznált hamis kulcsot készítette s átadta vádlottársának, a Btk. 336. §. 4. pontja szerint minősülő lopás bűntettének hűségédi bűnrészességében bűnös (u. o. 78. k. 92.); aki a tolvajt a lopás véghezvitelére szándékosan reábirja: csupán lopásban bűnös, mint felbújtó abban az esetben is, ha a lopott dologot a tettestől megszerzi; lopással anyagi halmazatban orgazdaság megállapításának helye nincs (u. o. 81. k. 30., v. ö. még *Kézikönyvem* 10. k. 82. s. köv. l.).

c) A dolog tulajdonosa abban az esetben lehet e dologra vonatkozással az orgazdaság tettese, ha attól szerzi meg vagyoni haszon végett saját dologát, ki ezt az ő tudta nélkül, de az ő számára a haszonélvezőtől, zálogbirtokostól vagy attól, kinek e dologra nézve használati vagy megtartási joga van, jogtalanul elvette (a Btk. 368. §-ában meghatározott jogtalan elsajátítás esete (v. ö. *Gerland*, 679., *Meyer-Allfeld*, 494.).

A német bírói gyakorlatban többször orgazdaság címén büntették a dolog tulajdonosát, ki saját dologát a német bir. btk. 289. §-ába (mely azonos a mi Btkünk 368. §-ával) ütköző deliktum tettesétől szerezte meg (E. 18. k. 303., 20. k. 222.).

3. Az orgazdaság jogi tárgya a tulajdonjog, mert az orgazda a dolog megszerzésével stb. a dologot éppúgy gazdasági vonatkozásában vonja be vagyoni körébe, amint a lopás, rablás, sikkasztás tettesének cselekménye is erre irányul. „Der Hehler macht sich ein Vordelikt strafbaren Erwerbs von Sachen selbst wirtschaftlich zunutze“ (*Hippel*, 266.). De egyben a birtoklás jogát is sérti az orgazda (sőt lehet eset, amikor csak ezt sérti, így a Btk. 368. §-ával kapcsolatban elkövetett imént említett orgazdaság esetében), mert útját vágja annak, hogy a dologot birtokló e hatalmát a dolog felett gyakorolhassa.

4. Tevékenységi tárgya az orgazdaságnak oly ingó dolog, mely a törvényben meghatározott bűncselekmények valamelyike útján jutott birtokosa vagy bírlalója kezébe.

a) A törvény ugyan csak dologt említ, de mert az orgazdaság tárgya csak oly dolog lehet, mely lopás stb. következtében jutott birtokosa kezébe, s mert a lopás stb. tevékenységi tárgya csak ingó dolog, nyilvánvaló, hogy az orgazdaság csak ingó dologon követhető el (a német btk. 259. §-a általában bűncselekményből származó dologról szólván: „dolgok, melyek mittels einer strafbaren Handlung erlangt sind“, — lehetővé teszi a bűncselekménnyel elvont ingatlan dolog megszerzésének orgazdaság címén való büntetését; így *Binding*, I. 387., *Ebermayer*, 830., *Olshausen*, 1323., *Meyer-Allfeld*, 494., *Gerland*, 674., *Beling*, 68.).

Az orgazdaság tárgyaként szereplő ingó dolog (melynek lényegére v. ö. *Kézikönyvem* X. 25—27. l.) rendszerint idegen is, de nem okvetlenül, mert mint említettem (v. ö. fent 153. l.) a Btk. 368. §-ában meghatározott birtoklopással szerzett dolog a tulajdonos is elkövethet orgazdaságot.

Erősen vitás kérdés, vajjon az alapcselekmény tárgyaként szerepelt dolog helyébe lépett dolog lehet-e tárgya az orgazdaságnak? *Illés* szerint: ha a lopott vagy elsikkasztott dolog helyettesíthető (pl. pénz), ez esetben az a dolog is tárgya lehet az orgazdaságnak, mely annak helyébe lép, sőt az sem zárja ki az orgazdaságot, ha valaki pl. a lopott dologért befolyt pénzből, mely ez esetben a nem helyettesíthető dolog helyébe lép, tudva a pénz eredetét, részesül (Komm. III. 255., ugyanígy *Isaák*, 251.). A német irodalomban az ellenkező nézet az uralkodó (így *Liszt-Schmidt*, 698., *Binding*, Normen II. 1104., és *Lehrb.* I. 387., *Meyer-Allfeld*, 494., *Gerland*, 675., *Hippel*, 266., *Frank*, 574., s álta-

lában a német bírói gyakorlat, v. ö. E. 6. k. 218., 7. k. 91., 11. k. 342., 37. k. 230., 53. k. 318.; hazai irodalmunkban *Irk*, 610.), egyedül *Beling* helyezkedik azzal szemben, azt vitatván, hogy mindazokban az esetekben, melyekben az alapcselekmény kauzális kapcsolatban van annak a dolognak birtoklásával, melyet valaki az alapcselekmény tettesétől megszerez, a dolog „mittelst einer strafbaren Handlung“ jutott birtokosa vagy bírlalója kezébe és tehát annak megszerzése orgazdaság (Vergl. Darst. Bes. Teil VII. 69.). Megjegyzem, hogy a Vorentwurf 281. és a Gegenentwurf 341. §-ai kifejezetten azonosítják az alapcselekmény tárgyát az ennek helyébe lépő dologgal és tehát ily esetben is megállapítják az orgazdaságot („Den Sachen stehen ihr Erlös, sowie die für sie erworbenen Gegenstände gleich“; csekély eltéréssel ugyanígy az 1919., 1925. és 1927. évi német javaslatok 383., 316., illetve 359. §-ai, az 1912. évi osztrák jav. 411., az 1925. cseh-szlovák jav. 329. §-ai; figyelemreméltó az 1881. holland btk.-nek (az 1919. évi jún. 9-én kelt törvénnyel ugyan hatályon kívül helyezett) 416. art. 2. bek.-e és az 1930. dán btk. 284. §-a, melyek kifejezetten kimondják, hogy az is orgazda, aki a bűncselekmény útján szerzett dolog árából („uit de opbrengst“) előnyt húz („voordeel trekt“).

Nézetem szerint — bármennyire megokoltnak látszik is — hatályosabb jogvédelmi szempontból az alapcselekmény tárgyaként szereplő dolog helyébe lépő idegen dolog megszerzésének orgazdaság címén büntetés alá vonása — törvényünk mai szövege mellett csak erősen kiterjesztő magyarázat segítségével, tulajdonképpen contra legem állapítható meg ily esetben a bűnösség. A 370. §. ugyanis oly dolgot állít be az orgazdaság tárgyául, mely lopás stb. „következtében jutott birtokosa vagy bírlalójának kezébe“, ám az ennek helyébe lépett dolog (pl. a lopott pénzért vett óra vagy a lopott ékszereladásából befolyt pénz, a sikkasztott nyers anyag feldolgozásából előállott dolog) nem „lopás stb. következtében“, hanem más módon (vétel, eladás, feldolgozás stb. útján) „jutott birtokosa kezébe“. Az ellenkező nézet odajuttat, hogy aki pl. a lopott pénzen vett ingatlan elidegenítésére vagyoni haszon végett közreműködik; orgazda. Különös nehézséget okoz a *specificatio* esete. Az átalakított ingó dolog magánjogunk értelmében a feldolgozóé, kivéve, ha a *specificatum* a feldolgozott anyaghoz viszonyítva jelentékenyen csekélyebb értéket képvisel, mikor is a tulajdon kivételesen az anyag

tulajdonosáé (*Kolosváry*, 190.). A Polg. Tkv. Javaslatának 598. §-a is így rendelkezik („Ha valaki idegen ingó dolog feldolgozásával vagy egyéb módon átalakításával a maga számára új ingó dolgot állít elő, az új dolog tulajdonát az átalakító szerzi meg, ha munkájának értéke nagyobb a feldolgozott vagy átalakított anyag értékénél; ellenkező esetben az új dolog az anyag tulajdonosáé“. És tovább: „Ha az átalakító rosszhiszeműen járt el . . . az új dolog az anyag tulajdonosáé, kivéve, ha a munka értéke az anyag értékét tetemesen meghaladja“). Mindezekből folyólag nézetem szerint a *specificatum*nak attól való megszerzése esetében, ki az anyaghoz lopás stb. útján jutott, a következő szabályok érvényesülnek: 1. ha a *specificatum* értéke nagyobb az anyag értékénél, a feldolgozó tulajdont szerezvén, a megszerző nem orgazda, 2. ellenkező esetben sem állapítható meg az orgazdaság, mert a megszerző nem a lopás útján birtokosához került anyagot, hanem „új dolgot“ vett át, 3. ha nem jött létre új dolog (ez a leggyakoribb eset; pl. az arany vagy ezüsttárgyak összetörése, beolvasztása következtében előállott dolog amikor alig is lehet szó feldolgozásról): a megszerző terhén az orgazdaság megállapításának nincs akadálya. A lopott stb. dolognak, más ingó dologgal való *egyesítése* esetében — ha az elválasztás lényeges kár nélkül nem történhetik meg — az így keletkezett dolog ugyan rendszerint az eddigi tulajdonosok közös tulajdona, esetleg a főalkotórész tulajdonosáé lesz (Polg. Tkv. Jav. 600. §.), mégis annyiban tárgya lehet az orgazdaságnak, mert az ebbe a dologba belekevert dolog lopásból származottságát nem veszti el; áll ez különösen akkor, amikor a lopás tettese a lopott pénzt a sajátjával összekeveri s a harmadik személy ebből a pénzből szerez meg bizonyos mennyiséget (ily eset különösen lopott vagy sikkasztott külföldi valuta megszerzésénél állhat elő, de előfordulhat belföldi pénzre is az elrejtés cselekményével elkövetve).

Bírói gyakorlatunkban az a felfogás erősödött meg, hogy a lopás stb. útján szerzett dolog helyébe lépett dolog is tárgya az orgazdaságnak; így kimondotta a *Curia*, hogy a sikkasztott pénzen szerzett italok elfogyasztásában való részvétel, tudva a szerzési módot: orgazdaság (Bjt. 17. k. 30.); orgazda, aki a lopott tárgyak eladásából befolyt pénzzel fizetett vacsorát megetté (Bjt. 62. k. 181., u. o. 59. k. 268.).

b) Az orgazdaság tárgyaként szereplő dolognak a törvényben meghatározott *bűncselekmények* (u. n. alapcselekmények),

valamelyike következtében kellett birtokosa vagy bírlalójának kezéhez jutnia. E bűncselekmények: a *rablás büntette, a lopás, sikkasztás vagy zsarolás büntette, illetve vétsége, a jogtalan elsajátítás vétsége*, valamint az ezekkel egy tekintet alá eső s a Kbt. 113—116. §-aiban s 132. §. 2. bek.-ében meghatározott büntettek és vétségek (v. ö. fent 177. l.).

Az alapcselekmény minőségének szabatos megállapítása nem feltétel; itt figyelemre méltó a *Curia* következő ítélete: a román katonaság saját hadi népe élelmezésének mértékéig hadi jogon lefoglalhatta ugyan az élelmiszereket, de ennek meg vannak nemzetközileg a maga meghatározott formái; a konkrét esetben a román katonaság a cukrot a birtokos beleegyezése nélkül a jogtalanság teljes tudatában a megszállás tényéből folyó erőszakkal vette el a főváros birtokából (ez finoman kifejezve annyi mint rablás); vádlott, ki a cukrot a román katonaságtól megszerezte: orgazdaságot követett el (Bjt. 78. k. 121.).

Akárminő más bűncselekmény útján szerzett dolog az orgazdaságnak tárgya nem lehet.

Igy kimondotta a *Curia*, hogy nem követhető el orgazdaság a csalás (Bjt. 12. k. 19., 23. k. 348.), a tulajdon elleni kihágás (u. o. 20. k. 302., 47. k. 304., 74. k. 180.), a mezőrendőri kihágás (u. o. 66. k. 79.) útján szerzett dologra.

Felmerülhet a kérdés, vajjon a *rablás vétsége* következtében birtokba került dolog megszerzése orgazdaság-e? A 370. §. ugyanis kifejezetten a rablás büntetést említi, s nem említi a rablás vétségét, nem pedig azért, mert a rablás — hacsak nem *correctionalisatio* következtében (Btk. 66., 72., 92. §§.) minősül át vétségé — a *Btk. értelmében* in thesi mindig büntett. A *Bn. 18. §-a* rendeletéből azonban a fiatalkorú által elkövetett „az a cselekmény, amely a törvény szerint büntett, az intézkedéssel vétségé minősül“ (v. ö. e kérdésre *Angyal*, A fiatalkorúak és büntetőnovella, 1912:II. kiad. 65.) s így nyilvánvaló, hogy a fiatalkorú által elkövetett rablás in thesi vétség. Nézetem szerint nem lehet kétséges, hogy az ily rablás vétségéből származó dolog megszerzése is orgazdaság, mert az ily rablás büntetési jellegét nem veszti el, ami kétségtelen, a *Bn. 18. §. 2. bek.-ének* a büntetési jellegből folyó következmények levonását rendelő ama szavaiból, hogy: „abban a tekintetben azonban, hogy a cselekmény hivatalból vagy magánindítványra üldözendő-e, úgyszintén a kísérlet büntetendősége tekintetében a cselekménynek a törvényben megállapított minősítése irányadó“; de különben — mint ki

fogom mutatni (v. ö. alább 199. l.) — az orgazdaság minősítésénél nem az alapcselekmény bírói minősítése, hanem in thesi jelentkező eredeti jellege dönt; végül figyelmeztetek arra, hogy az ellenkező — az ily orgazdaság büntetlenségét vitató nézet merő formalizmusból odavezetne, hogy aki lopás vétségét elkövető fiatalkorútól szerzi meg a lopott dolgot: orgazda, — aki pedig a fiatalkorú által rablott dolgot szerzi meg; nem az. Mindezekről eltekintve már csak azért is megállapítandó ily esetben az orgazdaság, mert a rablásban bent van a lopás is (v. ö. *Kézikönyvem* 11. k. 18.).

A *jogtalan elsajátításból* származó dolog megszerzését illetően az orgazdaság megállapíthatósága nem kérdéses (v. ö. fent 152. l.), mégis a talált kincsnek a találótól megszerzése nézetem szerint nem orgazdaság, mert az 1929:XI. t.-c. 44. §-a nem lép a *Btk. 366. §-a* helyébe, mely utóbbi §. viszont a most hivatkozott 44. §. 2. bek.-e értelmében hatályát veszti. Az 1929:XI. t.-c. 44. §-ában meghatározott vétség tehát nem jogtalan elsajátítás (v. ö. fent 139. l.); az ily kincs tiltott elidegenítése azonban önálló vétség lévén, a megszerző eshetőleg bűnsegédként lesz büntetendő.

Az alapcselekménynek *büntetendőnek* kell lennie, de ez elég is. Az nem szükséges, hogy büntethető is legyen. Ez okból megállapítandó az orgazdaság: a) bár az alapcselekmény *magánindítványra* üldözendő, jóllehet indítvány előterjesztve nem lett (így *Liszt-Schmidt*, 699. l., *Binding*, I. 387. és *Normen* II. 1102., *Frank*, 574., *Wachenfeld*, 424. l. 2. jegyz., *Gerland*, 675., *Beling*, 68., nálunk *Irk*, 610.); b) bár az alapcselekmény *elévült* (uralkodó nézet; ellenkezőleg *Binding*, *Lehrb.* I. 387. azon az alapon, mert elévülés esetében a cselekmény büntetendő jellege már nem állapítható meg); c) bár az alapcselekmény tette, kitél vádlott a dolgot megszerezte *meghalt* vagy *kegyelemben részesült*, vagy d) bár a külföldön *elkövetett alapcselekmény* tárgyában az igazságügyminiszter az eljárás megindítását nem rendeli el (Btk. 9. §.), szükséges azonban, hogy az alapcselekmény a hazai büntetőjogszabályok által meghatározott lopás stb. fogalma alá vonható legyen (a kérdés vitás; v. ö. az ellenkező nézetre *Beling*, 67. és *Neumeyer*, Z. 23. k. 440.; az utóbbi szerint kell, de elég, ha az alapcselekmény az elkövetés helyének jogszabályai értelmében bűncselekmény); gyakorlatilag jelentős lehet e kérdés pl. Németországgal való viszonylatban, amikor valaki csalásból származó dolgot Németország területén szerez meg a csalás tette-

sétől s a magyar bíró jár el az orgazdaság ügyében; a német Btk. 259. §-a szerint a csalás is az alapcselekmények közé tartozik („mittels einer strafbaren Handlung“), de mert nálunk a Btk. 370. §-a nem említi azok sorában: az orgazdaság megállapítása nem foghat helyt; e) a katonai bíróság hatáskörébe tartozó tettes által elkövetett alapcselekmény tárgyában is a polgári büntetőbíróság dönti el, vajjon az a Btk. szerinti fogalmak szerint a 370. §-ban felsorolt alapcselekmények egyike-e (helyesen *Isaák*, 253., így a *Curia* is, Bjt. 70. k. 128., 72. k. 43.), de ha az alapcselekmény a Kbt. 113—116. és 123. §-aiban meghatározott büntett vagy vétség, úgy a honvédbíróságok döntése az irányadó.

Erősen vitás kérdés, vajjon megállapítható-e az orgazdaság, ha az alapcselekmény elkövetője beszámítási képességgel nem bíró egyén (elmebeteg, gyermek stb.)? Az irodalomban a legtöbben tagadólag válaszolnak abból a megfontolásból indulva ki, hogy ily esetben nincs alapbűncselekmény, tehát orgazdaságról sem lehet szó (így *Liszt-Schmidt*, 699., *Binding*, 386., *Frank*, 574., *Meyer-Allfeld*, 494., *Köhler*, 104., *Beling*, 67., *Hippel*, 286., nálunk: *Illés*, III. 254., *Werner*, 641.), de majd abban a bűncselekményben vélik bűnösnek kimondani a dolog megszerzőjét, mely miatt a beszámítási képességgel nem bíró egyén elítélendő lett volna, ha a cselekményt terhére lehetett volna írni (így *Illés*: „az lép az illető helyébe tettes gyanánt, ki tőle — a gyermektől — az idegen dolgot átveszi“ *Komm.* III. 254.), majd sikkasztásért vonnák felelősségre a dolog átvevőjét (*Frank*, 574., *Liszt-Schmidt*, 699.). Néhányan ilyenkor is megállapíthatónak látják az orgazdaságot (*Frankfurter*, 86., *Freudenthal*, Z. 48. k. 5., nálunk: *Finkey*, 734. és Bjt. 35. k. 99., *Dombóváry*, Bjt. 45. k. 302., *Irk*, 610.). *Részemről* semmi okát sem látom annak, hogy az orgazdaság meg ne állapíttassék, mert a beszámítási képességgel nem bíró egyén végső elemzésben mégis csak elvett idegen ingó dolgot másnak birtokából, tehát lopást követett el; hogy ez a tényálladék a jogi szempontból akarattal nem bíró egyén terhén nem minősül büntetendő cselekménnyé, az csak azt a következményt vonja maga után, hogy az nem büntethető, de nem vonja ki azt azoknak a büntetendő cselekményeknek köréből, amelyekre a Btk. 370. §-a utal.

A *Curia* gyakorlata ebben a kérdésben ingadozó; volt eset, amikor a megszerző terhén lopást állapított meg (Dtár II. 26., XIX. 131.), volt eset, amikor a Btk. 365. §-ába ütköző jogtalan elsajátítást látta fennforogni (Bjt.

45. k. 304.), de újabban általában az orgazdaság miatt ítélte el vádlottat, ki egy gyermek által elfogott kanári madarat ettől átvett (Bjt. 17. k. 95.), ki a fia által lopott pénz részben elköltötte, részben elrejtette (*Grill*, 8. k. 2172., ugyanígy Bjt. 45. k. 304.; Bjogi dtár 18. k. 3., Bjogi Hat. Tára 4. k. 400., a következő megokolással: abból az okból, hogy vádlottnak fia korára való tekintetből bűnvád alá nem vonható, a tettesség vádlottra nem hárítható, hanem az a cselekménye, hogy a fia által jogtalanul eltulajdonított pénzt átvette, az összegre való tekintettel az orgazdaság büntetetté állapítja meg).

A többi vonatkozásban a bírói gyakorlat egységes; így megállapította a *Curia* az orgazdaságot, bár a lopás itéletileg megállapítást nem nyert (Bjt. 52. k. 131.), elégséges annak felismerése, hogy az elidegenítő a Btk. 370. §-ában meghatározott bűncselekmény útján jutott az elidegenített ingó dologhoz (u. o. 75. k. 104.); bűnösség, midőn a lopott tárgy vádlott kezén találtatott és a tettességre nem volt elég bizonyíték (u. o. 17. k. 159.), midőn a tolvaj az indítvány visszavonása folytán nem büntetett (u. o. 39. k. 399.).

5. Az orgazdaság elkövetési tevékenysége három alakban jelentkezhetik: megszerzés, elrejtés vagy a dolog elidegenítésére közreműködés.

a) *Megszerzés*: a dolognak az ezt birtokló egyén átruházásra irányuló akaratán nyugvó tényleges hatalomba vétele, e hatalom önkényes gyakorlása céljából. Önmagában a megszerzés fogalmához átruházó, átruházásra irányuló akarat ugyan nem kell (a tolvaj, a találó is megszerzi), de a Btk. 370. §-ának szövegéből kitűnőleg, itt megszerzésen a most meghatározott szűkebb fogalom értendő; a 370. §. ugyanis oly dolog megszerzését minősíti orgazdaságnak, mely lopás stb. következtében jutott birtokosa kezéhez, amely szövegezésből nyilvánvaló, hogy a dolog birtokosától (esetleg egy harmadiktól, így a *Curia*: a Btk. 370. §-a nem kívánja meg, hogy az a bíráló, akitől az orgazda a dolgot megszerzi, az alapbűncselekmény tettese vagy részese legyen, hanem csak azt, hogy tudja a dolognak lopásból való eredetét; Bp. dtár 26. k. 79.) való megszerzés, — tehát oly hatalombavétel az elkövetési tevékenység, mely a birtokló akaratán nyugszik. A mondottak szerint *nem megszerzés*, tehát a dolognak nem ily derivatív jellegű hatalomba vétele; így az önkényes elvétel, a találás *nem megszerzés* s nem viszi át a cselekményt a 370. §. keretébe (de lehet lopás, zsarolás vagy jogtalan elsajátítás; *Olshausen*, 1329., *Gerland*, 676.). A hatalombavétel módja egyébként közömbös, csak az kell, hogy a birtokló akaratával és tudatával történjék. Ennek az akarat- és tudategységnek ténylegesnek kell lennie; az nem szükséges; hogy kifejezett legyen; elég tehát, ha

a dolgot átvevő feltételezhette, hogy azt a birtokló hatalmába adni akarja (*Bar*, II. 810.). Ha többen birtokolták a dolgot, közülök egynek ily irányú akarattal való hatalombaadása is elég, elég még akkor is, ha ez ellen a többiek tiltakoznak. Legtöbbször jogügyletszerű alapon (csere, vétel) nyugszik a megszerzés. Ellenérték szolgáltatása nem zárja ki a megszerzés fogalmát, de viszont az ellenérték nélküli (ajándékozás címén történt) átvétel is megszerzés. Megszerzés a kézi zálog címén, valamint az öröklés útján való átvétel is. Hogy a hatalombavett dolgot mire használja fel az átvevő, ez a megszerzés tényén nem változtat, ezért az elfogyasztás, az elfogyasztásban való részvétel is megszerzés (így *Beling*, 73., *Köhler*, 95., *Gudewill*, 48., *Bar*, 812., *Wurzer*, Ger. S. 88. k. 388.; nálunk *Illés*, III. 256., *Finkey*, 735., azzal, hogy e cselekmény kihágássá volna teendő, *Irk*, 610., *Isák*, 251.; ellenkezően: *Frank*, 577., *Meyer-Allfeld*, 495., *Liszt-Schmidt*, 701., *Gerland*, 676.). A lopott stb. dolog fogyasztásra elkészítése, elfogyasztása vagy abban való részvétel eshetőleg más címen (Btk. 77., 80. §§.) nem lesz büntethető (v. ö. fent 179. I. és alább 198. I.).

A bírói gyakorlat megszerzést állapít meg igen gyakran, amikor a lopott dolog vádlott kezén találtatik, bár a lopás tettesére nem volt elég bizonyíték, mert kétségtelen, hogy vádlott a dolgot a tolvajtól szerezte (Bjt. I. k. 243., 2. k. 262., 17. k. 159.); egyebekben megszerzést látván fennfoglalni, orgazdaságot állapított meg a Curia, midőn vádlott a talált dolgot megvette (Bjt. 3. k. 11.), az utcán elfogott kanárimadarat a tettestől átvette (u. o. 17. k. 95.), midőn vádlott kölcsöntörlesztés céljából lopott dolgot fogadott el (u. o. 80. k. 161.), midőn lopott pénzből kölcsönt vett (u. o. 60. k. 162.); ingó dolog megszerzésén nemcsak az arra vonatkozó tulajdonjog megszerzése, hanem annak kézi zálogként átvétele is értendő (Bj. Hat. Tára 4. k. 417.); megszerzés vádlottnak az a cselekménye, hogy azt az árut, melyet a felesége lopott és az ő kocsjára tett, elfuvarozta (Bjogi dtár 8. k. 14.); orgazda, ki a lopásnál a tolvajjal való előzetes egyetértés nélkül jelen volt, s az ellopott ingóságokban részesedik (u. o. 74. k. 179. elvi); pálinkából, borból ivás, tudva annak lopott voltát: orgazdaság (u. o. 18. k. 124., 25. k. 249.), lopott élelmiszer elfogyasztása orgazdaság (u. o. 7. k. 292., 10. k. 126., 215., 58. k. 236., 62. k. 181.; B. III. 4164/1934. sz. magánúton beszerzett itélet: vádlott tudta azt, hogy a férje s ennek társai által hozzájuk hordott baromfiak, bor, pénz lopás következtében jutottak ezek birtokába; mivel pedig ebben a tudatban a lopott pénzből elfogadott s résztvett a baromfiak és bor elfogyasztásában, bűnös az orgazdaság vétségében; orgazdaság állapított meg annak terhére, ki feltűzelte azokat a gyümölcsfákat, miket pénzzel nem rendelkező fiatal gyermekei és lakótársai előtte ismeretlen helyről vittek lakására (Bjt. 80. k. 15.), de felmentés: u. o. 28. k. 245., 246., 29. k. 365.); a tolvaj akarata ellenére történt

birtokbavétel nem megszerzés (u. o. 5. k. 409., 6. k. 276.); orgazda, ki a csata színhelyén és folyama alatt a kozákok által utána dobott inget felveszi és megtartja (u. o. 88. k. 270.).

A megszerzésnek nem kell közvetlenül a tolvajtól stb. történnie; az orgazdától, sőt harmadik jóhiszemű egyéntől megszerzés (u. n. *szukcessziv orgazdaság*) is alája esik a Btk. 370. §-ának.

Curia: harmadik jóhiszemű egyéntől való megszerzés is orgazdaság, ha a megszerző tudja, hogy a dolog lopás stb. következtében jutott birtokosa kezéhez (Bjogi dtár 4. k. 167.).

b) *Elrejtés* a dolognak oly helyzetbe hozása, mely megnehezíti annak felkutatását. Annyiban itt is szűkebb a fogalom, amennyiben nem a bárki, hanem különösen a dolog tulajdonosa vagy a dologra egyébként jogosultsággal bíró személy vagy a hatóság részéről való felkutatás megnehezítése esik az elrejtés fogalma alá. Egyebekben az elrejtés nem csupán egyik alakja a megszerzésnek, hanem önálló elkövetési tevékenység. Az elrejtés tehát megszerzés nélkül is eszközölhető (pl. elrejt az is, ki anélkül, hogy a dolgot magához venné, a tolvajnak rejtkehelyet bocsát rendelkezésére). Az egyszerű megőrzésre való átvétel nem elrejtés; egyebekben mindennemű oly nyilatkozat, cselekvés, mely akárcsak félrevetésre alkalmas voltánál fogva a dolog kutatóját céljának elérésében akadályozza: elrejtés (tehát pl. a dolog birtokának letagadása, a kutatónak téves irányba terelése stb. így: *Gretener*, 175., *Vilnow*, 98., *Hälschner*, II. 890., *Olshausen*, 1328., *Gerland*, 677.). Az elrejtés fogalma alá eső tevékenység megvalósul függetlenül attól, vajjon keresi-e a dolgot valaki, vagy sem (ellenk. *Ebermayer*, 833.). A Btk. 370. §-ához képest nyilván csak az az elrejtés állapít meg orgazdaságot, mely az elrejtő saját vagyoni haszna végett történik.

Curia: minthogy nem volt megállapítható, hogy vádlott az árut saját vagyoni haszna végett rejtette el, cselekménye nem orgazdaság, hanem csakis a Btk. 375. §-ában meghatározott bűnpártolás alkotó elemeit meríti ki (Bjt. 66. k. 223.).

Aki a dolgot eredetileg jóhiszeműen szerezte meg, ezzel nem követett el orgazdaságot, de ha utóbb, midőn annak bűnös eredetéről tudomást vesz, azt magának biztosítandó elrejtí: orgazda (így a *Reichsgericht* E. 33. k. 120.).

c) *Elidegenítésre közreműködés*: a dolog birtokosán kívül szereplő harmadik személynek olynemű tevékenysége, mely arra szolgál, hogy a dolog másnak rendelkezése alá kerüljön (ilyen a

vevő vagy az eladó felkutatása, vevő címének közlése, az alku közvetítése, az elidegenítés fizikai tényének lebonyolítása stb.). Aki a maga részére szerzi meg a dolgot, nem az elidegenítésre való közreműködés, hanem a megszerzés címén büntetendő. Az uralkodó és helyes nézet szerint e közreműködés csak akkor állapítja meg az orgazdaságot, ha az elidegenítés megtörtént; ennek hiányában (pl. vevő hozása, ki azonban nem veszi meg a dolgot) csupán kísérlet létesül (*Binding*, I. 391., *Köhler*, Ger. S. 61. k. 98., *Beling*, 77., *Bar*, Ges. u. Schuld II. 817., *Gudewill*, 60., *Frank*, 577., ellenk. *Isaák*, 252.); viszont mindazok, kik az elidegenítésben közreműködnek: *társtettesek*.

Elidegenítésre való közreműködés címén ítélték el vádlottat, ki egy cseléd által lopott dolgok eladását közvetítette s a nyert haszonban osztott (Bjt. 2. k. 108.), ki a lopott lovak eladásánál közreműködött (u. o. 5. k. 327.); a *Curia* legújabb gyakorlatából figyelemreméltók a következő magánúton beszerzett ítéletek: vádlott a D. E. által lopott ezüstneműeket D. E. felkérésére eladásra kínálta egy ismeretlen egyénnek, akit a Teleki-téren Pista bácsinak neveztek s ezt összehozta D. E.-vel, akitől ez az ezüstöt át is vette 50 P ellenében; vádlottnak ez az eljárása kimerít a lopott ezüst elidegenítésére közreműködés fogalmát (B. I. 3811/1935.); abból a tényből, hogy egy munkanélküli urasági inas bízta meg vádlottat egy oly értékes briliáns brostű elzálogosításával, amelyre a zálogházban 800 pengőt adtak; hogy megbízója 100 pengőt adott neki, hogy ez a megbízó vádlottat pár nap mulva ismét egy pár briliáns fülbevalóról kiállított zálogcédulának, majd az azon elzálogosítva volt nagy — 2000—3000 P — értékű briliáns fülbevalónak az eladásával bízta meg; hogy ez a megbízó nem maga vitte a zálogházba a brostűt s nem maga kísérelte meg eladni a zálogcédulát s fülbevalót, hanem erre vádlottat kérte fel, aki ezt meg is tette, — mindezekből a tényekből a *Curia* azt állapítja meg, hogy vádlott már akkor, amikor a brostűt elzálogosította s a zálogcédulát és fülbevalót megvételre kínálta, tudta azt, hogy ezek az ékszerek s a zálogcédulán elzálogosítva volt ékszer már az ékszerek értékére való tekintettel is lopás büntette útján jutottak vagy az ő megbízója vagy ennek megbízója bírlalatába; amikor vádlott ezek elidegenítésére — és pedig nyilvánvalóan vagyoni haszon végett — közreműködött, megvalósította a Btk. 370. §-ában meghatározott orgazdaságnak összes tényálladási elemeit (B. II. 4378/1935.); a vagyoni haszon végett való közreműködés az orgazdaság egyik elkövetési, tehát tettesi cselekménye és nem előmozdító, könnyítő, tehát nem bűnsegédi bűnrészesség (Bjt. 78. k. 122.); orgazdaságnak tettese csak az lehet, aki a saját vagyoni haszna végett cselekszik; ha azonban a megszerzésben többen vettek részt, a közreműködők valamennyien tettestársak és pedig az esetben is, ha a megszerzés csupán az egyik közreműködő vagyoni haszna végett történik (Bjt. 79. k. 127.).

6. Az orgazdaság tényálladási csak szándékosan elkövetve tölti be a Btk. 370. §-ában meghatározott törvényes fogalom ke-

retét. Gondatlan elkövetés esetében, azaz ha valaki *valamely dolgot megszerz* olyan körülmények között, amelyekből gyanítható, hogy az lopás, sikkasztás, rablás, zsarolás vagy jogtalan elsajátítás következtében jutott birtokosa vagy bírlalójának kezébe, vagy ugyanilyen körülmények között a dolog elidegenítésére közreműködik: kihágást követ el és egy hónapig terjedhető elzárással büntetendő (Kbtk. 129. §.). Idevonatkozik az 1930:III. t.-c. 84ü §-a, mely szerint: A Kbtk. 129. §-ában felsorolt cselekményekkel a Kbtk. 113—116. §-aiban és 132. §-ának második bekezdésében meghatározott bűncselekmények (v. ö. fent 177. l.) egy tekintet alá esnek.

Idevágólag figyelemreméltó a *Curia*nak következő ítélete: a lopás bűntettéről való tudat egyenes ellentétben áll a lopás gyaníthatóságával; a tudatnak megállapítása tehát kizárja, hogy a cselekmény tulajdon elleni kihágásnak minősíthessék (Bjt. 79. k. 127.).

Az orgazdaságnál szükséges szándék kérdésénél különösképpen a *pszichológiai* elem kíván megbeszélést, mely tudvalevően akkor van meg, ha a cselekvő tudata átfogja a törvényes tényálladék összes alkotó elemeit (v. ö. *Tankönyvem* VI. kiad. II. 7—8. l.). Egyebekben kívül tudnia kell tehát a tettesnek, hogy a dolog, melyet megszerz, elrejt vagy amelynek elidegenítésére közreműködik: lopásból stb. származik. Ehelyütt meg kell jegeznem, hogy ha a dolog valósággal nem a Btk. 370. §-ában felsorolt bűncselekmények valamelyikéből, hanem más bűncselekmény (pl. tulajdon elleni kihágás, csalás, mezőrendőri kihágás stb.) következtében jutott birtokosa kezébe, nem állapítható meg orgazdaság, bár a dolog megszerzője stb. tévesen úgy tudta, hogy az általa megszerzett dolog a 370. §-ban felsorolt bűncselekmények valamelyike útján jutott annak birtokosához (*delictum putativum*). Viszont elegendő annak tudása, hogy az alapcselekmények *valamelyike* következtében került a dolog annak birtokosához; az *alapcselekmény büntetőjogi minőségének szabatos tudása nem kell*; az ebben való tévedés (lopásból származottnak véli a dolgot, holott az sikkasztásból származott) nem ment, de *eshetőleg enyhébb minősítésre vezet* (pl. a dolog megszerzője úgy tudja, hogy a dolog birtokosa lopta a dolgot, pedig rabolta; e téves tudás nem menti, de eshetőleg csak az orgazdaság vétségének megállapítását vonja maga után).

Curia: orgazdaság csak az esetben minősül bűntetté, ha az orgazda a tett elkövetésekor ismerte a körülményt, mely az előző cselekményt bűntetté

minősíti; a kérdésben való tévedés a Btk. 82. §. alkalmazását vonja maga után (Bjt. 80. k. 26.).

E tudat léte vagy hiánya tekintetében — mely kérdést egyebekben a judikatura a *Curia* hatáskörébe eső jogkérdésnek minősíti (Btk. 79. k. 180. l.) — elég annak megállapítása, hogy a tettesnek a fennforgott körülményekből tudnia kellett a megszerzett dolog viciózus eredetéről. Hogy e vélelem a bűnösség megállapításához elég, az a német btk. 259. §-ának szövege alapján („von denen er weiss oder den Umständen nach annehmen muss“) kétségtelen (a német irodalom általában így is értelmezi a törvényt; v. ö. Hälschner II. 893., Binding, I. 392—393., Belling, 77., Frank, 577., Gerland, D. Jur. Z. 1925. 174., Lucas, Die subjektive Verschuldung 1882. 115—116.; ugyanígy a Reichsgericht gyakorlata: E. 7. k. 85., 39. k. 6., 55. k. 204., mégis ellenkezően Liszt-Schmidt, 703., Meyer-Allfeld, 495., Lilienthal, 53., Seuffert, Z. 14. k. 593., Heck, D. Jur. Z. 30. 427.). Vitás lehet azonban az: a Btk. 370. §-a szövegének szem előtt tartásával, mely a „melyről tudja, hogy lopás stb. következtében jutott birtokosa ... kezéhez“ szavakkal fejezi ki a törvénygondolatot. Ám nézetem szerint — amint általában, úgy itt is — a tudat-tartalom létezése nem függ annak eredetétől, nem különösen attól, hogy közvetlen szemlélet, értesülés avagy csak relevans tényekből vont következtetés nyitja-e meg a tudás ajtaját; a következtetés alapján: tehát közvetve kialakuló tudat-tartalom nem ritkán megbízhatóbb, mint az, mely érzelmeink útján jut tudatvilágunkba. A dolog birtokosának az a közlése, hogy ő azt úgy lopta, nem teremt feltétlenül megbízható tudat-tartalmat és illetőleg megbízhatóbbhoz juttat eshetőleg oly tények ismerete, amelyekből vont következtetés szinte kétséget kizárólag csupán egyetlen irányban kialakuló feltevést enged (pl. midőn valaki tudomást szerez arról, hogy napokkal előbb egy ékszerüzletet kifosztottak s felismeri a neki feltűnően olcsó áron ékszereket eladásra kínáló egyénben azt, ki tudomása szerint többszörösen büntetett tolvaj: kell, hogy — amennyiben az ékszereket megvette — abban a tudatban szerezte meg azokat, hogy azok lopásból eredők, bár közvetlen tudomása az ékszereknek ily eredetéről nincs). Nézetem szerint itt nem szándék-velelemről van szó, hanem a dolus pszichológiai elemének: a tudatnak törvényes vélelméről. Ez a vélelem a tettes által bizonyítottan tudott ténykörülményeken nyugszik, mellyel szemben természetesen az ellenkezőnek — a jóhiszemnek — bizonyíttása

megengedhető s annak sikere esetében szándékhiány címén felmentő ítélet hozandó. A meg nem döntött vélelem esetében tehát nem gondatlan, hanem szándékos elkövetés nyer megállapítást, s így nem azon nyugszik a bűnösség megállapítása, hogy a tettesnek tudnia kellett, hanem azon, hogy tudta a megszerzett dolog viciózus eredetét.

A *Curia* gyakorlatában a most kifejtett tételek általában elfogadásra találtnak; így: megállapított az orgazdaság, mikor abból, hogy vádlott aránytalanul alacsony vételárért vette meg a dolgot, következtetés vonható arra, hogy ennek lopott voltáról tudott (Bjt. 67. k. 373.); a *Curia* figyelemmel a vádlott által megvett gummicső nagy mennyiségére és értékére, a vételár alacsony voltára, a vételnek a háború folyamán olyankor történetére, amikor a megszerzett cikk eladása különleges engedély nélkül tiltva volt, végül az eladók egyéniségére és eladásuk nyilvánvaló valószínűtlenségére, a vádlottnak az eladókkal szemben tanúsított és eljárása rosszhiszeműségét mutató óvatosságára, úgy ítéli meg, hogy vádlott tudta, miként az általa vagyoni haszon végett megszerzett gummicsőhöz az eladó lopás büntette útján jutott (u. o. 72. k. 96.); abból, hogy vádlott alacsony áron, olyan időben, midőn a bőr közforgalom tárgya nem volt és még a bőrközpontnál sem volt kapható, egy irodaszolgáltól és egy szegénysorsú varrólánytól nagyobb mennyiségű bőrt megvett, látva azt is, hogy a bőrök valamely gyár vagy intézet pecsétjével vannak ellátva, tekintettel még arra is, hogy a bőrök eredetét illetően vádlott nem is tartotta szükségesnek érdeklődni: a *Curia* azt a következtetést vonta le, hogy vádlott nem csupán gyaníthatja, de tudta is azt, hogy a bőrök bírlalóknak a kezébe lopás és pedig azok 200 K-t nyilván meghaladó értékénél fogva lopás büntette következtében jutottak (u. o. 73. k. 28.); a Kbt. 129. §-ában meghatározott tulajdon elleni kihágás helyett orgazdaságot állapított meg a *Curia*, mert abból, hogy vádlott aránytalanul alacsony vételárért (420 korona értékű rézárut 80—90 koronáért) vette a dolgot (u. o. 67. k. 373.), hogy vádlottak a kérdéses ékszereket nagyobb mennyiségben, éjjeli időben, felette olcsó áron és egyszerű napszámos egyénektől szereztek meg (u. o. 374. l.), hogy vádlott ismeretlen egyénektől vásárolta a vasneműeket s a vasdarabok között nagyobb számmal olyanok is voltak, amelyeken a Máv. jelzése látható helyen rajta volt és hogy vádlott oly nyers vastömböt is vásárolt, amely forgalomban lenni nem szokott és amilyent csak vasöntődék használhatnak, megállapítandónak találta, hogy vádlott az általa megvett dolgokról tudta, hogy azok lopás útján jutottak a bírlalójuk kezébe (u. o. 375.); a *Curia* legújabb gyakorlatából ideiktatom még a következő magánúton beszerzett ítéleteket: vádlott a hivatalos megállapított ár 80%-áért több alkalommal összesen 1800 P értékű bélyeget vett ugyanattól az egyéntől, akinek ekkép az értéknél 360 P-vel kevesebbet fizetett; ilyen veszteséggel a hivatalosan megállapított árral bíró és ilyen áron, ha nem is minden pillanatban, de rövid idő alatt könnyen értékesíthető árucikket a jogszerző birtokos nem adhat el; ezt a kellő élettapasztalutokkal bíró és bélyegeladásra is kiterjedő üzletet vezető vádlottnak tudnia kellett; hogy tényleg tudta is, az abból a körülményből is nyilvánvaló, hogy bár az eladó ismételtlen járt nála, meg sem kérdezte, hogy a sok bélyeg

honnét származik és mi a magyarázata az ilyen veszteséggel való eladásnak; a tényállásból tehát biztos következtetés vonható arra, hogy vádlott tudta, hogy a bélyegek lopás vagy sikkasztás útján jutottak az eladó birtokába (B. III. 5694/1934.); vádlottnak tudomása volt arról, hogy eladóknak nincs munkája, továbbá eladók a lakás és koszt árát is úgy fizették ki, hogy vádlott az eladott s általa megvett ingók árából azt levonta, a dohányárakat pedig 40%-kal a napi árnál olcsóbban vásárolta meg; mindezekből kétségtelen, hogy vádlott nemcsak gyanította, hanem tudta, hogy az ingók lopás büntette útján jutottak az eladók birtokába, mégis azokat részben megszerezte, részben azok elidegenítésénél vagyoni haszon végett közreműködött; bűnösség (B. II. 3715/1934.); abból, hogy a lopások tettese H. I. azt vallotta, hogy megmondta vádlottnak, mikép a hozzá hordott ingókat lopta, továbbá abból, hogy vádlott a lopás tettesét ismerte, végül a lopott s vádlott által megszerzett ingók mennyiségéből és minőségéből helyesen vonható le az a jogi következtetés, hogy vádlott tudta, hogy a megszerzett ingók lopás büntette következtében kerültek H. I. birtokába (B. III. 3179/1934.); a kir. ítélőtábla nemcsak arra vont le okszerű következtetést, hogy vádlottak tudtak az ingóságok lopott voltáról, hanem valóban fogadott el olyan tényeket is, amelyekből viszont helyesen vont le jogi következtetést annak a körülménynek a tudatára is, hogy Sz. I. lopás büntette útján jutott az ingóságokhoz, ez esetben pedig nem a Btk. 370. §-ának 2. bek.-ében meghatározott orgazdaság vétségének, hanem e §. 1. bek.-e alá eső orgazdaság büntetének tényálladéka valósul meg (Bjt. 79. k. 127.); a következő esetben nem találta a Curia a következtetési alapot elegendőnek: vádlott nem tudta ugyan, hogy a rádió lopás következtében jutott K. A. birtokába, de mert a 800 pengős rádiót egy szegény munkástársától vette át aránylag nagyon olcsó áron, t. i. 87 pengőért leendő értékesítése végett, helyes az a jogi következtetés, hogy vádlott a rádiót oly körülmények között vette át, amelyekből gyaníthatta, hogy az lopás következtében jutott K. A. kezébe; a cselekmény a Kbtk. 129. §-ában meghatározott tulajdon elleni kihágásnak minősített (B. II. 4535/1935.); majd ismét megállapította az orgazdaságot, mert vádlott a több darabból álló, értékes műhelyfelszerelést és egy bronzszobrot azok forgalmi értékét meg sem közelítő alacsony áron szerzett meg; helyes annak a jogi következtetésnek levonása, hogy vádlott ezeket az ingókat vagyoni haszon végett annak tudatában szerezte meg, hogy ezek birtokosok kezébe lopás útján jutottak (B. II. 4426/1935.); figyelemreméltó a Curia következő kijelentése: ha valakit egy ismeretlen egyén az utcán megszólít és attól nagy mennyiségű ékszert, gyűrűt és órát megszerez és részben eladás végett átvesz anélkül, hogy nevezettnek kiléte felől érdeklődne és anélkül, hogy az ékszerek hol szerzésére nézve tett előadásnak bármilyen csekély valószínűsítését megkívánná, kétségtelenül tudatában van annak, hogy az ékszerek birtokába nevezett másképp mint lopás és pedig az ingók értékére tekintettel lopás büntette útján nem juthatott; vádlott cselekménye nem a Kbtk. 129. §-a, hanem a Btk. 370. §. 1. bek.-e szerint minősített (B. II. 1740/1935.).

A tudatnak egyébként a cselekmény (megszerzés stb.) elkövetésekor kell fennforognia. Az utólagos tudomásszerzés nem

viszi át a jóhiszemű és tehát szubjektíve nem jogellenes cselekményt a bűnösségi területre. Ha azonban a törvényben felsorolt tevékenységek valamelyikét e tudatra ébredés után követi el a dolog megszerzője (pl. a dolog megvétele után tudja meg, hogy az lopás következtében jutott az eladó birtokába s azt — azért, hogy magának biztosítsa — elrejti): büntetendő. Az egyszerű mala fides superveniens nem elégséges.

Helyesen mentette fel tehát a Curia vádlottat, ki csak a fuvarozás után tudta meg, hogy az elfuvarozott dolog lopott (Bjt. 38. k. 170., 33. k. 34.).

7. Az orgazdasághoz dolus specialis, azaz közelebbről az a szándék kell, hogy a tettes vagyoni haszon végett szerezze stb. légyen meg a dolgot.

A német btk. 259. §-a, mely szemelláthatóan mintául szolgált a Btk. 370. §-ának szövegezésénél, csupán a „seines Vortheils wegen“ cselekvést kívánja, beéri tehát a bárminemű előny elérésére való törekvés célzatával (a német irodalom általában így is értelmezi a törvényt; ellenkezőleg Binding, ki szerint „sind diese Worte ausschliesslich auf Vermögensvorteile zu deuten“ . . .). A Btk. 370. §-a ezzel szemben kifejezetten vagyoni hasznot említ, de viszont nem juttatja expressis verbis kifejezésre, hogy saját vagyoni haszna végett kell-e a tettesnek cselekednie. Részemről figyelemmel a Btk.-vön átvonuló szóhasználatra úgy vélem, hogy csak a saját vagyoni haszon célzatával cselekvés esetében állapítandó meg az orgazdaság; ahol ugyanis a törvény a más hasznára való cselekvést is be akarja vonni a fogalom elemei közé, ott azt félreérthetetlenül megmondja (példa erre a Btk. 363., 376., 392., a Bn. 50. §-ai, melyek mind azzal a kifejezéssel élnek, hogy „magának vagy másnak vagyoni hasznot szerezzen“). Az alapcselekmény tettesének vagy részesének vagyoni hasznára cselekvés tehát nem orgazdaság, hanem u. n. tárgyi bűnpártolás (Btk. 375. §.; helyesen Illés, III. 261., Isáák, 252.). De vajjon mily bűncselekmény forog fenn, ha a dolog megszerzője, elrejtője, vagy az annak elidegenítésében közreműködő harmadik személy (tehát nem a maga, de nem is az alapcselekmény tettese vagy részese) vagyoni haszna végett cselekszik. Nézetem szerint: aki a harmadik személy reábrására vagy ezzel együtt s közösen szerzi meg stb. a dolgot a harmadik személy részére s ennek hasznára, az — bár saját vagyoni haszna nem vezeti — mégis tettese illetve társtettese az orgazdaságnak, mert a nála hiányzó

célzat meg van a felbujtóban, illetőleg a társtettes harmadik személyben (természetesen ez a megoldás csak akkor áll meg, ha mindketten tudnak a dolog lopott stb. voltáról; ha a dolog közvetlen megszerzője stb. nem tud annak viciózus eredetéről, nem büntetendő, de a reábiró vagy a megszerzővel együttesekkvő közvetett tettes); aki — ha nem vezeti saját vagyoni haszna — segítségére van a tudottan lopott stb. dolog megszerzőjének, elrejtőjének és tudja, hogy ez a maga vagyoni hasznára szerzi meg vagy rejt el a dolgot: bűnség az orgazdaságban; ha azonban a lopott dolog elidegenítésében segít, bár nem saját vagyoni haszna végett cselekszik, amennyiben tudja, hogy az elidegenítő saját hasznára cselekszik: társtettes, mert az elidegenítésben közreműködés is tettesség és mert a nála hiányzó célzat az elidegenítőnél meg van.

A *Curia* régebbi ítéleteiben akkor is megállapította az orgazdaságot, midőn vádlott az alapcselekmény tettesének vagyoni haszna végett szerezte meg stb. a viciózus dolgot; így Bjt. 5. k. 237., 299., 24. k. 59., 26. k. 40.). Ujabban szakított a *Curia* e felfogással és azon az alapon, mert az orgazdaságnak egyik tényálladási eleme a vádlottnak *saját vagyoni* haszonra irányuló célzata, megsemmisítette a kir. ítélőtábla ítéletét, mert a tábla mellőzte azoknak a tényeknek tüzetes megállapítását, amelyekből az orgazdasággal vádlottak saját vagyoni haszonra irányuló célzatára vagy annak hiányára lehetne következtetést vonni, enélkül pedig az orgazdaság fenn vagy fenn nem forgása el nem dönthető (Bjt. 77. k. 136.).

Saját vagyoni haszna *végett* akkor cselekszik a tettes, ha e haszon képzete indítja a cselekvésre, ha az elérni kívánt haszon volt a cselekvésének rugója, indító oka, motívuma. A vagyoni haszon valószínűségének vagy akár bizonyosságának előrelátása nem elég; a célzat fogalma az előrelátás statikai elemén kívül a hajtó erő dinamikai hatására is utal.

A *vagyoni haszon* (e fogalom tüzetes elemzésére v. ö. *Kézi-könyvem* 11. k. 91—92. l.) és illetőleg az erre irányuló célzat megállapításának nem akadálya, hogy a dolog megszerzője ezért teljes árat fizetett és csak a rendes kereskedői nyereség elérésére törekedett, amit el is nyert, mert a vagyoni haszon végső elemzésben vagyongyarapodás, már pedig a vagyon a rendes kereskedői nyereséggel is gyarapodik. Vagyoni haszon áll elő akkor is, amikor a dolog megszerzésével a tettes vagyoni helyzete, élet-szükségleteinek kielégítése kedvezőbbé válik.

Kérdés kell-e, hogy a célzott vagyoni haszon *jogtalan* legyen? A szómagyarázat nemleges válaszhoz juttat, mert abból, hogy a

törvény több helyütt „jogtalan“ vagyoni hasznot említ (Btk. 392., Bn. 50. §§.), kétségtelen, hogy ahol e jelzőt nem használja (mint pl. a 376. §-ban), ott — és tehát a 370. §. keretében — a jogos vagyoni haszon szerzésére irányuló célzat esetében is megállapítandó a bűnösség. Így mindenesetre jogos haszon a rendes kereskedői nyereség, de amikor erre lopásból stb. származó dolog megvételével tesz szert a dolog vevője: a dolog szerzése jogellenes és tehát magánhordja az orgazdaság ismérveit. Más az eset, amikor a dolog *megszerzése* nem jogellenes.

A *Curia* — a kir. ítélőtábla bűnösséget megállapító ítéletével szemben — felmentette az orgazdaság vádjá alól vádlottat, ki jogos követelésének kiegyenlítésére K. P.-től 2 frt-ot fogadott el, bár tudta, hogy ez a pénz a K. P. által lopott dohány elárusításából ered (Bjt. 19. k. 347.); a lopott dolgok elidegenítésében jutalék mellett való közreműködés: vagyoni haszon végett való közreműködés (B. II. 8084/1925. sz. magánúton beszerzett ítélet); viszont midőn I. S. a kukorica eladására és a véka búzáknak a cigányprimáshoz való elvitelére a közte és Cs. I. közt fennálló jó viszonyból kifolyóan csupán szívességből, tehát nem vagyoni haszon végett vállalkozott ugyan, az 50 kg búzát azonban Cs. I. azzal adta át neki, hogy az annak eladásából befolyt 5000 K követelését levonhatja, mit I. S. meg is tett, a *Curia* megállapította az orgazdaságot, mert az orgazdaságnál a haszonnak nem kell jogtalannak lennie (B. II. 2762/1925. sz. magánúton beszerzett ítélet).

A más célból cselekvés (pl. a dolognak félelemből való elrejtése) semmi esetre sem orgazdaság, de eshetőleg bűnpártolás (Min. Ind. v. ö. *Lőw*, II. 725.).

Igy a *Curia*, midőn vádlottat, ki a fia által lopott zsebórát az ágyban elrejtette, hónapokon át ott tartotta, majd midőn attól félt, hogy a csendőrök megtalálják, egy másik fiának átadta azzal az utasítással, hogy az órát a dülő úton dobja el, mit a fiú meg is tett: felmentette azon a címen, mert nem volt megállapítható, hogy az órát magának megszerezte vagy hogy azt a saját vagyoni haszna végett rejtette el; cselekménye tehát csakis a Btk. 375. §-ába ütköző bűnpártolás, emiatt azonban a Btk. 378. §-a szerint nem büntethető (Bjt. 66. k. 224.).

8. A cél elérése az orgazdaság *bevégezettségéhez* nem szükséges, következésképp ha nem is volt a tettesnek tényleges vagyoni haszna, sőt ha károsodott, az orgazdaság éppúgy megállapítandó, mint akkor, amikor a vagyoni haszon azért maradt el, mert a tettes a megszerzett dolgot még nem tudta értékesíteni. Hangsúlyozottan emelem ki ehelyütt, hogy a *bevégezés* nem a vagyoni haszon elérésével, hanem a dolognak megszerzésével stb. áll be, ami főleg az *elévülés* kezdő napja megállapítása kérdésénél jelentős.

Kísérlet (mely azonban az orgazdaság vétsége esetében nem büntetendő) a megszerzés, elrejtés, elidegenítésre való közreműködés részcselekményeivel (alkudozás, a dolognak elrejtés céljából átvétele stb.) valósul meg; ám az elidegenítésre való közreműködéssel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy az elidegenítés cselekményének megkezdése legtöbbször már a közreműködés fogalma alá esik, tehát bevégezett orgazdaságnak lesz minősíthető, annak ellenére, hogy az elidegenítés nem történt meg.

9. Az orgazdaság cselekményének **jogellenessége** általában együttjár az elkövetéssel, mert maga az a tény, hogy valaki tudottan lopott stb. dolgot vagyoni haszna végett megszerez stb.: jogellenes cselekmény. Hiányozhat mégis a jogellenesség pl. végszükség esetében (az apa éhhalállal küzdő családjának nagyobb mennyiségű lopott élelmiszert szerez meg, mikor is a felmentést még az a körülmény is alátámasztja, hogy a tettes nem vagyoni haszon céljából cselekedett). A kényszerhatás alatt történt dolog megszerzés, elrejtés stb. (pl. amikor a feleség a férj által lopott élelmiszert fogyasztásra alkalmassá teszi s annak elfogyasztásában résztvesz, — vagy amikor a fiú az apa fenyegető parancsára a lopott dolog elidegenítésére közreműködik): a felmentés — amennyiben a törvényszabta többi feltétel is fennforog — a bűncselekvési képességet kizáró fenyegetés vagy erőszak (Btk. 77. §.) körülményére alapítandó (v. ö. fent 178. l.).

10. Az **egység és többség** problematikája körében a következő tételek hangsúlyozását tartom szükségesnek: a) az alapbűncselekmény tettese vagy részese az orgazdaság egyes tevékenységeivel orgazdaságért felelősségre nem vonható (v. ö. fent 180. l.); b) ugyanazon személy által ugyanazon dologra elkövetett többrendbeli cselekmény (pl. a lopott dolog megszerzése, később elrejtése, végül elidegenítése) nem többség; c) az ugyanazon tolvaj által különböző lopások útján bírlalatba vett dolgoknak különböző alkalmakkor való megszerzése többség (*Curia*: Bjt. 69. k. 95.); de ha a megszerzés rövid időközökben, egy akarat-elhatározásból ered: folytatóságoság címen egység állapítandó meg (*Isaák*, 253.); d) orgazdasággal anyagi halmazatban bűnpártolás (Btk. 375. §.) állapítandó meg, ha az orgazda az ellopott dolgoknak csak egy részét szerzi meg vagyoni haszon végett, míg ezek többi részét a tolvaj iránti szivességből megfelelő rendelkezéssel veszi át (Bjt. 78. k. 66. és B. II. 2762/1925. sz. magánúton beszerzett ítélet; *Illés*, III. 266. nem helyesel ily

döntést, mert szerinte a Btk. 375. és 376. §-a szerinti bűnpártolás lényegileg azonos a Btk. 370. §-a szerinti orgazdasággal, ami azonban, mint alább — v. ö. lent 223. l. — ki fogom mutatni, téves felfogás); e) a személyi bűnpártolás (Btk. 374. §.) és az orgazdaság mindig többség (pl. A. a tolvajt elrejt s a lopott dolgokat saját vagyoni hasznára megszerzi), mert különböző jogi érdekeken esik sérelem; f) más bűncselekménnyel való összefüggés esetében mindig anyagi halmazat állapítandó meg.

Igy kimondotta a *Curia*, hogy midőn I. r. vádlott paxit nevű robbantószert jogosulatlanul szerzett meg, azt magánál tartotta, majd eladta; II. r. vádlott a robbantó szert III. r. vádlottnak továbbadta; III. r. vádlott azt engedély nélkül megszerezte és magánál tartotta: e cselekmények a lopás, illetve orgazdaság büntetén kívül az 1924:XV. t.-c. 1. §. 1. bekezdésébe ütköző bűncselekmény tényálladékát is kimerítik (B. III. 5923/1934. sz. magánúton beszerzett ítélet).

30. §. Az orgazdaság büntetése és minősített esetei.

1. Az orgazdaság **vétség**, ha a dolog *lopás, sikkasztás, zsarolás vagy jogtalan elsajátítás vétsége* (vagy a Kbt. 113—116. §-aiban és 132. §. 2. bek.-ében meghatározott vétségek valamelyike) következtében jutott birtokosa vagy bírlalójának kezébe (Btk. 370. §. 2. bek.), és **büntett**, ha a dolog *lopás, sikkasztás, rablás, vagy zsarolás büntette* (vagy a Kbt. 113—116. §-aiban és 132. §. 2. bek.-ében meghatározott büntettek valamelyike) következtében jutott birtokosa vagy bírlalójának kezébe (Btk. 370. §. 1. bek.).

Az orgazdaságnak büntetté vagy vétséggé minősítése tárgyában az alapcselekménynek *törvényi minősítése* az irányadó. Tehát pl. az öt évig terjedhető börtönnel büntetendő lopás bűntettéből származó dolognak megszerzése orgazdaság büntette, bár a lopást — mert a bíróság a 92. §. felhívásával fogházbüntetést szab ki — az ítélet vétségnek minősíti (annak természetesen nincs akadálya, hogy az orgazdaságnak íyeténkép in thesi bűntetté a bíróság ítéletében vétségnek nevezze azon a címen, mert arra a 92. §. felhívásával fogházbüntetést alkalmaz). E tétel helyessége nem kétséges, mert a Btk. 372. §-ának első fordulata is a büntetéssúlyosbításnál nem az alapcselekmény tettesére, nem a bíróság által kiszabott, hanem a törvény által határozott büntetés nagyságát rendeli alapul venni.

2. Az orgazdaságnak büntetté minősítése természetesen csak akkor foghat helyt, ha bizonyítást nyert, hogy a dolog megszer-

zöje ismerte azt a körülményt, mely az alapcselekményt büntetetté minősíti. Legtöbbször itt is elég azoknak a ténykörülmenyeknek ismerete, amelyekből az alapcselekmény büntetési minőségére következtetés vonható.

Curia: ha az orgazda nem bírt tudomással arról a körülményről, amely a tolvaj cselekményét büntetetté minősíti, csupán orgazdaság vétsége állapítható meg (Bjogi dtár 10. k. 70.); ha az orgazda nem tudta, hogy a tolvaj 200 P-t meghaladó értékű ingókat lopott és hogy a lopás ennél fogva az értékre tekintettel büntetett, az a cselekménye, hogy a lopott dolgok közül 144 P értékűt megvásárolt, csupán az orgazdaság vétségét állapítja meg (Bj. dtár 22. k. 57.); pusztán érték alapján büntetetté minősülő lopás esetében a Btk. 82. §-ánál fogva nem büntetett, hanem vétség az orgazdaság, ha az orgazda nem tudja, hogy a tolvaj nem csupán az általa (az orgazda által) megszerzett dolgot lopta, hanem egyebet is lopott, aminek értékével együtt éri csak el a lopott dolgok értéke a büntetetté minősítő értékhatárt (B. II. 5509/1926. sz. magánúton beszerzett ítélet); az 50 drb. szörme értéke darabonként 17.20 pengőt, összesen tehát 200 pengőnél többet tett ki; a szörmek lopott voltának tudomása esetén vádlottak tudomása tehát arra is kiterjedt, hogy azok lopás büntetése útján jutottak birtokosok kezébe (B. II. 3852/1935. sz. magánúton beszerzett ítélet); figyelemreméltó a *Curia*nak következő ítélete: az alsóbíróságok abból a feltevésből indulva ki, hogy mindenkinek tudnia kell, hogy a zsíros bődönöket a mai rendkívüli drágaság mellett mindenki zár alatt tartja, jutottak arra a következtetésre, hogy K. ahhoz csakis lopás büntetése útján juthatott és ekként ezt a vádlottaknak tudniuk kellett; minthogy azonban az alsófokú bíróságok által felhozott ez a körülmény nem zárja ki feltétlenül azt, hogy K. a zsírt nyitott helyről és nyitott bődönből lophatta s ennél fogva M. és N. vádlottak terhére a valószínű elfogadott tények alapján jogilag csak az állapítható meg, hogy ők csupán arról bírtak tudomással, hogy az általuk megszerzett dolgok lopás vétsége, nem pedig lopás büntetése következtében jutottak K. birtokába: a vádbeli tett csak az orgazdaság vétségének tényálladékát meríti ki. (Bjogi dtár 10. k. 121.)

3. A fenti tételből egyenest következnek az alábbi szabályok:

a) a *vétségge korrekcionizált* büntetthez kapcsolódó orgazdaság büntetett;

b) a *fiatalkorú* által elkövetett, törvény szerint *büntettnak* minősülő alapcselekményhez járuló orgazdaság *büntett*, jóllehet a kérdéses alapcselekmény a Bn. 18. §-ának erejéből vétségge minősül;

c) a büntetett képező alapcselekményből származó *bármily csekély értékű* dologra nézve elkövetett orgazdaság *büntett*, természetesen mindig oly feltétel mellett, hogy a tettesnek a megszerzéskor stb. *tudomása volt* azokról a ténykörülmenyekről, melyeknél fogva az alapcselekmény a törvény szerint büntett (ki-

mondja ezt a lopással kapcsolatban az 50. sz. döntvény, v. ö. Bjogi Hat. Tára 1. k. 151.);

d) akkor is büntett az orgazdaság, ha az *értékegybefoglalás* (Btk. 335. §.) alapján büntettnak tekintendő több lopási vétségéből származó 200 pengő értéket meghaladó dolgot vagy dolgokat *gyyszerre* szerez meg az orgazda (50. sz. döntvény 2. pont);

e) ugyanily feltételek mellett, de *több alkalommal való megszerzés* esetében csak akkor büntett az orgazdaság, ha valamelyik utóbbi szerzés alkalmán vesz a tettes tudomást a lopásoknak értékegybefoglaláson alapuló büntetési minőségéről, bár az ezen alkalommal megszerzett dolgok értéke 200 pengőt nem is haladja meg (50. sz. döntvény 3. pont);

f) végre tekintettel arra, hogy a Btk. 335. §-a csakis a lopásról rendelkezik s eszerint az orgazdaságra nem lévén alkalmazható: az orgazdaság — amennyiben üzletszerű elkövetés nem forog fenn — *nem válik büntetetté* csupán azáltal, hogy az orgazda több külön lopás által eltulajdonított, *egyenként 200 pengő értéket túl nem haladó*, de összességükben ezen értéket felülmúló dolgokat szerez meg (50. sz. döntvény első bek.).

4. A törvény 370. §-a az orgazdaságnak büntetetté minősítését minden megkülönböztetés nélkül csupán attól a feltételtől tévén függővé, hogy az alapcselekmény in thesi büntett, kétségtelen, hogy *a bármely címen* (tehát pl. mert a lopás a Btk. 336. §. 7. pontja alapján büntett: B. II. 5509/1926. sz. magánúton beszerzett ítélet) *büntettként jelentkező lopásból stb. származott dolog megszerzése stb. az orgazdaság büntetetté állapítja meg*. Következésképp a csupán *visszaesés* címen büntetetté minősülő lopásból származó dolog megszerzése stb. is orgazdaság *büntette* (ellenkezően *Isák*, 253., ki szerint e nézet odavezet, hogy: „ha az alapcselekmény több tettel szemben különbözően minősül, az orgazdaság elbírálásánál mindig a legsúlyosabb minősítéshez kellene igazodni“).

A *Curia* néhány ítéletében helyteleníti a fenti felfogást mondván: a visszaesés nem osztható személyes körülmény s így az, mint szubjektív mozzanat sem a részeseknél, sem a járulékos bűncselekménynél, mint az orgazdaság, a Btk. 74. §-a szerint nem vehető minősítő körülményként figyelembe még akkor sem, ha az orgazdának erről tudomása volt (Bjt. 72. k. 35., Bj. dtár 22. k. 63.). A *Curia* ez okfejtésének tévességét: Az orgazdaság büntetetté és vétségének elhatárolása című tanulmányomban (v. ö. Bjt. 72. k. 33—35. l.) érzésem szerint döntő argumentumokkal mutattam ki. Érvélem lényege a következő: a Btk. 74. §-a a „többi“ tetteiről és részeseiről

szól, — ám az orgazda sem nem részese, sem nem tettese az alapcselekménynek; hogy az alapcselekmény büntetési jellege objektív vagy *szubjektív* körülmények következményeként alakul-e ki, az a 370. §. szemszögéből közömbös; a Btk. 372. §-a (ha az alapcselekményre tíz évi fegyháznál súlyosabb büntetést határoz a törvény) megállapíthatóan csak a Btk. 349. §-a szerint minősülő rablást tartja szem előtt, ám ha az orgazdaságnak csupán az objektív körülmények (rablással kapcsolatos szándékos emberölés, ennek kísérlete, súlyos testi sértés) címén súlyosabb rablásra kívánta volna szorítani, úgy kivette volna a szubjektív körülmény — a 394. §. 1. bek. 1. pont szerinti visszaesés — értékelésén nyugvó minősített rablást, vagy csak a 349. §. 1. bek. 2. p. és 2. bek. szerint minősülő rablást állította volna be a 372. §-ban meghatározott minősített orgazdaság alapcselekményeül, de ezt nem tette; de ha illetéknép a 372. §. a 349. §. visszaesés címen beálló minősítést is átfoglalja, úgy logikai hiba nélkül nem állítható, hogy a 370. §. köréből a visszaesés címén büntetett minősülő lopás, sikkasztás ki van zárva; az orgazda az alaphüncselekménybe mint adottságba kapcsolódik bele, s az ő bűnösségének súlya az alapcselekmény súlya szerint igazodik s hogy ez a súly az alapcselekmény tettesének szubjektív körülményén (visszaesési, vagy a cselekmény objektív mozzanatán (pl. betörés) alapul-e, az igazán mindegy; és végül is: helyes volna-e azt az orgazdát, ki tudottan visszaeső tolvajtól vesz, enyhébben büntetni, mint azt, ki tudottan betöréses lopásból származó dolgot szerez meg? az ismételre bízgatás mindenestre nagyobb fokú az első esetben; ennek büntetőjogi értékelése tehát legalább is nem lehet kisebb (a társadalom-védelmi gondolatot — v. ö. fent 176. l. — a dogmatikai elemzés keretén belül a bírónak sem szabad figyelmen kívül hagynia).

Legújabbban a *Curia* teljesen magáévá tette okfejtésemet s kimondotta, hogy tarthatatlan az az álláspont, hogy az orgazda, aki ismeri az alapcselekmény tettesének, a tolvajnak többszörösen büntetett előéletét, tehát tudja, hogy az általa értékesítés végett átvett ingó dolgok a lopás büntette következtében jutottak a tolvaj kezébe, nem lenne már ezen az alapon az orgazdaság büntetében marasztalható; megerősíti ezt a felfogást a Btk. 372. §-ának első mondata is (Bjt. 87. k. 81. l.).

5. Az orgazdaság *vétsége* két évig terjedhető fogházzal (Btk. 370. §. 2. bek.), *büntette* pedig öt évig terjedhető börtönei büntetendő (Btk. 370. §. 1. bek.) és ha a törvény az elkövetett büntett tettesére tízévi fegyháznál súlyosabb büntetést határoz és az orgazda azon körülményt, mely a megjelölt súlyos büntetést vonja maga után, az orgazdaság elkövetésekor tudta, öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő (Btk. 372. §.). Ez utóbbi eset — mint említettem — csak a Btk. 349. §-ában meghatározott minősített rablással kapcsolatban állhat elő.

Mellékbüntetésül mindenik esetben a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése is kimondandó (Btk. 373. §.).

6. Az orgazdaság minősített esetei: a) a *visszaesésben* és b) az *üzletszerűen* elkövetett orgazdaság. Mindenik minősítő körülmény a különben vétséget képező orgazdaságot büntetetté minősíti.

a) *Visszaesés* címén büntetett képez az orgazdaság, ha azt oly egyén követte el, aki rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság miatt már két ízben büntetve volt, nem alkalmazható mindazonáltal e szabály, ha utolsó büntetésének kiállása óta tíz év már eltelt (Btk. 371. §.). A törvény nem említi ugyan, hogy az előző cselekményeknek büntetéseknél, illetve vétségeknél kell lenniök (mint a Btk. 338. §-ában), mindazonáltal kétségtelen, hogy a tulajdon elleni kihágás (Bn. 51. §.), a mezőrendőri kihágás (1894:XII. t.-c. 93. §.), valamint az erdei kihágás (1935:IV. t.-c. 258. §. 1. p.) nem lévén szoros értelemben vett lopás, előző cselekménynek nem számít (*Curia*, Bjt. 7. k. 309.). A büntetés — hacsak a 372. §. esete fenn nem forog — öt évig terjedhető börtön (Btk. 370. §. 1. bek.) és a két mellékbüntetés (Btk. 373. §.).

b) *Üzletszerűség* címén, azaz ha az orgazda az orgazdaságot üzletszerűleg viszi, öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő (Btk. 372. §.). A főbüntetés mellett itt is kiszabandó a két mellékbüntetés (Btk. 373. §.).

Az üzletszerűség ismérveit illetően utalok a lopásnál mondottakra (v. ö. *Kézikönyvem* 10. k. 146—148., 8. k. 56. l. és *Tan-könyvem* VI. kiad. II. k. 59. l.), itt is hangsúlyozva, hogy nézetem szerint az üzletszerűség *egyetlen* orgazdaság esetében is megállapítható s viszont, ha több orgazdaságot követett el a tettes, ezek *egységet* alkotnak (v. ö. *Kézikönyvem* 10. k. 147. l.; *Curia*, Bjt. 77. k. 8, 72. k. 47, 81. k. 128; Bjt. dtár 13. k. 31, 17. k. 93., Bjt. Hat. Tára 4. k. 418.).

Az üzletszerűséget a *Curia* rendszerint oly tényekből állapítja meg, melyekből következtethető, hogy vádlott az orgazdaság elkövetését állandó jövedelemszerzésre irányítottan *keresetképen* űzi, így megállapította az üzletszerűséget, mert az orgazdasági cselekmények rövid időközökben követték el és vádlottak az ily módon szerzett pénzből tartották fenn magukat (Bjt. 66. k. 76.); lopott dolgoknak több ízben történt megvétele magában véve még nem állapítja meg az üzletszerűséget (u. o. 62. k. 115.); minthogy az orgazdaság üzletszerű gyakorlása akkor forog fenn, ha az illető tettes bűnös tevékenységét folytonosan vagy ismételve gyakorolva azt, keresetforrásává teszi, minthogy tehát az üzletszerűség a bűncselekmények többségét

tételezi fel (?), s minthogy ennél fogva a vádlott terhére eső, folytatólagosan és csakugyan iparszerűleg véghezvitt jelenlegi elbírálás tárgyául szolgáló hat orgazdaság annak büntetésebe olvad össze, vádlott a 372. §. szerint minősülő egyrendbeli orgazdaság büntetéseben mondatik ki bűnösnek (Bjogi Hat. Tára 4. k. 418.); a Btk. 372. §-a alá eső üzletszerű orgazdaság nem csupán akkor állapítható meg, ha az orgazdaság a vádlottnak kizárólagos foglalkozása, vagy főkeresetforrása, ez a minősítés akkor is fennforog, ha a vádlott az orgazdaságot akár csak mellékkeresetként is, de a tartósság célzatával azért üzi, hogy azzal jövedelmet szerezzen vagy jövedelmét szaporítsa (Bjt. 72. k. 47., Bjogi dtár 31.); az orgazdaság üzletszerű vitele fennforog akkor, ha az illető tettes e bűnös tevékenységét folytonosan ismétlési szándékkal gyakorolja avégből, hogy azt az abból származott jogtalan haszonért egészen, vagy legalább is részben keresetforrásává tegye (Bjogi dtár 17. k. 93.; ugyanígy *Avédik*, 69.); a *Curia* legújabb gyakorlatából közlöm még a következő magánúton beszerzett ítéleteket: vádlott ugyanazon egyénektől mintegy 3 hónap alatt, több alkalommal összesen 450 P értékű bélyeget vett meg 30—50%-kal az értéken alul; nem lévén adat arra, hogy akár előbb, akár utóbb hasonló ügyleteket kötött vagy kötni akart volna, a tényállásból nem vonható alapos következtetés arra, hogy az orgazdaságot üzletszerűen, vagyis rendszeres keresetként állandóan vagy legalább is tartósan üzni akarta volna (B. III. 5644/1934.); üzletszerűség nem állapítható meg, mert bár vádlott az első vétel alkalmával hajlandónak nyilatkozott máskor is megvenni a lopott bélyegeket, de arra nincs adat, hogy közelebbről ismerte volna a bélyeglopás módját és forrását; nem tudhatott tehát arról sem, hogy ezek a lopások tartósan folytathatók lesznek-e és így pusztán az itt szóban levő bélyegvásárlásokkal kapcsolatban nem is keletkezhetett benne az az akarat, hogy állandó vagy legalább tartós keresetként fogja üzni az orgazdaságot (B. III. 5644/1934.); nem osztom a *Curia* egyik legutóbbi ítéletének azt a tételét, hogy a más ügyben tárgyalt vételek, miután azok az itteni tényállásban nem szerepelnek, nem vehetők az üzletszerűség megállapításánál figyelembe (B. III. 5644/1934.), nem azért, mert az üzletszerűség az erre következtetést engedő szimptomákból állapítandó meg, már pedig az a körülmény, hogy valamely vétel nem a szóbanforgó, hanem más ügyben nyert megállapítást, azt szimptomatikus jellegétől nem fosztja meg.

7. Kétségek eloszlátása végett kiemelem még azt a természetes és az egyéniesítésnek megfelelő tételt, hogy az orgazda — bár járulékos cselekményt követ el — *súlyosabban is büntethető, mint az alapcselekmény tettese* (ellenkezően *Fayer*, II. 397.).

Viszont a *Curia* helyes kijelentése szerint oly esetben, mikor a tolvaj a magánindítvány hiánya következtében a büntetés alól szabadult, nem méltányos az orgazdával, a járulékos cselekmény tettesével szemben a törvény teljes szigorát alkalmazni (Bj. dtár 24. k. 143.).

Kétségtelen továbbá, hogy az orgazdaság miatt mindig és még akkor is *hivatalból* indítandó meg az eljárás, ha az alapcselekmény magánindítványra üldözendő, bár indítvány nem tétetett vagy visszavonott (v. ö. fent 185. l.).

II. FEJEZET.

A bűnpártolás.

31. §. Jogtörténet és jogösszehasonlítás.

Ehelyütt csupán a *személyi bűnpártolásra* vonatkozó történeti s jogösszehasonlító adalékokat foglalom össze. A tárgyi bűnpártolás — mely sokáig és sokhelyütt majd részességgént, majd az orgazdaság keretében vagy azzal kapcsolatban találta szabályozását — ebben a vonatkozásban a megelőző fejezet élén nyert megvilágítást.

1. **Jogtörténet.** A) **Külföldi jogfejlődés.** 1. *Hammurabi* törvénykönyve a személyi bűnpártolásnak megfelelő fogalmat ugyan nem ismeri, de bünteti azt, ki megszökött rabszolgát a saját házában elrejt, vagy akár ilyent házába fogadja; „az illető öllessék meg” (16., 19. §§., v. ö. *Kmoskó*, 31.).

2. *Manu* törvényeiben már találtam egy helyet, mely kifejezetten idevonatkozik; a 271. cikk szerint: „Mindazokat pedig, akik a falvakban eladelt adnak a tolvajoknak, vagy pedig, akik a szerszámuk számára rejtékhelyet adnak, fenyítse meg a király testileg” (v. ö. *Büchler*, 178.).

3. Az *egyiptomi jog* a büntetésvégrehajtás akadályozását bünteti, mely cselekmény célját tekintve, esik közel a bűnpártoláshoz (v. ö. *Taubenschlag*, 23., 85.).

4. A *római jog* a császárság korában ismeri fel a bűnpártolás büntetést érdemlőségét (v. ö. *Cod. VIII. 39. De his qui latrones vel in aliis criminibus reos occultaverint*); mint receptor vagy receptator esett büntetés alá, ki a büntetést befogadta, elrejtette vagy szökni segítette; a büntetés többnyire azonos az alaphüncselekményre szabottal, de néha enyhébb; ha a pártolt rokona a receptatornak, a büntetés általában enyhébb (*Dig. 47. 16. De receptatoribus*, 1. 2.).

5. Az *egyházi jogban* a személyi bűnpártolás fogalma igen széles keretű; a fel nem jelentés, sőt az egyszerű favor is idetartozik (*Non fur solum, sed ille reus tenetur, qui furti conscius quaerente possessore non indicat. C. 4 X. de furt. 5., 18.*); általában büntetés alá esik, ki büntetést „receptaverit, vel defenderit seu occultaverit” (*C. 1. 3. de hom. in VI. to 4. 5.; C. 5. de poenis in VI. to 5., 9.*). A kánonjog egyebekben a személyi bűnpártolást bűnrészességi formának tekinti (v. ö. *Angyal*, *Szem. bűnpártolás* 6—10.).

6. A *germán népjogokban* a fautoratus büntetését a kölcsönös közreműködés azon ősrégi parancsának megszegése indokolja, melynek értelmében mindenkinek kötelessége a jogsértésnek kitétt személy segítségére sietni; aki tehát nem üldözi, nem fogja el a bűncselekmény elkövetőjét, bár tehetné, a tettes büntetésével sújtandó. Még súlyosabb büntetés alá esett természete-

sen, ki a büntetést elrejtette, szökni segítette, a nyomra vezető jeleket megsemmisítette. A pártolás (husa, howia, onthalda, urstonda stb. nevek alatt) többnyire az alapcselekmény büntetésével sújtatik; legélesebben domborítja ki e tételt a következő fries forráshely: „dij heller, dij steller ... schel ma myt lyke pyna pyngia ende sint allyke schyldich“ (v. ö. a részletekre id. tanulmányom 17–22., és *His*, 28–31., 50., 79., 120.).

7. A bűnpártolás jogi természetének kérdésében rendkívüli hatással volt a későbbi jogfejlődésre az olasz praktikusok (főleg *Clarus*, *Albertinus de Gandino* és *Angelus Aretinus*) tanítása, kik kialakították az *auxilium post delictum consummatum* fogalmát és tehát a bűnpártolást a tett után nyújtott bűnsegély síkjára emelték (v. ö. tanulmányom 22–25.).

8. A *Bambergensis* 203. és a *Carolina* 40. és 177. cikkei (Von straff der fürderung hilff vnd beistand) már kifejezetten bűnrészesnek minősítik a fautorat (aki segít, támogat, „wie das alles namen hat“); a büntetés a bíró mérlegelése alá esett.

9. *Carpzow* már a bűnpártolás cselekményének önállóságát követeli, de nem sok eredménnyel, mert az irodalom (*Clasenius*, *Blumbacher*) még mindig részességnek minősítik azt. Ezt az álláspontot foglalja el még az 1794. évi porosz *Landrecht*, sőt nagyobbára a XIX. század irodalma is (*Feuerbach*, *Bauer*, *Villnow*).

B) Hazai jogfejlődés. 1. Első törvényünk, mely — bár csak közvetve, de — a fautorat is éri, *Szent László* II. 5. §. 2., mely szerint „proben-tur iudicio“, kik a tolvajt, vagy elveszett dolgát keresőt e munkájában akadályozzák (v. ö. még III. 4. §. 1. 2.).

2. Az 1405:III. t.-c. 9. art.-a már kimondja, hogy aki infidelitásban levőket vagy proscibáltakat pártolni, befogadni merészelve, ugyanazzal a büntetéssel sújtassék, mint a pártolt, a befogadott gonosztévő. Idevág még az 1486:VI. t.-c. 38. art.-a, 47. és 48. art., valamint az 1495:II. t.-c. 19. art.-a, melyek egyfelől a büntettek üldözését írják elő, másfelől azok pártolását büntetni rendelik. Jelentős az 1527:VI., valamint különösen az 1548:XLIX. t.-c., mely szerint halálbüntetés és teljes confiscatio éri azokat, kik váraikban rablókat rejtegetnek (v. ö. még 1548:L., 1557:XXIII., 1563:XXXIX., 1625:XIII. t.-c. cikkek). Az 1715:XLVIII. t.-c. a *Jus Gladii*-val rendelkezőket privilegiumuk elvesztésével sújtja, ha a hatalmukba került büntetést büntetlenül elbocsátják. Az 1715:XLIX. t.-c. a felségsértés büntetésével sújtják azt, ki Rákóczi-val vagy Bercsényi-vel összeköttetést tart fenn. A büntetés sokáig fejvesztés, az 1723:XII. t.-c. óta a bíró belátásától függő „poena delicto proportionato“. Bár teljes határozottsággal alig lehet a bűnpártolás jogi természete tárgyában elfoglalt álláspontra következtetni (v. ö. *Wlassics*, I. m. 111.), de közelfekvő az a feltevés, hogy régi jogunk önálló bűncselekménynek tekintette a fautoratust (v. ö. tanulmányom 32–39.).

3. A régebbi irodalomban *Bodó* még nem jut el a bűnpártolás tiszta és világos fogalmáig; elméletileg utólagos részességnek tekinti azt. *Husztynál* haladás, hogy a bűnpártolás az orgazdaságtól különváltan jelentkezik. *Szemenics* már specialis delictumként tárgyalja. *Vuchetich* erős érvekkel támasztja alá e helyes nézetet s a *Crimen Fautoratus* bűncselekményét az állam elleni deliktumok (*De delictis quae rempublicam immediate laedunt*) sorába iktatja.

4. Az 1791. évi javaslat még bűnrészességnek minősíti a bűnpártolást (az *occultator delinquentis ... semper tamen ut complex eiusdem tractabitur*, II. 9. §. 4.). Az 1827. évi javaslat már éles különbséget tesz bűnrészes, orgazda és bűnpártoló között (8. cikk 3. §.). Az 1843. évi javaslat orgazdaság műszó alatt foglalja össze a mai értelemben vett orgazdaságot és a bűnpártolást. A tárgyi bűnpártolás beleolvad az orgazdaság fogalmába. A személyi bűnpártolásról a 412. §. rendelkezik mondván: „Orgazdának tekintetik továbbá az is, aki valamely gonosztevőt, tudva, hogy az büntetést követett el, a törvény súlyának elkerülésében akár az által, hogy annak a rejtezésre, távozásra vagy szökésre módokat vagy eszközöket nyújtott, akár azért, hogy a büntetnek nyomait vagy a bebizonyításnak eszközeit elrejtette, megrontotta, vagy megsemmisítette, szándékosan elősegíti“. A 415. §. kimondja, hogy a büntetés véghatára a pártolt egyén által elkövetett bűncselekményre szabott büntetés maximuma. Egyébként az „egyedül szánakozásból s minden bér és haszon nélkül“ elkövetett bűnpártolás enyhébben büntetendő (414. §.).

II. Jögösszehasonlítás. 1. Az 1810. francia code több helyén találunk idevonatkozó rendelkezéseket. A köztektintély (l'autorité publique) ellen irányuló bűncselekményeket tárgyzó Section IV. alatt a 248. art. szerint: „Ceux qui auront recélé ou fait receler des personnes qu'ils savaient avoir commis des crimes emportant peine afflictive, seront punis ...“; a közeli hozzátartozók ki vannak véve a büntetőjogszabály alól (2. bek.); némileg idevág az 1923. ápr. 1-én kelt loi sur le recrutement de l'armée 91. art.-a. Bűnpártolásszerű cselekmény a 359. art.-ban meghatározott hulla-elrejtés deliktuma („Quiconque aura recélé ou caché le cadavre d'une personne homicide ou morte des suites de coups ou blessures, sera puni ...“). A személyi bűnpártolás tehát önálló bűncselekmény ugyan, de bizonyos esetekben részesség; így a 61. art. szerint: „Ceux qui, connaissant la conduite criminelle des malfaiteurs exerçant des brigandages ou des violences contre la sureté de l'État, la paix publique, les personnes et les propriétés, leur fournissent habituellement logement, lieu de retraite ou de réunion, seront punis leurs complices“. A tárgyi bűnpártolás (bűncselekményből származó dolgok elrejtése) a 62. art. szerint bűnsegély (az 1915. máj. 22. törvény e szakaszt obrogálta).

2. Az 1852. évi osztrák btk. 5. §-a szerint az utólagos segítés előre megígérése részesség, de a 6. §. értelmében: „Wer ohne vorläufiges Einverständnis, nur erst nach begangenem Verbrechen dem Täter mit Hilfe und Beistand beförderlich ist, oder von dem ihm bekannt gewordenen Verbrechen Gewinn oder Vorteil zieht, macht sich zwar nicht eben desselben, wohl eines besonderen Verbrechens schuldig, wie solches in der Folge dieses Gesetzbuches bestimmt werden wird“. Ily külön deliktum a 214. §-ban meghatározott („Wenn jemand der nachforschenden Obrigkeit die zur Entdeckung des Verbrechens oder des Täters dienlichen Anzeigen verheimlicht, d. h. deren Bekanntwerden absichtlich zu hindern oder wenigstens zu erschweren sucht; oder den Verbrecher vor ihr verbirgt; oder den ihm bekannten Verbrechen Unterschleif gibt; oder ihre Zusammenkünfte, da er sie hindern könnte, begünstigt“ (v. ö. még a vétségekkel s kihágásokkal kapcsolatos cselekményre a 307. §-t; a katonaszökevény pártolásáról a 220. §. szól; a 216. §. a közeli rokonokat privilegizálja). A tárgyi bűnpártolás

és illetőleg orgazdaság a hitelpapírok hamisításával (109., 112., 116.), a pénzhamisítással (120., 121.), lopással (185.), sikkasztással (185.) és rablással (196. §§.) kapcsolatban büntetendő külön deliktumként (v. ö. *Hiller*, Lehrbuch, 1933. 221.).

3. Az 1864. évi svéd *btk.* (Straff-Lag; az eredeti szöveghez *Björn Collinger* upsalai professzor révén jutottam hozzá) a bűnrészségről szóló III. fejezetben (Om delaktighet i brott) a 9. §. alatt tárgyalja ugyan a bűnpártolást, de arra külön büntetést szab, miáltal ahhoz a nézethez közeledik, hogy a fautoratus önálló deliktum. Elköveti e cselekményt a 9. §. szerint: aki anélkül, hogy része lett volna a bűncselekményben — ennek elkövetése után segít (sedan brottet timat) a büntetettnek az által, hogy elrejt, a menekülésben vagy a tett eltitkolásában támogatja, vagy a bizonyítékok megsemmisítésében segítségére van; vagy: a bűncselekmény eredményét biztosítja stb.; enyhébb a büntetés, ha nem tudta (utan vetskap), de gyaníthatja a pártolt bűnösségét; a lopás (stöld och snatteri) és rablás (ran) kapcsán elkövetett bűnpártolás elkövetőjére az alapcselekmény tettesének büntetését határozza a törvény (XX. fej. 12. §., XXI. fej. 9. §.).

4. Az 1866. évi portugál *btk.* a részségről rendelkező III. fejezetben rendelkezik a pártolókról (encubridor), kik a 23. art. szerint: 1. a nyomokat eltüntetők s a tényállás felderítését nehezítők, 2. a bizonyítékok megsemmisítésével az elkövető büntetés elől való elvonására közreműködők, 3. a hivatalos személyek, kik a büntetett javára az eljárás megghiúsítására törekednek, 4. a tárgyi bűnpártolók és orgazdák, 5. a büntetettnek menedéket nyújtók s őt szökésében segítők. A közeli hozzátartozók s a kihágás elkövetőjének pártolói nem büntetendők (25. art.). A súlyosabb büntetésre ítélt büntetett befogadása, elrejtése speciális deliktum (197., 198. art.).

5. Az 1866. évi dán *btk.* a tárgyi bűnpártolást (lényege az alapbűncselekményből származó előny biztosítása, az azáltal létrehozott jogellenes állapot fenntartása) az 55. §-ban részségnek minősíti; a személyi bűnpártolást (már a fel nem jelentés: 109. §., továbbá: a büntetett elrejtése, az üldöző hatóság elől elvonása, a nyomok megsemmisítése: 110. §.) a közrend ellen irányuló önálló deliktum. A közeli hozzátartozók büntetlenek.

6. Az 1867. évi belga *btk.* a francia code 248. art.-a nyomán a személyi bűnpártolást önálló bűncselekményként szabályozza (339. art.); a hullaelrejtés deliktuma (340. art.) szintén a francia code 359. art.-ának utánképzésével nyerte meghatározását; a közeli hozzátartozók nem esnek büntetés alá (341. art.); a francia code 61. art.-a is visszatér a belga *btk.*-ben (68. art.). A tárgyi bűnpártolásra nincs rendelkezés; az orgazdaság (recélément) különleges vagyon elleni deliktum (505., 506. art.).

7. Az 1871. évi német *bir. btk.* külön fejezetet szentel a bűnpártolásnak és orgazdaságnak (XXI. fej.); a bűnpártolásnak két neme együtt szerepel a 257. §-ban („Wer nach Begehung eines Verbrechens oder Vergehens dem Täter oder Teilnehmer wissentlich Beistand leistet, um demselben der Befragung zu entziehen oder ihm die Vorteile des Verbrechens oder Vergehens zu sichern, ist wegen Begünstigung . . . zu bestrafen“); a pártolt deliktumra szabott legális büntetés mértékét a pártoló büntetése nem haladhatja meg; a hozzátartozó nem büntetendő. Az 1933. évi nov. 24-én kelt törvény a biz-

tonsági és javító rendszabályok végrehajtásának megghiúsítását is bűnpártolásként bünteti (257. a. §., v. ö. 1934. márc. 23. törv. 7. §-a).

8. Az 1831. évi hollandi *btk.* a tárgyi bűnpártolást beleolvasztja az orgazdaság fogalmába (416., 417. art.); a személyi bűnpártolás a közrend elleni bűncselekmények sorában (VIII. fej. Misdrijven tegen het openbaar gezag) foglal helyet; elköveti e cselekményt a 189. art. értelmében, ki 1. a büntetést elrejt (verbergt) vagy segítségére van (behulpzaam is) a hatóság üldözése előli menekülésében, 2. ki azon célból, hogy a büntetett titokban maradjon, vagy hogy a nyomozás megnehezíttessék, a bűnjelket megsemmisíti, eltávolítja, elrejt, vagy a hatóság elől elvonja; nem büntetendő, ki e cselekményt azért követi el, hogy magát vagy hozzátartozóját az üldözés veszélye elől megmentse (ten einde gevaar van vervolging te ontgaan).

9. Az 1839. évi olasz *btk.* igazságszolgáltatás elleni bűncselekménynek minősíti a bűnpártolást (il favoreggiamento), melyet elkövet, ki a büntetből származó előnyök biztosítása vagy a hatósági üldözés elől való menekülés céljából: segélyt nyújt (225. art.); a büntetés az alapbűncselekmény büntetésének nagyságához igazodik; a közeli hozzátartozók nem esnek büntetés alá.

10. Az 1839. évi finn *btk.* a tárgyi bűnpártolást egybeolvasztja az orgazdasággal (32. fejezet); a személyi bűnpártolás a közrend elleni bűncselekményekről szóló 16. fejezetben találja helyét; a 20. §. szerint büntetendő, ki büntetést elrejt, szökésében, vagy a bűnjelket megsemmisítésében segít; a büntetés nem lehet több, mint az alapbűncselekmény segédjének büntetése; a hozzátartozó büntetlen.

11. Az 1896. évi bolgár *btk.* a magyar *Btk.* vonatkozó szabályait mintázza; a 27. fejezetben az orgazdaság után szól 340. art.-ában a személyi és tárgyi bűnpártolásról.

12. Az 1902. évi norvég *btk.* 31. fejezete együtt szabályozza az orgazdaságot és a tárgyi bűnpártolást (Haeleri og efterfølgende Bistand); ez utóbbit elköveti a 320. §. szerint, ki a büntetből származó előny biztosítására közreműködik; a személyi bűnpártolás az állambatalom elleni bűncselekményekről szóló 12. fejezetbe van besorozva; büntetendő a bűnjelket megsemmisítése és a büntetett elrejtése, szökésben segítése vagy más személyként szerepeltetése (udgives for en anden Person); aki saját magát vagy hozzátartozóját pártolja, nem büntetendő.

13. Az 1907. évi japán *btk.* az orgazdaságot és tárgyi bűnpártolást a vagyon elleni (39. fej.), a bűnpártolást a közrend elleni bűncselekmények sorában, de külön fejezetben tárgyalja (7. fej.); ez utóbbit elköveti, ki büntetést szökésében segít (103. §.) és bizonyítékot megsemmisít (104. §.); a hozzátartozók nem büntetendők (105. §.).

14. Az 1908. évi spanyol *btk.* a személyi bűnpártolást az igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények fejezetébe (III. cím I. fej. Délits relatifs á l'administration de la justice) utalja; a 154. art. szerint büntetendő, ki a büntetés elől való menekülés céljából: bűnjelket megsemmisít, hamis tájékoztatást közöl, a büntetést elrejt, vagy menekülésében bármi módon segíti; ha az alapcselekmény halállal vagy 15 évet meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő, a büntetés súlyosabb; az elrejtő és szökést segítő hozzátartozó nem büntetendő.

15. Az 1912. évi osztrák *Regierungs-Entwurf* az orgazdaságot és tárgyi

bűnpártolást a vagyon elleni bűncselekmények utolsó helyén (34. fej.), a személyi bűnpártolás egy esetét a jogszolgáltatás és közigazgatás elleni deliktumok fejezetében (16. fej.) tárgyalja; ez utóbbi deliktumot (Vereitlung des Strafverfahrens oder Strafvollzuges) követi el, ki a büntetést elrejt, szökésben segíti, kézrekerítését akadályozza (193. §.), a bűncselekmény nyomait vagy bizonyítékait megváltoztatja, megsemmisíti (194. §.); a hozzátartozó nem büntetendő. Külön rendelkezés szól a büntetésnek más helyett való kiállításáról (195. §. Übernahme der Strafe eines andern).

16. Az 1915. évi svájci javaslat (előzőit követve) az orgazdaságot vagyon elleni deliktumként szabályozza (129. art.), a bűnpártolást ellenben a jogszolgáltatás elleni bűncselekmények fejezetébe (17. fej.) iktatja; a rövid meghatározás a következő: „Wer jemanden der Strafverfolgung, dem Strafvollzuge oder dem Vollzuge einer andern strafrichterlichen Massnahme entzieht, wird ... bestraft (269. art.); a közeli hozzátartozó nem büntetendő.

17. Az 1924. évi görög javaslat a személyi bűnpártolást szintén a jogszolgáltatást sértő bűncselekmények fejezetében (16. fej.) határozza meg; büntetendő, ki másnak büntett vagy vétség miatti meghibésítését (199. art.); a hozzátartozó mentesül; a tárgyi bűnpártolás beleolvad az orgazdaságba (367. art.).

18. Az 1925. évi cseh-szlovák javaslat a közhatalom és szervei elleni bűncselekmények című 8. fejezetben a 199. §. alatt szól a személyi bűnpártolásról (a büntetésnek a büntetés vagy biztonsági intézkedések előli elvonása); az orgazdaság a tárgyi bűnpártolással együtt a vagyon elleni bűncselekmények fejezetében (18. fej. 329. §.) foglal helyet.

19. Az 1926. évi török btk. külön fejezetben foglalja össze a tárgyi és személyi bűnpártolást (IV. rész 6. fej. 296. §., bűncselekményből származó előny biztosítása, büntetés elvonása a büntető eljárás elől; hozzátartozók büntetlenek);

20. Az 1926. évi perzsa btk. 124. art.-a rendeli büntetni azt, ki a büntetést, vagy a bizonyítékokat elrejt, felmentés céljából hamis bizonyítékokat kohol; a közeli hozzátartozók büntetlenek; a tárgyi bűnpártolásról a lopás kapcsán van szó (230. art.).

21. Az 1928. évi kínai btk. a 9. fejezetben (Infractions de recel de délinquants et de destruction de preuves) szól nagy részletességgel a bűnpártolásról (174. art.: menhelynyújtás, 175. art.: bizonyíték hamisítás és megsemmisítés, 170. art.: a bűnösségnek más helyett vállalása, 177. art.: hozzátartozók büntetlensége).

22. Az 1928. évi spanyol btk. a „Del delitto de encubrimiento” című VI. Tít. IV. fejezetben szól a bűnpártolásról (513—514. §§.).

23. Az 1930. évi olasz codice a III. tit. 1. cap. (Dei delitti contro l'attività giudiziaria) fejezetben külön tartja a személyi és tárgyi bűnpártolást (art. 378.: favoreggiamento personale = bűnüldözés előli elvonás; art. 379.: favoreggiamento reale = hasznok biztosítása „assicurare il prodotto o il profitto o il prezzo di un reato”); a közeli hozzátartozók büntetlenek.

24. Az 1930. évi dán btk. 125. §-a (a közhatalom elleni bűncselekmények fejezetében: XIV. fej. Forbrydsler mod den offentlige Myndighed) szerint büntetendő, aki valakit azon célból, hogy az üldözés (Forfølgning) vagy a büntetés elől elvonjon (for at undragge): elrejt (holder ham skjult), a szökésben segít (hjaelper ham til Flugt), vagy másnak kiad (udgiver ham for

en anden), továbbá aki a nyomozás szempontjából jelentős tárgyakat (Genstande af Betydning) megsemmisít (tilingtetgør), átalakít (forvansker) vagy megsemmisít, vagy a bűncselekmény nyomait eltünteti (udsletter); a hozzátartozók büntetlenek.

25. Az 1933. évi lengyel btk. jogszolgáltatás elleni bűncselekményként rendeli büntetni 148. art.-ában: a büntető eljárás nehezítését vagy akadályozását a tettes elrejtése, a nyomok eltüntetése, a bizonyítékok rongálása, elrejtése, meghamisítása által.

26. A német nemzeti szocialista büntetőjog törekvéseire a személyi és tárgyi bűnpártolás elválasztására v. ö. Mezger, Das kommende deutsche Strafrecht Bes. Teil 175—176.

27. Az 1933. évi lett btk. bünteti a büntetés elrejtését (195—196. art.), a büntett magára vállalását, a büntetés helyett való szereplést és a büntetésnek az elítélt helyett való kiállítását (196. art.).

28. Az 1934. francia javaslat a tárgyi bűnpártolást részséggként, de külön büntetés alkalmazását írva elő bünteti (119. art.), a személyi bűnpártolás (recel des personnes ou de cadavres: 289—293. art.) igazságszolgáltatás elleni bűncselekmény.

Megállapítható, hogy a történeti fejlődés utolsó fázisaiban s az újabb törvényhozási munkálatokban mindinkább az a felfogás erősödött meg, melyet az 1905. évi budapesti nemzetközi börtönügyi kongresszus is alátámasztott, hogy a bűnpártolás nem részségi alakulat, hanem önálló bűncselekmény s hogy a tárgyi bűnpártolás az orgazdasággal rokon deliktum, a személyi bűnpártolás pedig az állam igazságszolgáltatását sértő bűncselekmény (v. ö. *Beling*, 201. s köv. l.).

Curia: az alanyi bűnpártolás tettese az igazságszolgáltatás zavartalan menetét igyekszik meggátolni, tehát az államhatalom büntető igényét veszélyezteti akkor, amikor ezt kijátszani, meghíúsítani segít (Bj. dtár 22. k. 73.).

32. §. A bűnpártolás két neme s büntetése.

I. A Btk. a bűnpártolásnak két nemét különbözteti meg.

Személyi bűnpártolást követ el, aki valamely büntett vagy vétség tettesének vagy részesének segítséget nyújt arra, hogy a hatóság üldözése elől meneküljön, a büntető eljárás sikerét meghíúsítsa vagy büntetlenül maradjon, ha eziránt vele nem a büntett vagy vétség elkövetése előtt egyezett meg (Btk. 374. §.).

Tárgyi bűnpártolást követ el pedig az, aki anélkül, hogy a büntett vagy vétség elkövetése előtt a tettesrel vagy részséggel aziránt megegyezett volna, a büntettből vagy vétségéből származó előny biztosítására közreműködik (Btk. 375. §.).

2. A bűnpártolás mindkét nemének előfeltétele: a) az alapbűncselekmény és b) az ennek elkövetőjével való előzetes meg egyezés hiánya.

a) Alapbűncselekményként a törvény büntettet vagy vétséget említ; a kihágás tehát nem esik ide, kivéve ha az vétség vagy bünteté minősül (pl. 1894:XII. t.-c. 93. §., 1913:XXI. t.-c. 2. §., 1935:IV. t.-c. 261. §.). Ha az alapcselekmény katonai büntett vagy katonai vétség, az 1930:III. t.-c. 77. §-ának rendelkezéséből: szintén a Btk.-nek a bűnpártolásról szóló rendelkezéseit kell alkalmazni. Ha viszont a katonai büntetőbíráskodás alá tartozó egyén által elkövetett közönséges bűncselekményre (1930:II. t.-c. 1. §.) vonatkozólag követtetett el a bűnpártolás, úgy az ennek tárgyában eljáró bíróságnak meg kell állapítania, vajjon ez az alapbűncselekmény a Btk. szerint büntett-e vagy vétség.

Ha az alapcselekmény külföldön követtetett el, úgy az eljáró hazai bíróságnak szintén meg kell állapítania, vajjon a kérdéses alapdeliktum a Btk. szerint büntett-e vagy vétség. A bűnpártolás maga is vétség (az 1930:III. t.-c. 77. §-a értelmében büntett) lévén, mindenesetre oly alapcselekmény, amelyhez járuló bűnpártolás a Btk. 374., illetve 375. §-a alá esik. A fiatalkorúak által elkövetett vétségekre vonatkozólag is elkövethető a bűnpártolás, mert a büntető eljárás annál fogva, hogy célja inkább pedagógiai, mint büntető: alapjellegét nem veszti el s így a pártolás itt is az állami tekintélyt, tárgyi bűnpártolás esetében pedig a sértett vagyoni, illetőleg egyéb jogait sérti; különben is a fiatalkorúak cselekménye (hacsak nem kihágás) vétség (1908:XXXVI. t.-c. 18. §. 2. bek.). Már a gyermek vagy bűncselekmény elkövetésével nem gyanúsított oly 18-ik évét még be nem töltött kiskorú egyén pártolása, ki ellen csak azért indul eljárás, mert környezetében az erkölcsi romlás veszélyének van kitéve vagy züllésnek indult: nem vonható a Btk. 374. vagy 375. §-a alá, mert nincs alapbűncselekmény.

Curia: A Btk. 374. §-a szerinti bűnpártolás vétsége az Áv. 1. §. 6. pontja szerinti árucsempészettel kapcsolatosan is megvalósulhat (Bjt. 79. k. 241.).

Személyi bűnpártolás esetében — tekintettel arra, hogy a jogi tárgy az állam igazságszolgáltatási érdeke (l. alább 216. l.) — az alapbűncselekménynek büntető eljárásra alkalmasnak kell lennie (lehet büntetendő kísérlet vagy a bűnrészességnek bármelyik alakja is).

Curia: ha akkor, amikor a bűnpártoló a 374. §-ban körülírt módon tevékenykedett, az állam büntetőigénye fennállott: az alanyi bűnpártolás

megvalósul arra való tekintet nélkül, hogy az eljárás későbbi szakában ez az igény valamely törvényen alapuló ok miatt elenyészett (Bj. dtár 22. k. 79.); a személyi bűnpártolásnak mint járulékos bűncselekménynek előfeltétele, hogy létezzék a bűnpártolás elkövetésekor bűnvádi eljárásra alkalmas alapbűncselekmény, mert csak ebben az esetben lehet szó arról, hogy a bűnpártolás az állam igazságszolgáltatásának zavartalan menetét, mint a törvény által védett jogi érdeket sérti vagy veszélyezteti; az alsóbbfokú bíróságok azonban mellőzték annak tüzetes és kimerítő megállapítását, hogy adott esetben miből áll az alapbűncselekmény; megsemmisítés (B. II. 4937/1933. sz. magánúton beszerzett ítélet).

Nincs büntető eljárásra alkalmas alapcselekmény: a) ha annak elkövetője gyermek (Bn. 15. §.), b) ha a büntetett meghalt vagy államfői kegyelmet nyert (Btk. 105. §.), c) ha az alapcselekmény tárgyában büntető eljárás elévülés címén nem indítható (Btk. 106. §.), d) ha a pártolt büntetését kiállotta és végül e) ha az alapcselekmény magánindítványra üldözendő és indítvány nem lett előterjesztve (v. ö. e tételek részletes megokolására: A személyi bűnpártolás című tanulmányom 120—134. l.). Mindezekben az esetekben nincs jogtárgy, mert hiányzik az igazságszolgáltatás sérelmének lehetősége; nincs sem exisztens, sem virtuális juriszdikció, mely sérthető volna.

Curia: bűnpártolás nem állapítható meg oly büntettel vagy vétséggel kapcsolatban, amelynek megtartásához szükséges magánindítványt a jogosított fél egyáltalán elő sem terjesztette; ha a bűnvádi eljárás a magánindítvány előterjesztése folytán megindult, a bűnpártolás megállapításának nem akadálya, hogy utóbb a jogosított a magánindítványt joghatályosan visszavonta vagy hogy a magánindítvány elkésetten előterjesztettnek bizonyult (Bj. dtár 22. k. 72., Bjt. 81. k. 97. és itt Finkey rendkívül értékes fejtegetése).

A tárgyi bűnpártolásnál már nem kell büntető eljárásra alkalmas alapdeliktum (így ha nem is volt a tolvaj ellen indítvány hiánya címén eljárás indítható: a tárgyi bűnpártolás megállapításának ez nem akadálya; Curia, Bjogi dtár 7. k. 181.); elég, ha az egyáltalában a büntetendők közé tartozik és illetőleg olyan büntett vagy vétség, amelyből valami módon biztosítható előny származott.

De itt megjegyzendő, — amint a Curia helyesen jelenti ki, — hogy: a 376. §. alá eső bűnpártolás csak a 370. §-ban fel nem sorolt bűncselekményekre követhető el (Bjogi dtár 13. k. 6., 16. k. 39., Bjogi Hat. Tára 792.), tehát aki olyan dolgot, melyről tudja, hogy hűtlen kezelés következtében jutott birtokosa kezébe, vagyoni haszon végett megszerez: a 375. §-ba ütközik s a 376. §. szerint minősülő bűnpártolást követ el (Bj. dtár 21. k. 140. l.).

Kétségtelen ezekből folyólag, hogy a még be nem végzett deliktummal kapcsolatban tárgyi bűnpártolás nem létesülhet, mert az ily kísérleti formában fennakadt bűncselekményből még

nem származott előny (v. ö. *Olshausen*, 1305., *Meyer-Allfeld*, 494., *Binding*, I. 387.); az előny biztosítására való közreműködés ilyenkor többnyire bűnsegély.

b) A második — negatív jellegű — előfeltétel: az *előzetes megegyezés hiánya*, melyet ha nem is emelt volna ki a törvény, meg kellene kívánnunk a Btk. 69. §. 2. pontja alapján, mert nem kétséges, hogy aki a bűnpártoló tevékenységet a cselekmény elkövetése előtt megígéri, az ezzel a tettet szándékában megerősíti, tehát *pszichikai bűnsegéd*. Az ígéret beváltásával a cselekvő bűnpártolóvá lesz, de azzal, hogy az ígéretét beváltó bűnpártolást követ el — nézetem szerint — nem szűnik meg az ígéret (megegyezés) vonalán kialakult bűnsegédi bűnrészessége, minél fogva ily esetben bűnpártolás és az alapcselekményhez járuló bűnsegély anyagi halmazatban állapítandók meg.

3. A bűnpártolás mindkét nemének *elkövetője bárki* lehet, kivéve mégis a következőket:

a) Az *alapcselekmény tettese*; az u. n. *őnpártolás* ugyanis — hacsak egyébként nem fér bele valamely bűncselekmény törvényes fogalmába (így az a közhivatalnok, ki a hivatali sikasztás felfedezésének megghiúsítása vagy megnehezítése céljából a bevételek bejegyzésére ... szolgáló könyvbe stb. hamis tételt jegyez be: a Btk. 463. §-a szerint büntetendő) — az uralkodó nézet szerint (*Frank*, 566., *Olshausen*, 1293., *Binding*, II. 391., *Illés*, III. 274., *Isaák*, 255., *Irk*, 430.) nem büntethető, mert a személyi őnbűnpártolásnál büntető eljárás elől való menekülés ösztöne oly erős, hogy szinte ellenállhatatlan erővel sodor magával; itt is áll a tétel, mely a fogoly megszökésénél a szökés büntetlenségét megalapozza: „fecit id, ad quod communis natura humana omnes impellit”; a *tárgyi őnbűnpártolás*, azaz az alapcselekményből származó előnynek a tettes által saját részére való biztosítása nem más, mint az alapcselekmény külső zónájába eső folytatása az alapcselekménynek, mely külön figyelembe nem jöhet (az ellenkező felfogás mellett minden tolvaj egyszersmind bűnpártolóként is büntetendő volna); ugyanennek a gondolatmenetnek alapján nem büntethető az sem, ki mást az ő érdekében kifejtett pártolásra *reábir* (így *Frank*, 567., *Gerland*, 379., *Illés*, III. 274., *Isaák*, 255., *Irk*, 430.).

A *Curia* gyakorlata ez utóbbi kérdésben ingadozó (a Bjt. 32. k. 1. lapon közölt esetben felmentés); legutóbb elvi érveléssel mondotta ki a *Curia*, hogy aki mást, habár saját érdekében a büntetés kiállítására *reábir*: bűnpártolásra

felbujtó (Bjogi Hat. Tára IV. 419.), majd a 33. sz. jogegységi döntvény: annak a cselekménye, aki a reá büntett vagy vétség miatt kiszabott szabadságvesztésbüntetésnek kitöltésére mást *reábir*, ha az így *reábirt* személy ennek a büntetésnek kitöltése végett az illetékes hatóságnál jelentkezik és a büntetést egészben vagy részben kiállja, megállapítja úgy a Btk. 374. §-a alá eső bűnpártolásra való felbujtásnak, mint a Btk. 400. §-a alá eső közokirathamisításra való felbujtásnak a Btk. 96. §-a szerinti halmazatát.

b) Az *alapediktum részese*, mert az ő részéről az alapcselekmény tettese érdekében elkövetett pártolás tulajdonképpen mindig *őnpártolás* is, ámde ez büntetlen (*Schwarze*, 571., *Villnow*, 68—69., *Holtendorff*, IV. 425., *Carrara*, *Opuscoli* VII. 48—51., *Illés*, III. 274., ellenk. *Liszt*, 588., *Oppenhoff*, 615., *Gretnere*, 161., *Irk*, 430.); az ellenkező felfogás ahhoz a képtelenséghez vezet, hogy aki részes létére megígéri s el is követi a pártolást, esetleg enyhébb büntetési tétel alá esnék, mint akkor, ha csak pártoló tevékenységet fejtene ki.

c) A *sértett* és pedig a vagyon elleni deliktumokkal kapcsolatban elkövetett tárgyi bűnpártolásnál azért, mert ezeknél az ő beleegyezése mentesít s mert itt az előny biztosításában való közreműködése nem egyéb, mint annak kinyilvánítása, hogy mint jogosult már eleve nem tiltakozik a látszólag ellene irányult bűncselekmény elkövetése ellen és tehát ő tulajdonképpen nem is sértett; a *személyi bűnpártolást* hivatalból üldözendő deliktumokkal kapcsolatban már elkövetheti a sértett, mert itt az állam igazságszolgáltatási igénye a cselekmény elkövetésétől fogva létezik; már az indítványi deliktumok esetében csak az indítvány előterjesztése után lehet a sértett pártoló, mert ezt megelőzően vagy az indítvány hatályos visszavonása után nincs büntető eljárásra alkalmas alapcselekmény (v. ö. id. tanulmányom 160—164.).

d) A *közhivatalnok*, mert az ez által elkövetett személyi bűnpártolás a Btk. 478. §-ába ütköző hivatali hatalommal való visszaélés; a közhivatalnok által elkövetett tárgyi bűnpártolás a Btk. 375. §-a alá esik.

e) A *pártolt hozzátartozója* (Btk. 78. §.), mert a Btk. 378. §-a értelmében: a Btk. 374., 375. §§. rendeletei nem alkalmazhatók, ha a bűnpártoló az azokban meghatározott cselekményt valamely hozzátartozójának érdekében követte el. Ehelyütt megjegyezni kívánom, hogy a hozzátartozói viszonyban-lét *személyi büntethetőséget kizáró ok*, mi annyit jelent, hogy nem a bűnpártolás bűncselekmény minősége szűnik meg

annak folytán, hanem a bűnpártolást elkövető büntetethez. A hozzátartozó természetesen akkor is mentesül, ha felbujtói vagy bűnsegédi minőségben kapcsolódott bele a harmadik személy által elkövetett bűnpártolásba; de ha extraneust is pártolt, úgy rendszerint büntetendő, kivéve, ha hozzátartozóját e nélkül nem tudta volna pártolni (v. ö. id. tanulmányom 165—167. l.).

4. A jogi tárgy: személyi bűnpártolás esetében az állami igazságszolgáltatás szabályszerű és akadálytalan menetéhez fűződő érdek (ma már vitán felül álló tétel); a tárgyi bűnpártolás jogi tárgyának kérdésében eléggé szétágazók a nézetek. Németek szerint (Liszt-Schmidt, 843. l., Gerland, 378., Hegler, Arch. f. Wirtschaftphil. 10. k. 159., Finkey, 871., Fayer, II. 403., Zehery, Bjt. 79. k. 68.) ezzel a bűncselekménnyel is az állam igazságszolgáltatásához fűződő ama érdeken esik sérelem, mely a magánjogi igények rendezésével kapcsolatos. Mások vagyont-sértő deliktumot látnak abban (Binding, Lehrb. II. 642., Normen II. 565., Lobmayer, Das Wesen der Begünstigung 1904. 56., Hergt, Ger. S. 76. k. 298., Wachenfeld, 420., Vargha F., Bjt. 24. k. 124., Illés, III. 271. s Tankönyvem II. köt. 606.). Ujabban az a nézet kezd megerősödni, mely szerint a tárgyi bűnpártolásnak ugyanaz a jogtárgya, mint azé az alapcselekményé, amelyből származó előny biztosítására a pártoló közreműködik (Beling, Vergl. Darts. Bes. Teil VI. 205., Frank, 565., Ghan, Die Begünstigung 1910. 22. v. ö. e kérdésre még Bar, Ges. u. Schuld II. 736., Baumgarten, Die Lehre v. d. Idealkonkurrenz 1909. 71., Kriegsmann, Z. 30. k. 564.). Részemről régibb nézetem feladásával ez utóbbi felfogáshoz csatlakozom abból a megfontolásból indulva ki, hogy: 1. az igazságszolgáltatáson nem esik okvetlenül sérelem, nem különösen akkor, amikor merőben a magánügynek akaratától függően érvényesíthető igény forog szóban; a büntető eljárás közérdeket szolgál, a magánjellegű igény biztosítását célzó polgári eljárás magánérdek szolgálatában áll; a büntető eljárást meghíúsító pártoló valóban az igazságszolgáltatást sérti, — a bűncselekményből származó előnyt biztosító tárgyi bűnpártoló csupán magánérdeket sért; 2. nem kétséges, hogy a tárgyi bűnpártolás — amennyiben vagyon elleni deliktumhoz kapcsolódva vagyoni előnyt biztosít — vagyoni jogot sért, de nem mindig, nem akkor, amikor az alapbűncselekmény nem vagyon elleni s az ebből származó előny sem vagyoni jellegű, 3. a tárgyi bűnpártolás lényegileg ugyanannak a bűncselekménynek jogi tárgyát

sérelemez, amelyhez hozzákapcsolódik: az alapbűncselekmény tette által létrehozott jogellenes állapot fenntartása, az abból származó materiális jogellenességnek tevékeny továbbfolytatása. Rendszerbeli elhelyezés szempontjából az mutatkozik tehát a leghelyesebb elintézésnek, ha a tárgyi bűnpártolás a különös rész utolsó fejezetében (jelezve ennek az összes megelőzően meghatározott bűncselekményekkel való eshetőleges kapcsolatát) szabályoztatnék (közeseósége címén azonban és figyelemmel arra, hogy az „előny“ legtöbbször vagyoni jellegű: egybefoglalható éppen az orgazdasággal).

Tevékenységi tárgya a személyi bűnpártolásnak nincs (némileg a tárgyra emlékeztet az a személy, akinek érdekében s akin keresztül e cselekmény elkövetetik; valósággal nem tárgy, nem is passzív alany a pártolt, de ha alkalmatlan személy — pl. a pártoló delictum putativum tettesét rejtegeti — nincs bűnpártolás); a tárgyi bűnpártolásnak lehet tevékenységi tárgya, akkor ugyanis, amikor az alapcselekmény tette által sértett jog és illetőleg az ezen sértésből származó előny érdekeink alá eső dologban megtestesül (pl. a lopásból származó dolognak a tolvaj részére történt elrejtésével elkövetett bűnpártolás tevékenységi tárgya a lopott és illetőleg elrejtett dolog).

5. A bűnpártolás két nemét élesen elkülöníti egymástól az elkövetési tevékenység.

A) A személyi bűnpártolás tevékenysége abban áll, hogy a pártoló az alapcselekmény elkövetőjének segítséget nyújt arra, hogy ez: 1. a hatóság üldözése elől meneküljön, 2. a büntető eljárás sikerét meghíúsítsa vagy 3. büntetlenül maradjon (a szövegezés nem a legszabatosabb; a 2. pont alatti tevékenység mai szóhangzatában értelemszavaró; helyesebb lett volna utolsó helyen imígyen szólani: „vagy aki valamely büntetettre vagy vétségre vonatkozó büntető eljárás meghíúsítására közreműködik“).

A tevékenység e három alakjának felsorolása nem kimerítő, nem is akar az lenni, mert hisz' mindenik alak keretében számtalan változat képzelhető (az 1. pont alá esik pl. a megszőktetés, elrejtés, a nyomozó szervek félrevezetése, álruha kézreadása, utiköltség adása, a menekülő külsejének megváltoztatása stb. a 2. pont körébe tartozik a feljelentés tételéről lebeszélés vagy egyáltalában a feljelentés megakadályozása, a bűnjelleg megsemmisítése vagy átalakítása, azoknak elrejtése, a tettes javára tett hamis tanuvallomás vagy hamis szakértői nyilatkozat, hamis okiratok

elkészítése és az eljáró szervhez juttatása stb.; a 3. pont keretében szerepel pl. a szabadságvesztés büntetés kiállása az elítélt helyett, az elítélt megszöktetése, elrejtése, a kegyelmi kérvénynek hamis bizonyítékokkal felszerelése, a halálra ítéltnek saját kívánságára megölése stb.; megjegyzem, hogy amennyiben e tevékenységek valamelyike más bűncselekmény törvényes fogalmát is betölti: halmazat létesül; v. ö. alább 222. l.).

A bírói gyakorlatban bűnpártolásnak minősített: a bűnlelek elrejtése vagy megsemmisítése (Bjt. 10. k. 293, 15. k. 17, 14. k. 286, 15. k. 323, 38. k. 191.), a büntetett elrejtése, megszöktetése, a hatóság félrevezetése (u. o. 2. k. 311., 21. k. 91., 35. k. 347.), az esküvel meg nem erősített hamis tanuvallomás (u. o. 63. k. 127., Bjogi Hat. Tára V. 504., Bjogi dtár 10. k. 37.); a csendőrök előtt hamis vallomás tétele abból a célból, hogy egy bűncselekmény elkövetője büntetlenül maradjon (Bjogi dtár 3. k. 195.); a sajtó-eljárásban hamisan szerzőként jelentkezés, mert ezzel mód nyújtatik a valódi szerzőnek a menekülésre (Bjt. 62. k. 194. és erre vonatkozó tanulmányom a Jogt. Köz. 1911. évf. 281—282. l., újabban elvi hat.: Bjogi Hat. Tára IV. 480); a védő túlkapásai (Bjt. 29. k. 369.; helyesen jegyzi meg idevágólag Fayer, II. 404. l., hogy a védő privilegiuma bűnpártolási cselekményekre nem vihető át), a sértettnek a csalók üldözésétől való elriasztása (u. o. 62. k. 123., Bjogi dtár 4. k. 35., a Curia helyesen tárgyi bűnpártolást állapított meg, v. ö. alább 220. l.); a szabadságvesztés büntetés kiállása az elítélt helyett (állandó gyakorlat); legújabbban a 33. számú jogegységi döntvény mondotta ki, hogy: annak a cselekménye, aki a másra büntett vagy vétség miatt kiszabott szabadságvesztés büntetés kitérésére vállalkozva, ennek a büntetésnek kitérésére végett az illetékes hatóságnál jelentkezik és a büntetést egészben vagy részben kiállja, megállapítja úgy a Btk. 374. §-a alá eső bűnpártolásnak, mint a Btk. 400. §-a alá eső közokirathamisításnak a Btk. 96. §-a szerinti halmazatát (Brommer, 60.; v. ö. Bjt. 86. k. 152. l. Zehery értékes megbeszélése); a kihágás miatt elítélt helyett az erre kiszabott büntetés kiállása a Kbt. 43. §-a alá esik (Bjt. 64. k. 31., Bjogi dtár 6. k. 33.); nézetem szerint a pénzbüntetésnek az elítélttől különböző személy által történt befizetése olyképp, hogy a befizető magát az elítéltnak adja ki s így a hatóságot tévedésbe ejti, szintén bűnpártolás (feltéve, hogy a pénzbüntetés nem kihágás címén szabott ki, v. ö. Bjt. 37. k. 33.); már az elítélt által eszközölt fizetést megelőző ajándékozás vagy utólagos megtérítés nem bűnpártolás; nyilvános gyűjtés abból a célból, hogy a pénzbüntetésre ítéltnek büntetése fedeztessék, a Kbt. 39. §-ába ütköző kihágás; a mellékbüntetés alól elvonás (pl. a hivatalvesztésre ítéltnek alkalmazása) bűnpártolás, de többnyire a Btk. 478. §-ában meghatározott hivatali hatalommal való visszaélés büntetésének fogalmát tölti be; a fiatalokorákra megállapított nevelő intézkedés, valamint a dologház és szigorított dologház végrehajtásának megüszítése szintén bűnpártolás; a vádlottnak vagy elítéltnak saját kívánságára megölése vagy az öngyilkosságra felbujtása és illetőleg neki e célra eszközök, szerek szolgáltatása a Btk. 282. illetőleg 283. §-ában meghatározott bűncselekményekkel halmazatba foglalandó bűnpártolás is lehet.

A személyi bűnpártolás elkövetési tevékenysége egyfelől csak tevés lehet, másfelől nem kíván eredményességet. A nem-tevés és illetőleg mulasztás a Btk. 374. §-ában felsorolt tevékenységek egyike alá sem vonható; nem bűnpártolás tehát sem a fel nem jelentés, sem a meg nem akadályozás. A tevékenységnek ugyan arra kell irányulnia, hogy a büntető eljárás sikere megüszítassék, hogy a pártolt a hatóság üldözése elől meneküljön és illetőleg büntetlenül maradjon, de e célok elérése nélkül is bevégezett a bűnpártolás, mert az elkövetési tevékenység tulajdonképpen segélynyújtás, illetőleg közreműködés s így az már az első tevékenységi mozzanattal megvalósul és az állami igazságszolgáltatáshoz fűződő érdeken sérelmet ejt. Ez a tétel úgyszólván kifejezhető, hogy: a személyi bűnpártolásnak nincs kísérlete (Binding, II. 656., Meyer-Allfeld, 657., Liszt, Z. 38. k. 301., Köhler, Ger. S. 61. k. 56.; a tevékenységnek azonban — mint ezek az írók kiemelik — alkalmasnak kell lennie a cél elérésére).

A joggyakorlatban e tételek maradék nélkül érvényesülnek; így nem minősített bűnpártolásnak az elkövetés meg nem akadályozása, a fel nem jelenés (Bjt. 18. k. 392., 33. k. 149.), és pedig még akkor sem, amikor a vádlott azért, hogy feljelentést ne tegyen, a lopás tettesétől pénzzutalmat kapott (Bjt. 65. k. 75.); nem bűnös a gazda, ki nem jelenti fel cselédjét, kiről tudja, hogy az valamit talált és azt megtartotta (u. o. 53. k. 186.); ki-mondotta továbbá a Curia, hogy: az, hogy a cél eléretett legyen, a bűnpártolás vétségének tényálladákhöz nem szükséges (Bjogi dtár 3. k. 195., 10. k. 102.); a Btk. 374. §-ában meghatározott bűncselekmény befejezést nyer, mibelyt a büntett vagy vétség tettesének vagy részesének a törvényben meghatározott célból segítséget nyújtanak, habár a bűnvádi eljárás akkor még meg sem indított vagy a segítség nyújtásával a célbavett eredmény be sem következett (Bjogi Hat. Tára 5. k. 503., Bjogi dtár 9. k. 218.); a Btk. 374. §-a alá eső bűnpártolás tényálladékát a pártolt cselekmény alkalmas volta már kimeríti, tekintet nélkül arra, vajjon a pártolás eredménnyel járt-e az alaphűncselekmény tettesére nézve vagy nem (Bjogi dtár 17. k. 53.).

B) A tárgyi bűnpártolás tevékenysége: a büntetettől vagy vétségéből származó előny biztosítására közreműködés. Ehelyütt mindenekelőtt az előny fogalma világosítandó meg. Többben (Binding, II. 664. és Normen II. 1097., Geyer, II. 153., Hälschner, II. 879., Liszt-Schmidt, 588. l., Wachenfeld, 420., Buri, Ger. S. 29. k. 47., Gretener, 105., Lobmeyer, Begünstigung 27., Waldthausen, Ger. S. 29. k. 398., Hergt, Ger. S. 76. k. 328., Irk, 431. és Tankönyvem II. köt. 607.) csak a vagyoni előnyt vonják ide. Mások bárminemű előnyre kiterjesztik e fogalmat (Meyer-Allfeld, 572., Beling, 36., Frank, 570., Köhler, Ger. S. 61. k. 77., Hippel, 330. jegyz., nálunk Illés, III. 278., Finkey, 873., Isaák, 256.)

Készemről régebbi nézetem feladásával ez utóbbi felfogáshoz csatlakozom és pedig azon az okon, mert ahol a törvény az előny fogalmát a vagyoni előnyre kívánja korlátozni, ezt kifejezetten megmondja (pl. 1932:VI. t.-c. 1. §-ában „olyan vagyoni előnyt köti ki”), ahol tehát jelző nélkül használja az előny kifejezést, ott a bárminemű előny értendő. *Előny* viszont általában valamely oly valóságos vagy képzeleti helyzet, mely más helyzettel összehasonlítva kedvezőbb (v. ö. e fogalom részletes elemzésére *Kézilönyvem* XI. 90—91. és *Degré Lajos*, Bjt. 64. k. 102.); a *Curia* meghatározása szerint: előny mindaz, ami valakire jó, tehát hasznos, kellemes (Bjt. 79. k. 14.). Akármelyik meghatározást vesszük is alapul, a „büntetből vagy vétségből származó előny” a bűncselekmény elkövetőjéhez viszonyítottan oly helyzet, mely más helyzettel összehasonlítva irányában kedvezőbb, irányában jó (a jó fogalom itt természetesen nem erkölcsi vonatkozásban értendő); ám ily kedvezőbbség, ily valami jó nemcsak vagyoni, hanem más síkon is kialakul, tehát pl. aki a kerítés útján külföldre szállított nőt — Bn. 45. §. 3. p. — ott visszatartja, ki az elrablott gyermeket vagy nőt elrejt (*Finkey* példái): bűnpártoló. Az orgazdaság elkövetési tevékenysége sem más, mint a vicíózus előny biztosítása, ám az orgazdaságot a tárgyi bűnpártolástól két körülmény is elválasztja: 1. az orgazda dolgot szerez meg, rejt el stb., — a bűnpártoló nemcsak dolgon keresztül fejt ki tevékenységét, 2. az orgazda mindig saját vagyoni hasznára cselekszik, a tárgyi bűnpártolónál a vagyoni haszonszerzés célzata nem ismérve a törvényes fogalomnak; 3. a bűnpártoló elsősorban az alapcselekmény elkövetőjének érdekét szolgálja, ennek részére törekszik a bűncselekményből származó előnyt biztosítani; amennyiben mégis azon célból követte el a bűnpártolást, hogy magának vagy másnak vagyoni hasznot szerezzen (Btk. 376. §.): súlyosabban büntetendő. Aki tehát a lopásból származó dolgot a maga hasznára rejt el: orgazda; aki pedig ugyanily dolgot a tolvaj részére — bár e cselekményéből hasznot húzva (pl. jutalomért) — rejt el: tárgyi bűnpártoló (tárgyi bűnpártoló pl. az is, ki a csalásból, hitelsértésből származó előnyt biztosítja).

Curia: ki a lopott dolgot a lopás tettesének érdekében elrejt, nem orgazdaságban, hanem a Btk. 375. §-a alapján bűnös (Bjt. 66. k. 223.); egy csaló két sértettől nagyobb összegű pénzt csalt ki azzal a fondorlattal, hogy annak fejében nagyobb mennyiségű hamis pénzt fog nekik átadni; a csaló két barátja oly módon játszott közre, hogy a gyanakodó két sértettet a csalás tettesével együtt egyikük mint rendőr, színleg le akarta tartóztatni; a

két sértettet azonban futni engedték s így ezeket megfélemlítették, s a csalók üldözésétől elriasztották s tették mindezt azért, hogy a sértettektől kicsalt pénzen osztozzanak; a *Curia* helyesen tárgyi bűnpártolást állapított meg szemben a törvényszéknek személyi bűnpártolást megállapító ítéletével (Bjt. 62. k. 124. s itt *Finkey* megbeszélése); vádlott, ki a lopott s a tolvaj által vádlott lakásába hozott dolgokat vádlott részére való megőrzés céljából vette át: tárgyi bűnpártolásban bűnös (Bjt. 62. k. 112.); vádlottak — nem saját vagyoni hasznukra — csupán közvetítették a lopott dolgok eladását: Btk. 375. §-a nyert alkalmazást (u. o. 113. l.); vádlott, ki helyet adott pincéjében az orgazda által megszerzett különböző dolgoknak: a Btk. 375. §-a szerinti bűnpártolásban bűnös (u. o. 114.); vádlott, ki a csalárd bukás büntette útján a hitelezőktől elvont értéktárgyakat megvette: tárgyi bűnpártolást követett el (u. o. 115.); ki a lopott dolog elszállítása céljából annak rejték helyére kocsijával kimegy: a Btk. 375. §-a alapján büntetett (u. o. 40. k. 116.); bűnpártolás, midőn valaki egy harmadiknak csalás által szerzett vagyoni előnyét az által biztosítja, hogy ez ellen valóllan követelés alapján végrehajtást vezet (u. o. 50. k. 327.); a *Curia* egyik megsemmisítő ítéletéből megállapítható az a felfogása, mely szerint: ha a megszerzés a dolog előző birtokosa által elért vagyoni haszon biztosítása végett történik, úgy a megszerzés nem orgazdaság, hanem a Btk. 375. §-ába ütköző bűnpártolás (Bjt. 77. k. 138.), viszont — orgazdaságot, nem pedig bűnpártolást kell megállapítani, mikor a pártolónak elsőrendű, főcélja az ő saját vagyoni haszna volt, nem pedig az alapcselekmény elkövetőjének érdeke (Bj. dtár 27. k. 93.).

A tárgyi bűnpártolás elkövetési tevékenysége is rendszerint *tevésben* áll s mert azt a törvény a „közreműködés” kifejezéssel jelöli meg, nyilvánvaló, hogy e bűncselekmény már az előny biztosítására irányuló első tevékenységgel megvalósul és tehát hogy annak bevégeztségéhez az előny tényleges biztosítottasága nem szükséges; a tárgyi bűnpártolásnak sincs tehát kísérlete (ugyanígy: *Fayer*, II. 404. és *Vargha*, id. h., valamint a *Curia*: Bjt. 40. k. 116.).

6. Ugy a személyi, mint a tárgyi bűnpártolás csak abban az esetben büntetendő, ha a tevékenység *jogellenes és szándékos*.

Aki bár pártoló célzattal, de a jog határain belül működik, annak cselekménye nem esik a Btk. 374. vagy 375. §-a alá, amint-hogy nem büntetendő az sem, kinek javára valamely jogellenes-séget kizáró ok érvényesül. Nem bűnpártoló tehát, ki a büntettes részére befolyása révén kegyelmet eszközöl ki, — aki mint védő az esküdtekre oly hatást gyakorol, hogy azok vádlottat nem bűnösnek mondják ki, stb.

A szándékot illetően csupán annyit jegyzek meg, hogy a bűnpártoló tudatának *cselekménye elkövetésekor* át kell foglalnia az összes tényálladási elemeket. Így különösen tudnia kell, hogy büntetellel vagy vétséggel kapcsolatban követi el a pártoló

cselekményt. Rendszerint elég azonban itt is annak bizonyítása, hogy a pártoló ismerte azokat a ténykörményeket, amelyekből tudnia kellett, hogy büntető eljárásra alkalmas alapcselekmény (büntett vagy vétség) tettesének vagy részesének nyújt segílyt, illetőleg hogy büntetből vagy vétségből származik az az előny, amelynek biztosítására közreműködik.

Curia: vádlott, ki a búza megvétele, árának kifizetése, sőt megőrlése után tudta meg, hogy a buza lopott volt, azzal, hogy a vételt fel nem jelentette s a búzát megtartotta (szemben a szegedi táblának a Btk. 375. §-át megállapító ítéletével) felmentetett (Bjt. 38. k. 94. és itt *Heil* megbeszélése); a tárgyi bűnpártoláshoz nem szükséges, hogy vádlottnak az legyen a célja, hogy az alapcselekmény elkövetője részére vagyoni előnyt biztosítson, mert elég, ha tudja, hogy büntetből vagy vétségből ered az az előny, melynek biztosítására közreműködik (Bjt. 79. k. 67.).

7. Az **egység és többség** kérdései közül a következők kívánnak figyelmet.

Ugyanazon alapcselekmény több tettesének vagy részesének egymással összefüggő segítése a hatóság üldözése elől való menekülésben: **egység**, mert az állami igazságszolgáltatás rendes menetéhez fűződő egységes érdeken esett a sérelem. Egység az is, ha a pártoló ugyanazzal a büntetvel vagy vétséggel kapcsolatban ugyanazt a célt (hogy vádlott büntetlenül maradjon) több különböző tevékenységgel törekszik megvalósítani (pl. vádlottat elrejtés a bizonyítékokat megsemmisíti). Egységbe olvadnak össze a pártolónak tevékenységei, melyekkel ugyanazon büntetből vagy vétségből származó többrendbeli előny biztosítására működik közre.

Viszont a — bár ugyanazon alapbűncselekménnyel kapcsolatban elkövetett — személyi és tárgyi bűnpártolás anyagi halmazatba foglalandó, mert különböző jogtárgyakon (v. ö. fent 216. l.) esett a sérelem (helyesen *Finkey*, Bjt. 62. k. 124.; ellenk. *Min. Ind.*, *Lów*, II. k. 730. és *Illés*, III. k. 282.).

Orgazdasággal anyagi halmazatban bűnpártolás állapítandó meg, ha az orgazda az ellopott dolgoknak csak egy részét szerzi meg vagyoni haszon végett, míg azok többi részét a tolvaj iránti szívességből megfelelő rendelkezés mellett veszi át, mert a vád alapjául szolgáló jogsértés a vádlottnak három különböző alkalommal, szoros, egységes összefüggés és időbeli egymásravezetkezés nélkül elkövetett három különálló s még csak nem is egy akaratelhatározáson alapuló cselekményének eredménye (*Curia*, Bjt. 78. k. 63.).

Amennyiben akár a személyi, akár a tárgyi bűnpártolás tényálladéka más jogtárgyat sértő bűncselekmény (okirathamisítás, hatóság elleni erőszak, hamis tanuzás stb.) törvényes fogal-

mát is megvalósítja: anyagi halmazat állapítandó meg (így állandó gyakorlat, hogy a szabadságvesztésbüntetés kitöltése az elítélt helyett a 374. és 400. §§-ban meghatározott bűncselekmények többsége, v. ö. fent 218. l.; nézetem szerint a Btk. 400. §-a csak akkor állapítható meg, ha a jelentkező tudta, hogy a törzskönyvbe be fog vezetetni; v. ö. *Kézikönyvem* V. 65. és *Zehery*, Bjt. 68. k. 152.))

8. A bűnpártolás mindkét nemének büntetése: **egy évig terjedhető fogház** (Btk. 374., 375. §§.) és amennyiben a tárgyi bűnpártolás vagyoni jogot sért: **pénzbüntetés** (II. Bn. 3. §. 2. bek.). A személyi bűnpártolás és nem vagyont sértő tárgyi bűnpártolás (v. ö. fent 216. l.) esetében is **kiszabható** a pénzmellékbüntetés (II. Bn. 3. §. 3. bek.).

Aki a bűnpártolást azon célból követte el, hogy magának vagy másnak vagyoni hasznot szerezzen, két évig terjedhető fogházzal büntetendő (Btk. 376. §.); ez esetben a pénzmellékbüntetés kiszabása kötelező (II. Bn. 3. §. 2. bek. utolsó fordulat). Ehelyütt újból hangsúlyozom, hogy ha tárgyi bűnpártolás esetében a pártoló elsőrendben saját vagyoni hasznára cselekszik és cselekménye egyébként is beleillik a Btk. 370. §-ának keretébe: orgazdaság állapítandó meg (tehát a lopott dolog elrejtése a pártoló saját vagyoni hasznára: orgazdaság; de már a csalásból származó dolognak ugyanily célú elrejtése: tárgyi bűnpártolás; de nem minősített tárgyi bűnpártolás forog fenn akkor, amikor a pártoló az alapcselekmény tettesének vagy részesének vagyoni haszna érdekében cselekszik, viszont ha az ő — a pártoló — vagyoni haszna, bár másodrendű szerepet játszott, a 376. §. szerinti minősítés állapítandó meg. A „más“ kifejezéssel ugyanis a törvény az alapcselekmény elkövetőin kívül eső **harmadik személyt** érti (uralkodó nézet; ellenk. *Degré Lajos*, Bjt. 64. k. 103., de viszont kimondta a *Curia*, hogy nem vonható a Btk. 376. §-a szerinti súlyosabb minősítés alá az a bűnpártolás, amit a bűnpártoló a tettes vagy részes érdekében követett el; Bjt. 75. k. 151.).

A *Curia* szemben néhány ellenkező nézetet érvényesítő ítélettel kimondta, hogy a bűnpártolónak az a célzata, hogy a bűncselekmény tettese vagy részese javára biztosítsa a büntetből vagy vétségből származó vagyoni hasznot, nem állapítja meg a Btk. 376. §. szerinti minősítést (elvi; Bjt. Hat. Tára V. 536.), a Btk. 376. §-a szempontjából közömbös, hogy a vagyoni haszon szerzése — az alapcselekmény tettesén vagy részesén kívül — kinek

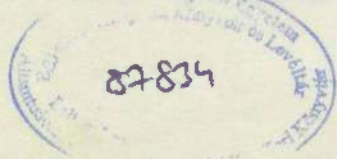
a részére céloztatott, mert e törvényhely kifejezetten úgy rendelkezik, hogy a vagyoni haszon célzata a bűnpártolónak magának, vagy — természetesen a pártoló tettes, részes személyén kívül álló — másnak javára szólhat (elvi, Bjt. Hat. Tára VIII. 860.).

A Kbtk. 77. §-ában említett *bűnpártolás büntetése* büntetése: öt évig terjedhető börtön. Büntett a bűnpártolás, ha a Btk. 126. §-ában vagy 127. §. 3. pontjában meghatározott *felségsértés*, vagy az 1930:III. t.-c. 59., vagy 60. §-ában meghatározott *hűtlenség* tekintetében követték el (1930:III. t.-c. 77. §. 2. bek.).

A Btk. 377. §-a elrendeli még, hogy: bűnpártolás miatt a szabadságvesztésbüntetésen felül a hivatalvesztés is megállapítandó, ha az olyan büntett vagy vétség tettesére vagy részesére követték el, mely büntetettre vagy vétségre törvény szerint a hivatalvesztés megállapítandó. Nem attól függ tehát a hivatalvesztés kiszabása, vajjon alkalmazta-e azt az alapcselekmény elkövetőjével szemben a bíróság, hanem, hogy a törvény elrendeli-e annak alkalmazását az alapcselekménynél; következésképpen abban az esetben is tartozik azt a bíróság a bűnpártolásra kiszabni, ha a Btk. 54. §. 2. bek.-e alapján megelőzte annak alkalmazását az alapcselekmény elkövetőjével szemben.

9. A hozzátartozó érdekében elkövetett személyi és tárgyi bűnpártolás büntetlen (Btk. 378. §., v. ö. fent 215. l.). De vajjon kiterjed-e ez a büntetlenség a Btk. 376. §-ában meghatározott minősített bűnpártolásra. A kérdés meglehetősen vitás. Az irodalomban szinte uralkodó a tagadólagos nézet helyességét vitató felfogás (Illés, III. 282., Fayer, II. 406., Bernolák, 327., alapos és meggyőző okfejtéssel Degré Lajos, Bjt. 64. k. 102.), ellenkezően Finkey azzal a megokolással, hogy a 376. §. csak a bűnpártolás két alakjának minősített esete s nem külön tényálladék (Tank. 874.). Részemről úgy vélem, hogy akit anyagi haszon vezérel a — bár hozzátartozója érdekében kifejtett — pártoló cselekményénél, az kívül esik azon a végszükségszerű helyzeten, mely a büntetlenség alapja; különben is a 378. §. kifejezetten csak a 374. és 375. §§. rendeleteinek alkalmazását zárja ki, amennyiben a bűnpártoló hozzátartozójának érdekében követte el a cselekményt.

A Curia gyakorlata egységes: büntet, ha bár hozzátartozó, de vagyoni haszonszerzésre irányuló cézzal követte el a bűnpártolást (Bjt. 59. k. 157., 60. k. 33., 64. k. 102.).

3000.-

HMK 2017-04-10
NKE EKK KTK Kari Könyvtár

Helyben! *00073521* Muzsai's

Büntetőjog

